

ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ”

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
до МИТНОГО КОДЕКСУ
УКРАЇНИ**

У трьох томах

Том 3

Київ • 2012

УДК 342.951:339.543](477)(094.4)

ББК 67.9(4Укр)401.21-3

НЗ4

Редакційна колегія:

В. Ю. Хомути́нник (голова),

Т. І. Єфименко (співголова), П. В. Пашко, Ю. Є. Петруня, К. В. Антонов, О. М. Вакульчик,
Є. В. Гармаш, С. С. Гасанов, Є. В. Додін, Д. В. Приймаченко, М. Г. Шульга, С. С. Терещенко

Автори:

П. В. Пашко (науковий керівник), В. Ю. Хомути́нник, Т. І. Єфименко, К. В. Антонов, І. Г. Бережнюк,
О. М. Вакульчик, Є. В. Гармаш, С. С. Гасанов, Є. В. Додін, О. Т. Зима, В. А. Зуєв, Н. В. Коваленко,
В. Г. Ковальов, Б. А. Кормич, С. В. Кувакін, Ю. Д. Кунев, В. В. Ліпинський, А. Б. Лялька, А. В. Мазур,
І. В. Міщенко, В. Я. Настюк, Н. В. Осадча, С. М. Перепьолкін, Ю. Є. Петруня, Н. Б. Писаренко,
Д. В. Приймаченко, І. В. Стрижак, С. С. Терещенко, Т. С. Тоцька, Л. О. Ужва, І. О. Федотова, М. Г. Шульга

Рецензенти:

В. В. Булюк – доктор економічних наук;

Т. П. Минка – доктор юридичних наук

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної навчально-наукової установи
“Академія фінансового управління”
(Протокол № 9 від 27–28 листопада 2012 р.)*

ISBN 978-966-2380-50-7

ISBN 978-966-2380-53-8 (т. 3)

© Автори, 2012

© ДННУ “Академія фінансового
управління”, 2012

Список скорочень	15
-------------------------------	----

**Розділ XII. ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ,
ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН
УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ**

Глава 53. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ	19
--	----

<i>Стаття 364.</i> Питання, що регулюються цим розділом	19
<i>Стаття 365.</i> Порядок переміщення громадянами товарів через митний кордон України та місця митного оформлення таких товарів.	20
<i>Стаття 366.</i> Двоканальна система митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України громадянами	24
<i>Стаття 367.</i> Умови пересилання громадянами товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	26
<i>Стаття 368.</i> Визначення вартості товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, для цілей нарахування митних платежів	30
<i>Стаття 369.</i> Переміщення (пересилання) особистих речей громадянами через митний кордон України	31
<i>Стаття 370.</i> Перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян	32

Глава 54. ПРОПУСК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ВИВОЗЯТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ГРОМАДЯНАМИ ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	35
---	----

<i>Стаття 371.</i> Умови вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі митної території України	35
<i>Стаття 372.</i> Особливості тимчасового вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України	38
<i>Стаття 373.</i> Обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів	39

Глава 55. ПРОПУСК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЯКІ ВВОЗЯТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ГРОМАДЯНАМИ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ	40
<i>Стаття 374.</i> Умови ввезення (пересилання) громадянами товарів на митну територію України . . .	44
<i>Стаття 375.</i> Ввезення громадянами на митну територію України домашніх тварин	55
<i>Стаття 376.</i> Ввезення на митну територію України громадянами алкогольних напоїв та тютюнових виробів	56
<i>Стаття 377.</i> Особливості митного оформлення окремих товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу.	57
<i>Стаття 378.</i> Обмеження щодо ввезення громадянами товарів на митну територію України	58
<i>Стаття 379.</i> Умови тимчасового ввезення та ввезення з метою транзиту товарів на митну територію України громадянами	59
<i>Стаття 380.</i> Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України.	62
<i>Стаття 381.</i> Особливості ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування з метою транзиту через митну територію України	65

**Розділ XIII. ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ,
ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ, МІЖНАРОДНИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ОФІЦІЙНИМИ ОСОБАМИ, А ТАКОЖ
ДИПЛОМАТИЧНИМИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ УКРАЇНИ,
ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ЗА КОРДОНОМ**

Глава 56. ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ВВОЗЯТЬСЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ, МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ОФІЦІЙНИМИ ОСОБАМИ, А ТАКОЖ ДИПЛОМАТИЧНИМИ ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ УКРАЇНИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ЗА КОРДОНОМ.	69
<i>Стаття 382.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України дипломатичними представництвами іноземних держав в Україні	72
<i>Стаття 383.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України главою дипломатичного представництва іноземної держави, членами дипломатичного персоналу представництва та членами їх сімей	75
<i>Стаття 384.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України членами адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та членами їх сімей	80
<i>Стаття 385.</i> Поширення митних пільг, що надаються згідно з цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, на членів адміністративно-технічного персоналу цього представництва та на членів їхніх сімей	82
<i>Стаття 386.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України консульськими установами іноземних держав та членами їх персоналу	83
<i>Стаття 387.</i> Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав через митний кордон України	84

<i>Стаття 388.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України іноземними дипломатичними і консульськими кур'єрами	86
<i>Стаття 389.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представниками та членами делегацій іноземних держав	87
<i>Стаття 390.</i> Застосування умов взаємності	88
<i>Стаття 391.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України міжнародними організаціями, представництвами іноземних держав при них, а також їх персоналом	89
<i>Стаття 392.</i> Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні . . .	90
<i>Стаття 393.</i> Припинення надання митних пільг посадовим особам представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні	90
<i>Стаття 394.</i> Декларування товарів представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні	91
<i>Стаття 395.</i> Декларування товарів, що належать членам персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні	92
<i>Стаття 396.</i> Порядок переміщення через митний кордон України товарів закордонних дипломатичних установ України та товарів, призначених для особистого користування працівників дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон	93

Розділ XIV. СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Глава 57. ЗАХОДИ МИТНИХ ОРГАНІВ ЩОДО СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	97
<i>Стаття 397.</i> Порядок митного контролю і митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності	97
<i>Стаття 398.</i> Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності	102
<i>Стаття 399.</i> Призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру	105
<i>Стаття 400.</i> Призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу	113
<i>Стаття 401.</i> Спрощена процедура знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності	116
<i>Стаття 402.</i> Зміна маркування на товарах та їх упаковці.	117
<i>Стаття 403.</i> Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади у сфері захисту права інтелектуальної власності	118

Розділ XV. ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Глава 58. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	123
<i>Стаття 404.</i> Види діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами . .	123
<i>Стаття 405.</i> Ліцензія та дозволи, що надаються підприємствам	126

<i>Стаття 406.</i> Органи, уповноважені надавати дозволи	129
<i>Стаття 407.</i> Форми, порядок подання та розгляду заяв, надання дозволів і контролю за діяльністю підприємств, які їх отримали	130
<i>Стаття 408.</i> Особливі умови отримання ліцензії та дозволів	133
<i>Стаття 409.</i> Строк розгляду заяв про надання дозволів	134
<i>Стаття 410.</i> Відмова у наданні дозволу	135
<i>Стаття 411.</i> Безстроковість дії дозволів	138
<i>Стаття 412.</i> Зупинення дії та анулювання дозволу.	138
<i>Стаття 413.</i> Переоформлення дозволу	142
<i>Стаття 414.</i> Безоплатність надання та переоформлення дозволів	144
<i>Стаття 415.</i> Реєстри підприємств, яким надаються дозволи та ліцензії.	144
Глава 59. МИТНА БРОКЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	148
<i>Стаття 416.</i> Митний брокер	148
<i>Стаття 417.</i> Правове регулювання взаємовідносин митного брокера з особою, інтереси якої він представляє	155
<i>Стаття 418.</i> Агент з митного оформлення	156
<i>Стаття 419.</i> Інформація, отримана митним брокером та його працівниками – агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер	158
Глава 60. ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ МАГАЗИНУ БЕЗМИТНОЇ ТОРГІВЛІ	161
<i>Стаття 420.</i> Магазин безмитної торгівлі	161
<i>Стаття 421.</i> Вимоги до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі.	167
<i>Стаття 422.</i> Права, обов'язки та відповідальність утримувача магазину безмитної торгівлі	168
<i>Стаття 423.</i> Розпорядження товарами, які знаходяться в магазині безмитної торгівлі, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього магазину	170
Глава 61. ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ МИТНОГО СКЛАДУ	173
<i>Стаття 424.</i> Митний склад	173
<i>Стаття 425.</i> Правове регулювання взаємовідносин утримувача митного складу з іншими особами та митними органами	179
<i>Стаття 426.</i> Розміщення товарів на митних складах	181
<i>Стаття 427.</i> Зберігання товарів на митному складі	183
<i>Стаття 428.</i> Облік товарів на митному складі	185
<i>Стаття 429.</i> Розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, в разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу	189
Глава 62. ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ВІЛЬНОЇ МИТНОЇ ЗОНИ КОМЕРЦІЙНОГО АБО СЕРВІСНОГО ТИПУ	193
<i>Стаття 430.</i> Вільна митна зона.	193
<i>Стаття 431.</i> Правове регулювання діяльності вільної митної зони комерційного або сервісного типу	197
<i>Стаття 432.</i> Повноваження митних органів щодо встановлення вимог до облаштування та організації роботи вільних митних зон	199
<i>Стаття 433.</i> Забезпечення митного контролю на територіях вільних митних зон	202

<i>Стаття 434.</i> Допуск товарів на територію вільної митної зони.	203
<i>Стаття 435.</i> Облік товарів, що знаходяться на території вільної митної зони	205
<i>Стаття 436.</i> Розпорядження товарами, що перебувають у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, в разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони	206
Глава 63. ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ	208
<i>Стаття 437.</i> Склад тимчасового зберігання	208
<i>Стаття 438.</i> Правове регулювання взаємовідносин утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на складі.	211
<i>Стаття 439.</i> Обмеження щодо розміщення товарів на складах тимчасового зберігання	212
<i>Стаття 440.</i> Забезпечення схоронності товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання	213
<i>Стаття 441.</i> Розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання.	214
Глава 64. ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ВАНТАЖНОГО МИТНОГО КОМПЛЕКСУ	217
<i>Стаття 442.</i> Вантажний митний комплекс	217
<i>Стаття 443.</i> Послуги, які надаються утримувачем вантажного митного комплексу особам, що переміщують товари через митний кордон України	218
<i>Стаття 444.</i> Правове регулювання взаємовідносин утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та митними органами.	219
<i>Стаття 445.</i> Вимоги до облаштування вантажного митного комплексу.	219
<i>Стаття 446.</i> Обов'язки утримувача вантажного митного комплексу	221

Розділ XVI. МИТНА СТАТИСТИКА

Глава 65. МИТНА СТАТИСТИКА	225
<i>Стаття 447.</i> Завдання митної статистики	225
<i>Стаття 448.</i> Система митної статистики	227
<i>Стаття 449.</i> Митна статистика зовнішньої торгівлі.	227
<i>Стаття 450.</i> Спеціальна митна статистика	229
<i>Стаття 451.</i> Документи та відомості, що використовуються для формування митної статистики.	231
<i>Стаття 452.</i> Використання інформації, що надається митним органам	231
<i>Стаття 453.</i> Використання статистичної інформації з питань зовнішньої торгівлі	233
<i>Стаття 454.</i> Відомчі класифікатори	234
<i>Стаття 455.</i> Облік осіб, які здійснюють операції з товарами	236

Розділ XVII. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОНТРАБАНДИ

Глава 66. ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ	239
<i>Стаття 456.</i> Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів	239
<i>Стаття 457.</i> Переміщення товарів під негласним контролем.	242

Розділ XVIII. ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ

Глава 67. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НИХ

<i>Стаття 458.</i> Порухення митних правил	248
<i>Стаття 459.</i> Відповідальність за порушення митних правил	250
<i>Стаття 460.</i> Особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил	254
<i>Стаття 461.</i> Види адміністративних стягнень за порушення митних правил	256
<i>Стаття 462.</i> Основні та додаткові адміністративні стягнення	258
<i>Стаття 463.</i> Попередження	259
<i>Стаття 464.</i> Штраф	261
<i>Стаття 465.</i> Конфіскація	263
<i>Стаття 466.</i> Забезпечення законності у разі застосування адміністративних стягнень до порушників митних правил	265
<i>Стаття 467.</i> Строки накладення адміністративних стягнень у справах про порушення митних правил	267

Глава 68. ВИДИ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТАКІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

<i>Стаття 468.</i> Порухення режиму зони митного контролю	270
<i>Стаття 469.</i> Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем	272
<i>Стаття 470.</i> Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата	274
<i>Стаття 471.</i> Порухення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю	276
<i>Стаття 472.</i> Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення	277
<i>Стаття 473.</i> Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання	279
<i>Стаття 474.</i> Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів	279
<i>Стаття 475.</i> Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем	281
<i>Стаття 476.</i> Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності	282
<i>Стаття 477.</i> Порухення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони	283
<i>Стаття 478.</i> Порухення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами	284
<i>Стаття 479.</i> Порухення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі	286
<i>Стаття 480.</i> Порухення порядку здійснення операцій з переробки товарів	287

<i>Стаття 481.</i> Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів.	288
<i>Стаття 482.</i> Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем	289
<i>Стаття 483.</i> Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю	291
<i>Стаття 484.</i> Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.	293
<i>Стаття 485.</i> Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів.	294

Розділ XIX. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Глава 69. ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	299
<i>Стаття 486.</i> Завдання та зміст провадження у справі про порушення митних правил	299
<i>Стаття 487.</i> Правове забезпечення провадження у справах про порушення митних правил	301
<i>Стаття 488.</i> Порушення справи про порушення митних правил	302
<i>Стаття 489.</i> Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про порушення митних правил.	303
<i>Стаття 490.</i> Посадові особи, уповноважені складати протоколи про порушення митних правил	304
<i>Стаття 491.</i> Підстави для порушення справи про порушення митних правил	305
<i>Стаття 492.</i> Мова, якою здійснюється провадження у справі про порушення митних правил	307
<i>Стаття 493.</i> Посадові особи митних органів, які здійснюють провадження у справі про порушення митних правил.	307
<i>Стаття 494.</i> Протокол про порушення митних правил	308
<i>Стаття 495.</i> Докази у справі про порушення митних правил	314
<i>Стаття 496.</i> Провадження у справі про порушення митних правил за матеріалами, одержаними від правоохоронних органів	315
<i>Стаття 497.</i> Особи, які беруть участь у провадженні у справах про порушення митних правил	317
<i>Стаття 498.</i> Права та обов'язки осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб	318
<i>Стаття 499.</i> Представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб	320
<i>Стаття 500.</i> Захисник у справі про порушення митних правил	322
<i>Стаття 501.</i> Представник митного органу	324
<i>Стаття 502.</i> Експерт	325
<i>Стаття 503.</i> Перекладач	326
<i>Стаття 504.</i> Свідок у справі про порушення митних правил.	326
<i>Стаття 505.</i> Поняті у справі про порушення митних правил.	328
<i>Стаття 506.</i> Обставини, що виключають можливість здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил	329

Глава 70. АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ	330
<i>Стаття 507.</i> Мета і порядок застосування адміністративного затримання	330
Глава 71. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ПОРЯДОК ЇХ ПРОВЕДЕННЯ	333
<i>Стаття 508.</i> Проведення процесуальних дій	333
<i>Стаття 509.</i> Опитування осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб	335
<i>Стаття 510.</i> Витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил	338
<i>Стаття 511.</i> Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів	339
<i>Стаття 512.</i> Оскарження тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів	342
<i>Стаття 513.</i> Проведення митних обстежень	343
<i>Стаття 514.</i> Пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання	346
<i>Стаття 515.</i> Експертиза та висновок експерта	348
<i>Стаття 516.</i> Порядок призначення експертизи посадовою особою митного органу	350
<i>Стаття 517.</i> Одержання проб та зразків для проведення експертизи	351
<i>Стаття 518.</i> Доручення на проведення окремих процесуальних дій	353
<i>Стаття 519.</i> Витрати у справі про порушення митних правил	353
<i>Стаття 520.</i> Відшкодування витрат у справі про порушення митних правил	355
<i>Стаття 521.</i> Компроміс у справі про порушення митних правил	357
<i>Стаття 522.</i> Органи, уповноважені розглядати справи про порушення митних правил	360
<i>Стаття 523.</i> Повноваження посадових осіб митних органів щодо розгляду справ про порушення митних правил	360
<i>Стаття 524.</i> Місце розгляду справи про порушення митних правил	361
<i>Стаття 525.</i> Строк розгляду справи про порушення митних правил	362
<i>Стаття 526.</i> Присутність під час розгляду справи особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представника	362
<i>Стаття 527.</i> Види постанов у справі про порушення митних правил	364
<i>Стаття 528.</i> Особливості розгляду судом справ про порушення митних правил	366
Глава 72. ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ...	368
<i>Стаття 529.</i> Порядок оскарження постанов у справах про порушення митних правил	368
<i>Стаття 530.</i> Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил	370
<i>Стаття 531.</i> Підстави для скасування або зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил	373
<i>Стаття 532.</i> Строки розгляду скарги (адміністративного позову), протесту прокурора на постанову у справі про порушення митних правил	374
<i>Стаття 533.</i> Наслідки подання скарги (адміністративного позову) або принесення протесту	375
Глава 73. ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНИХ ОРГАНІВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	376
<i>Стаття 534.</i> Обов'язковість постанов митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил	376

<i>Стаття 535.</i> Загальні положення щодо порядку виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил	377
<i>Стаття 536.</i> Давність виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил	378
<i>Стаття 537.</i> Контроль за виконанням постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил	379
<i>Стаття 538.</i> Порядок виконання постанови митного органу про винесення попередження	380
<i>Стаття 539.</i> Порядок виконання постанови митного органу про накладення штрафу	380
<i>Стаття 540.</i> Примусове виконання постанови митного органу або суду про накладення штрафу	381
<i>Стаття 541.</i> Виконання постанови суду (судді) про конфіскацію	382
<i>Стаття 542.</i> Виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України	384

Розділ XX. МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Глава 74. СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	387
<i>Стаття 543.</i> Митна служба України	387
<i>Стаття 544.</i> Призначення та основні завдання митної служби України	391
<i>Стаття 545.</i> Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи	394
<i>Стаття 546.</i> Митниця	395
<i>Стаття 547.</i> Митний пост	397
<i>Стаття 548.</i> Спеціалізовані митні органи	398
<i>Стаття 549.</i> Митні організації	400
<i>Стаття 550.</i> Спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митної служби України	401
Глава 75. АТРИБУТИКА МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	402
<i>Стаття 551.</i> Емблеми та прапори митної служби України	402
<i>Стаття 552.</i> Формений одяг працівників митної служби України	405
<i>Стаття 553.</i> Службові посвідчення працівників митної служби України	407
<i>Стаття 554.</i> Заохочувальні відзнаки митної служби України	409
Глава 76. МАЙНО, ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	411
<i>Стаття 555.</i> Майно митної служби України	411
<i>Стаття 556.</i> Земельні ділянки, службові та побутові приміщення, обладнання та засоби зв'язку митних органів, організацій, навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України	411
<i>Стаття 557.</i> Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митної служби України	412

Глава 77. ВЗАЄМВІДНОСИНИ МИТНИХ ОРГАНІВ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	414
<i>Стаття 558.</i> Взаємодія митних органів з правоохоронними органами.	414
<i>Стаття 559.</i> Взаємодія митних органів з Національним банком України, Рахунковою палатою, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, органами виконавчої влади із забезпечення реалізації єдиної державної податкової політики, державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у сфері фінансового контролю.	418
<i>Стаття 560.</i> Взаємодія митних органів з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.	424
<i>Стаття 561.</i> Взаємодія митних органів з іншими органами виконавчої влади.	426
<i>Стаття 562.</i> Взаємодія митних органів з суб'єктами господарювання.	428
Глава 78. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ	430
<i>Стаття 563.</i> Участь України у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи. ...	430
<i>Стаття 564.</i> Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.	433
<i>Стаття 565.</i> Співробітництво митних органів України з митними органами суміжних держав.	437
<i>Стаття 566.</i> Підтримання оперативного зв'язку між митними органами України і митними органами суміжних іноземних держав.	440
<i>Стаття 567.</i> Взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.	443
Глава 79. ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ ТА ОРГАНІЗАЦІЯХ	446
<i>Стаття 568.</i> Служба в митних органах України.	446
<i>Стаття 569.</i> Посадові особи та інші працівники митної служби України.	447
<i>Стаття 570.</i> Особливості прийняття на службу до митних органів, організацій.	448
<i>Стаття 571.</i> Присяга та урочисте зобов'язання працівників митної служби України.	452
<i>Стаття 572.</i> Обмеження, пов'язані із службою в митних органах, організаціях.	453
<i>Стаття 573.</i> Спеціальні звання митної служби України.	454
<i>Стаття 574.</i> Робочий час посадових осіб митної служби України.	457
Глава 80. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ	459
<i>Стаття 575.</i> Система професійної освіти у сфері державної митної справи.	459
<i>Стаття 576.</i> Науково-дослідна діяльність у сфері державної митної справи.	463
<i>Стаття 577.</i> Особливості правового статусу осіб, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митної служби України.	463
<i>Стаття 578.</i> Фінансування професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи.	464

Глава 81. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	466
<i>Стаття 579.</i> Обов'язковість законних розпоряджень та вимог посадових осіб митної служби України	466
<i>Стаття 580.</i> Гарантування захисту життя, здоров'я і майна посадових осіб митної служби України	469
Глава 82. ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗБРОЇ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	472
<i>Стаття 581.</i> Право посадових осіб митної служби України застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю	472
<i>Стаття 582.</i> Застосування фізичної сили	476
<i>Стаття 583.</i> Застосування спеціальних засобів	477
<i>Стаття 584.</i> Зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї	481
Глава 83. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	485
<i>Стаття 585.</i> Оплата праці посадових осіб митної служби України	485
<i>Стаття 586.</i> Житлове забезпечення посадових осіб митної служби України	485
<i>Стаття 587.</i> Медичне забезпечення та охорона здоров'я посадових осіб митної служби України та членів їхніх сімей	486
<i>Стаття 588.</i> Пенсійне забезпечення працівників митної служби України	487
<i>Стаття 589.</i> Гарантії охорони праці посадових осіб та інших працівників митної служби України	488
<i>Стаття 590.</i> Гарантії у разі загибелі, каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я	490
Глосарій митних термінів	492

Умовні скорочення

АС	– автоматизована система.
АСАУР	– автоматизована система аналізу і управління ризиками.
АСМО	– автоматизована система митного оформлення.
БК	– Бюджетний кодекс.
ВМД	– вантажна митна декларація.
ВМЗ	– вільна митна зона.
ВМК	– вантажний митний комплекс.
ВМО	– Всесвітня митна організація.
ГАТТ	– Генеральна угода про тарифи і торгівлю.
ГК	– Господарський кодекс.
ГФГ	– генеральна фінансова гарантія.
ДАІ	– Державна автомобільна інспекція.
ДКСУ	– Державна казначейська служба України.
ДМВ	– декларація митної вартості.
ДМС	– Державна митна служба.
ДПА	– Державна податкова адміністрація.
ДПС	– Державна податкова служба.
ДФІУ	– Державна фінансова інспекція України.
ЕК	– електронна копія.
ЕЦП	– електронний цифровий підпис.
ЗЕД	– зовнішньоекономічна діяльність.
ЗМК	– зона митного контролю.
КАС	– Кодекс адміністративного судочинства.
КЗпП	– Кодекс законів про працю.
КК	– Кримінальний кодекс.
КМУ	– Кабінет Міністрів України.
КПК	– Кримінально-процесуальний кодекс.
КТМ	– Кодекс торговельного мореплавства.
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення.

МБТ	– магазин безмитної торгівлі.
МВС	– Міністерство внутрішніх справ.
МД	– митна декларація.
МЕВ	– міжнародне експрес-відправлення.
МЗС	– Міністерство закордонних справ.
МКУ, Кодекс	– Митний кодекс України.
ММПО	– місце міжнародного поштового обміну.
МПВ	– міжнародне поштове відправлення.
МФУ	– Міністерство фінансів України.
НБУ	– Національний банк України.
ПД	– попередня декларація.
ПДВ	– податок на додану вартість.
ПК	– Податковий кодекс.
ПМО	– підрозділ митного оформлення.
ПМП	– порушення митних правил.
ПП	– попереднє повідомлення.
ПСТ	– підземне сховище газу.
РСС	– регіональна сортувальна станція.
СБУ	– Служба безпеки України.
СОТ	– Світова організація торгівлі.
СПД	– суб'єкт підприємницької діяльності.
СТЗ	– склад тимчасового зберігання.
ТСЗМК	– технічні й спеціальні засоби митного контролю.
УЕО	– уповноважений економічний оператор.
УКТ ЗЕД	– Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.
УМК	– уніфікована митна квитанція.
ЦК	– Цивільний кодекс.
ЦПК	– Цивільний процесуальний кодекс.
ЦСС	– центральна сортувальна станція.

Розділ XII

ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

Стаття 364

Питання, що регулюються цим розділом

1. Цей розділ регулює умови та порядок пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності.

2. У випадку переміщення громадянами-підприємцями через митний кордон України товарів, пов'язаних зі здійсненням ними підприємницької діяльності, митне оформлення здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами України для підприємств. Положення цього розділу в такому випадку не застосовуються.

3. Положення цього розділу не поширюються на товари, що переміщуються особами, які користуються митними пільгами згідно із розділом XIII цього Кодексу, крім випадків, установлених цим Кодексом.

Положеннями розділу XII регулюються умови та порядок пропуску й оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності.

З метою з'ясування сфери дії цього розділу необхідно звернутися до визначення понять “особисті потреби” та “підприємницька діяльність”.

Економічна наука насамперед вивчає економічні потреби та шляхи їх задоволення. Потреби – це об'єктивні умови існування людини, які відображають нестачу чогось, об'єктивно необхідного для підтримання життєдіяльності й розвитку організму, людської особистості, соціальної групи, суспільства загалом. Особисте споживання – це використання людьми різних благ і послуг для задоволення власних (особистих) потреб.

Стаття 42 ГК України містить визначення підприємницької діяльності, під якою розуміють самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та заняття торгівлею з метою одержання прибутку. Отже, положення цього розділу не застосовуватимуться у випадках переміщення через митний кордон України товарів, пов'язаних із здійсненням громадянами підприємницької діяльності.

У випадках переміщення через митний кордон України товарів главою дипломатичного представництва іноземної країни, членами дипломатичного та адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва, членами їхніх сімей, а також представниками іноземних держав, членами парламентських та урядових делегацій, делегацій іноземних країн, які приїждять в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, застосовуються положення розділу XIII Кодексу.

Стаття 365

Порядок переміщення громадянами товарів через митний кордон України та місця митного оформлення таких товарів

1. Громадяни за умови дотримання вимог цього Кодексу та інших актів законодавства України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України.

2. Громадянам, які в'їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також транспортними засобами особистого користування, дозволяється здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів.

3. Стосовно транзитних пасажирів, які не залишають транзитної зони, митний контроль не проводиться, однак митні органи мають право вживати передбачених цим Кодексом заходів у разі підозри щодо вчинення такими пасажирями порушення митних правил або контрабанди.

4. Митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України.

5. Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно

з УКТ ЗЕД, які підлягають державній реєстрації), здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України.

6. Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі та вантажних відправленнях, здійснюється в митних органах за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, – у пунктах пропуску через державний кордон України.

7. Місця здійснення митного оформлення ввезених на митну територію України громадянами товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що підлягають державній реєстрації, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

8. Переміщення громадянами через митний кордон України трупів з тілами (урн з прахом) чи останків померлих здійснюється на підставі письмової заяви цих громадян довільної форми та документів, визначених Законом України “Про поховання та похоронну справу”.

З огляду на положення цієї статті громадяни за умови дотримання вимог національного законодавства можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення (у тому числі з метою транзиту) та вивезення. Види цих товарів визначаються Митним кодексом України й законами України.

Громадяни можуть переміщувати товари засобами авіаційного, водного, автомобільного й залізничного транспорту у:

- ручній поклажі;
- супроводжуваному багажі;
- несупроводжуваному багажі;
- міжнародних поштових відправленнях;
- міжнародних експрес-відправленнях.

За умови дотримання вимог Кодексу та інших законів України громадяни можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім:

- заборонених до ввезення на митну територію України:
 - а) товарів, що можуть завдати шкоди здоров'ю або загрожувати життю населення та тваринному світу чи призвести до заподіяння шкоди довкіллю;
 - б) літературних і художніх творів, поліграфічної та іншої друкованої продукції, кіно-, фото-, аудіо- та відеоматеріалів, що пропагують війну, жорстокість, порнографію, расову, етнічну або релігійну во-

- рожнечу, закликають до насильницького повалення конституційного ладу в Україні;
- в) товарів і особистих речей, на пропуск яких потрібні дозволи інших державних органів, за відсутності цих дозволів;
 - г) транспортних засобів, що зняті з обліку у відповідних реєстраційних органах іноземних держав і тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами для власного користування, крім випадків, визначених законодавством;
 - г) транспортних засобів, номери номерних вузлів яких знищено, підроблено або вони не відповідають записам у реєстраційних документах;
 - д) номерних вузлів із підробленими, знищеними номерами;
 - е) транспортних засобів, що зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних країн і ввозяться на митну територію України для вільного обігу;
- заборонених до вивезення з України:
- а) матеріалів, що містять заклики до насильницького повалення чи зміни державного і суспільного ладу, порушення територіальної цілісності, державного суверенітету і безпеки України, пропаганду війни, насильства та жорстокості, расової, національної, релігійної винятковості або нетерпимості, підбурювання до вчинення кримінально караних дій;
 - б) матеріалів, що містять описи способів виготовлення та застосування наркотиків і сильнодіючих отруйних речовин;
 - в) матеріалів порнографічного та вульгарного змісту;
 - г) документів Національного архівного фонду України (крім випадків тимчасового їх експонування або реєстрації за кордоном – із дозволу Державної архівної служби України);
 - г) трудових книжок, військових квитків, дозволів на право носіння зброї, посвідчень особи. Замість трудової книжки й інших документів пропускаються архівні довідки про трудовий стаж, які видаються архівними установами, або нотаріально засвідчені копії документів;
 - д) документів і матеріалів Державного музейного фонду України (крім випадків їх тимчасового експонування або реставрації за кордоном – із дозволу Міністерства культури України);
- заборонених до транзиту через митну територію України.

Коментована стаття дає право громадянам, які перетинають митний кордон засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також

транспортними засобами особистого користування, здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів. Стосовно транзитних пасажирів, які не покидають транзитної зони, митний контроль не проводиться, однак митні органи мають право вживати передбачені Кодексом заходи у разі підозри щодо вчинення такими пасажирами порушення митних правил або контрабанди.

Товари, що переміщуються громадянами через митний кордон України, підлягають усному або письмовому декларуванню. Форма усного декларування застосовується при переміщенні громадянами через митний кордон України особистих речей, а також товарів і транспортних засобів у порядку й обсягах, які не перевищують норм, установлених законами України й іншими нормативно-правовими актами, і таких, що не потребують дозволів відповідних державних органів на їх переміщення.

При усному декларуванні митна декларація не заповнюється.

За бажанням власника або на вимогу посадової особи митного органу декларація оформлюється в обов'язковому порядку.

Порядок письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності, під час митного оформлення товарів, що переміщуються ними через митний кордон України в ручній поклажі, супроводжуваному й несупроводжуваному багажі, вантажному відправленні та підлягають письмовому декларуванню в порядку, передбаченому для громадян, визначається наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності" від 28.05.2012 № 614.

Цією статтею також визначено місця митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами:

- у будь-якому митному органі на всій митній території України – при вивезенні товарів за межі митної території України громадянами;
- у пунктах пропуску через державний кордон України – при ввезенні товарів, що переміщуються в ручній поклажі, супроводжуваному багажі громадян;
- за місцем проживання або тимчасового перебування громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, – у пунктах пропус-

- ку через державний кордон України – при ввезенні (пересиланні) товарів у несупроводжуваному багажі чи вантажному відправленні;
- у місцях, визначених Міністерством фінансів України, – при ввезенні товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що підлягають державній реєстрації (автомобілів, тракторів, мотоциклів, причепів).

Переміщення громадянами через митний кордон України трун із тілами (урн із прахом) чи останків померлих здійснюється на підставі письмової заяви довільної форми та документів, визначених Законом України “Про поховання та похоронну справу” від 10.02.2003 № 1102-IV, а саме:

- свідоцтва про смерть або іншого документа, що засвідчує факт смерті, виданого компетентним органом;
- довідки про те, що в тілі та труні (урні) немає вкладень, переміщення яких через державний кордон України заборонено. Таку довідку видає судово-медичний експерт у присутності посадової особи відповідного митного органу – в разі вивезення труни (урни) за кордон – або відповідний компетентний орган іноземної країни з легалізацією такої довідки консульською чи дипломатичною установою України за кордоном – у разі ввезення труни (урни) на територію України.

Тіло померлого повинне вміщуватися в металеву герметичну труну (урну), яка опечатується посадовими особами митного органу.

Розкриття труни (урни) можливе у виняткових випадках за наявності достовірної інформації про вкладення, переміщення яких через державний кордон України заборонено. Розкриття здійснюється в спеціальному приміщенні закладу охорони здоров'я України в присутності посадової особи митного органу та особи, яка супроводжує труну (урну), або представника підприємства, який здійснює перевезення, а також інших осіб у випадках, передбачених законом, із дотриманням вимог санітарно-епідеміологічного законодавства України.

Стаття 366

Двоканальна система митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України громадянами

1. Двоканальна система – це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

2. Канал, позначений символами зеленого кольору (“зелений коридор”), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через

митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню.

3. Канал, позначений символами червоного кольору (“червоний коридор”), призначений для всіх інших громадян.

4. Громадянин самостійно обирає відповідний канал (“зелений коридор” або “червоний коридор”) для проходження митного контролю за двоканалною системою.

5. Обрання “зеленого коридору” вважається заявою громадянина про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території та свідчить про факти, що мають юридичне значення.

6. Громадяни, які проходять (проїжджають) через “зелений коридор”, звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання письмової митної декларації не означає звільнення від обов’язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

У коментованій статті на законодавчому рівні закріплюється поняття двоканалної системи митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України громадянами. Двоканална система – спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, самостійно вибираючи один із двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України:

- “зелений коридор” – якщо переміщувані товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за її межі;
- “червоний коридор” – якщо переміщувані товари підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, підпадають під встановлені законодавством обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території.

Двоканална система митного контролю застосовується як під час в’їзду громадян на митну територію України, так і при виїзді за її межі з відповідним обладнанням “зеленого” та “червоного” коридорів. Громадяни са-

мостійно приймають рішення щодо проходження митного контролю певним коридором. Це положення реалізує принцип охорони прав та свобод громадянина під час проходження митного контролю.

Спрощений порядок митного контролю за “зеленим” коридором звільняє громадянина від заповнення та подання митному органу митної декларації для письмового декларування товарів, але не звільняє від дотримання порядку переміщення предметів через митний кордон України.

Громадяни, які користуються режимом спрощеного митного контролю через “зелений” коридор, не звільняються від декларування митному органу переміщуваних через митний кордон товарів. Декларування таких товарів здійснюється особою, що переміщує їх через митний кордон, здебільшого в усній, а за її бажанням – і в письмовій формі.

Під час проходження громадянином митного контролю “зеленим” коридором посадова особа митниці може запропонувати громадянину пред’явити паспорт або інший документ, що посвідчує особу. При цьому посадова особа роз’яснює критерії проходження митного контролю цим коридором та може проводити опитування громадянина за пунктами митної декларації.

За рішенням посадової особи митниці можливий вибірковий контроль предметів громадян, які проходять митний контроль “зеленим” коридором із застосуванням технічних засобів контролю або з розпакуванням місць багажу. На вимогу посадової особи митниці громадянин зобов’язаний показати вміст багажу. У разі вчинення громадянином порушення митних правил посадова особа митного органу складає протокол про порушення митних правил.

Стаття 367

Умови пересилання громадянами товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Громадяни мають право пересилати товари через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях у порядку, встановленому главою 36 цього Кодексу, крім товарів, заборонених до такого пересилання.

2. Обмеження щодо вартості та обсягів товарів, а також перелік товарів, заборонених до пересилання у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Громадяни мають право пересилати через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях будь-які товари, крім заборонених до такого пересилання, на умовах, визначених Кодексом (додатково див. коментарі до ст. 233–237).

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалента у 300 євро, що переміщуються (пересилаються) на митну територію України на адресу одного одержувача в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях (МПВ), на адресу одного одержувача протягом однієї доби у міжнародних експрес-відправленнях, а також у несупроводжуваному багажі, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів і не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або міжнародних експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалента у 300 євро, але не перевищує еквівалента у 10 000 євро, або переміщуються (пересилаються) без дотримання умов, передбачених ч. 5 ст. 374 МКУ (культурні цінності за кодами 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їх вартості та способу переміщення через митний кордон України, підлягають письмовому декларуванню), підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 % і податком на додану вартість за ставкою, встановленою ПК України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалента у 300 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалента у 10 000 євро, що пересилаються (переміщуються) на митну територію України в МПВ, міжнародних експрес-відправленнях, у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, які переміщуються на митну територію України у вантажних відправленнях, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої національним законодавством для підприємств, а також дозволів (ліцензій), сертифікатів.

Для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість цих товарів, зазначена в касових або товарних чеках, ярликах, інших документах роздрібної торгівлі, які містять відомості про вартість таких товарів.

При визначенні фактурної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів, враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

Особа, яка декларує товари, має право довести достовірність відомостей, наданих для визначення їх фактурної вартості. У разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів митні органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог Кодексу.

Згідно з Правилами надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 № 270 (зі змінами), у МПВ пересилаються:

- у простих і рекомендованих листах – письмові повідомлення, ділові папери, квитанції, рахунки, фотокартки;
- у простих і рекомендованих бандеролях – рукописи, друковані видання, у тому числі гравюри, малюнки, географічні карти, викройки, каталоги, проспекти, оголошення та повідомлення і комплекти друкованих видань (зокрема періодичних) із технічними носіями інформації, що належать до них. Проектна і технічна документація приймається для пересилання тільки від юридичних осіб;
- у мішках “М” – книги, газети, журнали та інші друковані видання, а також комплекти друкованих видань (у тому числі періодичних) із технічними носіями інформації, що належать до них;
- у поштових відправленнях з оголошеною цінністю – цінні папери, документи (крім заборонених для пересилання), національна валюта як нумізматична (боністична) продукція, іноземна валюта, платіжні документи і банківські платіжні картки міжнародних платіжних систем, емітованих уповноваженими банками в установленому законодавством порядку;
- у дрібних пакетах – зразки товарів, предмети подарункового та іншого призначення.

У дрібному пакеті також може міститися письмове повідомлення, що має характер особистого листування або стосується переліку вкладень, чи друковане видання;

- у дрібних пакетах із позначкою “На конкурс” можуть пересилатися вкладення на технічних носіях інформації разом із фотокартками, малюнками, рукописами;
- у посылках – продукти харчування (крім продукції тваринного походження) вагою до 10 кг в упаковці виробника, предмети культурно-побутового та виробничого призначення, особистого користування, не заборонені для ввезення до країни призначення. У разі пересилан-

ня посилки з оголошеною цінністю максимальна сума оголошеної цінності не повинна перевищувати суми, визначеної у Керівництві з приймання міжнародних поштових відправлень.

Розміри в упаковці дозволених до пересилання в МПВ товарів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Розміри в упаковці дозволених до пересилання товарів

Вид відправлення	Гранична маса, кг	Розмір в упаковці, мм
Поштові картки		Максимальний: 120 × 235, мінімальний: 90 × 140
Листи	2	Максимальний: сума довжини, ширини і товщини не повинна перевищувати 900, а найбільший вимір – 600. Сума довжини і подвійного діаметра рулонів не повинна перевищувати 1040, а найбільший вимір – 900
Відправлення з оголошеною цінністю	2	
Бандеролі	5	
Секограми	7	
Дрібні пакети	2	Мінімальний: 90 × 140, сума довжини і подвійного діаметра рулонів – 170 (найбільший вимір не повинен перевищувати 100)
Мішки “М”	30	
Посилки	30	Будь-який вимір не повинен перевищувати 1050. Сума довжини і найбільшого периметра (довжини кола) у будь-якому напрямку (крім довжини) не повинна перевищувати 2000. Для громіздких посилок: будь-який вимір посилки не повинен перевищувати 2000, а сума довжини і найбільшого периметра (довжини кола) у будь-якому напрямку (крім довжини) не повинна перевищувати 3000. Мінімальний: 90 × 140 × 50
Відправлення міжнародної прискореної пошти “EMS”	30	Будь-який вимір не повинен перевищувати 1500. Сума довжини і найбільшого периметра (довжини кола) у будь-якому напрямку (крім довжини) не повинна перевищувати 3000
Згруповані поштові відправлення з позначкою “Консигнація”	30 (кожного)	Будь-який вимір кожного з них не повинен перевищувати 1050. Сума довжини і найбільшого периметра (довжини кола) у будь-якому напрямку (крім довжини) не повинна перевищувати 2000

У МПВ також можуть пересилатися:

- сувенірні вироби, предмети культурного призначення серійного і масового виробництва, не заборонені законодавством до вивезення з України;
- не більш як п'ять упаковок ліків або не більше, ніж треба на один курс лікування одного хворого (за призначенням лікаря).

Для декларування товарів та інших предметів, що переміщуються в МПВ, використовуються уніфіковані міжнародні бланки встановлених форм згідно з положеннями актів Всесвітнього поштового союзу (ВПС):

- митна декларація CN 23, використання якої обов'язкове при пересиланні посилок, згрупованих поштових відправлень із позначкою “Консигнація” та можливе у разі пересилання відправлень з оголошеною цінністю;
- ярлик “Митниця CN 22”, використання якого обов'язкове при пересиланні дрібних пакетів, мішків “М” та можливе у разі пересилання бандеролей.

Стаття 368

Визначення вартості товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, для цілей нарахування митних платежів

1. Для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість цих товарів, зазначена в касових або товарних чеках, ярликах, інших документах роздрібної торгівлі, які містять відомості щодо вартості таких товарів.

2. При визначенні фактурної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

3. Особа, яка декларує товари, вправі довести достовірність відомостей, представлених для визначення їх фактурної вартості.

4. У разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів митні органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог цього Кодексу.

Цією статтею встановлені умови визначення фактурної вартості товарів (вказаної в касових або товарних чеках, ярликах, інших документах

роздрібної торгівлі, які містять відомості про вартість таких товарів), яка застосовується для цілей оподаткування товарів.

З огляду на те, що митна вартість – це основа для нарахування податків і зборів на товари, що переміщуються через митний кордон України, її визначення є найважливішим питанням. Найскладніше визначити митну вартість товарів, які переміщуються громадянами. Загалом митна вартість обчислюється на момент перетину товарами митного кордону України. Для товарів, які переміщуються громадянами через митний кордон України, митна вартість визначається на підставі заяви громадянина за умови надання ним підтверджувальних документів (товарні чеки, ярлики тощо за умови, що ці документи можна ідентифікувати з наявними товарами).

При визначенні митної вартості товарів, які переміщуються в несупроводжуваному багажі, крім вартості самих товарів враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

У разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів митні органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог Кодексу (див. коментар до гл. 9).

Особа, яка декларує товари, має право довести достовірність відомостей, наданих для визначення їх фактурної вартості.

Слід звернути увагу на те, що декларування митної вартості товарів, які переміщуються громадянами, здійснюється без подання декларації митної вартості. Коментована стаття відповідає положенням правил розд. 4 “Мита та податки” Загального розділу Кіотської конвенції.

Стаття 369

Переміщення (пересилання) особистих речей громадянами через митний кордон України

1. Особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, підлягають декларуванню шляхом учинення дій, усно, або, за бажанням власника чи на вимогу митного органу, письмово, не оподатковуються митними платежами та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, а також від застосування до них видів державного контролю, визначених частиною першою статті 319 цього Кодексу.

Стаття встановлює спрощені умови переміщення (пересилання) громадянами через митний кордон України в ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях особистих речей, які не підлягають письмовому декларуванню, не оподатковуються митними платежами та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, та від застосування до них видів державного контролю.

Відповідно до п. 36 ч. 1 ст. 4 Кодексу особисті речі – товари, нові й такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті її перебування відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян, визначено ст. 370 Кодексу.

Відповідно до ч. 1 ст. 319 Кодексу товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю.

Стаття 370

Перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян

1. Особистими речами вважаються:

- 1) товари особистої гігієни та індивідуальні косметичні засоби у кількості, що забезпечує потреби однієї особи на період поїздки;
- 2) одяг, білизна, взуття, що мають суто особистий характер, призначені виключно для власного користування і мають ознаки таких, що були у користуванні;
- 3) особисті прикраси, у тому числі з дорогоцінних металів та каміння, що мають ознаки таких, що були в користуванні;
- 4) індивідуальне письмове та канцелярське приладдя;
- 5) один фотоапарат, одна кіно-, відеокамера разом з обґрунтованою кількістю фото-, відео-, кіноплівок та додаткового приладдя;
- 6) один переносний проектор та аксесуари до нього разом з обґрунтованою кількістю діапозитивів та/або кіноплівок;
- 7) бінокль;

- 8) переносні музичні інструменти у кількості не більше двох штук;
- 9) один переносний звуковідтворювальний пристрій (у тому числі магнітофон, диктофон, програвач компакт-дисків тощо) з обґрунтованою кількістю плівок, платівок, дисків;
- 10) один переносний радіоприймач;
- 11) стільникові (мобільні) телефони у кількості не більше двох штук, пейджери;
- 12) один переносний телевізор;
- 13) переносні персональні комп'ютери у кількості не більше двох штук і периферійне обладнання та приладдя до них; флеш-карти у кількості не більше трьох штук;
- 14) одна переносна друкарська машина;
- 15) калькулятори, електронні книжки у кількості не більше двох штук;
- 16) індивідуальні вироби медичного призначення для забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом з ознаками таких, що були в користуванні;
- 17) звичайні та/або прогулянкові дитячі коляски у кількості, що відповідає кількості дітей, які перетинають кордон разом із громадянином, а у разі відсутності дітей – у кількості не більше однієї штуки;
- 18) одна інвалідна коляска на кожного інваліда, який перетинає митний кордон України, а у разі відсутності такої особи – у кількості не більше однієї штуки;
- 19) лікарські засоби, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;
- 20) годинники у кількості не більше двох штук;
- 21) 0,5 літра туалетної води та/або 100 грамів парфумів;
- 22) спортивне спорядження – велосипед, вудка рибальська, комплект альпіністського спорядження, комплект спорядження для підводного плавання, комплект лиж, комплект тенісних ракеток, дошка для серфінгу, віндсерфінгу, комплект спорядження для гольфу, інше аналогічне спорядження, призначене для використання однією особою;
- 23) спеціальне дитяче харчування для дітей, хворих на фенілкетонурію або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, яке не виробляється (не реалізується) в Україні, що переміщується (пересилається) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;
- 24) інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України.

Статтею визначено перелік та кількість товарів (нових і таких, що були у вжитку, призначених для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина, які відповідають меті його перебування в Україні або за кор-

доном, не призначених для відчуження або передачі іншим особам), які можуть бути віднесені до особистих речей громадян.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування” від 23.05.2012 № 458 громадянам дозволяється ввозити на митну територію України лікарські засоби, які переміщуються в ручній поклажі та/або в супроводжуваному або несупроводжуваному багажі громадянина, в таких обсягах:

- у кількості, що не перевищує п’яти упаковок кожного найменування на одну особу (крім лікарських засобів, що містять наркотичні чи психотропні речовини);
- у кількості, що не перевищує зазначеної в наявному в особи рецепті на такий лікарський засіб, виданому на ім’я цієї особи та засвідченому печаткою лікаря та/або закладу охорони здоров’я.

Громадяни (батьки або особи, які їх замінюють, та/або уповноважена ними особа, інші члени сім’ї та родичі) можуть ввозити на митну територію України продукти спеціального дитячого харчування, які не виробляються (не реалізуються в Україні) для дітей, хворих на фенілкетонурію або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, які переміщуються в ручній поклажі та/або в супроводжуваному або несупроводжуваному багажі громадянина, в таких обсягах:

- у кількості, що не перевищує п’яти упаковок (банок) кожного найменування на одну особу;
- у кількості, що не перевищує зазначеної в наявному в особи рецепті на продукт (продукти) спеціального дитячого харчування, виданому на ім’я дитини та засвідченому печаткою лікаря та/або закладу охорони здоров’я, за умови пред’явлення документів, що засвідчують родинні зв’язки з хворою дитиною, або іншого документа, який підтверджує повноваження особи на такі дії.

**ПРОПУСК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ,
ЩО ВИВОЗЯТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ГРОМАДЯНАМИ
ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Стаття 371

**Умови вивезення (пересилання) громадянами товарів
за межі митної території України**

1. Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро (крім зазначених у частині другій цієї статті), не підлягають письмовому декларуванню при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України.

2. Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро та на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, із сплатою у випадках, визначених законами України, вивізного мита та з поданням відповідних документів, виданих державними органами.

3. Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро (крім зазначених у частині четвертій цієї статті), при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, та зі сплатою вивізного мита у випадках, встановлених законами України.

4. Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, при вивезенні (пересиланні) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, за умови, що ці товари:

- 1) вивозяться у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;
- 2) входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

- 3) тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;
- 4) були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;
- 5) були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами.

5. Товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами в Україну, та товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, що підтверджується відповідними документами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, зі сплатою у випадках, встановлених законами України, вивізного мита, та поданням документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, які при переміщенні (пересиланні) громадянами таких товарів через митний кордон України видаються відповідними державними органами.

Суттєво спрощено умови вивезення громадянами товарів за межі митної території України (рис. 1), а саме:

- 1) якщо сумарна фактурна вартість товарів не перевищує 10 000 євро, і при цьому на них законом не встановлено вивізного мита та не видаються державними органами дозвільні документи – їх декларування здійснюється шляхом учинення дій, а переміщення – “зеленим коридором”;
- 2) товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує 10 000 євро, але законом на них встановлено вивізне мито або державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, – їх декларування здійснюється в порядку, встановленому для громадян;
- 3) товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств. Ця умова не поширюється на товари, декларування яких здійснюється в порядку, встановленому для громадян, до яких належать товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує 10 000 євро, що:
 - вивозяться у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

- входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;
- тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;
- були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;
- були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами;
- придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами;
- вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, що підтверджується відповідними документами.

Вивезення товарів громадянами

До 10 000 євро	Більш як 10 000 євро	
Письмове декларування зі сплатою вивізного мита	Письмове декларування з поданням МД та сплатою ввізного мита, крім випадків	Товари, придбані нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами в Україну, та товари, що вивозяться з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, підлягають письмовому декларуванню зі сплатою вивізного мита.
	1) вивезення на ПМП; 2) спадщина на користь нерезидента; 3) тимчасове вивезення резидентами; 4) повернення після тимчасового вивезення; 5) одержання у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах тощо	

Рис. 1. Схематичне зображення способів забезпечення сплати митних платежів відповідно до МКУ

Складено авторами.

Стаття 372

Особливості тимчасового вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України

1. Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України здійснюється з наданням митному органу зобов'язання про зворотне ввезення.

2. Дія частини першої цієї статті не поширюється на тимчасове вивезення (пересилання) за межі митної території України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро, особистих речей і транспортних засобів особистого користування, на яких громадяни перетинають митний кордон.

3. У разі відсутності книжки (карнету) А.Т.А., що використовується відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік), тимчасове вивезення громадянами-резидентами товарів (крім транспортних засобів особистого користування) за межі митної території України здійснюється на умовах, установлених частинами першою та другою цієї статті.

4. Зобов'язання щодо зворотного ввезення товарів, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України і сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро, може надаватися за бажанням громадянина.

5. У разі надання громадянином зобов'язання про зворотне ввезення товарів митний орган вживає заходів для забезпечення ідентифікації цих товарів з метою їх зворотного ввезення без письмового декларування та без оподаткування митними платежами.

Стаття визначає особливості тимчасового вивезення (пересилання) резидентами (громадянами, які мають постійне місце проживання в Україні) товарів за межі митної території України, а саме:

- 1) тимчасове вивезення (пересилання) товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує 10 000 євро, особистих речей та транспортних засобів особистого користування, на яких громадяни перетинають митний кордон, здійснюється без письмового декларування та без надання митному органу зобов'язання про зворотне ввезення (зобов'язання може надаватися за бажанням громадянина);
- 2) тимчасове вивезення (пересилання) товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує 10 000 євро (у разі відсутності книжки (карнету) А.Т.А., що використовується відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення), здійснюється з наданням митному органу зобов'язання про зворотне ввезення.

Стаття 373

Обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів

1. Не допускається вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України товарів, незалежно від їх загальної фактурної вартості, згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України.

2. Порядок вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження визначається Кабінетом Міністрів України.

(Частина друга статті 373 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

3. Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначається Національним банком України.

4. Не допускається вивезення за межі митної території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку.

Обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів (дорогоцінного каміння та виробів із них, культурних цінностей) устанавлюються Кабінетом Міністрів України.

Перелік товарів, заборонених до вивезення громадянами, визначається Кабінетом Міністрів України.

Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначений Інструкцією про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 27.05.2008 № 148 і зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 11.06.2008 за № 520/15211.

Забороняється вивезення за межі митної території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку.

ПРОПУСК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЯКІ ВВОЗЯТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ГРОМАДЯНАМИ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

Коментована глава Кодексу регулює питання, пов'язані з порядком пропуску та оподаткування товарів, які ввозяться громадянами на митну територію України. Чинний Кодекс порівняно з Митним кодексом України від 11.07.2002 № 92-IV містить лояльніші умови щодо переміщення громадянами товарів через митний кордон України. Основні новації й зміни митного законодавства з цих питань проілюстровано нижче.

ОСОБЛИВОСТІ ВВЕЗЕННЯ ГРОМАДЯНАМИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ (ТЗОК) З МЕТОЮ ТРАНЗИТУ ЧЕРЕЗ МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

Встановлено єдині вимоги до ввезення громадянами-резидентами та громадянами-нерезидентами ТЗОК, що **постійно зареєстровані** у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, **з метою транзиту** через митну територію України:

без письмового декларування митному органу

без внесення грошової застави на рахунок митного органу, який здійснив пропуск ТЗОК на митну територію України

**ВВЕЗЕННЯ ГРОМАДЯНАМИ ТОВАРІВ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕСЕЛЕННЯМ
НА ПОСТІЙНЕ МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ В УКРАЇНУ**

Змінено умови ввезення та звільнення від оподаткування товарів за товарними позиціями 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД при переселенні громадян на ПМП в Україну:

ввезення транспортного засобу протягом **шести місяців**

проживання громадянина на території країни, з якої він прибув, **не менш як три роки**

володіння транспортним засобом на праві власності або співвласності **не менш як один рік**

перебування транспортного засобу **на постійному обліку** у відповідних реєстраційних органах країни попереднього проживання громадянина **не менш як один рік**

постановка на тимчасовий облік у державних реєстраційних органах на строк **до двох років** з оформленням документів на право тимчасового користування

ЗВІЛЬНЕННЯ ГРОМАДЯН ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

- 1) особисті речі;
- 2) культурні цінності;
- 3) товари на ПМП;
- 4) товари, що переміщуються транзитом;
- 5) товари, що входять до складу спадщини за законом;
- 6) товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України;
- 7) товари (враховуючи транспортні засоби), за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких товарів;
- 8) транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться нерезидентами, а також пальне;
- 9) товари (крім транспортних засобів), що були у користуванні й призначені для власного облаштування житла та забезпечення життєдіяльності громадян, які перебували за кордоном у відрядженнях (на навчанні);
- 10) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні і призначені для власного облаштування житла та забезпечення життєдіяльності іноземних громадян, які на офіційне запрошення прибувають у довготермінове відрядження;
- 11) товари, що класифікуються за однією з товарних позицій 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці за кожною позицією), що ввозяться працівниками дипломатичної служби

ЗМІНА УМОВ ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ВВОЗЯТЬСЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

Зменшено загальну ставку ввізного мита з 20 до 10 %

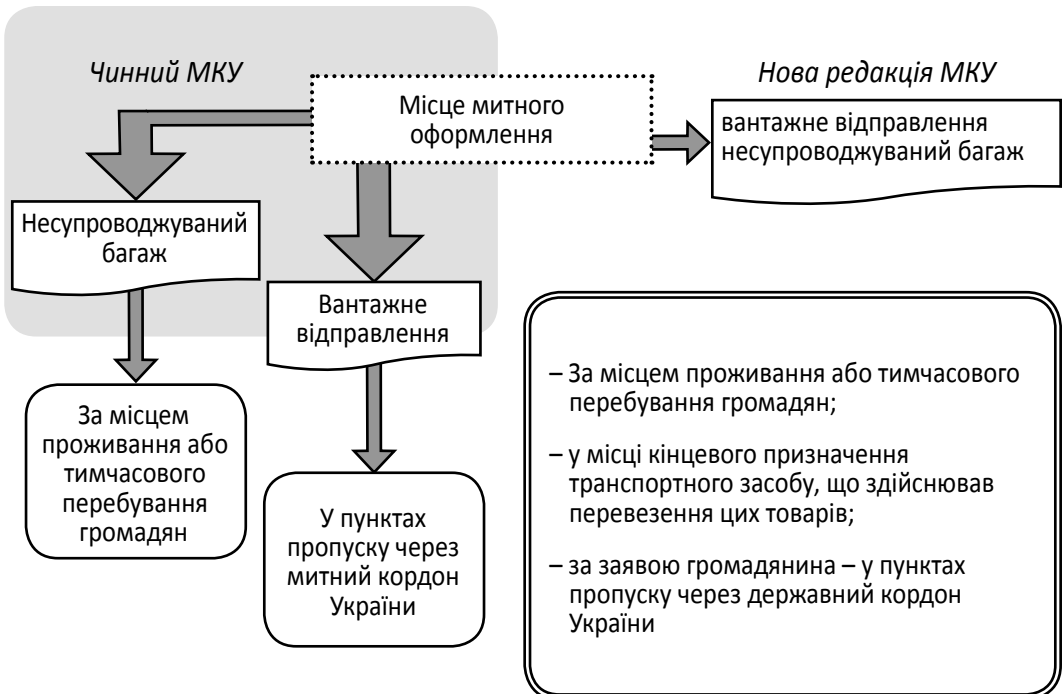
Зменшено загальну базу оподаткування – податки нараховуються на частину вартості чи ваги, що перевищує неоподатковуваний мінімум

Збільшено вартісні обсяги товарів (крім підакцизних), що можуть ввозитися зі звільненням від оподаткування митними платежами:

- до 1000 євро – у ручній поклажі та супроводжуваному багажі громадян;
- до 3000 євро – у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі

передбачено **звільнення від оподаткування** митними платежами **культурних цінностей**, що ввозяться в Україну, виготовлені 50 і більше років тому (приведено у відповідність до норм Податкового кодексу України)

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ НА АДРЕСИ ГРОМАДЯН У НЕСУПРОВОДЖУВАНОМУ БАГАЖІ АБО ВАНТАЖНИХ ВІДПРАВЛЕННЯХ

ВВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ ГРОМАДЯНАМИ

Товари (крім підакцизних), що ввозяться у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі вартістю **не більше як 1000 євро** та загальна вага яких **до 50 кг**, письмово не декларуються та **не є об'єктом оподаткування митними платежами**

Товари **вартістю до 1000 євро і вагою до 50 кг**, що ввозяться особою частіше як один раз протягом однієї доби, підлягають письмовому декларуванню як для громадян і **оподатковуються митом за ставкою 10 % ПДВ**

Товари **вартістю до 1000 євро і вагою до 50 кг**, що підлягають державній реєстрації (облік – мобільні, зброя), підлягають письмовому декларуванню як для громадян та **звільняються від оподаткування митними платежами**

Товари (крім підакцизних), що ввозяться у ручній поклажі та або супроводжуваному багажі вартістю **більше як 1000 євро та/або вагою більше як 50 кг**, але загальна фактурна вартість яких **не перевищує 10 000 євро**, підлягають письмовому декларуванню та **оподатковуються митом за ставкою 10 % і ПДВ** у частині, що перевищує суму в 1000 євро та/або вагу в 50 кг

Товари (крім підакцизних) вартістю **до 300 євро**, що переміщуються на митну територію України на адресу одного одержувача в одній депеші від одного відправника у МПВ, на адресу одного одержувача протягом однієї доби у МЕВ, у несупроводжуваному багажі, підлягають усному декларуванню і **не є об'єктом оподаткування митними платежами**

Товари (крім підакцизних), що переміщуються у МПВ, МЕВ, у несупроводжуваному багажі вартістю **більше як 300 євро, але не більше як 10 000 євро**, підлягають письмовому декларуванню як для громадян та **оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 % та ПДВ**

Товари (крім підакцизних) вартістю **більше як 10 000 євро**, що пересилаються в МЕВ, МПВ, ручній поклажі, супроводжуваному і несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних) незалежно від їх вартості, що ввозяться у вантажних відправленнях, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням МД та **оподатковуються митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ**

**ПОРЯДОК ДЕКЛАРУВАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ
(КРІМ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ), ЩО ВВОЗЯТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ,
ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБУ ПЕРЕМІЩЕННЯ**

Спосіб переміщення	Умови декларування та оподаткування			
	Без письмового декларування та оподаткування	Письмове декларування в порядку, передбаченому для громадян, без оподаткування	Письмове декларування в порядку, передбаченому для громадян, з оподаткуванням митом – 10 %, ПДВ та акцизним податком	Письмове декларування та оподаткування в порядку, передбаченому для підприємств
Ручна поклажа, супроводжуваний багаж	Вартість – < 1000 євро, вага – < 50 кг, не потребують дозвільних документів	Вартість – < 1000 євро, вага – < 50 кг потребують дозвільних документів	> 1000 євро або 50 кг, але < 10 000 євро	> 10 000 євро
Міжнародні поштові та експрес-відправлення	Сумарна вартість у депеші / протягом доби < 300 євро	–	> 300 євро, але < 10 000 євро	> 10 000 євро
Несупроводжуваний багаж	Вартість < 300 євро	–	> 300 євро, але < 10 000 євро	> 10 000 євро
Вантажні відправлення	–	–	–	Незалежно від вартості й ваги

Стаття 374

**Умови ввезення (пересилання) громадянами товарів
на митну територію України**

1. Товари (за винятком підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для пові-

тряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню (за винятком товарів, на які відповідно до статті 197 цього Кодексу встановлено обмеження щодо переміщення громадянами через митний кордон України і випадків, передбачених частиною другою цієї статті) та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

(Частина перша статті 374 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

2. Норма частини першої цієї статті застосовується в разі, якщо особа, яка ввозить товари на митну територію України, в'їжджає в Україну не частіше одного разу протягом однієї доби. З метою забезпечення дотримання цієї умови посадові особи органів охорони державного кордону, які здійснюють паспортний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України, безпосередньо в процесі здійснення такого контролю інформують посадових осіб митних органів про громадян, які в'їжджають в Україну частіше одного разу протягом однієї доби. У разі якщо товари в обсягах, що не перевищують обмежень, встановлених у частині першій цієї статті, ввозяться на митну територію України особою, яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом однієї доби, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

3. У разі якщо товари, зазначені у частині першій цієї статті, підлягають державній реєстрації на території України, такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів при переміщенні (пересиланні) їх через митний кордон України громадянами, та звільняються від оподаткування митними платежами.

4. Товари (крім підакцизних), що ввозяться громадянами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують обмеження, встановлені частиною першою цієї статті, але загальна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, з поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України, в частині, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена

пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України). Базою оподаткування таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України).

5. Культурні цінності за кодами 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їх вартості та способу переміщення через митний кордон України, підлягають письмовому декларуванню.

6. Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 300 євро, що переміщуються (пересилаються) на митну територію України на адресу одного одержувача в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача протягом однієї доби у міжнародних експрес-відправленнях, а також у несупроводжуваному багажі, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

7. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або міжнародних експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 300 євро, але не перевищує еквівалент 10 000 євро, або переміщуються (пересилаються) без дотримання умов, передбачених частиною п'ятою цієї статті, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 300 євро.

8. Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, що пересилаються (переміщуються) на митну територію України в міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, що переміщуються на митну територію України у вантажних відправленнях, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також дозволів (ліцензій), сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, та оподатковуються ввізним митом за повними ставками

Митного тарифу України і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

9. Поміщення товарів, ввезених на митну територію України громадянами, у митні режими відмови на користь держави чи знищення або руйнування здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

10. При ввезенні (пересиланні) на митну територію України громадянами звільняються від оподаткування митними платежами:

- 1) особисті речі, визначені ст. 370 цього Кодексу;
- 2) культурні цінності за кодами 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому;
- 3) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування, що ввозяться (пересилаються) громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, за умови документального підтвердження того, що до дня видачі цього документа громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років:
 - а) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування (крім товарів, що класифікуються за товарною позицією 8802 або одним із кодів 8903 91 99 00, 8903 92 99 00, 8903 99 99 00 згідно з УКТ ЗЕД);
 - б) транспортні засоби особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного громадянина, який досяг 18-річного віку), за умови документального підтвердження того, що до дня видачі документа, що підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше одного року, а транспортний засіб перебував за ним на постійному обліку (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо даний транспортний засіб підлягає реєстрації в цій країні;
 - в) товари, що класифікуються в товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина) за умови одночасного ввезення з транспортними засобами особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД.

У разі пропуску внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, хвороби або з інших поважних причин, що підтверджується відповідними документами, встановленого цим пунктом строку ввезення (пересилання)

товарів на митну територію України із звільненням від оподаткування митними платежами цей строк може бути продовжений відповідним митним органом, але не більш як до двох років з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні;

- 4) товари, що належать громадянам і переміщуються транзитом через митну територію України;
- 5) товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента (у тому числі в кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД), у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;
- 6) товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України (у тому числі не більше одного товару за товарними позиціями 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД), за умови документального підтвердження факту нагородження нотаріальними органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;
- 7) товари (включаючи транспортні засоби особистого користування), що були попередньо вивезені громадянами-резидентами за межі митної території України і зворотно ввозяться на митну територію України, за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких товарів;
- 8) транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, а також пальне, що міститься у звичайних баках таких транспортних засобів, встановлених заводом-виробником;
- 9) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності громадян, які перебували за кордоном у відрядженнях (на навчанні), за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) протягом шести місяців з дня повернення таких громадян в Україну після закінчення строку відрядження (навчання);
- 10) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності іноземних громадян, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) безпосередньо таким громадянином в Україну на адресу

свого тимчасового перебування протягом перших шести місяців його перебування в довготерміновому відрядженні в Україні під зобов'язання про їх зворотне вивезення;

- 11) товари, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8711 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією), що ввозяться працівниками дипломатичної служби, які перебували за кордоном у довготермінових відрядженнях або проходили дипломатичну службу строком не менше одного року та повертаються в Україну, за умови, що:
 - а) працівник дипломатичної служби є власником цих товарів;
 - б) товари були придбані працівником дипломатичної служби в межах строку відрядження або проходження дипломатичної служби, що підтверджується відповідним наказом Міністерства закордонних справ України;
 - в) сукупна вартість товарів не перевищує 50 відсотків від суми, що виплачується працівнику дипломатичної служби у зв'язку з перебуванням у довготерміновому відрядженні або проходженням дипломатичної служби за кордоном та підтверджується документами в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

11. Товари за товарними позиціями 8702, 8703, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться на митну територію України громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну із звільненням від оподаткування митними платежами відповідно до цього Кодексу, підлягають постановці на тимчасовий облік в державних реєстраційних органах на строк до двох років з оформленням документів на право тимчасового користування такими товарами та можуть бути відчужені або передані у володіння, користування чи розпорядження іншим особам (крім членів сімей таких громадян) упродовж двох років з дня ввезення на митну територію України лише після сплати особами, які ввезли їх в Україну, всіх митних платежів за ставками, чинними на день подання митної декларації.

12. Документи на право постійного користування (з правом відчуження) товарами, зазначеними у частині одинадцятій цієї статті, можуть бути видані громадянам – власникам цих товарів після постійного проживання їх на території України протягом двох років з дня митного оформлення таких товарів.

До імпортованих товарів належать:

- легкові автомобілі за кодом 8703;
- мотоцикли за кодами 871140, 871150, 871190;
- тютюнові вироби за кодами 2401, 2402, 2403;
- алкогольні вироби за кодами 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208;
- нафтопродукти за кодом 2710.

Під час увезення товарів громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі через пункти пропуску, відкриті для повітряного сполучення, вага ввезених товарів не враховується.

У випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів та їх митне оформлення здійснюються митними органами на підставі отриманих із використанням засобів інформаційних технологій документів, які підтверджують дотримання названих обмежень, виданих державними органами, уповноваженими на здійснення відповідних контрольних функцій, іншими юридичними особами, уповноваженими на їх видачу, якщо подання цих документів митним органам передбачено законами України.

Переліки таких товарів (із зазначенням їх опису та коду згідно з УКТ ЗЕД), а також порядок видачі відповідних дозволів та їх обігу з використанням засобів інформаційних технологій затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Обмеження щодо ввезення на митну територію України валютних цінностей, а також порядок переміщення їх через митний кордон України, у тому числі особливості декларування валютних цінностей (зокрема, визначення граничних сум валютних цінностей, які підлягають письмовому або усному декларуванню), можуть встановлюватися Національним банком України.

Порядок взаємодії митних органів та органів охорони державного кордону з інформування посадових осіб митних органів щодо кількості в'їздів в Україну визначається окремим спільним наказом.

Якщо особа частіше ніж один раз в'їжджає в Україну протягом доби, товари підлягають письмовому декларуванню в митній декларації, встановленій для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 % і податком на додану вартість за ставкою 20 % за уніфікованою митною квитанцією форми МД-1. Такі товари до подання митної декларації можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю.

Державній реєстрації підлягають:

- культурні цінності в порядку, встановленому Міністерством культури України та Державною архівною службою України;
- лікарські засоби в порядку, визначеному Міністерством охорони здоров'я України;
- вогнепальна, пневматична, холодна зброя та боєприпаси до зброї, спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточи-

вої та дратівної дії в порядку, визначеному Головним управлінням адміністративної служби міліції МВС України;

- радіоелектронні засоби та радіовимірювальні пристрої в порядку, визначеному Українським державним центром радіочастот та нагляду за зв'язком.

Товари, зазначені в цьому пункті, письмово декларуються в митній декларації, встановленій для громадян, та оформлюються за допомогою уніфікованої митної квитанції форми МД-1.

Базою оподаткування товарів, які переміщуються громадянами через пункти пропуску через державний кордон України (крім пунктів пропуску через державний кордон України, відкритих для повітряного сполучення), є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро, або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, яка перевищує 50 кг.

Приклад

Фактурна вартість товару становить 320 євро, вага – 80 кг.

Вага товару перевищує встановлену норму на 30 кг, при цьому фактурна вартість для оподаткування дорівнює:

$$\Phi_B = 320 \cdot 30/80 = 240 \text{ євро.}$$

Культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне й наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України.

Письмовому декларуванню підлягають такі культурні цінності за кодами:

- 9701100000 – картини, малюнки і пастелі, виконані вручну;
- 9701900000 – інші картини, малюнки і пастелі;
- 9702000000 – оригінали гравюр, естампів і літографій;
- 9703000000 – оригінали скульптур і статуеток із будь-якого матеріалу;
- 9704000000 – марки поштові або гербові, знаки поштової оплати, у тому числі першого дня гашення, поштові канцелярські предмети (гербовий папір), подібні предмети, використані або невикористані, за винятком товарів позиції 4907;
- 9705000000 – колекції та предмети колекціонування із зоології, ботаніки, мінералогії, анатомії або такі, що становлять історичний, археологічний, палеонтологічний, етнографічний чи нумізматичний інтерес;
- 9706000000 – предмети антикваріату віком понад 100 років.

Обов'язковою умовою звільнення від оподаткування товарів, зазначених у цьому пункті, є спосіб увезення (див. коментар до ст. 367).

Товари, зазначені в цьому пункті, письмово декларуються в митній декларації, встановленій для громадян, та оформлюються за допомогою уніфікованої митної квитанції форми МД-1 для несупроводжуваного багажу й за бланком оглядового розпису за формою М-15 або митною декларацією форми М-16 для міжнародних поштових та міжнародних експрес-відправлень.

За допомогою вантажної митної декларації в режимі ІМ-40Г здійснюється митне оформлення:

- 1) проведення з товарами операцій із переробки;
- 2) отримання продуктів переробки, враховуючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;
- 3) ремонту товарів, враховуючи їх відновлення.

Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без жодних умов на свою користь. У цей режим поміщуються тільки іноземні товари.

Відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника товарів та з дозволу митного органу.

Кабінет Міністрів України визначає перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави.

Іноземні товари поміщуються у митний режим відмови на користь держави зі звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Знищення або руйнування – митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який унеможливає їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, встановленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу митного органу за заявою їх власника чи уповноваженої ним особи.

Дозвіл на поміщення товарів у цей режим видається митним органом, якщо власником чи уповноваженою ним особою:

- 1) укладено договір на знищення (руйнування) товарів із підприємством, уповноваженим за законодавством України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів;

- 2) отримано дозволу на знищення (руйнування) товарів від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів.

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом безоплатно протягом трьох робочих днів із дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу митний орган зобов'язаний у цей строк письмово або в електронній формі повідомити особу, яка звернулася по отримання дозволу, про підстави відмови.

Не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

- 1) використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- 2) використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, митний орган письмово пропонує декларантові його обрати. За згоди власника товари поміщуються в цей режим.

Поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого проводяться операції зі знищення або руйнування.

Відповідно до положень Кодексу та вимог, установлених Кабінетом Міністрів України чи центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень, здійснюється знищення або руйнування окремих категорій товарів, зокрема:

- 1) лікарських і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
- 2) неякісної та небезпечної продукції;
- 3) військової, мисливської, спортивної вогнепальної зброї й боєприпасів до неї;
- 4) холодної і пневматичної зброї;
- 5) вибухових речовин;
- 6) спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, засобів індивідуального захисту, засобів активної оборони та засобів для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб.

Якщо товари опинилися у стані, що унеможлиблює їх декларування у будь-який інший митний режим, ніж знищення або руйнування, у разі незгоди власника або уповноваженої ним особи самостійно організувати й оплатити процедуру знищення чи руйнування та за відсутності інших осіб, які письмово заявили митному органу про таке бажання, вартість навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання, перевезення, знищення (руйнування), оформлення документів та інші витрати, пов'язані з дотриманням цього режиму, а також пеня списуються (стягуються) з такого власника або уповноваженої ним особи у безакцептному порядку, а в разі неможливості такого списання (стягнення) – відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету.

Особисті речі – товари, нові й такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті її перебування відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Документом, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, є Посвідка на постійне проживання в Україні, яка видається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань імміграції.

Для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування не призначені товари за кодами:

- 8802 – вертольоти, літаки;
- 8903 91 99 00 – яхти та інші плавучі засоби для дозвілля або спорту завдовжки понад 7,5 м.
- 8903 92 99 00 – яхти та інші плавучі засоби для дозвілля або спорту, човни, катери моторні, крім човнів із забортним двигуном завдовжки понад 7,5 м;
- 8903 99 99 00 – інші яхти та інші плавучі засоби для дозвілля або спорту завдовжки понад 7,5 м;

Можуть ввозитись у кількості однієї одиниці кожного найменування одним громадянином, який досяг 18 років, товари за кодами:

- 8702 – моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, разом із водієм;
- 8703 – автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені здебільшого для перевезення людей (крім моторних тран-

спортних засобів товарної позиції 8702), ураховуючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі;

- 8711 – мотоцикли (ураховуючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, із колясками або без них; коляски;
- 8716 – причепа та напівпричепа; інші несамохідні транспортні засоби; їх частини.

У Законі України “Про дипломатичну службу” від 20.09.2001 № 2728-III розкривається поняття “довготермінове відрядження”: перебування працівників дипломатичної служби за принципом ротації в закордонних дипломатичних установах України у строки, передбачені цим Законом. Відповідно у ст. 21 Закону зазначається, що довготермінове відрядження дипломатичних працівників триває, як правило, до чотирьох років у державах із нормальними кліматичними умовами та стабільною політичною ситуацією і до трьох років у державах із важкими кліматичними умовами або складною політичною ситуацією.

До членів сімей громадян зараховуються: батьки, діти, рідні брати, сестри.

Документом на право тимчасового або постійного користування транспортними засобами, зазначеними в перелічених товарних позиціях, є свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу в органах ДАІ УМВС України.

Дозвіл на зняття обмежень щодо використання транспортних засобів, які були поставлені на тимчасовий облік в органах ДАІ, надають митні органи.

Стаття 375

Ввезення громадянами на митну територію України домашніх тварин

1. Домашні тварини, що ввозяться громадянами на митну територію України, підлягають письмовому декларуванню та застосуванню до них заходів контролю, визначених законом.

Домашні тварини – собаки, коти та інші тварини, що протягом тривалого історичного періоду традиційно утримуються і розводяться людиною, а також тварини видів чи порід, штучно виведених людиною для задоволення естетичних потреб і потреб у спілкуванні, що, як правило, не мають життєздатних диких популяцій, які складаються з особин з аналогічними морфологічними ознаками та існують тривалий час у їх природному ареалі.

Тварини підлягають письмовому декларуванню в митній декларації, встановленій для громадян, із наданням митним органам міжнародного ветеринарного сертифіката.

Стаття 376

Ввезення на митну територію України громадянами алкогольних напоїв та тютюнових виробів

1. Ввезення на митну територію України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку, не допускається.

2. Громадяни, які досягли 18-річного віку, можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів та без письмового декларування у таких кількостях із розрахунку на одну особу:

- 1) 200 сигарет або 50 сигар чи 250 грамів тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 грамів;
- 2) 5 літрів пива, 2 літри вина, 1 літр міцних (із вмістом спирту більш як 22 %) алкогольних напоїв.

3. Алкогольні напої та тютюнові вироби незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування митними платежами, якщо особа, яка ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менш ніж 24 години.

У ч. 2 коментованої статті встановлено граничні розміри алкогольних напоїв та тютюнових виробів, які можна ввозити на митну територію України, в ч. 1 та 3 статті – обов'язкові умови, які мають бути при цьому дотримані, – віковий ценз та форму переміщення таких товарів.

Слід зауважити, що не всі алкогольні напої можна ввезти на територію України. Так, Кабінет Міністрів України увів заборону на ввезення на митну територію України спирту етилового неденатурованого.

Алкогольні напої та тютюнові вироби, що ввозяться громадянами без перевищення норм, установлених цією статтею, та з дотриманням усіх умов увезення, не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню.

З метою контролю за ввезенням, вивезенням та переміщенням транзитом через територію України алкогольних напоїв і тютюнових виробів, на які встановлено акцизний збір, Кабінет Міністрів України встановлює перелік пунктів пропуску через державний кордон України.

Стаття 377

Особливості митного оформлення окремих товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу

1. Товари за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які підлягають державній реєстрації, при ввезенні громадянами на митну територію України або надходженні на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу, незалежно від їх вартості, підлягають письмовому декларуванню та митному оформленню в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, з оподаткуванням ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

(Частина перша статті 377 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915 від 07.06.2012).

2. Товари, зазначені у частині першій цієї статті, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, підлягають обов'язковій сертифікації у випадках, встановлених законодавством для підприємств. Документи, що засвідчують відповідність таких товарів вимогам технічних регламентів та національних стандартів, подаються митним органам під час митного оформлення цих товарів з метою вільного обігу та уповноваженим органам під час їх державної реєстрації в Україні.

3. Ввезені громадянами на митну територію України для вільного обігу товари, зазначені у частині першій цієї статті, що підлягають державній реєстрації уповноваженими органами України, забороняється відчужувати або передавати у володіння, користування чи розпоряджання іншим особам до здійснення державної реєстрації цих товарів.

4. З метою запобігання незаконному обігу транспортних засобів на території України між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи та державними органами з безпеки дорожнього руху, здійснюється автоматизований обмін інформацією про транспортні засоби, що перетинають державний кордон України, стосовно митного оформлення та державної реєстрації таких транспортних засобів.

5. Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701-8705, що класифікуються в товарній позиції 8707, шасі з установленими двигунами для товарів товарних позицій 8701–8705, що класифікуються в товарній позиції 8706 згідно з УКТ ЗЕД, підлягають митному оформленню як зібрані транспортні засоби. Оподаткування їх здійснюється за повними ставками ввізного мита відповідно до Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

6. Товари, зазначені у частинах першій та п'ятій цієї статті, що були зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних держав і ввозяться в Україну для вільного обігу, повинні бути зняті з обліку в цих органах.

Стаття визначає порядок декларування, оподаткування, застосування заходів нетарифного регулювання та особливості митного оформлення окремих товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, залежно від способів переміщення.

Також регламентовано вимогу щодо необхідності зняття з обліку зареєстрованих у відповідних реєстраційних органах іноземних держав товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, здійснення державної реєстрації уповноваженими органами України та заборону щодо відчуження або передачі у володіння, користування чи розпоряджання іншим особам до здійснення державної реєстрації цих товарів.

Стаття 378

Обмеження щодо ввезення громадянами товарів на митну територію України

1. Пропуск на митну територію України товарів, що класифікуються в 1–24 групах УКТ ЗЕД та ввозяться громадянами для вільного обігу, в будь-яких обсягах не дозволяється.

2. Обмеження, встановлене частиною першою цієї статті, не поширюється на:

- 1) алкогольні та тютюнові вироби, що ввозяться громадянами в кількостях та у способи, зазначені у частині другій статті 376 цього Кодексу;
- 2) харчові продукти вагою до 10 кг в упаковці виробника, що надходять на адресу громадян у міжнародних поштових або експрес-відправленнях;
- 3) харчові продукти для власного споживання на суму, яка не перевищує еквівалент 200 євро, що ввозяться в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;
- 4) домашніх тварин.

3. Не підлягають переміщенню на митну територію України в несупроводжуваному багажі продукти харчування без упаковки виробника.

У статті визначено обмеження щодо ввезення громадянами товарів на митну територію України та випадки, коли встановлені обмеження не поширюються.

Стаття 379

Умови тимчасового ввезення та ввезення з метою транзиту товарів на митну територію України громадянами

1. Громадяни мають право ввозити тимчасово або з метою транзиту товари, сумарна фактурна вартість та загальна вага яких не перевищують критерії, встановлені частиною першою статті 374 цього Кодексу, за умови усного або, за бажанням власника цих товарів чи на вимогу посадової особи митного органу, письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян.

2. Пропуск через митний кордон України товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України тимчасово або з метою транзиту під зобов'язання про їх зворотне вивезення (транзит), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро та/або загальна вага яких перевищує 50 кг, та транспортних засобів, незалежно від їх митної вартості, дозволяється за умови письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення цими громадянами на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких товарів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті при ввезенні таких товарів на митну територію України з метою вільного обігу, або із застосуванням інших заходів гарантування, передбачених цим Кодексом.

3. Пропуск через митний кордон України товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України тимчасово або з метою транзиту під зобов'язання про їх зворотне вивезення (транзит), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, дозволяється за умови письмового декларування з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, та із забезпеченням сплати митних платежів у способи, визначені розділом X цього Кодексу.

4. Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів), що ввозяться на митну територію тимчасово, мають ознаки таких, що були у користуванні, та призначені для власного облаштування і забезпечення життєдіяльності громадян-нерезидентів, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове від'їждження в Україну, здійснюється під зобов'язання про їх зворотне вивезення та без застосування заходів гарантування.

5. Дозволяється тимчасове ввезення на митну територію України домашніх тварин в кількості не більше 3 ссавців, 6 птахів, 20 акваріумних риб без застосування до них заходів гарантування, передбачених цим Кодексом, та з поданням митним органам документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

6. Строки тимчасового ввезення громадянами товарів на митну територію України (крім випадків, передбачених статтею 380 цього Кодексу) встановлюються відповідно до статті 108 цього Кодексу, а строки ввезення з метою транзиту – відповідно до статті 95 цього Кодексу.

7. У разі вивезення товарів за межі митної території України в установлені строки грошова застава, зазначена у частині другій цієї статті, повертається громадянам. Порядок внесення та повернення грошової застави встановлюється міністерством, керівник якого (міністр) спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

8. У разі порушення встановлених строків зворотного вивезення за межі митної території України або транзиту товарів, за винятком випадків, якщо таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, внесена грошова застава використовується в порядку, визначеному статтею 313 цього Кодексу.

9. У разі втрати чи повного зіпсування товарів, ввезених на митну територію України тимчасово або з метою транзиту, внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили та відповідного документального підтвердження такої втрати чи повного зіпсування митний режим тимчасового ввезення (транзиту) щодо таких товарів припиняється, а внесена грошова застава повертається власнику зазначених товарів, його спадкоємцю або уповноваженій ними особі.

Тимчасове ввезення – митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться з конкретною метою на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без жодних змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Товари, що підлягають оподаткуванню, які тимчасово ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, а також із метою транзиту, пропускаються на митну територію України за умови надання митному органу гарантій. Види гарантій, умови і порядок їх надання та повернення визначаються ст. 306 Кодексу, а саме:

- фінансові гарантії;
- гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р.;

– гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки А.Т.А.

У разі порушення зобов'язання про зворотне вивезення за межі митної території України або транзиту через митну територію України товарів, крім випадків, коли таке порушення трапилося внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, надані гарантії застосовуються для забезпечення стягнення.

Строк тимчасового ввезення товарів устанавлюється митним органом у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років із дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

З урахуванням мети ввезення товарів та інших обставин попередньо встановлений строк тимчасового ввезення товарів за письмовою заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи може бути продовжений відповідним митним органом. У разі відмови у продовженні строку митний орган зобов'язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася з заявою про його продовження, про причини та підстави такої відмови.

Якщо товари або транспортні засоби, поміщені в митний режим тимчасового ввезення, не можуть бути своєчасно реекспортовані внаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил, то перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється на час такого арешту (вилучення).

Режим тимчасового ввезення встановлює вимоги, дотримання яких дає можливість тимчасово користуватися товарами на митній території України з повним або частковим звільненням від оподаткування та без застосування заходів нетарифного регулювання.

Тимчасове ввезення (вивезення) передбачає дотримання такого порядку:

- 1) подання митному органу документів на товари з обґрунтуванням підстав для їх тимчасового ввезення на митну територію України (тимчасового вивезення за межі митної території України);
- 2) надання митному органу зобов'язання про зворотне вивезення (увезення) товарів, які тимчасово ввозяться (вивозяться), у строки, зумовлені метою тимчасового ввезення (вивезення), але не перевищують строків, устанавлених МКУ;
- 3) подання митному органу дозволу відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення (вивезення) товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законом;

4) сплата митних платежів або забезпечення виконання зобов'язання зі сплати митних платежів.

Якщо митному органу надається гарантія у вигляді грошової застави, то її сума повинна дорівнювати сумі податків, які підлягали б сплаті в разі ввезення товарів у митному режимі імпорту.

Під час виконання зобов'язання про зворотне вивезення грошова застава повертається за заявою особи, яка її внесла.

У разі зміни митного режиму грошова застава зараховується в рахунок сплати податків і зборів, що підлягають оплаті під час митного оформлення в обраному митному режимі.

За невиконання зобов'язання про зворотне вивезення товарів, крім випадків, коли це сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, грошова застава поверненню не підлягає й зараховується до Державного бюджету України в установленому порядку.

Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Встановлюються такі строки транзитних перевезень для:

- 1) автомобільного транспорту – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності одного митного органу – 5 діб);
- 2) залізничного транспорту – 28 діб;
- 3) авіаційного транспорту – 5 діб;
- 4) морського та річкового транспорту – 20 діб;
- 5) трубопровідного транспорту – 31 доба;
- 6) трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) – 90 діб.

Стаття 380

Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України

1. Дозволяється тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України транспортних засобів особистого користування (крім яхт та інших плавучих засобів для дозвілля та спорту, що класифікуються у товарній позиції

8903 згідно з УКТ ЗЕД) на строк до одного року. Тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України яхт та інших плавучих засобів для дозвілля та спорту, що класифікуються у товарній позиції 8903 згідно з УКТ ЗЕД, призначених для особистого користування, дозволяється на строк до трьох років. Обов'язковою умовою допуску зазначених транспортних засобів до тимчасового ввезення на митну територію України є реєстрація цих транспортних засобів в уповноважених органах іноземних держав.

2. Транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться нерезидентами на митну територію України, а також пальне, що міститься у звичайних баках таких транспортних засобів, встановлених заводом-виробником, не підлягають письмовому декларуванню та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

3. Громадяни-резиденти, які перебувають на тимчасовому консульському обліку в консульській установі України за кордоном, мають право тимчасово ввозити на митну територію України під письмове зобов'язання про зворотне вивезення один транспортний засіб особистого користування за товарною позицією 8703 (крім товарної підпозиції 8703 10) згідно з УКТ ЗЕД та причіп до нього за товарною підпозицією 8716 10 згідно з УКТ ЗЕД (за умови ввезення разом із транспортним засобом) на строк, що не перевищує 60 днів протягом одного календарного року (який може бути як безперервним, так і з перервами) без сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких товарів. Зазначені транспортні засоби можуть бути тимчасово ввезені на митну територію України за умови подання митному органу документів, що підтверджують право власності громадянина на такі транспортні засоби та їх реєстрацію на території відповідної країни.

4. Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно тими громадянами, які ввезли їх в Україну, для їх особистих потреб, не можуть використовуватися для цілей підприємницької діяльності в Україні, бути розкомплектовані, а також відчужені чи передані у володіння, користування або розпорядження іншим особам.

5. Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування повинні бути вивезені за межі митної території України з дотриманням строків, установлених відповідно до вимог цього Кодексу, або поміщені у митні режими відмови на користь держави, знищення або руйнування чи можуть бути оформлені для вільного обігу на митній території України за умови сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів.

6. У разі втрати чи повного зіпсування тимчасово ввезених транспортних засобів особистого користування внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг

строку тимчасового ввезення зупиняється за умови надання митним органам власниками таких транспортних засобів достатніх доказів їх втрати чи зіпсування. Дозволяється поміщення таких транспортних засобів у митний режим відмови на користь держави чи знищення або руйнування.

7. Порядок державної реєстрації транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Для державної реєстрації транспортних засобів, що ввозяться на митну територію України, тимчасово обов'язковим є подання до підрозділів ДАІ довідки з посольства (консульства) відповідної країни про проживання власників у цій країні та про дійсність реєстраційних або прирівняних до них документів країн вивезення транспортних засобів.

Підрозділами ДАІ власникові видаються номерні знаки та тимчасовий реєстраційний талон. До реєстраційних й облікових документів вносяться відомості про заборону відчуження і передачі права користування та (або) розпорядження транспортних засобів, дату їх зворотного вивезення та інші обмеження, які встановлюються митними органами. Після закінчення строку дії тимчасового реєстраційного талона експлуатація транспортних засобів не допускається.

Державна реєстрація транспортних засобів під зобов'язання про їх зворотне вивезення проводиться тільки за наявності документа, який підтверджує їхню реєстрацію за межами України (крім транспортних засобів, що належать дипломатичним представництвам іноземних країн, міжнародним, міжурядовим організаціям та їх співробітникам, які не є резидентами України).

Державна реєстрація тимчасово ввезених на митну територію України транспортних засобів, що належать дипломатичним представництвам, міжнародним, міжурядовим організаціям та їх співробітникам, які не є резидентами України, може проводитися на підставі документів, які підтверджують право власності, користування та (або) розпорядження такими засобами, без надання документа, що підтверджує їх реєстрацію за межами України.

Національні номерні знаки і документи про реєстрацію (про право власності, користування або розпорядження) транспортних засобів іноземних країн, із яких вони тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, здаються на зберігання до підрозділів ДАІ, що є умовою тимчасового обліку транспортних засобів, і по-

вертаються власникам в установленому МВС України порядку після зняття таких засобів з обліку. На ці транспортні засоби видаються номерні знаки та свідоцтва про реєстрацію із зазначенням строку тимчасового ввезення, який встановлюється митними органами відповідно до митного законодавства і вказується у документах про митне оформлення таких засобів.

Стаття 381

Особливості ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування з метою транзиту через митну територію України

1. Громадянам дозволяється ввозити транспортні засоби особистого користування з метою транзиту через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті при ввезенні таких транспортних засобів на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на транспортні засоби, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом.

2. У разі порушення зобов'язання про транзит через митну територію України транспортних засобів особистого користування, за винятком випадків, коли таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, внесена грошова застава використовується в порядку, визначеному статтею 313 цього Кодексу.

3. У разі знищення чи повного зіпсування транспортних засобів особистого користування, ввезених на митну територію України з метою транзиту, внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку їх транзиту зупиняється, а внесена грошова застава повертається особі, яка внесла заставу, її спадкоємцю або уповноваженій ними особі, за умови надання такою особою митним органам достатніх доказів знищення чи повного зіпсування транспортного засобу.

У статті визначено умови декларування та застосування заходів гарантування, зокрема грошової застави, під час ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування з метою транзиту через митну територію України.

Водночас регламентуються випадки, на які не поширюються вимоги щодо письмового декларування та внесення грошової застави на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, а саме: якщо транспортні засоби постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної країни, що підтверджується відповідним документом.

Розділ XIII

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ,
ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ,
МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ОФІЦІЙНИМИ
ОСОБАМИ, А ТАКОЖ ДИПЛОМАТИЧНИМИ
ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ УКРАЇНИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ
ЗА КОРДОНОМ**

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ,
ЩО ВВОЗЯТЬСЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ
ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ,
МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ОФІЦІЙНИМИ
ОСОБАМИ, А ТАКОЖ ДИПЛОМАТИЧНИМИ
ПРЕДСТАВНИЦТВАМИ УКРАЇНИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ
ЗА КОРДОНОМ**

Відповідно до Конституції Україна вступає у відносини з іноземними країнами, укладає з ними договори й обмінюється дипломатичними і консульськими представниками, бере участь у діяльності міжнародних організацій.

Статтею 8 Закону України “Про міжнародні договори” від 29.06.2004 № 1906-IV визначено, що згода України на обов’язковість для неї міжнародного договору може надаватися шляхом підписання, ратифікації, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору.

Статтями 15 та 19 зазначеного Закону передбачено, що чинні міжнародні договори підлягають сумлінному дотриманню Україною, а якщо міжнародним договором, який набрав чинності в установленому порядку, визначено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються норми міжнародного договору.

Під час застосування дипломатичних привілеїв та імунітетів (сукупність особливих пільг, прав і переваг, які надаються іноземним дипломатичним агентам і консульським посадовим особам, їх персоналу, іншим особам, які користуються захистом на території держави перебування відповідно до міжнародного права) використовуються положення універсальних міжнародних конвенцій: Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р., Віденської конвенції про представництва держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., Конвенції про спеціальні місії 1969 р., Конвенції про привілеї та імунітети окремих міжнародних організацій тощо, до яких приєдналася Україна, двосторонніх угод про встановлення дипломатичних зносин.

З метою забезпечення належних умов для здійснення дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав в Україні їх функцій Указом Президента України від 10.06.1993 № 198/93 затверджено Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні (далі – Положення).

Пунктом 1 Положення визначено, що дипломатичному представництву (посольству або місії) іноземної країни в Україні (далі – дипломатичне представництво), консульській установі (генеральному консульству, консульству, віце-консульству або консульському агентству) іноземної країни в Україні (далі – консульська установа) як органам іноземної держави, співробітникам дипломатичних представництв та працівникам консульських установ для здійснення їхніх функцій надаються передбачені Положенням привілеї та імунітети, що визначаються відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18.04.1961 та Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963.

Передбачені Положенням правила можуть застосовуватися до дипломатичних представництв та консульських установ окремих іноземних країн, а також їх співробітників (працівників), відповідно до принципу взаємності.

Наказом Міністерства закордонних справ України від 13.01.2003 № 11 затверджено Положення про акредитацію співробітників дипломатичних і консульських установ іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх представництв, інших іноземних організацій.

Для забезпечення своєї діяльності ці дипломатичні представництва, консульські установи, міжнародні організації, їхні представництва та інші іноземні організації ввозять в Україну товари і транспортні засоби, призначені для офіційного та особистого використання.

Надання митних і податкових пільг, порядок проведення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, що ввозяться в Україну дипломатичними представництвами, їх співробітниками, міжнародними організаціями, їхніми представництвами та іншими іноземними організаціями, визначаються окремим указом Президента України, законодавчими актами України та нормативними актами ДМС України.

До таких законодавчих актів України, крім Кодексу та нормативних актів ДМС України, належать:

- Податковий кодекс України від 02.12.2012 № 2755-VI (із змінами і доповненнями);
- Указ Президента України “Про Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні” від 10.06.1993 № 198/93;
- постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку звільнення від обкладення податком на додану вартість операцій з постачання та ввезення на митну територію України товарів і послуг, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа

дипломатичного персоналу дипломатичних місій та членами їх сімей, які проживають разом з ними” від 27.12.2010 № 1240 (із змінами і доповненнями);

- постанова Кабінету Міністрів України “Питання, пов’язані із застосуванням митних декларацій” від 21.05.2012 № 450;
- наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа” від 30.05.2012 № 631;
- наказ Державної митної служби України “Про затвердження Порядку подання документів, які підтверджують право суб’єктів підприємницької діяльності на користування встановленими законодавством податковими пільгами під час митного оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України” від 22.06.2006 № 514 (із змінами і доповненнями).

Статтями 382–396 Кодексу визначено митні пільги та умови їх надання під час увезення на митну територію та вивезення з митної території України товарів, призначених для дипломатичних представництв іноземних держав, консульських установ, представництв міжнародних організацій, що функціонують на території України, та членів їх персоналу.

Ці пільги – виняток із загальних вимог до порядку проведення митного контролю, наприклад, шляхом звільнення товарів, що переміщуються ними, від митного огляду та сплати визначених загальнодержавних податків і зборів (обов’язкових платежів).

Митні та податкові пільги, які надаються під час митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав, представництвами міжнародних організацій, їх персоналом та членами їхніх сімей, встановлюються податковим законодавством України, Кодексом, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законодавством порядку.

При цьому як Кодексом (ст. 1 “Законодавство України з питань державної митної справи”), так і іншими законодавчими актами визначено, що міжнародно-правові норми мають перевагу над нормами національного законодавства.

Порядок застосування податкових пільг під час митного оформлення товарів, що ввозяться на територію України представництвами іноземних країн, міжнародних організацій, іноземних фірм та офіційними особами, визначається нормативно-правовими актами України та відомчими нормативними актами ДМС України.

Стаття 382

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України дипломатичними представництвами іноземних держав в Україні

1. Дипломатичні представництва іноземних держав в Україні за умови дотримання встановленого цим Кодексом порядку переміщення товарів через митний кордон України (у тому числі вимог, передбачених статтею 319 цього Кодексу) можуть ввозити на митну територію України та вивозити з її митної території товари, призначені для офіційного (службового) користування цих представництв із звільненням від митного огляду та сплати митних платежів.

2. Моторні транспортні засоби, призначені для офіційного (службового) користування дипломатичних представництв іноземних держав в Україні, можуть ввозитися цими представництвами на умовах, зазначених у частині першій цієї статті, в кількості, необхідній для забезпечення їх функціонування, але не більше від кількості членів дипломатичного персоналу представництва, а також двох додаткових транспортних засобів.

Статтею 39 Віденської конвенції про дипломатичні зносини встановлено: “Кожна особа, що має право на привілеї та імунітети, користується ними з моменту вступу її на територію держави перебування при прямуванні для заняття свого посту чи, якщо вона вже перебуває на цій території, з того моменту, коли про її призначення повідомляється міністерству закордонних справ чи іншому міністерству, щодо якого є домовленість”.

Органи зовнішніх зносин, що користуються митними пільгами згідно з положеннями ст. 382 Кодексу, – це дипломатичні представництва іноземних країн на території України (посольства або місії), акредитовані в Міністерстві закордонних справ України.

Митне оформлення товарів, призначених для офіційного користування, здійснюється митницею, у зоні діяльності якої розташоване представництво.

Відповідно до ст. 319 Кодексу “Взаємодія митних органів з державними органами, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України” товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю.

У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види контролю (крім радіологічного) здійснюються митними органами у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отрима-

ної від державних органів, уповноважених на їх здійснення, з використанням засобів інформаційних технологій.

Про поняття *митна територія України* див. ст. 9 Кодексу та коментар до неї.

Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку звільнення від обкладення податком на додану вартість операцій з поставання та ввезення на митну територію України товарів і послуг, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа дипломатичного персоналу дипломатичних місій та членами їх сімей, які проживають разом з ними” від 27.12.2010 № 1240 визначено зміст терміна *товари і послуги, передбачені для власних потреб дипломатичних місій*, – усі товари вітчизняного, іноземного виробництва і послуги, які постачаються або ввозяться в Україну тільки для службового користування та для використання (споживання) під час виконання службових обов’язків, зокрема офіційних прийомів.

У коментованій статті використано термін *товари, призначені для офіційного (службового) користування дипломатичних представництв*, аналогічний за змістом терміну, визначеному в постанові Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1240.

Пропуск через митний кордон України товарів, призначених для офіційного (службового) користування і контроль за їх доставленням до митниці, у зоні діяльності якої розташоване відповідне представництво, згідно з нормами коментованої статті, здійснюється без проведення митного огляду, але за наявності достатніх підстав вважати, що під виглядом таких товарів (або крім них) переміщуються інші предмети, у тому числі ті, ввезення яких в Україну заборонено, може бути проведений митний огляд.

Такий огляд відбувається за згодою представництва та в присутності уповноваженої представництвом особи. Якщо представництво не дає згоди на митний огляд, предмети не підлягають пропуску на митну територію України.

Митне оформлення предметів, призначених для офіційного користування, здійснюється митницею, у зоні діяльності якої розташоване представництво.

Відповідно до ст. 394 Кодексу “Декларування товарів представництв іноземних країн та міжнародних організацій в Україні” товари (крім моторних транспортних засобів), призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних країн та міжнародних організацій в

Україні, підлягають декларуванню митним органам і пропускаються в Україну в режимі імпорту (випуску для вільного обігу).

Моторні транспортні засоби, призначені для офіційного (службового) користування представництвами іноземних країн та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам за місцем акредитації цих представництв та пропускаються в режимі тимчасового ввезення на строк, визначений названими представництвами, але не більший ніж строк їх акредитації. Під час митного оформлення таких транспортних засобів застосовуються засоби забезпечення їх ідентифікації.

Декларування товарів, призначених для офіційного користування, здійснюється з використанням митної декларації, форма якої затверджена постановою Кабінету Міністрів України "Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій" від 21.05.2012 № 450.

Відповідно до ст. 213.3.2 ПК України звільняється від оподаткування ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України, призначених для офіційного (службового) користування дипломатичними представництвами іноземних держав, консульськими установами іноземних країн та для особистого використання членами їхніх дипломатичних представництв, консульських установ, зважаючи на принцип взаємності стосовно кожної держави.

Порядок звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання та ввезення на митну територію України товарів і послуг, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних країн і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з-поміж дипломатичного персоналу дипломатичних місій та членами їх сімей, які проживають разом із ними, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1240.

У разі реалізації на митній території України підакцизних товарів (продукції), ввезених зі звільненням від оподаткування відповідно до зазначеної норми, податок сплачується особами, що реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження ці товари (продукцію), не пізніше дати такої реалізації водночас із сплатою податку на додану вартість за ставками, що діяли на момент подання митної декларації під час увезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України.

Моторні транспортні засоби, призначені для офіційного (службового) користування дипломатичних представництв іноземних країн в Україні, можуть увозитися цими представництвами на умовах, зазначених у ч. 1 цієї статті, у кількості, необхідній для забезпечення їх функціонування, але не більше від кількості членів дипломатичного персоналу представництва, а також двох додаткових транспортних засобів.

Митне оформлення транспортних засобів, призначених для офіційного користування, здійснюється митницею, у зоні діяльності якої розташоване конкретне представництво. Такі засоби підлягають декларуванню шляхом подання митному органу митної декларації, заповненої відповідно до заявленого режиму.

Транспортні засоби, які ввозяться на митну територію України з метою вільного використання, оподатковуються згідно із законодавством України.

Відчуження на митній території України транспортних засобів, попередньо призначених для офіційного користування, здійснюється відповідно до законодавства України.

Відчуження на митній території України транспортних засобів, які були ввезені іноземними дипломатичними представництвами, консульськими установами іноземних країн, представництвами міжнародних організацій, їх персоналом та членами сімей персоналу на територію України для тимчасового користування, проводиться згідно із законодавством України.

Питання їх оподаткування розглядаються ДМС України за поданням Міністерства закордонних справ України з урахуванням умов відчуження транспортних засобів представництвами України за кордоном.

Стаття 383

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України главою дипломатичного представництва іноземної держави, членами дипломатичного персоналу представництва та членами їх сімей

1. Глава дипломатичного представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, та вивозити з України товари, призначені для особистого користування, включаючи придбані на митній території України, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України (у тому числі вимог, передбачених статтею 319 цього Кодексу) та зі звільненням від сплати митних платежів.

2. Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом з ними, звільняється від митного огляду, якщо немає достатніх підстав вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або това-

ри, ввезення (вивезення) яких заборонене законом або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд повинен здійснюватися тільки в присутності зазначених у цій статті осіб або їх уповноважених представників та за письмовим розпорядженням керівника відповідного митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки.

3. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, можуть ввозити в Україну моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України та зі звільненням від сплати митних платежів у кількості, що не перевищує:

- 1) двох одиниць для глави представництва;
- 2) однієї одиниці для кожного члена дипломатичного персоналу представництва;
- 3) однієї одиниці для кожного повнолітнього члена сім'ї глави представництва та членів дипломатичного персоналу.

За допомогою ст. 383 до законодавства України перенесено правила, закріплені п. "b", п. 1 ст. 36 та п. 1 ст. 37 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р.

Відповідно до ст. 14 Віденської конвенції про дипломатичні зносини, "глави представництв поділяються на три класи, а саме:

- a) клас послів і нунціїв, що акредитуються при главах держав, та інших глав представництв еквівалентного рангу;
- b) клас посланників та інтернунціїв, що акредитуються при главах держав;
- c) клас повірених у справах, що акредитуються при міністрах закордонних справ.

Інакше, ніж щодо старшинства й етикету, не повинно проводитися жодного розрізнення між главами представництв унаслідок їх належності до того чи іншого класу".

Глава дипломатичного представництва на рівні посла або посланника відповідно до п. 4 Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні, затвердженого Указом Президента України від 10.06.1993 № 198/93, акредитується при Президентові України, а на рівні повіреного у справах – при міністрові закордонних справ України.

Відповідно до п. 5 цього Положення членами персоналу дипломатичного представництва є члени дипломатичного, адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу дипломатичного представництва. Членами дипломатичного персоналу дипломатичного представництва є члени персоналу, які мають дипломатичний ранг.

Статтею 36 Конвенції передбачено: “1. Держава перебування, відповідно до прийнятих нею законів і правил, дозволяє ввозити та звільнює від усіх мит, податків і пов’язаних із цим зборів, за винятком складських зборів, зборів за перевезення та подібних послуг: а) предмети, призначені для офіційного користування представництва; б) предмети, призначені для особистого користування дипломатичного агента або членів його сім’ї, що проживають разом із ним, враховуючи предмети, призначені для його облаштування. 2. Особистий багаж дипломатичного агента звільняється від огляду, якщо немає серйозних підстав вважати, що він містить предмети, на які не поширюються як винятки, зазначені в п. 1 цієї статті, або предмети, ввезення чи вивезення яких заборонено законом або регулюється карантинними правилами держави перебування. Такий огляд має здійснюватися тільки в присутності дипломатичного агента або його уповноваженого представника”.

Пільги, передбачені цією статтею, надаються дипломатичним агентам: главам дипломатичного представництва (посол, посланник, нунцій, інтернунцій, повірений у справах), членам дипломатичного персоналу, що мають дипломатичний ранг (радники, торгові представники, аташе, військові аташе, перші, другі й треті секретарі, заступники торгових представників, помічники аташе), а також членам їхніх сімей, які проживають разом із ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно.

Зазначені особи мають бути акредитованими в Міністерстві закордонних справ України (мати дипломатичні або службові картки).

До членів сім’ї зазвичай зараховують дружину (чоловіка), неповнолітніх дітей (віком до 18 років) та осіб, які перебувають на утриманні дипломата.

Умовою надання пільг є дотримання цими особами встановленого порядку переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі вимог, передбачених ст. 319 Кодексу.

Товари для особистого користування персоналом (крім адміністративно-технічного й обслуговуючого персоналу) та членами сімей (крім членів сімей адміністративно-технічного й обслуговуючого персоналу), враховуючи предмети початкового облаштування (предмети для особистого користування, які ввозяться персоналом та членами сімей у термін до шести перших місяців роботи персоналу в Україні), звільняються від сплати митних платежів.

Перелік товарів, які можна зараховувати до призначених для початкового облаштування осіб з-поміж адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної країни та членів їх сімей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 № 462.

Відповідно до постанови це:

- товари, які призначені для особистого користування й мають ознаки таких, що були у вжитку, або нові, що ввозяться у кількості, яка задовольняє потреби однієї особи на період початкового облаштування;
- товари для облаштування житла та забезпечення життєдіяльності осіб з-поміж адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної країни та членів їх сімей;
- інші товари, які є власністю осіб із числа адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної країни та членів їх сімей і призначені суто для задоволення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, а не для відчуження або передачі іншим особам.

Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної країни, членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом із ними, звільняється від митного огляду під час його переміщення як разом із ними, так і окремо від них.

Під час переміщення його в несупроводжуваному багажі, міжнародних вантажних відправленнях (крім міжнародних поштових відправлень) на такий багаж поширюються пільги за умови, що із вказаних у супровідних документах відомостей про одержувача можна визначити його статус (дипломат, консул тощо), або за наявності інших ознак, що підтверджують цей статус (наприклад, напису “дипломатичний вантаж” на оболонці (упаковці) предметів чи на супровідних документах).

Обов'язковою умовою звільнення такого особистого багажу від митного огляду є брак достатніх підстав вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або товари, ввезення (вивезення) яких заборонено законом чи регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами.

У разі необхідності митний огляд має здійснюватися тільки в присутності зазначених у цій статті осіб або їх уповноважених представників та за письмовим розпорядженням керівника відповідного митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки.

Якщо такими особами згоди на проведення митного огляду не надано, багаж не підлягає пропуску на митну територію (випуску з митної території) України.

Ця норма поширюється також на предмети, призначені для особистого користування персоналу (крім адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу) та членів сімей (крім членів сімей адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу), що переміщуються в несупроводжуваному багажі в міжнародних вантажних відправленнях (крім міжнародних

поштових відправлень) за умови, що із вказаних у супровідних документах відомостей про одержувача можна визначити його статус (дипломат, консул та ін.) або за наявності інших ознак, що підтверджують цей статус (наприклад, напису “дипломатичний вантаж” на оболонці (упаковці) предметів чи на супровідних документах).

Митний контроль товарів, що надходять в Україну в міжнародних поштових відправленнях і призначені для особистого користування персоналом, членами сімей, здійснюється відповідно до положень Всесвітньої поштової конвенції (1994 р.) та законодавства України.

За наявності на супровідних документах або оболонці (упаковці) товарів ознак, що дають підстави для визнання одержувача міжнародного поштового відправлення персоналом дипломатичних представництв (крім адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу) або членом сім'ї (крім членів сімей адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу), але якщо є підстави для проведення митного огляду цього відправлення з розпакуванням, митний контроль здійснюється за згодою одержувача чи уповноваженої ним особи та в присутності одного з них.

Про потребу присутності одержувача під час митного огляду товарів підприємство поштового зв'язку надсилає йому повідомлення із зазначенням місця та часу огляду.

За неможливості проведення митного огляду у зв'язку з відсутністю одержувача або вповноваженої ним особи міжнародне поштове відправлення повертається відправнику відповідно до положень Всесвітньої поштової конвенції (1994 р.).

Декларування товарів для особистого користування персоналом та членами сімей, у випадках, установлених законодавством України, здійснюється із заповненням митної декларації, форму якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 450, та у порядку, визначеному чинним законодавством.

Правильно оформлена митна декларація є підставою для зворотного вивезення (ввезення) зазначених у ній товарів.

Митне оформлення товарів, які призначені для особистого користування персоналом і членами сімей та надходять в Україну в міжнародних вантажних відправленнях, несупроводжуваному багажі, здійснюється митницями, у зоні діяльності яких проживають ці особи.

Особи, зазначені в ч. 1 коментованої статті, можуть ввозити в Україну моторні транспортні засоби для особистого користування, з дотриманням усталеного Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України.

Транспортні засоби, призначені для особистого користування, – це транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України та належать персоналу і членам сімей.

Транспортні засоби, які призначені для особистого користування і ввозяться на митну територію України з метою тимчасового користування, звільняються від сплати митних платежів. Транспортні засоби, які ввозяться на митну територію України з метою вільного використання, оподатковуються відповідно до вимог законодавства України.

Відчуження на митній території України транспортних засобів для особистого користування здійснюється відповідно до вимог законодавства України.

Кількість транспортних засобів, які дозволяється ввозити, не повинна перевищувати:

- 1) двох одиниць для глави представництва;
- 2) однієї одиниці для кожного члена дипломатичного персоналу представництва;
- 3) однієї одиниці для кожного повнолітнього члена сім'ї глави представництва та членів дипломатичного персоналу.

Стаття 384

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України членами адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та членами їх сімей

1. Члени адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для початкового облаштування, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України (у тому числі вимог, передбачених статтею 319 цього Кодексу) та із звільненням від сплати митних платежів. Перелік товарів, які можуть бути віднесені до таких, що призначені для початкового облаштування, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, можуть ввозити в Україну в установленому цим Кодексом порядку моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування, із звільненням від сплати митних платежів у кількості не більше одного моторного транспортного засобу на сім'ю.

Частиною другою ст. 37 Віденської конвенції про дипломатичні зносини встановлено, що “члени адміністративно-технічного персоналу представництва та члени їх сімей, що проживають разом із ними, користуються, якщо вони не є громадянами держави перебування або не проживають у ній постійно, привілеями та імунітетами, зазначеними в ст. 29–35, із тим винятком, що імунітет від цивільної й адміністративної юрисдикції держави перебування (п. 1 ст. 31) не поширюється на дії, вчинені ними не під час виконання своїх обов’язків. Вони користуються також привілеями, зазначеними в п. 1 ст. 36, щодо предметів початкового облаштування”.

До такої категорії працівників можуть бути зараховані члени персоналу дипломатичного представництва, які здійснюють адміністративно-технічне обслуговування представництва (референти, завідувачі канцелярії, перекладачі, коменданти, чергові коменданти та ін.). Співробітники адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави виконують адміністративно-технічне обслуговування в представництві й мають службові картки, видані Міністерством закордонних справ України.

Відповідно до ст. 319 Кодексу “Взаємодія митних органів з державними органами, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України” товари, що переміщуються через митний кордон України членами адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та членами їх сімей, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю.

Про поняття *членів сім’ї* див. коментар до ст. 383 Кодексу.

Умовою надання пільг є дотримання визначеними особами встановленого порядку переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі вимог, передбачених ст. 319 Кодексу.

Перелік товарів, які можуть бути зараховані до призначених для початкового облаштування осіб з-поміж адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної країни та членів їх сімей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 № 462.

Про ознаки *товарів, призначених для початкового облаштування*, див. коментар до ст. 383 Кодексу.

Статтею 384 встановлено, що товари, призначені для початкового облаштування, ввозяться в Україну зі звільненням від сплати митних платежів.

Членам адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної країни та членам їхніх сімей дозволяється ввозити в

установленому Кодексом порядку моторні транспортні засоби для особистого користування зі звільненням від сплати митних платежів у кількості не більше одного моторного транспортного засобу на сім'ю.

Митне оформлення предметів, транспортних засобів, які придбані на території України й вивозяться за її межі, здійснюється в порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 385

Поширення митних пільг, що надаються згідно з цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, на членів адміністративно-технічного персоналу цього представництва та на членів їхніх сімей

1. З урахуванням принципу взаємності стосовно кожної окремої держави митні пільги, що надаються згідно з цим Кодексом членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, можуть поширюватися на членів адміністративно-технічного персоналу цього представництва, а також на членів їхніх сімей, які не є громадянами України та не проживають в Україні постійно.

Членами адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва відповідно до п. 5 Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні, затвердженого Указом Президента України від 10.06.1993 № 198, є члени персоналу дипломатичного представництва, які здійснюють адміністративно-технічне обслуговування дипломатичного представництва.

Для цієї категорії осіб митні пільги згідно з Кодексом надаються з урахуванням принципу взаємності стосовно кожної країни відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Про інформування щодо надання митних пільг закордонним дипломатичним установам України та їх персоналу для визначення умов взаємності" від 23.05.2012 № 460.

Інформація про надання митних пільг закордонним дипломатичним установам України, працівникам таких установ та членам їх сімей для визначення умов взаємності подається Міністерством закордонних справ щороку до 20 січня ДМС України стосовно кожної окремої іноземної держави.

У разі зміни іноземною державою умов надання, скасування наявних або запровадження нових митних пільг Міністерство закордонних справ інформує протягом місяця ДМС України.

Інші пільги, що надаються членам дипломатичного персоналу представництва іноземної країни, на співробітників адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу представництва та на членів їх сімей, які

не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, поширюються з обов'язковим оформленням спеціальною угодою з кожною іноземною країною, відповідно до принципу взаємності.

Стаття 386

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України консульськими установами іноземних держав та членами їх персоналу

1. Консульським установам іноземних держав, консульським посадовим особам, включаючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членів їхніх сімей, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичних представництв іноземних держав або відповідного персоналу дипломатичного представництва.

2. З урахуванням принципу взаємності стосовно кожної окремої держави на працівників обслуговуючого персоналу консульської установи, а також на членів їхніх сімей, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть поширюватися митні пільги, що надаються згідно з цим Кодексом відповідному персоналу дипломатичного представництва іноземної держави.

Міжнародно-правовою нормою, якою визначається порядок надання митних пільг консульським установам іноземних країн та їх персоналу, є Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р.

Відповідно до цієї Конвенції терміни, що вживаються в коментованій статті, мають такі значення:

- *консульська установа* – будь-яке генеральне консульство, консульство, віце-консульство або консульське агентство;
- *консульська посадова особа* – будь-яка особа, у тому числі глава консульської установи, якій доручено виконання консульських функцій;
- *глава консульської установи* – особа, якій доручено діяти в цій ролі;
- *консульський службовець* – будь-яка особа, що виконує адміністративні або технічні обов'язки в консульській установі;
- *працівник обслуговуючого персоналу* – будь-яка особа, що виконує обов'язки, пов'язані з обслуговуванням консульської установи.

Про поняття *членів сім'ї* див. коментар до ст. 383 Кодексу.

Митні пільги, які застосовуються до консульських установ іноземних країн, консульських посадових осіб, враховуючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членів їхніх сімей, визначено ст. 382–385 Кодексу.

Звільнення від оподаткування товарів, що ввозяться консульськими установами іноземних країн та членами їх персоналу, визначаються ст. 50 Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р. Частина друга цієї статті конкретизує, що консульські службовці користуються пільгами та привілеями щодо предметів, ввезених під час їх початкового облаштування.

З урахуванням принципу взаємності стосовно кожної країни на працівників обслуговуючого персоналу консульської установи, а також на членів їхніх сімей, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть поширюватися митні пільги, що надаються згідно з Кодексом відповідному персоналу дипломатичного представництва.

У цьому випадку митні пільги згідно з Кодексом надаються з урахуванням принципу взаємності стосовно кожної країни відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про інформування щодо надання митних пільг закордонним дипломатичним установам України та їх персоналу для визначення умов взаємності” від 23.05.2012 № 460.

Митні й податкові пільги для працівників обслуговуючого персоналу консульської установи, а також членів їхніх сімей застосовуються, коли є спеціальна угода з іноземною країною, та поширюються на громадян, які не є громадянами України і не проживають в Україні постійно.

Стаття 387

Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав через митний кордон України

1. Дипломатична пошта та консульська валіза іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатуванню, ні затриманню. За наявності достатніх підстав вважати, що консульська валіза містить товари, не зазначені в частині третій цієї статті, митний орган може зажадати розпечатання валізи уповноваженими особами цієї іноземної держави у присутності посадових осіб митного органу. У разі відмови від розпечатання така валіза повертається до місця відправлення.

2. Усі місця, що становлять дипломатичну пошту та консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що свідчать про їх характер.

3. Дипломатична пошта може містити виключно дипломатичні документи та товари, призначені для офіційного користування, а консульська валіза – тільки офіційну кореспонденцію та документи або товари, призначені виключно для офіційного користування.

Міжнародні норми, що встановлюють особливості переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи, визначені у ст. 27 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. та ст. 35 Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р.

Офіційна кореспонденція дипломатичних представництв іноземних країн в Україні є недоторканною.

Під офіційною мається на увазі вся кореспонденція, яка стосується дипломатичних, консульських установ та їх функцій.

Дипломатична пошта не підлягає ні розкриванню, ні затриманню.

Відповідно до правил, застосовуваних митними органами України, до офіційної кореспонденції, яка переміщується звичайними поштовими каналами, належать листи вагою до 2 кг, дрібні пакети вагою до 2 кг та бандеролі вагою до 5 кг, які містять листи, друковані матеріали, книги, брошури, проспекти, лазерні диски тощо. Ознакою такої кореспонденції є її конкретне адресування дипломатичному представництву, консульській установі, міжнародній організації (її представництву) або їх персоналу. Згідно з чинним законодавством дипломатичний багаж приймається до перевезень без обмеження ваги, але оформлення здійснюється як для вантажобагажу, якщо його маса перевищує 200 кг.

Дипломатична пошта, пошта представництв міжнародних організацій, консульська валіза можуть містити тільки офіційну кореспонденцію, документи й предмети, призначені суто для офіційного користування.

Якщо іншого не передбачено міжнародними договорами України, то за наявності достатніх підстав уважати, що в консульській валізі містяться інші предмети, митні органи мають право вимагати, щоб консульська валіза була розкрита вповноваженими особами іноземної країни у присутності посадових осіб митного органу України. У разі відмови цих осіб від розкриття консульська валіза повертається до місця відправлення.

Повідомлення про потребу в присутності одержувача при митному огляді з зазначенням місця та часу огляду підприємство поштового зв'язку надсилає одержувачу в разі надходження офіційної кореспонденції з-за кордону; відправнику – у разі відправлення офіційної кореспонденції за кордон.

У разі неможливості проведення митного огляду у зв'язку з відсутністю згоди представництва офіційна кореспонденція, яка надійшла каналами поштового зв'язку, повертається відправнику.

Усі місця, які становлять дипломатичну пошту, пошту представництва міжнародної організації, консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що вказують на їх характер. Законодавством України не визначено, які саме зовнішні ознаки необхідно використовувати. Для багажу на лицьовому боці перевізного документа ставиться відмітка "Дипломатичний багаж".

Митне оформлення дипломатичної пошти, пошти представництв міжнародної організації, консульської валізи, що ввозяться на митну територію України, здійснюється прикордонною митницею, через яку вони переміщуються.

Митне оформлення дипломатичної пошти, пошти представництва міжнародної організації, консульської валізи, що відправляються за межі України, здійснюється митницею, у зоні діяльності якої розташоване представництво.

Стаття 388

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України іноземними дипломатичними і консульськими кур'єрами

1. Іноземні дипломатичні та консульські кур'єри можуть ввозити в Україну та вивозити з України товари, призначені для їх особистого користування, із звільненням на основі взаємності від митного огляду та сплати митних платежів.

Дипломатичний (консульський) кур'єр – це особа, котрій доручається доставлення дипломатичної (консульської) пошти. Посада дипломатичного кур'єра передбачена ст. 27 Віденської конвенції 1963 р., а консульського кур'єра – ст. 35 Віденської конвенції 1963 р. Дипломатичні (консульські) кур'єри можуть бути постійними та тимчасовими (кур'єри *ad hoc*), які призначені для перевезення лише певної дипломатичної пошти. Останні користуються митними пільгами тільки на строк виконання своїх службових обов'язків.

Дипломатична пошта може бути довірена командирі екіпажу цивільного повітряного судна, а також судна, що переміщується водними шляхами. У цьому випадку дипломатичне (консульське) представництво може відрядити одного зі своїх працівників прийняти дипломатичну пошту (консульську валізу) безпосередньо та безперешкодно від такого командира. Проте сам командир екіпажу в подібних ситуаціях не вважається дипломатичним кур'єром.

Підставою для визнання за відповідною особою статусу дипломатичного кур'єра є виданий йому кур'єрський лист, у якому визначається статус дипломатичного кур'єра та повідомляється про надання йому права на безперешкодне переміщення через кордон зазначеної в цьому документі кількості місць дипломатичної пошти. Під час вивезення дипломатичної пошти за межі країни кур'єрський лист підписується особою, упо-

вноваженою міністром закордонних справ цієї країни, а під час ввезення – головою дипломатичного, консульського чи іншого представництва країни за кордоном чи особою, яка його заміщує. У необхідних випадках кур'єрський лист візується в Міністерстві закордонних справ чи дипломатичному (консульському) представництві іноземної країни. Україна має угоди з багатьма країнами про взаємну відмову від візування кур'єрських листів. Перелік цих країн доводиться до відома митних органів.

Особисті речі дипломатичного (консульського) кур'єра звільняються від митного огляду. Але за наявності поважних причин вважати, що в багажі містяться товари, не передбачені для особистого користування кур'єра, чи товари, ввезення та вивезення яких заборонено, обмежено або регулюється спеціальними правилами, особистий багаж кур'єра може бути оглянуто на митниці в присутності самого дипкур'єра або його повноважного представника.

Забезпечення зазначених умов іноземними дипломатичними та консульськими кур'єрами дає право використовувати митні пільги, визначені у коментованій статті.

Стаття 389

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представниками та членами делегацій іноземних держав

1. Представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій, а також на основі взаємності членам делегацій іноземних держав, які приїждять в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичного персоналу представництв іноземних держав. Такі пільги надаються також членам сімей цих осіб, які їх супроводжують.

2. Дипломатичному персоналу, консульським посадовим особам представництв іноземних держав, членам їхніх сімей, а також особам, зазначеним у частині першій цієї статті, які прямують з тією ж метою транзитом через територію України, надаються митні пільги, передбачені цим Кодексом для дипломатичного персоналу представництв іноземних держав.

Норми міжнародного права, які регулюють питання тимчасового перебування представників іноземних держав у зарубіжних країнах для виконання, розгляду певних питань або для виконання певного завдання, впроваджені Конвенцією про спеціальні місії 1969 р.

Держава, що делегує своїх представників, попередньо повідомляє державі, котра приймає всю необхідну інформацію про чисельність, склад і, зокрема, прізвиська й посаду осіб, яких вона має намір призначити.

Відповідно до коментованої статті пільги поширюються на представників іноземних країн, членів парламентських та урядових делегацій, членів делегацій, які приїждять в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, а також на членів сімей цих осіб, які їх супроводжують.

Частина друга цієї статті передбачає надання пільг для дипломатичного персоналу консульським посадовим особам представництв іноземних країн та членам їх сімей у разі переміщення транзитом через територію України.

Ці норми відповідають положенню ст. 40 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., згідно з якою дипломатичний агент, що прямує транзитом через територію третьої країни або перебуває на цій території для зайняття своєї посади, отримує від третьої країни всі імунітети (у тому числі митні), які можуть бути необхідні для забезпечення його проїзду. Чинність цієї норми поширюється на членів сімей дипломатичного агента.

Правом безперешкодного транзиту наділяються дипломатичні кур'єри та дипломатична пошта.

Особам, визначеним коментованою статтею, надаються ті самі пільги, що передбачені Кодексом для дипломатичного персоналу іноземних представництв.

Стаття 390

Застосування умов взаємності

1. У разі надання закордонному дипломатичному представництву України або його персоналу іноземною державою менш сприятливого режиму, ніж передбачено цим розділом, до дипломатичного представництва такої іноземної держави в Україні та його персоналу застосовуватиметься аналогічний режим на умовах взаємності.

2. Інформація про надання митних пільг дипломатичним установам України за кордоном та їх персоналу для визначення умов взаємності відповідно до цього розділу стосовно кожної окремої іноземної держави надається Міністерством закордонних справ України центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Коментована стаття базується на принципі взаємності, що належить до принципів міжнародного права. Міжнародні договори, укладені з порушенням принципів рівноправності та взаємності вигід і зобов'язань, є про-

типравними. Принцип взаємності означає також надання іноземним громадянам певних прав і пільг за умови, що громадяни цієї країни, які перебувають у відповідних державах, користуються аналогічними правами і пільгами. Така взаємність встановлюється внутрішнім законом або міжнародним договором.

Стаття 391

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України міжнародними організаціями, представництвами іноземних держав при них, а також їх персоналом

1. Митні пільги для міжнародних організацій та представництв іноземних держав при них, а також для персоналу цих організацій і представництв та членів сімей персоналу визначаються міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону.

Коментарем до цієї статті може бути приклад будь-якої міжнародної угоди, укладеної за участю України, або статуту, за яким засновано міжнародну організацію, що ними визначено привілеї та імунітети.

Віденською конвенцією про представництва держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. (далі – Конвенція) та іншими конвенціями, що визначають договірні відносини країн, визнано, що привілеї та імунітети надаються не для вигоди окремих осіб, а для забезпечення ефективного виконання функцій органами, які за своїм характером представляють державу.

Наприклад, у Статуті Організації Об'єднаних Націй (ООН) (ст. 104, 105) визначено, що ООН користується на території кожного зі своїх членів такою правоздатністю, яка може бути необхідною для виконання її функцій та досягнення її мети.

Норми, що регулюють діяльність органів зовнішніх зносин, які здійснюють представництва держав у відносинах із міжнародними організаціями, визначені Конвенцією. До цих органів належать постійні представництва країн при міжнародних організаціях, делегації країн в органах міжнародних організацій та на міжнародних конференціях, делегації спостерігачів в органах міжнародних організацій та на міжнародних конференціях.

Міжнародні договори України, укладені в установленому законом порядку, визначають і безпосередні митні пільги для їх сторін-учасниць.

Виконання положень інших міжнародних договорів, укладених за участю України, у частині надання пільг, здійснюється митними органами відповідно до Конституції України та Кодексу.

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачено Кодексом, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 392

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Кожна посадова особа, яка має пільги згідно із статтями 383–386, 388, 389, 391 цього Кодексу, користується ними у разі прямування в Україну для зайняття відповідної посади з моменту перетину митного кордону України, а у разі знаходження на території України – з того часу, коли ця посадова особа офіційно приступила до виконання своїх обов'язків.

2. Члени сімей посадових осіб, зазначених у частині першій цієї статті, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, мають ті самі пільги, що і ці посадові особи.

Як і коментарі до попередніх статей розд. XIII, первинними документами, якими визначено терміни й обсяги привілеїв та імунітетів, є універсальні конвенції, багатосторонні і двосторонні договори за участю України.

Положення ч. 1 ст. 392 цілком відповідають міжнародним нормам, установленим та затвердженим зазначеними документами. Тобто привілеї, імунітети, митні пільги дійсні тільки під час виконання службових обов'язків співробітниками, які користуються функціональними привілеями та імунітетом. Ці пільги поширюються і на членів їх сімей.

Митні пільги, передбачені ст. 383–385, 389–391, не поширюються на громадян України, а також осіб, які постійно проживають в Україні.

Стаття 393

Припинення надання митних пільг посадовим особам представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Після залишення посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій митної території України надання їм митних пільг, передбачених статтею 383, частиною другою статті 384, статтями 385, 386, 388, 389, 391 цього Кодексу, припиняється.

Положення цієї статті поширюються на осіб, зазначених у ст. 383, ч. 2 ст. 384, ст. 385, 386, 388, 389, 391 Кодексу, які акредитовані в Міністерстві закордонних справ України.

Акредитація цих осіб у МЗС України здійснюється шляхом видачі їм в установленому порядку дипломатичної, консульської або службової картки.

Надання митних пільг, передбачених ст. 383, ч. 2 ст. 384, ст. 385, 386, 388, 389, 391 Кодексу, посадовим особам представництв іноземних країн та міжнародних організацій в Україні припиняється у разі закінчення виконання ними своїх службових обов'язків (завершення терміну, на який видано дипломатичну, консульську або службову картку) та залишення митної території України.

Стаття 394

Декларування товарів представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Товари (крім моторних транспортних засобів), призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам та пропускаються в Україну в режимі імпорту (випуску для вільного обігу).

2. Моторні транспортні засоби, призначені для офіційного (службового) користування представництвами іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам за місцем акредитації цих представництв та пропускаються в Україну в режимі тимчасового ввезення на строк, визначений зазначеними представництвами, але не більший, ніж строк їх акредитації. При здійсненні митного оформлення таких транспортних засобів застосовуються засоби забезпечення їх ідентифікації.

3. Моторні транспортні засоби, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути відчужені на митній території України після зміни митного режиму, в якому вони перебувають, з тимчасового ввезення на імпорт. Це правило не поширюється на випадки відчуження зазначених транспортних засобів відповідно до статті 109 цього Кодексу іншим особам, які мають митні пільги, передбачені статтею 383, частиною другою статті 384, статтями 385, 386, 388, 389, 391 цього Кодексу.

4. Одночасно в користуванні представництва можуть перебувати моторні транспортні засоби, ввезені в режимі тимчасового ввезення із звільненням від сплати митних платежів, у кількості, зазначеній у частині другій статті 382 цього Кодексу.

Представництвами іноземних країн та міжнародних організацій в Україні вважають розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва іноземних країн і міжнародних організацій, які мають митні пільги згідно з законодавством України.

Декларування товарів, що не підлягають відчуженню на території України і призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав та міжнародних організацій, здійснюється з використанням вантажної митної декларації, умови та порядок застосування якої встановлено Кабінетом Міністрів України.

Зазначені у коментованій статті товари пропускаються на митну територію України на весь термін акредитації представництва.

Відчуження товарів для офіційного (службового) користування представництв іноземних країн та міжнародних організацій на митній території України здійснюється відповідно до чинного законодавства.

Стаття 395

Декларування товарів, що належать членам персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні

1. Товари (крім моторних транспортних засобів), призначені для особистого користування членів персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, декларуються митним органам за місцем акредитації чи перебування цих осіб у порядку, встановленому цим Кодексом для громадян, та пропускаються в Україну в режимі імпорту (випуску для вільного обігу).

2. Моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування членів персоналу представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні, підлягають декларуванню митним органам за місцем перебування цих осіб у порядку, встановленому цим Кодексом для громадян, і пропускаються в Україну в режимі тимчасового ввезення на визначений цими особами строк, але не більше, ніж на строк їх акредитації. При здійсненні митного оформлення таких транспортних засобів застосовуються засоби забезпечення їх ідентифікації.

3. Моторні транспортні засоби, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути відчужені на митній території України після зміни митного режиму, в якому вони перебувають, з тимчасового ввезення на імпорт. Це правило не поширюється на випадки відчуження зазначених транспортних засобів відповідно до статті 109 цього Кодексу іншим особам, які мають митні пільги, передбачені статтею 383, частиною другою статті 384, статтями 385, 386, 388, 389, 391 цього Кодексу.

4. Особи, зазначені у цій статті, можуть одночасно мати на території України моторні транспортні засоби, ввезені в режимі тимчасового ввезення із звільненням від сплати митних платежів, у кількості, що не перевищує двох одиниць для глави підприємства та одної одиниці для кожного члена персоналу підприємства.

Декларування зазначених товарів здійснюється з використанням митної декларації, умови та порядок застосування якої встановлено Кабінетом Міністрів України.

Підставою для прийняття митним органом рішення про пропуск цих товарів на митну територію України є подання зазначеними у статті особами митної декларації та зобов'язання про зворотне вивезення за кордон таких товарів після закінчення терміну перебування цих осіб на території України.

Митні пільги для названих осіб передбачені ст. 383, ч. 2 ст. 384, ст. 385, 386, 388, 389, 391 Кодексу, ст. 35, 36 Віденської конвенції про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., ст. 36, 37 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., ст. 50 Віденської конвенції про консульські зносини, положеннями інших міжнародних договорів між Україною та іноземними країнами.

Стаття 396

Порядок переміщення через митний кордон України товарів закордонних дипломатичних установ України та товарів, призначених для особистого користування працівників дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон

1. Закордонні дипломатичні установи України, за умови дотримання ними встановленого порядку переміщення товарів через митний кордон України, можуть вивозити з України товари, призначені для службового користування та матеріально-технічного забезпечення функціонування установи, у тому числі представницьку продукцію, із звільненням від сплати митних платежів.

2. Працівники дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон, можуть вивозити з України товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, з дотриманням встановленого цим Кодексом порядку їх переміщення через митний кордон України та зі звільненням від сплати митних платежів.

3. Товари, призначені для офіційного (службового) користування закордонних дипломатичних установ України, та товари, призначені для особистого користування працівників дипломатичної служби України, які направляються у довготермінові відрядження або для проходження дипломатичної служби за кордон, включаючи предмети початкового облаштування, підлягають декларуванню та пропускаються за межі України відповідно на весь строк акредитації зазначених установ та перебування зазначених працівників за кордоном.

Коментована стаття встановлює такі правила:

- дипломатичні представництва України, розміщені за кордоном, можуть вивозити товари для офіційного (службового) користування представництва за умови дотримання ними встановленого національним законодавством порядку переміщення товарів через митний кордон України;
- зазначені товари підлягають декларуванню митними органами із заповненням вантажної митної декларації, умови та порядок застосування якої встановлено Кабінетом Міністрів України;
- товари для офіційного (службового) користування, які вивозяться дипломатичними представництвами України, розміщеними за кордоном, за умови дотримання ними встановленого законодавством України порядку, звільняються від обкладення податками та зборами;
- якщо митне оформлення товарів і транспортних засобів здійснюється поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, митні органи справляють плату за митне оформлення товарів.
- товари для офіційного (службового) користування декларуються акредитованими за кордоном в установленому порядку дипломатичними представництвами України;
- визначено термін, на який ці товари пропускаються за межі України.

Декларування здійснюється з використанням митної декларації, умови та порядок застосування якої встановлено Кабінетом Міністрів України.

Митні органи пропускають ці товари за межі митної території України на весь термін акредитації дипломатичних представництв України за кордоном.

Розділ XIV

СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

ЗАХОДИ МИТНИХ ОРГАНІВ ЩОДО СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Стаття 397

Порядок митного контролю і митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності

1. Митні органи сприяють захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

2. Митний контроль і митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, та ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

3. Заходи, пов'язані з призупиненням митного оформлення відповідно до положень цього розділу, застосовуються митними органами щодо товарів, які ввозяться на митну територію України для вільного обігу або вивозяться для вільного обігу за межі митної території України, за винятком:

- 1) особистих речей громадян;
- 2) товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, та переміщуються через митний кордон України для власного використання громадянами і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, сумарна вартість та/або вага яких не перевищує обмежень, встановлених частиною першою статті 374 цього Кодексу;
- 3) припасів.

4. Вивезення з митної території у незмінному вигляді товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, забороняється до завершення процедури такого призупинення.

Захист прав інтелектуальної власності є основною проблемою світової спільноти. Актуальність питань інтелектуальної власності зумовлена розумінням того, що саме творча діяльність людей нині – головна рушійна сила прогресу та чинник, який забезпечує економічний і соціальний розвиток як держави, так і окремих суб'єктів господарювання.

Разом із тим розвиток інформаційних технологій, засобів зв'язку та відтворення інформації часто сприяє несанкціонованому поширенню та використанню об'єктів прав інтелектуальної власності.

Положення коментованого розділу є імплементацією норм Угоди з торгових аспектів прав на інтелектуальну власність (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – Угода ТРІПС), що регламентує засади здійснення захисту прав інтелектуальної власності та є обов'язковою для країн, що бажають вступити до СОТ.

Розділ XIV Кодексу регламентує порядок дій, які митні органи спроможні виконати для захисту майнових прав інтелектуальної власності. У назві глави використано термін “сприяння” захисту прав інтелектуальної власності, що обумовлено двома чинниками:

1. Об'єкти прав інтелектуальної власності характеризуються складністю й різноманітністю, що часто унеможлиблює їх ідентифікацію та визначення під час переміщення через митний кордон. Наприклад, такий об'єкт, як винахід, може мати вигляд креслень або певного виробу, речовини, порошку, записів і т. ін. Огляд цих речей не може дати митнику інформації про існування об'єкта або факт його реєстрації як такого чи необхідність його захисту. Тому митні органи здійснюють контроль за переміщенням таких об'єктів права інтелектуальної власності, які можна ідентифікувати на підставі фізичного огляду або в результаті документальної перевірки (торговельна марка, географічне зазначення походження товару, промислові зразки й деякі об'єкти авторського права та суміжних прав).
2. На підставі ст. 424 ЦК України захист права інтелектуальної власності правовласника – це його виключне право. Тобто якщо правовласник вважає за потрібне використовувати правові можливості здійснювати захист своєї інтелектуальної власності, то митні органи можуть цьому сприяти. Але коли правовласник не бажає здійснювати певних дій щодо захисту своїх прав, то держава і, зокрема, митні органи звільняються від обов'язку вжиття заходів, спрямованих на захист прав інтелектуальної власності правовласника. Лише в окремих випадках, з огляду на критичну ситуацію у сфері захисту окремих об'єктів або на підставі міждержавних угод, держава може адміністративно брати на себе захист деяких об'єктів права інтелектуаль-

ної власності (наприклад, введення додаткових контрольних процедур для переміщення через митний кордон лазерних дисків і лазерних систем зчитування; символіка фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 р.).

Основними законами щодо правового регулювання об'єктів прав інтелектуальної власності, сприяння захисту яким здійснюють митні органи, є: Цивільний кодекс України від 16.01.2003, Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" від 15.12.1993 № 3688-XII, Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" від 15.12.1993 № 3689-XII, Закон України "Про охорону прав на зазначення походження товарів" від 16.06.1999 № 752-XIV, Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993 № 3792-XII, Закон України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування" від 17.01.2002 № 2953-III, Закон України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних" від 23.03.2000 № 1587-III. На виконання цих законів також діє низка підзаконних актів, таких як постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження положень з питань розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних" від 13.10.2000 № 1555 тощо, накази та листи Державної митної служби України та інших відомств.

Необхідно розрізняти поняття "об'єкт права інтелектуальної власності" та "товар, що містить об'єкт права інтелектуальної власності". Об'єктом права інтелектуальної власності визнаються ідея, думки, уявлення, міркування, образи, символи тощо, які втілені в матеріальному носіїві і є унікальними та новими.

Товар, що містить об'єкт права інтелектуальної власності, – вужче поняття: це матеріальний носій об'єкта права інтелектуальної власності. Один об'єкт права інтелектуальної власності може втілюватися у нескінченній кількості товарів. Наприклад, торговельна марка може бути нанесена на будь-яку кількість товарів різного виду та призначення. У цьому разі йдеться про використання одного об'єкта права інтелектуальної власності – торговельної марки. Або один товар може містити декілька об'єктів права інтелектуальної власності.

У цій та в подальших статтях зазначається, що товари, про які йдеться в розд. XIV, повинні містити об'єкти права інтелектуальної власності, котрі охороняються відповідно до закону, тобто за якими законодавчо визнається статус таких об'єктів.

Підтвердженням цього факту не завжди є наявність документа про реєстрацію об'єкта права інтелектуальної власності. Законодавство захищає низку об'єктів права інтелектуальної власності, права на які не підлягають обов'язковій державній реєстрації (наприклад, літературні, музичні та фотографічні твори). Реєстраційні документи на них видаються за бажанням автора або іншого правовласника Державною службою інтелектуальної власності.

Загальними вимогами до результату творчої діяльності, який може набути статусу об'єкта права інтелектуальної власності, є його новизна, неповторність, унікальність, суспільно-історична цінність. Наведені категорії оцінні й досить невизначені. У спірних випадках питання про визнання результату інтелектуальної творчої діяльності людини об'єктом права інтелектуальної власності вирішується на підставі експертизи.

Якщо у/на товарі втілений певний об'єкт права інтелектуальної власності, до загальних правил митного оформлення подібного виду товарів можуть застосовуватися вимоги про дотримання прав інтелектуальної власності, передбачені Кодексом або іншим законодавством (зокрема зазначеним вище).

Товари, що містять на собі позначку про торговельну марку та інші об'єкти права інтелектуальної власності, проходять оцінку й митне оформлення як звичайні товари. Митні органи додатково здійснюють контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності. Якщо порушень цих прав не виявлено, товар проходить митний контроль на загальних підставах, передбачених для такого виду товарів.

У разі підозри про порушення прав інтелектуальної власності керівник митного органу або особа, яка виконує його обов'язки, може зупинити своїм рішенням митне оформлення товару, що містить порушення цих прав відповідно до порядку термінів, передбачених ст. 399–400 Кодексу.

Під захист митних органів підпадає визначений ряд об'єктів права інтелектуальної власності (торговельна марка, географічне зазначення походження товару, промисловий зразок і деякі об'єкти авторського права та суміжних прав), які:

- 1) внесені до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності (далі – митний реєстр; див. ст. 398 Кодексу);
- 2) захищаються державою на підставі прямої вказівки на нормативно-правовий акт щодо окремих об'єктів;
- 3) об'єкти, щодо яких митник має інформацію про порушення прав інтелектуальної власності правовласника (застосування дій “*ex officio*” – ст. 400 Кодексу).

З огляду на нематеріальність самої суті інтелектуальної власності, їй притаманна можливість тиражування її об'єкта у невизначеній кількості товару (наприклад, відтворення копій музичних творів та відеороликів шляхом аудіо- та відеозаписів, зазначення торговельної марки на товарі тощо).

В окремих випадках на підставі інформації від правовласника або інших джерел про порушення прав інтелектуальної власності співробітники митниці можуть сприяти через затримання митного оформлення та проведення перевірки захисту інших об'єктів права інтелектуальної власності (винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин тощо), що передбачено ст. 400 Кодексу. Але в цьому разі має бути наявна достатня інформація про правовласника та ідентифікацію об'єкта права інтелектуальної власності, втіленого в товарі, права на який порушуються.

За законодавством України використання права інтелектуальної власності, що є майновим правом правовласника, – це саме таке його використання, яке надає можливість отримання певної вигоди (як матеріальної, так і нематеріальної). Тому переміщення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності (навіть контрафактні товари відомих торговельних марок), у кількості, що унеможливує їх перепродаж, не є підставою для зупинення оформлення або вилучення товару.

З огляду на нематеріальність об'єкта права інтелектуальної власності теоретично перевізник у подальшому може використати ті зразки продукції, які перевозить для відтворення та розповсюдження контрафактних товарів, але така презумпція правопорушення не дає підстав для застосування працівниками митниці дій, передбачених ч. 3 ст. 397.

Положення ч. 4 коментованої статті є спеціальною нормою, застосованою до товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності, митне оформлення яких зупинене у зв'язку з підозрою та перевіркою на дотримання прав інтелектуальної власності. Цією частиною заборонено застосовувати так званий компроміс у митній справі, передбачений ст. 521 Кодексу. На підставі того, що суб'єктом, інтерес якого представляє митниця під час здійснення дій із захисту прав інтелектуальної власності, є правовласник, саме останній має повноваження щодо визначення наслідків зупинення митного оформлення та порушення належних йому прав. Митниця не є тим суб'єктом, що може вирішувати питання про укладення мирової угоди з порушником.

Юридична доля товарів, митне оформлення вивезення яких було зупинено відповідно до зазначеної процедури, залежно від дій правовласника може мати декілька варіантів: 1) правовласник не вважає доцільним захист

своїх прав у наведеній ситуації, і товари підлягають митному оформленню в загальному порядку; 2) власник товару згоден на знищення контрафактного товару, і товар поміщується в режим знищення під митним контролем (ст. 401); 3) правовласник звертається до суду і на підставі його рішення вилучає контрафактні товари; 4) правовласник досягає мирової угоди з власником товару у суді, й товар приводиться у вигляд, що не порушує прав інтелектуальної власності правовласника; 5) суд не визнає дії власника товару порушенням прав інтелектуальної власності, і товар належно оформлюється до подальшого вивезення.

Так чи інакше, але подальша доля такого товару вирішується на підставі документів від правовласника або інших державних органів і не може визначатися митницею або власником товару.

Стаття 398

Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників.

2. Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об'єкт права інтелектуальної власності, має право подати до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

3. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, включаючи форму заяви, перелік інформації та документів, які додаються до заяви, порядок подання і розгляду заяви та ведення реєстру визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Для сприяння захисту прав інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, під час митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України, інформація про об'єкти права інтелектуальної власності, зареєстровані в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, надсилається всім митним органам України.

5. Після реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, митні органи на підставі даних такого реєстру вживають заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів.

6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, забезпечує оприлюднення переліку об'єктів права інтелектуальної власності, включених до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на своєму офіційному сайті.

7. Правовласник зобов'язаний повідомити центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи про припинення чинності чи визнання недійсним права інтелектуальної власності, а також про часткову або повну передачу прав на об'єкт права інтелектуальної власності, відомості щодо якого внесені до митного реєстру.

8. Правовласник зобов'язаний повідомити центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, про припинення чинності чи визнання недійсним права інтелектуальної власності, а також про часткову або повну передачу прав на об'єкт права інтелектуальної власності, відомості щодо якого внесені до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

Відповідно до визначення поняття митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, що міститься у ст. 4 Кодексу, цей реєстр складається та обслуговується Державною митною службою України. Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності є складовою Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС України.

Ініціювати процедуру внесення об'єкта права інтелектуальної власності до митного реєстру може особа, яка відповідно до закону має права інтелектуальної власності на певний об'єкт (правовласник) або його представник (відповідно до ст. 4).

Правовласником може бути автор об'єкта права інтелектуальної власності (завжди фізична особа або група осіб), що підтверджується такими документами, як авторське свідоцтво (на об'єкти авторського права: комп'ютерні програми, твори літератури, мистецтва, бази даних, аудіовізуальні твори і т. ін.), патент (на винахід, корисну модель, промисловий зразок), свідоцтво про реєстрацію (торговельної марки, географічного зазначення походження товару).

Також правовласниками об'єктів права інтелектуальної власності можуть бути інші фізичні та юридичні особи, які набули цих прав на підставі договору з уповноваженою особою, отримали такі права у спадок, на під-

ставі закону або трудового договору з автором. Повноваження цих вторинних суб'єктів права інтелектуальної власності можуть підтверджуватися, відповідно, договором, свідоцтвом про прийняття спадщини, документами про державну реєстрацію права інтелектуальної власності, що реєструються або видаються Державною службою інтелектуальної власності.

Реєстрація в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, враховуючи форму заяви, перелік інформації та документів, які додаються до заяви, порядок подання і розгляду заяви та ведення реєстру регулюється Порядком реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 648.

Митні органи можуть відмовити в реєстрації об'єкта прав інтелектуальної власності у митному реєстрі через відсутність характерних ознак, які можуть бути проконтрольовані митними органами під час ідентифікації товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, при переміщенні їх через митний кордон. Це не дає змоги вносити до реєстру такі об'єкти, як винаходи, корисні моделі, об'єкти авторського права, комерційну інформація, сорти рослин і т. ін. Реєстрація об'єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі безоплатна.

Для реєстрації в митному реєстрі необхідно внести грошову заставу у вигляді грошової суми або банківської гарантії. Це можна зробити відразу або у триденний строк із моменту зупинення митними органами підозрілих товарів. Порядок внесення, оформлення такої застави, її розмір і порядок повернення регламентуються наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та Форми довідки про включення об'єкта права інтелектуальної власності до митного реєстру" від 28.12.2011 № 1762.

Фактично переважну більшість об'єктів прав інтелектуальної власності, зареєстрованих у митному реєстрі, становлять торговельні марки та промислові зразки.

У ч. 4 коментованої статті закріплюється обов'язок митної служби вчасно поінформувати всі без винятку підрозділи, де здійснюються митний контроль та оформлення, про реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності в митному реєстрі. Відмова у захисті прав інтелектуальної власності на об'єкт, зареєстрований у митному реєстрі на підставі непоінформованості митного органу, є неправомірною.

Об'єкт права інтелектуальної власності вважається зареєстрованим із дня внесення його до митного реєстру. У статті не вказано терміну, упродовж якого така інформація має бути доведена до підрозділів митниць. З аналізу ч. 5 статті можна зробити висновок, що митні органи зобов'язані вживати заходів, спрямованих на запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів із моменту фактичного внесення такого об'єкта до митного реєстру.

Для забезпечення проведення вчасних та достатніх дій із метою сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України на Державну митну службу України покладається обов'язок надання своєчасного, актуального та достатнього доступу митних органів до інформації, що міститься в митному реєстрі.

Основна форма сприяння митними органами захисту прав інтелектуальної власності – заходи щодо запобігання переміщенню контрафактних товарів. Визначення контрафактних товарів міститься у п. 17 ст. 4 Кодексу. Таке запобігання полягає у зупиненні митного оформлення та можливого подальшого вилучення зазначених товарів.

Державна митна служба України зобов'язана тримати відкритими відомості митного реєстру для загального ознайомлення спільноти. Щоб забезпечити оперативність і актуальність інформації, що міститься в митному реєстрі, вона оприлюднюється через офіційний сайт ДМС України.

Обов'язок правовласника, зазначений у ч. 7 цієї статті, має здійснюватися у триденний строк із моменту змін, що відбулися (відповідно до Порядку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 648). Порушення встановлених строків тягне за собою вилучення об'єкта прав інтелектуальної власності з митного реєстру на підставі виявлення недостовірності відомостей про цей об'єкт.

Стаття 399

Призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру

1. У разі якщо митний орган на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виявляє ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, то їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу.

2. Рішення про призупинення митного оформлення товарів на строк до 10 робочих днів і в разі необхідності продовження цього строку не більше ніж на 10 робочих днів приймає керівник митного органу або особа, яка виконує його обов'язки.

3. У день прийняття рішення про призупинення митного оформлення товарів митний орган засобами факсимільного та/або електронного зв'язку повідомляє правовласника про факт пред'явлення цих товарів до митного оформлення, а декларанта – про причини призупинення їх митного оформлення, а також повідомляє декларантові найменування та адресу правовласника. У повідомленні правовласнику зазначаються: митне оформлення яких саме товарів призупинено, їх кількість, причини та строк призупинення, найменування та адреса власника товарів, а також інша необхідна інформація.

4. У разі призупинення митного оформлення швидкопсувних товарів строк призупинення складає три робочі дні і не може бути продовжений.

5. Використання правовласником інформації, що отримана ним від митного органу, можливо тільки для цілей, пов'язаних із призупиненням митного оформлення товарів.

6. Датою отримання повідомлення правовласником вважається день, коли митним органом таке повідомлення надіслано засобами факсимільного та/або електронного зв'язку.

7. У разі якщо протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово не поінформує митний орган, що призупинив митне оформлення таких товарів, про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або не звернеться до такого митного органу з письмовим мотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, митне оформлення яких було призупинено, підлягають митному оформленню в установленому порядку.

8. У разі якщо протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово поінформує митний орган про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або звернеться до такого митного органу з письмовим мотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то призупинення митного оформлення вказаних товарів може бути продовжено митним органом, але не більше, ніж на 10 робочих днів.

9. У разі якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, правовласник подасть митному органу, що призупинив митне оформлення товарів, ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або інше рішення з цього питання, винесене (прийняте) іншими уповноваженими державними органами, митний орган продовжує призупинення митного оформлення товарів на строк, встановлений цими органами.

10. У разі якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, до митного органу, що призупинив митне оформлення товарів, не буде подано ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або відповідне рішення іншого уповноваженого державного органу, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, щодо яких було прийнято рішення про призупинення митного оформлення, підлягають митному оформленню в установленому порядку. У такому разі відшкодування декларанту та іншим особам витрат та збитків, спричинених призупиненням митного оформлення, здійснюється за рахунок правовласника.

11. У разі призупинення митним органом митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, за відсутності вагомих причин вважати такі товари контрафактними правовласник протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, може звернутися до митного органу з письмовою заявою про надання згоди на поновлення митного оформлення таких товарів. У такому разі правовласник не має права вимагати знищення такого товару від його власника.

12. Правовласник та/або декларант можуть з дозволу митного органу брати проби (зразки) товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, і передавати їх на експертизу. Один примірник висновку, отриманого за результатами експертизи, подається митному органу.

13. Зразки товарів разом з примірником висновку їх експертизи мають бути повернені митному органу до закінчення строків, зазначених у частині другій цієї статті. Правовласник несе виключну відповідальність за проведення такої експертизи.

14. У разі якщо протягом строків, зазначених у частині другій цієї статті, порушення прав інтелектуальної власності під час переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, буде підтверджене висновком експертизи, проведеної відповідним уповноваженим органом, то в установленому цим Кодексом порядку митний орган порушує справу про порушення митних правил, а товари – безпосередні предмети правопорушення вилучаються.

15. У разі призупинення митного оформлення товарів, зазначених у цій статті, відшкодування митним органам витрат, пов'язаних із зберіганням цих товарів, здійснюється за рахунок правовласника.

Найпоширенішими порушеннями прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів, що містять об'єкти прав інтелектуальної власності, є:

- переміщення товарів особою, що не має на це повноважень (наприклад, дія ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності обмежується територією однієї держави);

- переміщення товару, виготовленого без дозволу правовласника (підробний товар);
- незаконне (без дозволу правовласника) відтворення торговельних марок, промислових зразків, географічних зазначень походження товарів, комерційних найменувань на товарі, що переміщується через митний кордон;
- відтворення на товарі, що переміщується через митний кордон, торговельних марок, промислових зразків, географічних зазначень походження товару, комерційних найменувань, що вводять в оману (тобто нанесення вказаних об'єктів, настільки схожих із зареєстрованими, що їх можна сплутати).

Товари підлягають розміщенню на складі митного органу. Витрати, пов'язані зі зберіганням товарів на митному складі, покладаються на правовласника, який заздалегідь надає митним органам грошову заставу у вигляді коштів на рахунку або банківської гарантії (ця процедура здійснюється правовласником під час реєстрації об'єкта в митному реєстрі – див. коментар до ч. 3 ст. 398). У разі підтвердження судом факту порушення особою, що переміщує товар, прав інтелектуальної власності та винесення відповідного рішення на користь правовласника, витрати, пов'язані із зберіганням товару та проведенням експертизи, може бути покладено на особу-порушника.

Положення коментованої статті застосовуються до зупинення митного оформлення товарів, що можуть порушувати права інтелектуальної власності на об'єкти, занесені до митного реєстру, і не застосовуються до об'єктів права інтелектуальної власності, втілених у певному товарі, але які не занесені до митного реєстру відповідно до визначеної процедури.

Зупинення митного оформлення товару, переміщення якого порушує права інтелектуальної власності, може здійснюватися митними органами в цілому не більше ніж на 20 робочих днів. Обрахунок строку зупинення здійснюється у робочих днях і, відповідно, вихідні, святкові та неробочі дні в цьому терміні не враховуються. Рішення про зупинення митного оформлення товару підписується керівником митного органу, де здійснюється митне оформлення товару, або особою, яка виконує його обов'язки.

Робочий розклад митного органу іноді може завадити повному оформленню затримки митного оформлення протягом поточного робочого дня, коли товар був заявлений до оформлення. У цьому разі таке затримання здійснюється не пізніше наступного робочого дня. Для швидкокопсувних товарів встановлено спеціальний строк у ч. 4 цієї статті. Обчислення строку зупинення починається з наступного робочого дня після дня затримки товару.

У разі складання протоколу про порушення митних правил строк за-тримання товару продовжується до винесення судом рішення в цій справі, й правила ч. 2 статті щодо строків не застосовуються.

Рішення про зупинення митного оформлення товарів має виноситися у строк, що не перевищує загального строку, відведеного на процедуру митного оформлення. Правовласник інформується негайно на електронну адресу або факсом про виявлений факт. Інформування може здійснюватися і телефоном, але з обов'язковим подальшим надсиланням необхідних документів зазначеними засобами. Реквізити правовласника містяться в митному реєстрі. Обсяг інформації, що передається митними органами, має бути достатнім для розуміння факту та обсягу правопорушення й складання необхідних документів для подальшого захисту своїх прав. На прохання правовласника можуть надсилатися фотографії товарів для оперативного визначення їх контрафактності.

Також обидві сторони правопорушення повідомляються про взаємні реквізити для надання можливості узгодити непорозуміння у досудовому порядку. Результатами такого врегулювання, наприклад, є процедури, передбачені ч. 11 цієї статті та ст. 401.

У разі зупинення митного оформлення швидкопсувних товарів правовласник повинен негайно перевірити факт правопорушення. Строк зупинення обчислюється з наступного робочого дня, що йде за днем винесення рішення про зупинення митного оформлення. Хоча невідомо, чи врахує суд факт швидкого псування товарів під час розгляду справи, адже захист прав правовласника у цьому разі вельми ускладнений з огляду на можливість виникнення потреби у проведенні додаткових процедур (наприклад, проведення експертизи). Якщо протягом установленого ч. 4 статті строку правовласник не вирішить питання з власником товару або не надасть рішення суду, товар підлягає звичайному митному оформленню. У такому разі правовласник не позбавлений можливості захищати свої права на території України у загальному порядку.

У разі складання протоколу про порушення митних правил щодо переміщення швидкопсувних товарів за ст. 476 Кодексу такий товар може бути вилучений та реалізований.

Інформація, яку отримав правовласник від митних органів щодо власника товару, обсягів та мети його перевезення, є особистою або може становити комерційну таємницю. Тому забороняється її використання з будь-якою іншою метою, крім захисту прав інтелектуальної власності правовласника. Використання з будь-якою іншою метою, крім зазначеної, що може завдати шкоди інтересам власника товару, є порушенням прав останнього й може бути розцінено як недобросовісна конкуренція.

Для забезпечення оперативності здійснення митного контролю на правовласника покладено обов'язок вчасного отримання інформації. Частина п'ята статті встановлює презумпцію ознайомлення правовласника з надісланою інформацією. Про невчасне повідомлення правовласник має право позиватися до суду на операторів, що забезпечують нормальну роботу засобів зв'язку. Тим більше, що досить часто митні органи повідомляють правовласників не тільки через факс та інтернет, а й додатково в телефонному режимі.

Порушення митних правил визначається та регламентується розд. XVIII Кодексу. Крім інших порушень митних правил ст. 476 передбачає відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, але в коментованих положеннях ч. 7 ст. 399 про останні не йдеться.

Документом, що підтверджує звернення правовласника до суду щодо захисту належних йому прав інтелектуальної власності, є повідомлення суду про відкриття провадження у справі. Також документами, що підтверджують вжиття правовласником інших заходів, спрямованих на захист належних йому прав, можуть бути довідка про прийняття зразків затриманого товару на експертизу або клопотання, в якому обґрунтовується необхідність продовження зупинення митного оформлення контрафактних товарів.

Рішення про подальше зупинення митного оформлення товару на 10 робочих днів приймається керівником митного органу, де здійснюється митне оформлення товару, або особою, яка виконує його обов'язки, відповідно до ч. 2 цієї статті. Повторне інформування відповідно до ч. 3 цієї статті не здійснюється.

Інші уповноважені державні органи можуть продовжити зазначений термін зупинення. Такими органами можуть бути суд та інші уповноважені державні органи, що приймають рішення у справі (наприклад, Кабінет Міністрів України). Клопотання правовласника або декларанта не є підставою для збільшення строків, установлених ч. 2 цієї статті. Строк продовження зупинення митного оформлення зазначається у відповідному рішенні суду або іншого уповноваженого державного органу.

У разі ненадання документів, передбачених ч. 10 ст. 399, якщо немає висновку експертизи про порушення прав інтелектуальної власності та не виявлено ознак інших порушень митних правил, товари, митне оформлення яких було зупинено на підставі підозри у порушенні прав інтелектуальної власності, підлягають звичайному митному оформленню відповідно до ч. 2 ст. 397.

Відшкодування збитків, завданих декларантові та іншим особам, що виникли внаслідок зупинення митного оформлення товару, здійснюється, як правило, за рахунок грошової застави, що надається правовласником у процесі процедури реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі (див. коментар до ч. 3 ст. 398). Якщо цих коштів буде недостатньо, то відшкодування здійснюється правовласником шляхом узгодження розміру такого відшкодування з потерпілими або в судовому порядку.

Покладення обов'язку відшкодування правовласником завданих збитків декларанту та іншим особам є засобом запобігання зловживанням і недобросовісній конкуренції з боку правовласника.

Якщо правовласник під час перевірки зразків товару, митне оформлення якого було зупинено на підставі підозри в порушенні прав інтелектуальної власності на об'єкт, занесений до митного реєстру, з'ясує, що товар не є контрафактним і не порушує його прав, він може дати згоду на поновлення митного оформлення.

Правовласник зацікавлений якнайшвидше визначити, чи порушує затриманий товар його права інтелектуальної власності. Якщо у процесі перевірки з'ясується, що порушень прав інтелектуальної власності немає, саме правовласник несе тягар збитків, пов'язаних із затриманням митного оформлення та зберіганням цього товару.

Підставою подання такої заяви правовласником також може бути економічний розрахунок рівня витрат, пов'язаних із відстоюванням своїх прав інтелектуальної власності та вартістю шкоди, що може бути завдана у разі ввезення або вивезення контрафактного товару. Така ситуація можлива на підставі широкого трактування вислову "відсутність вагомих причин вважати такі товари контрафактними".

У більшості випадків проведення експертизи для визначення факту й ступеня порушення прав інтелектуальної власності правовласника обов'язкове. Результати експертизи використовуються судом для винесення вмотивованого рішення. Необхідність проведення експертизи також зумовлена складністю визначення в окремих випадках наявності або відсутності порушень прав інтелектуальної власності.

Відповідно до листа Державної митної служби України від 13.09.2001 № 2/24-4395-ЕП експертиза з питань дотримання прав інтелектуальної власності може проводитися Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності при Національній академії правових наук України. Крім того, створено Державну службу інтелектуальної власності при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України, де такі експертизи також про-

водяться. Експертним органом є й Центр судових експертиз у м. Харкові та ін.

Відбирати зразки товарів на експертизу можуть правовласник і декларант. Причому власник товару (якщо він не збігається з декларантом) до таких суб'єктів не належить. Фактично порушником прав інтелектуальної власності буде визнаний декларант, який саме здійснюватиме в цьому випадку порушення, передбачене ст. 476. До власника товару декларант може звернутися з регресним позовом або залучити його до розгляду справи у суді на підставі відповідного клопотання.

Кількість товару, що береться для експертизи, має відповідати меті. Здебільшого це декілька (один – п'ять) зразків або невеликий об'єм сипких чи рідких речовин. У разі надання митним органом проб товару на експертизу він також повинен отримати експертний висновок.

Якщо на правовласника покладено обов'язок проведення такої експертизи, то для декларанта проведення експертизи є правом. Термін її проведення обмежений загальними строками, встановленими ч. 2 цієї статті. Якщо проведення експертизи неможливе у визначені терміни й потребує більше часу, суд своїм рішенням може продовжити на необхідний термін зупинення митного оформлення товару.

На підставі поданих правовласником заяви про сприяння захисту прав інтелектуальної власності та висновку експертизи митний орган, що здійснив зупинення митного оформлення товару, порушує стосовно декларанта справу про порушення митних правил відповідно до ст. 476. Висновок експертизи, що був зроблений державною експертною установою, є документом, який підтверджує наявність правопорушення. Товари підлягають вилученню до рішення суду про їх конфіскацію.

На практиці застосування цієї норми про порушення справи про порушення митних правил згідно зі ст. 476 вельми ускладнене.

З огляду на те, що сприяння захисту прав інтелектуальної власності здійснюється на підставі бажання правовласника (шляхом добровільного внесення ним даних про об'єкт права інтелектуальної власності у митний реєстр), витрати, пов'язані з розміщенням затриманого товару на складі митного органу і т. ін., відшкодовуються правовласником. Кошти вираховуються із суми грошової гарантії, що надається правовласником під час процедури реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності у митному реєстрі.

Правовласник може бути звільнений від подібних витрат рішенням суду або за домовленістю сторін у разі підтвердження факту порушення прав інтелектуальної власності та покладення тягаря збитків на правопорушника.

Стаття 400

Призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу

1. За наявності достатніх підстав вважати, що внаслідок переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до статті 398 цього Кодексу, можуть бути порушені такі права, митний орган може за власною ініціативою призупинити митне оформлення зазначених товарів. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Митний орган вживає заходів щодо призупинення за власною ініціативою митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виключно за умови наявності відомостей про правовласника.

3. У разі ввезення на митну територію України або вивезення за її межі товарів, зазначених у частині першій цієї статті, митний орган, що здійснює митне оформлення таких товарів, у той же день засобами факсимільного та/або електронного зв'язку надсилає правовласнику та декларанту повідомлення, зазначене у частині третій статті 399 цього Кодексу. Датою отримання правовласником та декларантом повідомлення вважається день, коли таке повідомлення надіслано митним органом.

4. Перед повідомленням правовласника про можливе порушення його прав митний орган може запросити у правовласника будь-яку інформацію, яка може допомогти у підтвердженні або спростуванні наявності зазначеного порушення. Такий запит може містити виключно інформацію щодо фактичної або очікуваної кількості товарів та їх характеру.

5. Якщо правовласник протягом трьох робочих днів подасть митному органу, що надіслав йому повідомлення, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, то митне оформлення таких товарів призупиняється на строк, передбачений частиною другою статті 399 цього Кодексу, а декларант невідкладно інформується про причини призупинення, після чого вчиняються дії згідно з положеннями частин сьомої – п'ятнадцятої статті 399 цього Кодексу.

6. У разі призупинення митного оформлення товарів, зазначених у цій статті, відшкодування митним органам, власнику товарів та декларанту витрат, пов'язаних зі зберіганням цих товарів, здійснюється за рахунок правовласника.

7. У разі якщо правовласник у визначений частиною п'ятою цієї статті строк не подасть митному органу заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, то митне оформлення товарів, що містять такий об'єкт права інтелектуальної власності, здійснюється в установленому порядку.

У коментованій статті реалізовано принцип “*ex officio*”, тобто застосування митними органами зупинення митного оформлення товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, які не були занесені до митного реєстру або порядок переміщення яких спеціально не врегульований окремими нормативними актами.

Вичерпний перелік таких підстав визначений постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку підстав для призупинення митного оформлення товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності, за ініціативою митного органу” від 21.05.2012 № 432. До них належать такі:

1. До митного органу або до ДМС України подано заяву особою, якій відповідно до закону належать майнові права на об’єкт права інтелектуальної власності, що не внесений до митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, або особою, яка діє від її імені в межах наданих повноважень.
2. Митними органами офіційно отримана інформація про порушення прав інтелектуальної власності від:
 - правоохоронних та контролюючих органів; митних органів України та інших країн;
 - міжнародних організацій, до компетенції яких належать питання захисту прав інтелектуальної власності.
3. Товар декларується з торговельною маркою, яка відрізняється від торговельної марки, наявної в митному реєстрі, лише окремими елементами та є схожою з нею настільки, що їх можна сплутати.

Якщо митні органи не мають інформації про правовласника об’єкта права інтелектуальної власності, права на який порушується, то зупинення митного оформлення таких товарів заборонено, оскільки лише правовласник має право встановлювати, чи порушує діяльність декларанта його права та, відповідно, визначатися з необхідністю їх захисту. Крім того, декларант повинен бути поінформований про суб’єкта, права якого порушуються, відповідно до ч. 3 ст. 399. У разі недотримання таких умов зупинення митного оформлення не відбувається.

Заходами щодо зупинення є фактичне припинення митного оформлення товарів та розміщення їх на складі митного органу.

Положення ч. 3 цієї статті ідентичні прокоментованим положенням ч. 3 та ч. 6 ст. 399.

Якщо митний орган має відомості та реквізити правовласника, то повідомлення про можливе порушення прав інтелектуальної власності може бути надіслано негайно. Але митному органу, що планує здійснити зупи-

нення митного оформлення товару на підставі порушення прав інтелектуальної власності, надано право (а не обов'язок) з'ясувати необхідну інформацію щодо ідентифікації товару та точних реквізитів правовласника, які відповідно до ч. 3 ст. 399 повідомляються декларанту. Зазначено, що запит може містити лише запитання щодо товару. Здійснення запиту та повідомлення правовласника відбуваються не пізніше поточного дня, в який товар затримується.

Правовласнику надається три робочих дні для визначення факту контрафактності товару та подання відповідної заяви митному органу. Заява правовласника може бути надіслана різними шляхами, у тому числі засобами факсимільного та електронного зв'язку для вчасності проведення дій із зупинення оформлення підозрілих товарів, але надання твердої копії оригіналу заяви, як правило, у подальшому вимагається. У заяві правовласник зазначає, у чому вбачає порушення своїх прав, обґрунтовує необхідність зупинення митного оформлення товару та підтверджує бажання захищати ці права (у суді або інших уповноважених органах).

Трактування статті дає підстави вважати, що три робочих дні або менший строк, що закінчився до отримання митним органом заяви про сприяння захисту прав інтелектуальної власності від правовласника, не зараховується до загальних строків зупинення, передбачених ч. 2 ст. 399 (усього 20 робочих днів).

На правовласника покладено обов'язок відшкодувати збитки, які виникли у зв'язку із зупиненням митного оформлення товарів, що є продовженням загального принципу, встановленого також ч. 10, 15 ст. 399. Ідеться про ситуацію, коли подальша перевірка встановила, що факту порушення прав інтелектуальної власності не було. Відповідно, правовласник не має права відмовитися від покриття таких збитків. Він зобов'язаний протягом трьох днів внести грошову заставу, передбачену наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2011 № 1762 (див. коментар до ч. 3 ст. 398).

Правовласник може в день зупинення надати достатню інформацію щодо контрафактності товару, намірів захищати свої права та необхідності зупинення митного оформлення для запобігання виникненню таких збитків. Якщо суд своїм рішенням визнає факт порушення прав інтелектуальної власності правовласника, то ці збитки, як правило, покладаються на порушника.

Оформлення товарів, митне оформлення яких було зупинено з ініціативи митного органу, триває далі на загальних підставах, якщо правовласник не надасть заяви про сприяння захисту його прав у триденний строк. Збитки, заподіяні таким затриманням митному органу або декларанту, відшкодовує правовласник. Правовласник також може надати документ, що під-

тверджує факт відсутності порушень його прав, але й у цьому випадку збитки покладаються на нього.

Стаття 401

Спрощена процедура знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності

1. У разі призупинення за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, такі товари можуть бути знищені під митним контролем за спрощеною процедурою до розгляду судом справи про порушення прав інтелектуальної власності по суті за умови відсутності обмежень, встановлених відповідно до рішень інших уповноважених державних органів.

2. Зазначена у частині першій цієї статті процедура може бути застосована в разі якщо після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово поінформує митний орган, який призупинив митне оформлення, про те, що відповідні товари порушують належні йому майнові права інтелектуальної власності, та надасть митному органу в письмовому вигляді згоду власника товарів на їх знищення.

3. За надання митному органу недостовірної інформації правовласник несе відповідальність згідно із законом.

4. Перед знищенням товарів відбираються їх зразки, які зберігаються митним органом протягом року в таких умовах, щоб вони могли бути елементами доказу, прийнятими в судових процедурах, де може бути необхідним їхнє використання.

5. Знищення товарів за спрощеною процедурою здійснюється за рахунок правовласника та під його відповідальність шляхом поміщення їх власником товарів у митний режим знищення або руйнування відповідно до норм цього Кодексу.

6. У разі надання згідно з положеннями цієї статті власником товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, згоди на знищення цих товарів за спрощеною процедурою та за умови їх фактичного знищення, власник таких товарів звільняється від адміністративної відповідальності, передбаченої статтею 476 цього Кодексу.

7. У разі якщо товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, включені до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, та товари, щодо яких правовласником не подано заяви про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, переміщувалися з порушенням прав інтелектуальної власності, не були виявлені митним

органом, правовласник не має права на відшкодування будь-яких матеріальних збитків у зв'язку з тим, що відносно таких товарів не було вжито заходів щодо запобігання їх переміщенню через митний кордон України.

До Кодексу введено нову норму, яка передбачає, що у разі зупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності такі товари можуть бути знищені під митним контролем за спрощеною процедурою до розгляду судом справи про порушення прав інтелектуальної власності.

Для цього правовласник повинен проінформувати митний орган про порушення його прав та надати письмову згоду власника товарів на їх знищення.

Знищення здійснюється за рахунок та під відповідальність правовласника шляхом поміщення товарів їх власником у митний режим знищення або руйнування.

За умови фактичного знищення товарів, їх власник звільняється від адміністративної відповідальності за відповідною статтею Кодексу про порушення митних правил.

Стаття 402

Зміна маркування на товарах та їх упаковці

1. У процесі здійснення митного оформлення допускається зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на товарах або їх упаковці з метою усунення ознак порушень прав інтелектуальної власності за умови узгодження таких операцій з правовласником або на його вимогу. Такі операції здійснюються за рахунок правовласника або інших осіб за домовленістю з ними.

2. За результатами операцій, зазначених у частині першій цієї статті, складається акт про відсутність ознак порушення прав інтелектуальної власності, який підписується, у тому числі, правовласником.

У процесі митного оформлення допускається зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на товарах або їх упаковці з метою усунення ознак порушень прав інтелектуальної власності за умови узгодження таких операцій з правовласником або на його вимогу. Це дасть змогу врегульовувати окремі питання щодо порушень прав на торговельні марки у спрощеному порядку та після вчинення певних дій поновлювати митне оформлення.

За результатами проведених операцій складається акт про відсутність ознак порушення прав інтелектуальної власності.

Стаття 403

Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади у сфері захисту права інтелектуальної власності

1. При здійсненні контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, митні органи взаємодіють з іншими державними органами, уповноваженими у сфері захисту права інтелектуальної власності, в порядку, визначеному законодавством України.

Захист і забезпечення економічної безпеки України є завданням практично всіх правоохоронних та контролюючих органів держави.

Для забезпечення захисту конституційних прав та інтересів людини, до яких належать права інтелектуальної власності, державним органам надано певні організаційно-розпорядчі, контролюючі й фіскальні повноваження. Але оскільки ч. 2 ст. 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, без належно організованої та постійної взаємодії між різними державними органами, без усунення розбіжностей між ними у їх спільній діяльності виконати у повному обсязі всі покладені завдання та повною мірою захистити права людини вони будуть не в змозі.

Відповідно до Кодексу, митні органи взаємодіють із іншими державними органами, в тому числі правоохоронними.

Захист прав інтелектуальної власності має здійснюватися в умовах тісної взаємодії підрозділів митної служби з іншими правоохоронними та контролюючими органами України. Ця взаємодія завжди має конкретний характер – у тому розумінні, що вона є завжди відношенням сторін певної цілісної системи.

Взаємодія державних органів, зокрема правоохоронних і контролюючих, – це комплексні спільні дії, узгоджені за місцем, часом та способами їх проведення, для отримання єдиного результату, досягнення єдиної мети.

Співпраця в адміністративно-правових заходах, спрямованих на забезпечення інтересів держави під час здійснення митного контролю, – це насамперед взаємодія різних суб'єктів (органів і їх посадових осіб) у спільних діях, що дає змогу ефективно запобігати порушенням митних правил, прав та законних інтересів громадян. Вивчення досвіду роботи митних органів України показує, що найінтенсивніше вони взаємодіють із підрозділами

прикордонних військ, податкової міліції, ДПС України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України.

Найефективнішими напрямками і формами взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами під час митного контролю є:

- систематичне взаємне інформування про оперативну обстановку, наміри і спроби порушень державного кордону, незаконне переміщення через кордон товарів та інших предметів, а також про джерела придбання й канали переміщення через митний кордон валюти, сировини, значних обсягів промислових виробів та сільськогосподарської продукції, товарів народного вжитку, культурних та історичних цінностей, вкрадених автомобілів;
- спільне планування та проведення заходів (операцій), спрямованих на попередження, виявлення і розкриття порушень чинного законодавства з прикордонних і митних питань, протидія організованим нелегальній міграції, контрабандному й незаконному переміщенню через кордон товарів та інших предметів;
- вжиття спільних заходів при розслідуванні та розкритті злочинів, у тому числі у сфері зовнішньоекономічної діяльності, розшук і затримання злочинців та ін.

Взаємодія Міністерства внутрішніх справ України, СБУ, ДМС України і Прикордонної служби України організовується безпосередньо керівниками відповідних органів на місцях.

Координація взаємодії органів як у центрі, так і на місцях під час вирішення питань організації боротьби зі злочинністю в цій сфері покладається на спеціально створені спільні робочі групи, які розробляють плани взаємодії з урахуванням оперативної обстановки та місцевих умов.

Результати взаємодії щорічно аналізуються та узагальнюються робочою групою і висвітлюються в річних звітах. За підсумками узагальнення у разі необхідності вносяться корективи до організації подальшої спільної діяльності.

Основними принципами взаємодії є: суворе дотримання законності, відповідальність за збереження службових таємниць, оперативність і комплексне використання сил і засобів кожного відомства.

Реалізація механізму взаємодії митних органів із іншими правоохоронними органами можлива тільки за умов стійкого, своєчасного, об'єктивного та повного мережевого обміну інформацією. Це пов'язано з тим, що саме обмін інформацією з дотриманням вказаних принципів дасть змогу вживати своєчасних заходів щодо попередження та припинення фактів порушень прав інтелектуальної власності під час митного контролю. Відсут-

ність налагодженого інформаційного обміну катастрофічно знижує ефективність такої взаємодії.

Важливим є порядок надання інформації іншим державним органам, зокрема з таких аспектів: інформація про проведені митне оформлення товарів щодня у вигляді баз даних надсилається до центральної бази даних ДМС України, звідки спрямовується ДПС України та НБУ; у необхідному для контролю обсязі у вигляді баз даних інформація з центральної бази даних ДМС України надсилається до відповідних центральних органів виконавчої влади; іншим органам інформація надається за дозволами ДМС України.

Розділ XV

ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття 404

Види діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами

1. До видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами, належать:

- 1) митна брокерська діяльність;
- 2) відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі;
- 3) відкриття та експлуатація митного складу;
- 4) відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу;
- 5) відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання;
- 6) відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу.

Ця стаття визначає перелік видів діяльності в галузі митної справи, що провадиться на підставі дозвільних документів митних органів України.

Суб'єкти підприємництва, які провадять діяльність у галузі митної справи на підставі дозвільних документів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, підлягають контролю з боку митних органів України.

Державна митна справа – це встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення УКТ ЗЕД, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація й забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Відповідно до коментованої статті суб'єкти господарювання провадять підприємницьку діяльність у галузі митної справи шляхом надання робіт і послуг із метою отримання прибутку. Підприємницька діяльність у галузі митної справи має різні організаційні форми. У п. 38 ст. 1 Кодексу визначається, що "підприємство – будь-яка юридична особа, а також громадянин-підприємець". Тобто в нормах МКУ термін "підприємство" стосується суб'єктів підприємництва – як юридичних, так і фізичних осіб.

Суб'єкти підприємництва в галузі митної справи, які провадять діяльність на підставі дозвільних документів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – це митний брокер, утримувач магазину безмитної торгівлі, утримувач митного складу, утримувач вільної митної зони комерційного або сервісного типу, утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач вантажного митного комплексу. Цим видам діяльності присвячені окремі глави Кодексу.

Митна брокерська діяльність – це підприємницька посередницька діяльність, метою якої є декларування товарів і транспортних засобів та забезпечення процесу проходження митних формальностей від імені та за дорученням власника товару або уповноваженої ним особи. Митний брокер – підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України, діє на підставі ліцензії та внесене до реєстру митних брокерів, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Утримувачем магазину безмитної торгівлі є суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства отримав дозвіл на відкриття та експлуатацію такого магазину і реалізує товари, поміщені в митний режим безмитної торгівлі у торговельному закладі, розташованому в пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси та внесений до реєстру утримувачів магазинів безмитної торгівлі, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Утримувачем митного складу є суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства отримав дозвіл на зберігання товарів, що перебувають під митним контролем, та внесений до реєстру митних складів, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Утримувачем вільної митної зони комерційного або сервісного типу є суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства

отримав дозвіл, зберігає товари під митним контролем, виконує їх переробку та/або виробництво нових товарів на відповідним чином облаштованій території або складі та внесений до реєстру утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Утримувачем складу тимчасового зберігання є суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства отримав дозвіл, зберігає товари під митним контролем до поміщення їх у митний режим та внесений до реєстру складів тимчасового зберігання, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Утримувачем вантажного митного комплексу є суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства отримав дозвіл, надає посередницькі послуги з декларування товарів, зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення, а також здійснює супутні роботи та послуги і внесений до реєстру вантажних митних комплексів, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Вантажний митний комплекс – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Митні органи контролюють діяльність митного брокера, експлуатацію магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу.

Відповідно до ч. 2 п. 11 ст. 544 МКУ одним із завдань митної служби України є здійснення в межах повноважень, визначених Кодексом, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та виконують інші операції з такими товарами.

Митні органи контролюють діяльність у галузі митної справи відповідно до МКУ, в рамках визначених у законодавстві повноважень, і проводять такі заходи: 1) перевірку документів, поданих для отримання ліцензії, дозволу на підприємницьку діяльність у галузі митної справи; 2) перевірку вимог: організаційних, технічних, кваліфікаційних та ін., що висуваються до суб'єкта підприємництва, який подав документи для заняття діяльністю

в галузі митної справи, дотримання цих вимог під час провадження цієї діяльності; 3) перевірку дотримання митного законодавства суб'єктами підприємницької діяльності в галузі митної справи; 4) примусові заходи до підприємств – порушників законодавства.

Відповідно до ст. 343 Кодексу посадові особи митного органу за письмовим рішенням його керівника або особи, яка виконує ці обов'язки, можуть здійснювати огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де розміщено товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи.

Контрольні повноваження митних органів визначено і в ст. 345 Кодексу. Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) і документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи щодо:

- 1) правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- 2) обґрунтованості й законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування;
- 3) правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення;
- 4) відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;
- 5) законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

Стаття 405

Ліцензія та дозволи, що надаються підприємствам

1. На здійснення митної брокерської діяльності видаються ліцензії. На провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, надаються дозволи. Підприємства, які отримали такі дозволи, включаються до відповідних реєстрів, які ведуться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію дер-

жавної політики у сфері державної митної справи, відповідно до статті 415 цього Кодексу. Таким підприємствам видаються витяги із зазначених реєстрів.

2. Набуття права на провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, без отримання відповідного дозволу не допускається, за винятком випадків, передбачених главою 2 цього Кодексу.

Діяльність митного брокера здійснюється на підставі ліцензії. Ліцензія – документ державного зразка, який засвідчує право суб'єкта господарювання – ліцензіата на провадження вказаного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов. Відносини, пов'язані з ліцензуванням певних видів господарської діяльності, регулюються Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 10.06.2000 № 1775-III. Відповідно до п. 35 ст. 9 цього Закону митна брокерська діяльність підлягає ліцензуванню. Суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на провадження митної брокерської діяльності, має відповідати Ліцензійним умовам.

Ліцензійні умови провадження посередницької діяльності митного брокера затверджені спільним наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Державної митної служби України “Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера” від 13.05.2009 № 89/445.

Ліцензійні умови встановлюють організаційні та кваліфікаційні вимоги до провадження посередницької діяльності митного брокера. Виконання цих ліцензійних умов обов'язкове під час провадження суб'єктом господарювання посередницької діяльності митного брокера.

За видачу ліцензії справляється плата, розмір та порядок зарахування якої до Державного бюджету України встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Митні брокери, які отримали ліцензію на провадження брокерської діяльності, вносяться до реєстру митних брокерів, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

На провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 Кодексу (експлуатація магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу), надаються дозволи.

Дозволи на провадження діяльності в галузі митної справи – це документи, що видаються уповноваженими органами для експлуатації магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційно-

го або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу в передбачений законодавством спосіб.

Підприємства, які отримали такі дозволи, вносяться до відповідних реєстрів, котрі ведуться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, відповідно до ст. 415 Кодексу.

Орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, веде реєстри митних брокерів, магазинів безмитної торгівлі, митних складів, утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу, складів тимчасового зберігання, вантажних митних комплексів.

Цей орган видає витяги з названих реєстрів підприємствам, які здійснюють визначені Кодексом види діяльності.

На провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МКУ, набуття права без отримання відповідного дозволу не допускається, за винятком випадків, передбачених гл. 2 Кодексу.

Набуття права на провадження підприємницької діяльності в галузі митної справи передбачає подання документів на певний вид діяльності, а також одержання відповідного офіційного документа (ліцензії, дозволу).

Провадження підприємницької діяльності в галузі митної справи без відповідних дозвільних документів (ліцензії, дозволу) є порушенням законодавства, яке тягне за собою юридичну відповідальність, що полягає в застосуванні адміністративних і фінансових санкцій до суб'єктів господарювання.

Згідно із ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення “Порушення порядку провадження господарської діяльності” ведення господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), – тягне за собою накладення штрафу від 20 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знятої виробництва, сировини і грошей, одержаних унаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

Згідно із ст. 22 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III до суб'єктів господарювання

за провадження господарської діяльності без ліцензії застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафів у розмірах, встановлених законом.

Частиною другою цієї статті передбачено випадки набуття права на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 Кодексу, без отримання відповідного дозволу. Ці випадки визначені у гл. 2 МКУ, а саме ч. 5 ст. 15. Так, отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора надає відповідній особі право на провадження видів діяльності, зазначених у п. 3, 5, 6 ст. 404 Кодексу, а саме митної брокерської діяльності, відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу. Провадження цих видів діяльності уповноваженим економічним оператором можливе за умови виконання до отримання зазначеного сертифіката вимог до облаштування відповідних об'єктів, встановлених ст. 407 Кодексу.

Стаття 406

Органи, уповноважені надавати дозволи

1. Дозвіл на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі надається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, разом із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

(Частина перша статті 406 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

(Частину другу статті 406 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012)

3. Дозволи на провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 3–6 статті 404 цього Кодексу, надаються митницями, в зонах діяльності яких розташовані відповідні території, приміщення, резервуари, холодильні чи морозильні камери, криті чи відкриті майданчики, які можуть використовуватися при провадженні цих видів діяльності, в порядку, визначеному цим Кодексом, з обов'язковим подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Дозвіл на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі надає центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, разом із центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

У ч. 3 цієї статті визначається, що дозволи на провадження видів діяльності, зазначених у п. 3–6 ст. 404 Кодексу (відкриття та експлуатація митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу), надають митні органи.

Видача дозволів митницями, у зонах діяльності яких розташовані відповідні території, приміщення, резервуари, холодильні чи морозильні камери, криті чи відкриті майданчики, які можуть використовуватися при провадженні визначених видів діяльності (митного складу, вільної митної зони, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу), здійснюється в порядку, визначеному Кодексом, з обов'язковим подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Стаття 407

Форми, порядок подання та розгляду заяв, надання дозволів і контролю за діяльністю підприємств, які їх отримали

1. Форми, порядок подання та розгляду заяв, порядок надання, зупинення дії, анулювання дозволів на провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, а також правила провадження зазначених видів діяльності та порядок контролю за їх провадженням затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Вимоги до територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які можуть використовуватися при провадженні видів діяльності, зазначених у статті 404 цього Кодексу, встановлюються цим Кодексом та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Митні органи провадять дозвільно-реєстраційну діяльність, що полягає в легалізації суб'єктів підприємництва у галузі митної справи.

Видача дозволів та ліцензій на певний вид діяльності в галузі митної справи спрямована на гарантування безпеки особи, суспільства і держави від негативних наслідків діяльності суб'єктів господарювання, забезпечує порядок та законність у сфері митних відносин, оскільки митні органи застосовують санкції в разі порушення порядку, умов і правил заняття певним видом діяльності і у разі порушень митного законодавства.

Дозвільно-реєстраційна діяльність є різновидом правозастосовної діяльності митних органів і полягає у виконанні дій з легалізації суб'єктів

підприємництва в галузі митної справи, реєстрації та обліку суб'єктів господарювання, які провадять діяльність митного брокера, відкривають і експлуатують магазин безмитної торгівлі, митний склад, вільну митну зону комерційного або сервісного типу, склад тимчасового зберігання, вантажний митний комплекс.

Дії щодо реєстрації та легалізації суб'єктів підприємництва, котрі звертаються до митного органу, передбачають із боку митного органу перевірку заявлених відомостей про суб'єкт господарювання, достовірності документів, поданих для отримання дозволу, ліцензії на заняття діяльністю в галузі митної справи, занесення відомостей до реєстрів підприємств, що ведуть діяльність у галузі митної справи.

Крім того, митні органи контролюють, чи дотримуються суб'єкти підприємництва митного законодавства в процесі своєї діяльності.

Проведення перевірки заявлених відомостей на стадії подання документів сприяє запобіганню порушенням, пов'язаним із переміщенням товарів, предметів, транспортних засобів.

Митні органи видають ліцензії на право заняття діяльністю митного брокера, дозволи на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу.

Видачу дозвільних документів та контроль за підприємницькою діяльністю здійснюють щодо:

- митного брокера (ліцензія) – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, митні органи;
- відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі (дозвіл) – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, разом із центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, митні органи;
- відкриття та експлуатації митного складу вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу (дозвіл) – митні органи, у зонах діяльності яких розташовані відповідні території, приміщення, резервуари, холодильні чи морозильні камери, криті чи відкриті майданчики, які можуть використовуватися при провадженні цих видів діяльності, у порядку, визначеному Кодексом, з обов'язковим подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Ліцензії та дозволи органи виконавчої влади видають у рамках ліцензійного та дозвільного проваджень, порядок яких визначається Кодексом, законами та підзаконними актами.

Форми, порядок подання та розгляду заяв, порядок надання, зупинення дії, анулювання дозволів на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 Кодексу, а також правила провадження цих видів діяльності та порядок контролю за їх провадженням затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері фінансів (Міністерство фінансів України), якщо іншого не передбачено МКУ.

Міністерством фінансів України прийнято такі нормативні акти, що регулюють питання відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, а також контролю за діяльністю підприємств:

- наказ “Про затвердження Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі” від 08.06.2012 № 692;
- наказ “Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання” від 28.05.2012 № 613;
- наказ “Про затвердження Порядку надання складським об’єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу” від 16.07.2012 № 835;
- наказ “Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу” від 30.05.2012 № 633.

Вимоги до територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які можуть використовуватися при провадженні видів діяльності, зазначених у ст. 404 Кодексу, встановлюються МКУ та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері фінансів.

Статтею 432 Кодексу “Повноваження митних органів щодо встановлення вимог до облаштування та організації роботи вільних митних зон” встановлено перелік вимог, яким повинні відповідати облаштування та організація роботи вільних митних зон.

Контрольні заходи, спрямовані на забезпечення дотримання законодавства і порядку заняття певним видом діяльності, можуть передбачати застосування примусу до суб’єкта підприємницької діяльності у вигляді зупинення дії або анулювання дозволу (ст. 412 Кодексу). Рішення про анулювання ліцензії митного брокера приймається органом ліцензування за наявності підстав, передбачених ст. 17 та 21 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III, та відповідно до

наказу Державної митної служби України “Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера” від 30.11.2009 № 1142 .

Стаття 408

Особливі умови отримання ліцензії та дозволів

1. Необхідною умовою для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу є наявність у підприємства ліцензії на здійснення митної брокерської діяльності, дозволів на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу.

2. Ліцензія на здійснення митної брокерської діяльності видається у порядку та на умовах, визначених Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”.

Ця стаття встановлює особливі умови для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу (визначення див. у коментарі до ст. 404), а саме: наявність у підприємства ліцензії на здійснення митної брокерської діяльності, дозволів на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та митного складу відкритого типу.

Встановлення умов пов’язано з тим, що вантажний митний комплекс як суб’єкт підприємницької діяльності надає послуги в комплексі (декларування товарів, зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення, а також супутні роботи та послуги, що необхідні в пункті пропуску через митний кордон України).

У ч. 2 коментованої статті визначено, що ліцензія на здійснення митної брокерської діяльності видається в порядку та на умовах, встановлених Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III, який визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб’єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування.

Ліцензійні умови провадження посередницької діяльності митного брокера затверджені спільним наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Державної митної служби

України “Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера” від 13.05.2009 № 89/445.

У Ліцензійних умовах передбачено організаційні та кваліфікаційні вимоги до провадження посередницької діяльності митного брокера. Виконання цих умов є обов’язковим під час провадження суб’єктом господарювання посередницької діяльності митного брокера.

Стаття 409

Строк розгляду заяв про надання дозволів

1. Рішення про надання дозволу повинно бути прийнято протягом 20 робочих днів з дня надходження заяви до органу, уповноваженого на надання дозволу.

2. Витяг з відповідного реєстру видається підприємству протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу.

Частина перша коментованої статті встановлює загальний строк, протягом якого орган, уповноважений на видачу дозволу, має прийняти рішення щодо його надання або відмови в наданні. Конкретні строки розгляду заяв про надання дозволів на провадження видів діяльності, вказаних у п. 2–6 ст. 404 Кодексу, визначаються актами Міністерства фінансів України.

Відповідно до п. 5 та 7 Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.06.2012 № 692, заява на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі й подані разом із нею документи розглядаються спочатку митним органом, у зоні діяльності якого планується відкриття магазину, та відповідним органом охорони державного кордону протягом п’яти робочих днів після її реєстрації, а потім ДМС України та Адміністрацією Державної прикордонної служби України – протягом 15 робочих днів після їх надходження до ДМС України.

Згідно з п. 3.4 Порядку надання складським об’єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 № 835, розгляд заяви про надання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу разом із перевіркою (оглядом) складських об’єктів, прилеглої до митного складу території здійснюється митницею у строк, що не перевищує 10 робочих днів із дати отримання такої заяви.

Пункт 2.3 Порядку відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу, затвердженого наказом Міністерства фі-

нансів України від 30.05.2012 № 633, встановлює 20-денний строк прийняття рішення за заявою про надання дозволу на відкриття та експлуатації ВМЗ про надання або відмову у наданні такого дозволу.

Розгляд заяви про надання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання здійснюється митницею у строк, що не перевищує 15 робочих днів із дня реєстрації цієї заяви на підставі п. 3.4 Положення про склади тимчасового зберігання, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613.

Частина друга коментованої статті встановлює триденний строк видачі підприємству дозволу, який оформлюється у вигляді витягу з відповідного реєстру, що ведеться ДМС України. Перебіг цього строку починається з дня прийняття рішення про надання дозволу. Таке рішення оформлюється наказом митниці (ДМС України, ДМС України спільно з Адміністрацією Держприкордонслужби України) або шляхом проставлення начальником митниці чи уповноваженої ним особи на заяві відповідної резолюції (у випадку надання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного та сервісного типу).

Стаття 410

Відмова у наданні дозволу

1. У наданні дозволу може бути відмовлено із дотриманням строку, встановленого статтею 409 цього Кодексу, у разі невиконання заявником вимог, встановлених для його отримання.
2. Мотивована відмова у наданні дозволу надсилається заявникові в письмовій формі.
3. Оскарження рішення про відмову у наданні дозволу здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом.

Результатом розгляду уповноваженим органом заяви про надання дозволу на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 Кодексу, поряд із наданням такого дозволу, може бути прийняття рішення про відмову в його наданні.

Підставою для прийняття такого рішення згідно з ч. 1 коментованої статті може бути лише невиконання заявником вимог, встановлених для отримання відповідного дозволу. Такі вимоги закріплюються щодо кожного виду діяльності відповідним наказом Міністерства фінансів України і здебільшого зводяться до необхідності подання до органу, уповноважено-

го надавати дозволи, певного переліку документів, а також належного технічного оснащення відповідних інфраструктурних об'єктів (територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків тощо), які забезпечуватимуть провадження відповідного виду діяльності.

Так, згідно з п. 9 Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.06.2012 № 692, у наданні дозволу на провадження цього виду діяльності може бути відмовлено:

- коли приміщення магазину безмитної торгівлі не відповідає вимогам ст. 420 та 421 МКУ;
- за відсутності необхідних для отримання дозволу документів (див. коментар до ст. 407) або коли в цих документах містяться неправдиві відомості;
- коли розташування такого магазину в пункті пропуску через державний кордон України ускладнюватиме забезпечення режиму, встановленого в цьому пункті відповідно до законодавства.

Згідно з п. 3.9 Порядку надання складським об'єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 № 835, підставами для прийняття митницею рішення про відмову в наданні дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу є:

- недостовірність даних, що містяться в заяві та доданих до неї документах;
- відсутність документа, подання якого обов'язкове для отримання дозволу;
- невідповідність складських об'єктів вимогам цього Порядку.

Пункт 2.11 Порядку відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 633, встановлює такі підстави для відмови в наданні дозволу:

- ненадання заявником відомостей, передбачених формою заяви, наведеною в додатку до цього Порядку;
- надання заявником недостовірних відомостей у заяві та доданих до неї документах, засвідчених копіях документів;
- неподання заявником документів, засвідчених копій документів, передбачених п. 2.2 цього розділу;
- ненадання фізичною особою – підприємцем відповідно до Закону України “Про захист персональних даних” згоди на обробку та поши-

рення митницею, яка розглядає заяву, та ДМС України його персональних даних;

- невідповідність території або складу вимогам, встановленим цим Порядком.

Згідно з п. 3.13. Положення про склади тимчасового зберігання, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613, підставою для прийняття митницею рішення про відмову в наданні дозволу є:

- недостовірні дані, що містяться у заяві про надання дозволу та документах, поданих заявником разом із нею;
- невідповідність складських об'єктів та їх облаштування вимогам цього Положення.

Стосовно діяльності вантажних митних комплексів, то поряд із загальними підставами для відмови в наданні дозволу, властивими іншим видам діяльності, відмова в наданні дозволу на провадження цього виду діяльності може спричинитися також відсутністю у підприємства-заявника ліцензії на здійснення митної брокерської діяльності, дозволів на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу (ст. 408 МКУ).

Частина друга коментованої статті встановлює обов'язок органу, уповноваженого на надання дозволу, письмово (рекомендованим листом) сповістити заявника про причини відмови в наданні дозволу з урахуванням строків, передбачених для розгляду заяв про надання дозволів (для магазину безмитної торгівлі та вільної митної зони – 20 днів, складу тимчасового зберігання – 15 днів, митного складу – 10 днів із дати отримання заяви).

Частина третя коментованої статті закріплює можливість заявника оскаржити рішення про відмову в наданні дозволу. Порядок такого оскарження встановлений гл. 4 МКУ, яка передбачає так зване адміністративне оскарження (до органу вищого рівня) та оскарження у судовому порядку.

У випадку адміністративного оскарження рішення митниць про відмову в наданні дозволів на відкриття та експлуатацію митного складу, або вільної митної зони комерційного чи сервісного типу, або складу тимчасового зберігання, або вантажного митного комплексу скарга подається до ДМС України. Оскарження рішення про відмову в наданні дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі здійснюється до Міністерства фінансів України.

Оскарження рішення про відмову в наданні дозволу до органу вищого рівня не унеможливує оскарження безпосередньо до адміністративного суду в порядку, встановленому КАС України.

Стаття 411

Безстроковість дії дозволів

1. Дозволи на провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, діють безстроково.

Коментована стаття присвячена дії дозволів на провадження діяльності з відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, а також вантажного митного комплексу в часі. Зазначені дозволи, так само, як і ліцензія на провадження митної брокерської діяльності, діють безстроково, тобто надаються уповноваженими органами на необмежений термін.

Стаття 412

Зупинення дії та анулювання дозволу

1. Дозволи можуть бути анульовані або їх дія може зупинитися на строк до 30 днів органами, уповноваженими надавати ці дозволи.

2. Дія дозволу зупиняється:

- 1) у разі невиконання підприємством вимог, встановлених цим Кодексом, актами Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, – в межах строку, встановленого частиною першою цієї статті, але не більше, ніж до моменту виконання цих вимог;
- 2) у разі закінчення строків дії договорів оренди територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які використовуються при провадженні видів діяльності, зазначених у статті 404 цього Кодексу, якщо такі договори уклалися;
- 3) за заявою підприємства, якому надано дозвіл.

3. Дозвіл анулюється:

- 1) у разі неусунення підприємством обставин, зазначених у пунктах 1–3 частини другої цієї статті, протягом 30 днів, наступних за днем зупинення дії дозволу;
- 2) у разі повторного протягом року виникнення підстав для зупинення дії дозволу, які призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 3) за заявою підприємства, якому надано дозвіл;

- 4) у разі припинення підприємства, якому надано дозвіл;
- 5) у разі встановлення факту надання особою під час отримання дозволу недостовірної інформації;
- 6) у разі анулювання іншого дозволу, ліцензії, наявність яких є необхідною відповідно до статті 408 цього Кодексу.

4. Про зупинення дії або анулювання дозволу органами, зазначеними у статті 406 цього Кодексу, видається наказ.

5. Завірена копія наказу про зупинення дії або анулювання дозволу видається заявникові або надсилається йому рекомендованим листом протягом п'яти робочих днів з дати видання такого наказу.

6. Оскарження наказу про зупинення дії чи про анулювання дозволу здійснюється у порядку, встановленому законом.

Коментована стаття встановлює порядок зупинення дії або анулювання дозволів на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МКУ.

Частина перша цієї статті встановлює максимальний строк, на який може зупинитися дія дозволу, – 30 днів. Конкретний строк визначається в кожному випадку залежно від обставин, що спричинили таке зупинення.

Зупинення дії дозволу може мати різну природу, відповідно, ініціюватися як органом, що надав дозвіл, так і підприємством, якому видано дозвіл.

Зупинення дозволу через невиконання підприємством вимог, установлених МКУ, актами Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України на підставі п. 1 ч. 2 коментованої статті, є заходом припинення правопорушень. Крім того, таке зупинення має характер адміністративно-господарських санкцій, застосування яких передбачено гл. 27 ГК України. Адміністративно-господарські санкції – це заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків.

Факт невиконання підприємством встановлених вимог фіксується шляхом складання протоколу про порушення митних правил та/або акта про проведення огляду територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де перебувають товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи. Форма такого акта затверджена наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 615.

Дія дозволу може зупинитися й у випадку закінчення строків дії договорів оренди територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи моро-

зильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які використовуються при провадженні відповідних видів діяльності, якщо такі об'єкти не належать підприємствам на правах власності, адже вони закріплюють право користування зазначеними об'єктами. Однією з умов отримання дозволів на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МК України, є надання документів, які підтверджують право власності або користування відповідними територіями, приміщеннями, резервуарами тощо. Припинення права користування такими об'єктами є підставою для зупинення дії дозволу до пролонгації наявних або укладення нових орендних договорів.

Останньою підставою для зупинення дії дозволу є ініціатива підприємства, якому такий дозвіл надано. Для цього воно має звернутися до органу, який надав йому дозвіл, з відповідною заявою із зазначенням строку такого зупинення.

Наслідком зупинення дозволу в усіх випадках, передбачених коментованою статтею, є тимчасове припинення діяльності магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони, складу тимчасового зберігання та вантажного митного комплексу з неможливістю розміщення та обробки ними нових партій товарів.

У разі усунення підприємством у 30-денний строк із дня зупинення дозволу порушень і недоліків, що спричинили таке зупинення, або у випадку виявлення підприємством бажання відновити дію дозволу (якщо її зупинення відбувалося за заявою підприємства) після відповідної перевірки дію дозволу може бути поновлено.

У випадку неусунення підприємством обставин, які спричинили зупинення дії дозволу, у 30-денний строк із дня такого зупинення дозвіл анулюється, і підприємство позбавляється права на провадження діяльності, зазначеної у дозволі.

Крім того, згідно з ч. 3 коментованої статті анулювання дозволу відбувається, якщо протягом року повторно виникли підстави для зупинення його дії, які призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тобто якщо повторно виникнення підстав для зупинення дозволу не пов'язано з вчиненням порушення митних правил, відповідальність за яке передбачена ст. 485 Кодексу, або інших порушень законодавчих вимог стосовно заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, дозвіл не анулюється, а його дія знову зупиняється.

Дозвіл на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МКУ, може бути анульований за заявою підприємства, якому його видано,

а також у випадку припинення діяльності відповідного підприємства – утримувача магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони, складу тимчасового зберігання та вантажного митного комплексу, незалежно від того, чи таке припинення було добровільним або примусовим.

За Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” від 15.05.2003 № 755-IV, підприємство (для цілей цього Кодексу – це будь-яка юридична особа або фізична особа – підприємець) вважається припиненим з дати внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи або запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця відповідно.

Підставою для анулювання дозволу на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МКУ, є встановлення факту надання заявником недостовірної інформації, необхідної для отримання дозволу, яка може міститися у заяві про його отримання або доданих до неї документах (копіях документів). Недостовірною може вважатися інформація, що не відповідає дійсності, не узгоджується або суперечить іншим наявним відомостям, викривлена, перекручена, прихована тощо.

Остання підстава анулювання дозволу стосується лише діяльності вантажного митного комплексу і виникає у разі анулювання інших дозволів підприємства – утримувача такого комплексу, зокрема на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу чи на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу або ліцензії на здійснення митної брокерської діяльності, наявність яких є обов’язковою умовою отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу.

Відповідно до ч. 4 коментованої статті анулювання або зупинення дії дозволу оформлюється наказом органу, який його надав. Такий наказ повинен містити:

- 1) причини та обставини анулювання або зупинення дії дозволу, а також строк такого зупинення;
- 2) у випадку зупинення дії дозволу вимогу до підприємства стосовно усунення недоліків із зазначенням відповідно кінцевої дати такого усунення, а також попередження про подальше анулювання дозволу в разі невиконання вимог, зазначених у цьому наказі (крім випадку зупинення дії дозволу за заявою підприємства).

Дозвіл вважається анульованим або його дія зупиненою з дати видачі зазначеного наказу, копія якого обов’язково видається (надсилається) під-

приємству у строк, що не перевищує п'яти днів. У разі анулювання дозволу після зупинення його дії наказ про анулювання видається не пізніше дати, до якої зупинено дію дозволу.

Інформація про анулювання або зупинення дії дозволу, зокрема підстави, строки (у разі зупинення дії дозволу), реквізити наказу тощо, доводиться до відома ДМС України, яка вносить цю інформацію до відповідного реєстру підприємств, що провадять види діяльності, зазначені у п. 2–6 ст. 404 МКУ.

Частина шоста коментованої статті закріплює можливість оскарження наказу про анулювання або зупинення дії дозволу. Порядок такого оскарження встановлений гл. 4 МКУ, яка передбачає оскарження до органу вищого рівня та судове оскарження.

У випадку адміністративного оскарження наказів митниць про анулювання або зупинення дії дозволів на відкриття та експлуатацію митного складу, вільної митної зони комерційного чи сервісного типу, або складу тимчасового зберігання, або вантажного митного комплексу скарга подається до ДМС України. Оскарження наказів про анулювання або зупинення дії дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі здійснюється до Міністерства фінансів України.

Оскарження рішення про відмову у наданні дозволу до органу вищого рівня не унеможливає оскарження безпосередньо до адміністративного суду в порядку, встановленому КАС України.

Стаття 413

Переоформлення дозволу

1. Підставою для переоформлення дозволу є необхідність внесення змін у відомості, зазначені у дозволі (у тому числі зміна найменування юридичної особи або прізвища, ім'я, по батькові громадянина – підприємця, зазначених у дозволі, зміна місцезнаходження юридичної особи або місця проживання громадянина – підприємця, яким надано дозвіл, зміна кількісних характеристик тощо).

2. Протягом 30 днів з дня виникнення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, підприємство, якому надано дозвіл, зобов'язане звернутися до органу, який надав такий дозвіл, із заявою про його переоформлення.

3. Заява про переоформлення дозволу подається у тому ж порядку і розглядається у той же строк, що й заява про надання відповідного дозволу. При цьому дозвіл, що підлягає переоформленню, зберігає чинність протягом усього строку розгляду заяви.

Коментована стаття присвячена процедурі переоформлення дозволів на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МКУ. Таке переоформлення є вимушеним заходом, мета якого полягає в актуалізації наявної в митних органів інформації про підприємства, що провадять такі види діяльності. Переоформлення дозволів обов'язкове за наявності передбачених підстав.

Частина перша коментованої статті встановлює підстави для переоформлення дозволу на провадження видів діяльності, зазначених у п. 2–6 ст. 404 МКУ. Необхідність у такому переоформленні виникає у випадку змін загального характеру (зокрема, у реквізитних даних підприємства) або змін в інших відомостях, які містяться у дозволі на провадження конкретного виду діяльності.

Скажімо, підставою для переоформлення дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу, а також складу тимчасового зберігання, крім зміни найменування (прізвища, ім'я, по батькові) утримувача складу, його місцезнаходження (місця проживання), можуть бути зміни у кількості та видах складських об'єктів (приміщень, холодильних чи морозильних камер, резервуарів, критих чи відкритих майданчиків), їх площі, об'єму (для резервуарів) тощо.

Дозвіл на відкриття та експлуатацію вільної митної зони має бути переоформлено у випадку зміни також найменування, адреси її утримувача, загальної площі, переліку операцій з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони, що будуть здійснюватися у вільній митній зоні сервісного типу, і т. ін.

Частиною другою коментованої статті встановлено обов'язок підприємства, якому надано відповідний дозвіл, у 30-денний строк із моменту виникнення підстав для переоформлення дозволу повідомити відповідний митний орган про ці підстави шляхом подання заяви про таке переоформлення. Невиконання цього обов'язку згідно з п. 1 ч. 2 ст. 412 МКУ є підставою для зупинення дії відповідного дозволу.

У ч. 3 коментованої статті йдеться про порядок подання та розгляду заяви про переоформлення дозволу, який повністю відповідає порядку подання та розгляду заяви про його надання. У строк, що не перевищує 20 днів (для кожного виду діяльності Міністерством фінансів України встановлено власний, здебільшого коротший, строк; див. коментар до ст. 409), орган, який видав дозвіл, видає наказ про його переоформлення. У наказі обов'язково зазначаються причини, підстави для переоформлення, реквізити наказу про надання дозволу, а також відображаються зміни у відомостях, які спричинили переоформлення. На підставі наказу ДМС України

вносить необхідні відомості до відповідного реєстру. При цьому на період часу, необхідного для переоформлення дозволу, його дія не переривається.

Стаття 414

Безоплатність надання та переоформлення дозволів

1. Дозволи на провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, надаються та переоформлюються безоплатно.

Здійснення митними органами (ДМС України та митницями) діяльності, пов'язаної з наданням та переоформленням дозволів на провадження діяльності з відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони комерційного або сервісного типу, складу тимчасового зберігання, а також вантажного митного комплексу, є адміністративними послугами у галузі державної митної справи України. Ці послуги надаються зацікавленим особам на безоплатній основі, тобто плата за них не справляється. Тому забороняється вимагати у підприємств, які звернулися по отримання чи переоформлення відповідного дозволу, оплати у грошовій чи будь-якій іншій формі.

Стаття 415

Реєстри підприємств, яким надаються дозволи та ліцензії

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, веде реєстри підприємств, які провадять види діяльності, зазначені у статті 404 цього Кодексу, та забезпечує їх оприлюднення.

Уся інформація про підприємства, які провадять митно-брокерську діяльність, діяльність із відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі, митного складу, вільної митної зони, складу тимчасового зберігання та вантажного митного комплексу, зведена в реєстри, які ведуться ДМС України за кожним видом діяльності. Реєстри таких підприємств є списком суб'єктів господарювання, яким надано дозволи (ліцензію), з необхідною інформацією і становлять автоматизовану систему збирання, накопичення, захисту та обліку відомостей про цих суб'єктів. Ведення зазначених реєстрів здійснюється з метою:

- здійснення у повному обсязі обліку підприємств, яким надано відповідні дозволи (ліцензію), а також виданих, переоформлених, анульованих дозволів (ліцензій);

- реалізації відповідно до вимог законодавства принципів доступності, гласності та відкритості інформації про суб'єктів господарювання, яким надано дозволи та ліцензії, для заінтересованих користувачів;
- проведення аналітичних досліджень.

Ведення реєстрів здійснюється ДМС України в електронному вигляді за допомогою програмно-інформаційного комплексу Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС України.

Залежно від різновиду діяльності інформація, що міститься у реєстрах, дещо різниться. Так, ліцензійний реєстр митних брокерів складається з таких відомостей:

- відомості про суб'єкта господарювання – ліцензіата (найменування, організаційно-правова форма, місцезнаходження, банківські реквізити та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання та ідентифікаційний номер фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності, номер телефону, факсу);
- дата і номер наказу про видачу ліцензії;
- серія та номер ліцензії;
- термін дії ліцензії;
- відомості про переоформлення ліцензії, видачу її копії або дубліката;
- підстави, дата й номер розпорядження про необхідність усунення порушень ліцензійних умов;
- підстави, дата й номер рішення про анулювання ліцензії;
- підстави, дата й номер рішення про визнання ліцензії недійсною.

Інформація до цього реєстру вноситься посадовою особою ДМС України.

У реєстрі утримувачів магазинів безмитної торгівлі містяться такі відомості:

- найменування (у тому числі інформація про організаційно-правову форму юридичної особи та її назву) / прізвище, ім'я, по батькові утримувача магазину безмитної торгівлі;
- код за ЄДРПОУ / реєстраційний номер облікової картки платника податків утримувача магазину безмитної торгівлі або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті);
- адреса утримувача (місцезнаходження юридичної особи або місце проживання фізичної особи – підприємця);
- місцезнаходження приміщень магазину, найменування пункту пропуску;
- загальна площа приміщень, призначених для магазину;

- реквізити наказу про надання дозволу;
- відомості про зупинення дії або анулювання дозволу.

Інформація до реєстру утримувачів магазинів безмитної торгівлі вноситься посадовою особою ДМС України.

Реєстри утримувачів митних складів, а також утримувачів складів тимчасового зберігання містять таку інформацію:

- реєстраційний номер митного складу (складу тимчасового зберігання);
- дату внесення до реєстру митного складу (складу тимчасового зберігання);
- код за ЄДРПОУ/реєстраційний номер облікової картки платника податків утримувача митного складу (складу тимчасового зберігання) або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті);
- найменування (повинно містити інформацію про організаційно-правову форму юридичної особи та її назву) / прізвище, ім'я, по батькові утримувача митного складу / складу тимчасового зберігання);
- місцезнаходження/місце проживання утримувача митного складу (складу тимчасового зберігання);
- місцезнаходження митного складу (складу тимчасового зберігання);
- вид складського об'єкта (приміщення, холодильна чи морозильна камера, резервуар, критий чи відкритий майданчик);
- кількість складських об'єктів (кожного виду окремо);
- площа (у квадратних метрах) або об'єм для резервуарів (у кубічних метрах) складського об'єкта;
- найменування митниці, яка здійснює контроль за діяльністю митного складу (складу тимчасового зберігання);
- реквізити наказу митниці про прийняття рішення щодо надання відповідного дозволу;
- кінцева дата користування складським об'єктом утримувачем митного складу (складу тимчасового зберігання) – у разі якщо складський об'єкт не належить цьому утримувачу на правах власності;
- інформація про зупинення дії, анулювання дозволу або вилучення митного складу з реєстру, якщо такі обставини мали місце.

Інформацію до реєстрів утримувачів митних складів та складів тимчасового зберігання вносить посадова особа ДМС України, за винятком відомостей про зупинення дії відповідних дозволів, які вносяться посадовою особою митниці.

Реєстр утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу містить такі відомості:

- найменування митниці, якою прийнято рішення;
- найменування суб'єкта господарювання (найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи – підприємця) – утримувача вільної митної зони;
- код або номер заявника (ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків чи номер та серія паспорта (для фізичних осіб, які через релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомили про це відповідні органи державної влади і мають відмітку у паспорті);
- адреса утримувача (місцезнаходження юридичної особи або місце проживання фізичної особи – підприємця);
- тип вільної митної зони;
- адреса вільної митної зони;
- загальна площа вільної митної зони (у квадратних метрах);
- перелік операцій з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони, що будуть здійснюватись у вільній митній зоні (для вільної митної зони сервісного типу);
- загальна площа (у квадратних метрах) та/або об'єм (у кубічних метрах) (для резервуарів), що буде використовуватися для зберігання товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони (для вільної митної зони комерційного типу).

Інформацію до реєстру утримувачів вільних митних зон вносить посадова особа митниці, про що того самого дня засобами електронної пошти повідомляє ДМС України, яка присвоює вільній митній зоні реєстраційний номер у відповідному реєстрі.

Відомості в реєстрах підприємств, які здійснюють підконтрольні митним органам види діяльності, відкриті й розміщуються на офіційному веб-сайті ДМС України, за винятком інформації про паспортні дані підприємців, адреси місця проживання, банківських реквізитів, ідентифікаційних кодів юридичних осіб або ідентифікаційних номерів фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів.

МИТНА БРОКЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 416

Митний брокер

1. Митний брокер – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

2. Митний брокер провадить митну брокерську діяльність у будь-якому митному органі України.

3. За вчинення правопорушень, пов'язаних з провадженням митної брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, встановлену цим Кодексом та іншими законами України.

Митний брокер – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, провадить свою діяльність на підставі ліцензії та внесене до реєстру митних брокерів, який веде центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи.

Послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України, полягають у здійсненні дій від імені та за дорученням власника товару або уповноваженої ним особи щодо проходження митних формальностей.

Митним брокером може бути підприємство або його відокремлений підрозділ (філія, представництво).

Діяльність митного брокера здійснюється на підставі ліцензії. Відповідно до п. 35 ст. 9 “Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню” Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III митна брокерська діяльність підлягає

ліцензуванню. Суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на провадження митної брокерської діяльності, має відповідати ліцензійним умовам.

Правове забезпечення ліцензування діяльності митного брокера становлять такі документи: постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку органів ліцензування" від 14.11.2000 № 1698, постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності" від 04.07.2001 № 756, наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва "Про затвердження Положення про порядок надання відомостей в електронному вигляді до Єдиного ліцензійного реєстру" від 06.03.2001 № 47.

Згідно із ст. 10 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 01.06.2000 № 1775-III суб'єкт господарювання, який має намір провадити певний вид господарської діяльності, що ліцензується, особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до відповідного органу ліцензування із заявою встановленого зразка про видачу ліцензії.

До заяви про видачу ліцензії (копії, дубліката, переоформлення) на провадження посередницької діяльності митного брокера додаються:

- засвідчені в установленому порядку копії установчих документів (для юридичної особи);
- засвідчена в установленому порядку копія договору страхування власної діяльності на суму не менш як 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності або копія довідки про внесення до ЄДРПОУ, засвідчена нотаріально або органом, який видав оригінал документа;
- довідка головного управління статистики за місцезнаходженням суб'єкта господарювання, фізичної особи – підприємця;
- довідка про наявність банківських рахунків суб'єкта господарювання і відсутність заборгованості;
- копія платіжного доручення про перерахування коштів за отримання ліцензії про визнання підприємства митним брокером у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У статуті суб'єкта господарювання, який подає документи на отримання ліцензії митного брокера, повинен бути зазначений вид діяльності: "посередницька діяльність митного брокера", або "діяльність митного брокера", або "митно-брокерська діяльність".

Заява про видачу ліцензії та документи, що додаються до неї, приймаються за описом, копія якого видається заявнику з відміткою про дату прийняття документів органом ліцензування та підписом відповідальної особи.

Відповідно до ст. 14 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.6.2000 № 1775-III, для кожної філії й кожного відокремленого підрозділу митного брокера, які провадитимуть посередницьку діяльність митного брокера на підставі отриманої ним ліцензії, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, видає митному брокеру (на підставі відповідної заяви ліцензіата) засвідчені копії ліцензії. Засвідчена копія ліцензії є документом, що підтверджує право філії або іншого структурного підрозділу митного брокера на провадження посередницької діяльності митного брокера на підставі отриманої ліцензії.

Рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії надсилається (видається) заявникові в письмовій формі протягом трьох робочих днів із дати прийняття відповідного рішення.

У рішенні про відмову видати ліцензію мають бути зазначені підстави такої відмови. За видачу ліцензії справляється плата, розмір та порядок зарахування якої до державного бюджету встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розгляд питань про анулювання ліцензії на підставі акта про встановлення факту неподання в установлений строк повідомлення про зміну даних, зазначених у документах, що додавалися до заяви про видачу ліцензії, і акта про виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих суб'єктом господарювання для одержання ліцензії, акта про встановлення факту передачі ліцензії іншій юридичній або фізичній особі для проведення господарської діяльності, акта про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов здійснюється з обов'язковим запрошенням ліцензіата або його представників. Підставою для анулювання ліцензії може бути також заява ліцензіата про її анулювання.

У разі скасування ліцензії встановлений збір за її видачу поверненню не підлягає. Повторна заява про видачу ліцензії може бути розглянута через рік із дня винесення рішення про скасування ліцензії за умови усунення причин скасування.

Рішення про анулювання ліцензії набирає чинності через 10 днів із дня його прийняття. Це рішення може бути оскаржене в судовому порядку.

Ліцензійні умови провадження посередницької діяльності митного брокера затверджено спільним наказом Державного комітету України з

питань регуляторної політики та підприємництва і Державної митної служби України від 13.05.2009 № 89/445.

Ліцензійні умови встановлюють організаційні та кваліфікаційні вимоги до провадження посередницької діяльності митного брокера. Виконання цих умов обов'язкове під час провадження суб'єктом господарювання посередницької діяльності митного брокера.

Митний брокер має у своєму штаті агентів із митного оформлення. Відповідно до ст. 418 Кодексу агент із митного оформлення – це фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах із митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення.

Основною функцією митного брокера під час митних формальностей залишається декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення з метою проходження процедури митного оформлення.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення виконують митні органи на підставі митної декларації, до якої декларант залежно від митних формальностей, установлених МКУ для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносить відомості.

Митний брокер має право від свого імені, за рахунок і за дорученням власника (володільця) вантажу, самостійно заповнювати вантажну митну декларацію (уніфікований адміністративний документ) для проведення митного оформлення товарів, транспортних засобів та інших предметів.

Крім вантажної митної декларації до митного органу митний брокер подає повний пакет документів, потрібних для митного оформлення товарів.

Права та обов'язки митного брокера як декларанта визначено в ст. 266 Кодексу.

1. Декларант зобов'язаний:

- 1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого МКУ;
- 2) на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю й митного оформлення;
- 3) надати митному органу передбачені законодавством документи та відомості, необхідні для виконання митних формальностей;
- 4) у випадках, визначених МКУ та ПК України, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату відповідно до розд. X МКУ;

- 5) у випадках, визначених МКУ та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.
2. Перед поданням митної декларації декларант має право, з дозволу митного органу, здійснювати фізичний огляд товарів, із метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному в товаросупровідних документах, брати проби та зразки товарів.
3. У випадках та в порядку, визначених Кодексом, декларант має право вимагати від митного органу випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів відповідно до розд. X МКУ.

Крім того, права та обов'язки митного брокера визначено в Ліцензійних умовах провадження посередницької діяльності митного брокера.

Під час декларування товарів і транспортних засобів митним органам митний брокер та агент із митного оформлення мають ті самі права щодо пред'явлення цих товарів і транспортних засобів митним органам, що й особа, яка вповноважує їх представляти свої інтереси у взаємовідносинах із митними органами.

Митний брокер та агент із митного оформлення мають право вимагати від особи, яку представляє митний брокер, надання документів, відомостей, іншої інформації про особу та/або товари й транспортні засоби, які ним декларуються, лише в межах, необхідних для декларування товарів згідно з вимогами Кодексу.

Митний брокер зобов'язаний мати договір страхування власної діяльності на суму не менш як 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян відповідно до п. 34 Переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 № 756.

Митний брокер зобов'язаний забезпечити виконання агентом із митного оформлення таких дій:

- на вимогу митного органу надати товари, транспортні засоби й усі необхідні документи для митного контролю і митного оформлення та бути присутнім під час їх проведення;
- інформувати в письмовій формі особу, яка передала йому товари і транспортні засоби для надання митному органу, про виявлені пошкодження тари й упаковки, а також про невідповідність цих товарів, транспортних засобів відомостям про них, зазначеним у комерційних, транспортних та інших супровідних документах.

Митний брокер та агент із митного оформлення виконують повноваження в обсязі, встановленому за дорученням особи, яку вони представляють,

проводити будь-які операції, пов'язані з наданням митному органу товарів, транспортних засобів та документів на них для митного оформлення.

Для декларування товарів і транспортних засобів митний брокер повинен:

- укласти письмовий договір доручення про надання послуг із декларування товарів і транспортних засобів з особою, інтереси якої він представляє у відносинах із митним органом;
- мати у своєму штаті агента з митного оформлення або укласти з таким представником відповідний трудовий договір.

Фізична особа – підприємець може бути водночас митним брокером й агентом із митного оформлення та здійснювати декларування товарів і транспортних засобів за умови укладення письмового договору доручення про надання послуг із декларування товарів і транспортних засобів з особою, інтереси якої вона представляє у відносинах із митним органом.

Під час декларування товарів і транспортних засобів митним органам митний брокер та його представник повинні дотримуватись вимог Кіотської конвенції, МКУ, законів, інших нормативно-правових актів із питань митної справи.

Орган ліцензування не допускає митного брокера до участі в митних процедурах у разі набрання законної сили вироком суду щодо притягнення посадових осіб митного брокера та/або агентів із митного оформлення до кримінальної відповідальності та застосування до них покарання у вигляді позбавлення права провадити певну діяльність.

Спеціально вповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде Реєстр митних брокерів.

Інформація, що її отримав митний брокер та його працівники від особи, яку вони представляють у процесі проходження митних процедур, може використовуватися суто для цілей цих процедур. За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер несе відповідальність згідно із законодавством України.

Контрольні заходи стосовно діяльності митного брокера здійснюються відповідно до Законів України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III, “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” від 05.04.2007 № 877-V, постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку органів ліцензування” від 14.11.2000 № 1698, Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера, затверджених спільним наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Державної митної служби України від 13.05.2009 № 89/445, а також наказу Державної митної служби України “Про затвердження Порядку кон-

тролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера” від 30.11.2009 № 1142.

Контроль за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов у межах своїх повноважень здійснює ДМС України як орган ліцензування посередницької діяльності митного брокера шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

Планові перевірки дотримання ліцензіатом Ліцензійних умов проводить орган ліцензування згідно з річним планом-графіком перевірок, який затверджується наказом органу ліцензування та оприлюднюється у встановленому законом порядку.

Позапланові перевірки здійснює орган ліцензування на підставах, визначених Законами України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III та “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” від 05.04.2007 № 877-V.

Порядок контролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера встановлює засади організації перевірок, повноваження голови та членів комісії, права та обов’язки ліцензіата, порядок оформлення результатів перевірки, оскарження рішення про анулювання ліцензії.

У постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності митного брокера та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)” від 21.03.2012 № 219 затверджено критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності митного брокера та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю):

- додержання вимог, передбачених Ліцензійними умовами провадження посередницької діяльності митного брокера;
- додержання вимог господарського законодавства та законодавства з питань митної справи;
- строк провадження господарської діяльності.

Відповідно до встановлених критеріїв суб’єкти господарювання, незалежно від форми власності, належать до одного з трьох ступенів ризику – високого, середнього та незначного.

Планові заходи державного нагляду (контролю) за діяльністю митних брокерів здійснюються з такою періодичністю:

- з високим ступенем ризику – не частіше як один раз на рік;
- із середнім ступенем ризику – не частіше як один раз на три роки;
- з незначним ступенем ризику – не частіше як один раз на п’ять років.

Наявність професійно орієнтованих ліцензованих організацій – митних брокерів – необхідна умова впровадження в практику митної діяльності прогресивних форм здійснення митного оформлення та контролю, підвищення гарантій надходження податків і зборів до дохідної частини державного бюджету, створення підґрунтя для співпраці бізнесу й митних органів.

Частина друга ст. 416 встановлює, що митний брокер має право здійснювати свої функції з декларування товарів і транспортних засобів у будь-якому митному органі України. Ця норма визначає гарантію для митного брокера вести митну брокерську діяльність на всій території України незалежно від місця державної реєстрації. Митний брокер подає до митного органу, в зоні якого він провадить діяльність, копії документів, що підтверджують право на заняття нею.

Частина третя цієї статті визначає, що митний брокер несе відповідальність за вчинення правопорушень, пов'язаних із провадженням митної брокерської діяльності. Такі правопорушення зумовлюють кримінальну та адміністративну відповідальність. Митний брокер за умови вчинення порушення митних правил, передбачених гл. 68 Кодексу, притягається до адміністративної відповідальності згідно з МКУ.

Стаття 417

Правове регулювання взаємовідносин митного брокера з особою, інтереси якої він представляє

1. Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються відповідним договором.

На практиці, між митним брокером і суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності (громадянином) договірні відносини виникають на підставі договору доручення (гл. 68 ЦК України).

За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, учинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя. Договором доручення може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, передбачених договором.

У договорі може встановлюватися строк дії такого доручення та/або територія, в межах якої є чинним виключне право повіреного (ст. 1000 ЦК України).

Договір доручення – це різновид договору про надання послуг. Сторонами в договорі доручення є довіритель та повірений.

Митний брокер може укласти договір доручення з будь-яким власником (володільцем) вантажу, який до нього звернеться, крім випадків, коли є достатні підстави вважати, що дія чи бездіяльність такого власника (володільця) протиправна й зумовлює кримінальну відповідальність або відповідальність, передбачену МКУ.

У договорі доручення визначаються права й обов'язки сторін. Митний брокер виконує обов'язки та несе відповідальність згідно з укладеним договором.

Митний брокер повинен зберігати всю документацію, пов'язану зі своєю діяльністю, протягом терміну, встановленого законодавством України.

Спори між митним брокером і власником (володільцем) вантажу вирішуються відповідно до чинного законодавства України.

Стаття 418

Агент з митного оформлення

1. Агент з митного оформлення – це фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

2. Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому митному органі України.

Частина перша коментованої статті містить визначення поняття “агент з митного оформлення”, з якого випливає, що таким агентом (у деяких нормативно-правових актах до приведення їх у відповідність із Кодексом застосовується термін “представник митного брокера”) може бути громадянин України, іноземний громадянин або особа без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні. Ці особи повинні перебувати у трудових відносинах із підприємством, що провадить митну брокерську діяльність. Вони можуть бути як штатними працівниками митного брокера, так і працювати на умовах сумісництва, або суміщення посад (професій).

Діяльність агента з митного оформлення потребує певних знань, умінь і навичок. Ліцензійні умови провадження посередницької діяльності митного брокера встановлюють такі кваліфікаційні вимоги до агентів:

- наявність або здобування вищої освіти, чи наявність неповної вищої освіти, чи базової вищої освіти;
- володіння спеціальними знаннями, уміннями та навичками в галузі митної справи.

Спеціальних знань, умінь та навичок у галузі митної справи агент із митного оформлення може набувати в навчальних закладах (за денною (очною), дистанційною чи іншою формою навчання) або шляхом самостійної підготовки.

Відповідність визначеним кваліфікаційним вимогам агент із митного оформлення підтверджує шляхом складання іспиту в регіональних митницях, митницях. До приведення законодавства з питань діяльності митного брокера у відповідність із Кодексом триває практика прийняття іспитів і видачі кваліфікаційних посвідчень агентам із митного оформлення згідно з Порядком прийняття іспиту у представників митних брокерів, затвердженим наказом ДМС України від 18.08.2009 № 767 (до набрання чинності відповідним наказом Міністерства фінансів України). Перелік тестових завдань для перевірки знань представників митних брокерів затверджено наказом ДМС України від 20.08.2012 № 409.

Під час здійснення декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення митним органам агент із митного оформлення має ті самі права щодо пред'явлення цих товарів і транспортних засобів, що й особа, яку представляє митний брокер у взаємовідносинах із митними органами.

До обов'язків агента з митного оформлення належать:

- дотримання під час виконання покладених на нього функцій Міжнародної конвенції з гармонізації та спрощення митних процедур, Кодексу, Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 01.06.2000 № 1775-III, Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера, інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи;
- безпосереднє здійснення декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення особи, яку представляє митний брокер;
- пред'явлення на вимогу митного органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів, необхідних для виконання митних формальностей;
- інформування в письмовій формі особи, яку представляє митний брокер, про виявлені пошкодження тари та упаковки, а також про невідповідність товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям про них, зазначеним у комерційних, транспортних та інших супровідних документах.

Для виконання покладених на нього обов'язків агент із митного оформлення має право вимагати від особи, яку представляє митний брокер, документи та відомості, необхідні для здійснення декларування, проводити фізичний огляд товарів і транспортних засобів комерційного призначення з метою перевірки їх відповідності документальним відомостям, брати проби та зразки.

Частина друга коментованої частини присвячена територіальній складовій діяльності агента з митного оформлення. Відповідно до ч. 3 ст. 247 МКУ митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому митному органі з пред'явленням їх цьому органу, якщо іншого не передбачено Кодексом. У ч. 2 ст. 416 МКУ встановлено, що митний брокер провадить діяльність у будь-якому митному органі України. У зв'язку з цим й агент із митного оформлення як працівник митного брокера не обмежений територіально під час виконання своїх обов'язків і може пред'являти товари і транспортні засоби комерційного призначення, а також документи, необхідні для здійснення митних формальностей, будь-якому митному органу, розташованому на митній території України, незалежно від місцезнаходження відповідного підприємства – митного брокера, місцезнаходження особи, інтереси якої представляє митний брокер, та інших чинників.

Стаття 419

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками – агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер

1. Інформація, отримана митним брокером та його працівниками – агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер, у процесі виконання митних формальностей, може використовуватися виключно для цілей виконання цих формальностей.

2. За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер та його працівники – агенти з митного оформлення несуть відповідальність відповідно до закону.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про інформацію” від 02.10.1992 № 2657-ХІІ під інформацією маються на увазі будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Матеріальний носій, що містить інформацію, основни-

ми функціями якого є її збереження та передавання у часі й просторі, є документом.

Для виконання покладених на митного брокера обов'язків із декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, митний брокер, а також агент із митного оформлення мають право вимагати від особи, інтереси якої вони представляють, надання певних документів та необхідної інформації. Ця інформація може стосуватися особи, яку представляє митний брокер, її товарів і транспортних засобів комерційного призначення, однак лише в межах, необхідних для декларування товарів згідно з вимогами Кодексу.

Згідно з ч. 1 коментованої статті вся інформація, що стала відомою митному брокеру, а також агенту з митного оформлення у зв'язку із здійсненням ним професійної діяльності, має використовуватися лише для цілей виконання митних формальностей, зокрема декларування цих товарів і транспортних засобів комерційного призначення.

У ч. 2 коментованої статті йдеться про правові наслідки розголошення конфіденційної інформації та інформації, що становить комерційну таємницю.

Конфіденційною, за визначенням Закону України "Про інформацію", є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. У ч. 2 ст. 32 Конституції України встановлено, що не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Незаконне використання або поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди зумовлює кримінальну відповідальність за ст. 182 КК України. За розголошення конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця настає адміністративна відповідальність, передбачена ч. 3 ст. 164-3 КУпАП. Адміністративна відповідальність за ст. 212-5 КУпАП може наставати у разі порушення посадовими особами митного брокера порядку обліку, зберігання й використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, яке призвело до розголошення такої інформації.

Комерційною таємницею (ст. 505 ЦК України) є інформація, секретна в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є не відомою й не легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, а у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

За незаконні дії, що призводять до розголошення комерційної таємниці підприємства, передбачена як адміністративна, так і кримінальна відповідальність. Згідно зі ст. 17 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 07.06.1996 № 236/96-ВР розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без дозволу особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання. Такі дії можуть розцінюватись як недобросовісна конкуренція й тягнути за собою відповідальність за цим Законом у вигляді штрафу, що накладається Антимонопольним комітетом України. Умисне розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, спричиняє кримінальну відповідальність за ст. 232 КК України.

Крім того, митний брокер може нести цивільно-правову відповідальність за розголошення інформації, що становить комерційну таємницю, або конфіденційної інформації у вигляді відшкодування майнової та/або моральної шкоди, якщо потерпіла особа зазнала такої шкоди.

ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ МАГАЗИНУ БЕЗМИТНОЇ ТОРГІВЛІ

Стаття 420

Магазин безмитної торгівлі

1. Магазин безмитної торгівлі – це спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

2. Магазини безмитної торгівлі здійснюють продаж товарів громадянам, які виїжджають за межі митної території України, а також пасажиром міжнародних рейсів, які виконуються повітряними та водними транспортними засобами комерційного призначення, що експлуатуються резидентами. Реалізація магазинами безмитної торгівлі товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, підприємствам забороняється.

3. Без шкоди для положень частин першої та другої цієї статті та статті 140* цього Кодексу в місті Києві може створюватися магазин безмитної торгівлі, призначений для обслуговування членів дипломатичного персоналу дипломатичних представництв іноземних держав в Україні та членів їх сімей. Обсяги продажу таким магазином товарів зазначеним особам встановлюються Кабінетом Міністрів України.

4. Магазини безмитної торгівлі в установленому порядку здійснюють торгівлю всіма видами продовольчих і непродовольчих товарів, крім товарів, які відповідно до закону заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, та товарів за товарними позиціями 2701–2716 згідно з УКТ ЗЕД. Правила продажу товарів магазинами безмитної торгівлі громадянам затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Частина третя цієї статті цілком суперечить вимогам ст. 140 Кодексу, а саме в тій частині, що товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, розміщуються в режимі МБТ та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах

пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси.

З огляду на викладене ч. 3 ст. 420 як таку, що суперечить чинному законодавству України, МКУ та міжнародній практиці, слід вилучити у порядку, встановленому законодавством.

Діяльність МБТ ліцензується відповідно до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III. Порядок відкриття і ліквідації МБТ встановлено постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил продажу товарів магазинами безмитної торгівлі” від 17.07.2003 № 1089 (далі – Постанова № 1089). Перелік документів, необхідних для надання дозволу на відкриття МБТ, затверджено постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності” від 04.07.2001 № 756, а форму дозволу на відкриття МБТ – спільним наказом ДМС України та Адміністрації Держприкордонслужби України “Про затвердження форм дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі, заяви на його одержання та рішення про зупинення дії дозволу” від 22.01.2004 № 35/68.

Дозвіл на відкриття МБТ може бути видано:

- суб'єкту підприємницької діяльності – власнику чи орендарю призначеного для магазину приміщення;
- суб'єкту підприємницької діяльності (СПД), що має намір спорудити відповідне приміщення у пункті пропуску на митному кордоні України, в інших зонах митного контролю, визначених митними органами.

Для одержання дозволу СПД подає до митного органу та органу охорони державного кордону, у зоні діяльності яких планується відкрити МБТ, заяву про надання такого дозволу, а також:

- копії свідоцтва про державну реєстрацію СПД та установчих документів;
- довідку банку (банків) про розрахунковий і валютний рахунки заявника;
- план пункту пропуску через митний кордон України з позначенням місця, де планується відкрити МБТ;
- попереднє письмове погодження власника приміщення, розташованого в зоні митного контролю, на укладення договору оренди (у разі, коли передбачається оренда приміщення);
- план приміщення МБТ.

**Форма заяви
про одержання дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі**

Начальнику _____ митниці
(назва митниці)

Начальнику _____
(назва прикордонного загону)
прикордонного загону

_____ (повна назва суб'єкта підприємницької діяльності,

_____ прізвище, ім'я та по батькові, код за ЄДРПОУ,
_____ ідентифікаційний номер,

_____ юридична адреса, місце проживання, номер
_____ свідоцтва про реєстрацію)

ЗАЯВА

Прошу видати дозвіл на відкриття магазину безмитної торгівлі.
У зв'язку з цим повідомляю:

1. _____
(назва, адреса, телефон податкового органу за місцем державної реєстрації

_____ суб'єкта підприємницької діяльності)

2. _____
(назва, адреса, телефон органу державної статистики)

3. _____
(місцезнаходження приміщень магазину, назва пункту пропуску)

4. _____
(площа приміщень, призначених для магазину)

5. _____
(згода місцевої державної адміністрації на будівництво нових

_____ приміщень, якщо воно передбачається)

6. _____
(орієнтовний перелік товарів, що плануються до реалізації в магазині)

7. _____
(інші відомості, що можуть бути використані при прийнятті

рішення про видачу дозволу)

8. _____
(перелік потрібних документів, що додаються до заяви для перевірки

_____ зазначених відомостей)

М. П. _____

_____ (посада, ініціали, прізвище власника магазину)

_____ (підпис)

Ці документи розглядаються вказаними органами впродовж 30 календарних днів після реєстрації заяви. Якщо подані документи та наведені в них дані відповідають вимогам МКУ, Постанови № 1089 та іншим нормативно-правовим актам щодо організації та діяльності МБТ, то заявникові надсилається письмове повідомлення (за підписом начальника митного органу та органу охорони державного кордону) у вигляді попереднього рішення про можливість відкриття МБТ.

Після одержання цього повідомлення заявник має подати до митного органу, у зоні діяльності якого планується відкрити МБТ, додаткові документи, що підтверджують:

- право власності на приміщення або на користування ним;
- згоду начальника органу охорони державного кордону на відкриття МБТ;
- наявність дозволу відповідного органу в разі спорудження магазину;
- відсутність заборгованості з податків, зборів (обов'язкових платежів) до державного та місцевих бюджетів – Довідка – 2461/7/19-2117/116 (дод. 1).

Додаток 1

ДОВІДКА

про відсутність заборгованості з податків і зборів (обов'язкових платежів), що контролюються органами _____

(назва контролюючого органу, що надає довідку)

№ _____ від “___” _____ 20__ року

Платник податків _____

код за ЄДРПОУ / реєстраційний (обліковий) номер платника податків / номер ДРФО (потрібне підкреслити)

_____ (повна назва або прізвище, ім'я, по батькові для фізичної особи)

_____ (місцезнаходження/місце проживання)

станом на “___” _____ 20__ року не має заборгованості із сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) _____

Довідка надається для подання органам Державної митної служби України відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1089 “Про затвердження Порядку відкриття і ліквідації магазинів безмитної торгівлі та Правил продажу товарів магазинами безмитної торгівлі”.

Дійсна протягом 10 днів із дня видачі, до “___” _____ 20__ року.

Керівник контролюючого органу _____

(підпис)

(П. І. Б.)

Посадова особа контролюючого органу _____

(підпис)

(П. І. Б.)

Митний орган, у зоні діяльності якого планується відкрити МБТ, одержавши від заявника всі перелічені документи, подає їх до ДМС України. До документів додається супровідний лист, в якому зазначаються повні відомості про МБТ й організацію в ньому митного контролю за товарами, що переміщуються через митний кордон України. Копії документів зберігаються в митному органі, у зоні діяльності якого планується відкрити МБТ.

ДМС України разом із Державною прикордонною службою України (далі – Держприкордонслужба) розглядають названі документи протягом 30 календарних днів після їх надходження. Вказаний строк може бути продовжено головою ДМС України або його заступниками, але не більше ніж на 15 днів. Якщо документи відповідають вимогам цього митного режиму та вимогам щодо перетинання державного кордону, заявникові видається дозвіл на відкриття МБТ, який підписується головою ДМС України та головою Держприкордонслужби (або їх заступниками) і скріплюється печатками. У 10-денний строк від дня видачі дозволу ДМС України інформує про це податковий орган (за місцем реєстрації заявника як платника податків) та відповідний орган державної статистики. У разі відмови у видачі дозволу заявникові надсилається спільне рішення ДМС України та Держприкордонслужби (у письмовій формі), в якому зазначається причина відмови.

Форма дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі

Дозвіл
на відкриття магазину безмитної торгівлі
“ ___ ” _____ 20__ року № _____

Пункт пропуску _____

Суб'єкт підприємницької діяльності _____

Режим роботи магазину безмитної торгівлі _____,
розташованого в зоні митного контролю.

Площа магазину _____

Власник _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Державна митна служба України

Державна прикордонна служба України

(посада, прізвище, ініціали) (підпис)

(посада, прізвище, ініціали) (підпис)

“ ___ ” _____ 20__ р.

М.П.

“ ___ ” _____ 20__ р.

М.П.

Строк дії отриманого заявником дозволу становить три роки. Для його продовження власник (керівник) МБТ подає до митного органу та органу охорони державного кордону, у зоні діяльності яких відкрито МБТ, заяву, яка розглядається лише за умови відсутності порушень у роботі МБТ за попередній термін дії дозволу. На період розгляду заяви та прийняття рішення про продовження строку дії дозволу МБТ працює в установленому режимі.

Постановою № 1089 передбачено також порядок зміни будь-яких відомостей, зазначених у дозволі, та інші зміни в умовах підприємницької діяльності власника “магазину безмитної торгівлі”.

Протягом строку дії дозволу заявник повинен виконувати всі вимоги чинного законодавства щодо застосування митного режиму МБТ, інакше дію дозволу може бути зупинено на строк до трьох місяців або анульовано.

Рішення про зупинення дії дозволу (далі – Рішення) на відкриття магазину безмитної торгівлі приймається ДМС України та Держприкордонслужбою за письмовим поданням начальника митного органу чи керівника органу охорони державного кордону, а також керівника органу Державної податкової служби України (за місцем реєстрації власника МБТ) у разі:

- прийняття власником (керівником) магазину рішень, які призвели до порушень вимог Постанови № 1089 та інших нормативно-правових актів;
- порушення митних правил або податкового законодавства;
- порушення встановленого режиму в пункті пропуску через державний кордон;
- порушення правил продажу товарів МБТ.

До письмового подання додаються відповідні акти (протоколи), що підтверджують факти зазначених порушень. У разі складання протоколу про порушення митних правил чи встановленого режиму в пункті пропуску через державний кордон, акта про порушення податкового законодавства розміщувати нові партії товарів і здійснювати реалізацію товарів у МБТ заявникові не дозволяється. Після усунення заявником порушень, указаних у рішенні (що підтверджує складений акт), дія дозволу на відкриття МБТ продовжується спільним рішенням ДМС України та Держприкордонслужби. Про це вказується в Рішенні.

Дозвіл анулюється спільним наказом ДМС України та Держприкордонслужби України в разі:

- невиконання вимог, зазначених у Рішенні;
- порушення умов перебування товарів у режимі МБТ і зобов'язань власника МБТ (ст. 226, 227 МКУ) та умов складання Рішення, якщо раніше вже застосовувалося зупинення дії дозволу;
- зміни цього митного режиму в пункті пропуску через митний кордон.

Якщо дозвіл анулюється, власник (керівник) МБТ повинен протягом 15 днів від дати набуття чинності наказом про анулювання повернути його до митного органу, у зоні діяльності якого було відкрито МБТ. Митний орган, у свою чергу, надсилає анульований дозвіл до ДМС України. Повторна заява про видачу дозволу може бути розглянута тільки через один рік після анулювання попереднього дозволу, але тільки за умови усунення заявником раніше виявлених порушень.

Дозвіл також анулюється та вилучається у випадку, не пов'язаному з порушенням митного чи податкового законодавства, коли:

- змінюються найменування та код підприємства – власника МБТ – згідно з ЄДРПОУ;
- в інших випадках, що потребують внесення змін до дозволу.

Новий дозвіл оформлюється на підставі спільного наказу ДМС України та Держприкордонслужби. Копія попереднього дозволу залишається у власника такого магазину для роботи МБТ, поки оформлюється новий дозвіл.

МБТ ліквідується у разі прийняття:

- відповідного рішення власником (керівником) магазину;
- рішення про зміну місця розташування пункту пропуску через митний кордон;
- спільного рішення ДМС України та Держприкордонслужби про анулювання дозволу.

Ліквідація відбувається у порядку, визначеному ДМС України, при цьому митний орган обов'язково повинен вилучити у його власника (керівника) оригінал дозволу. Після вилучення він надсилається до ДМС України.

У разі зупинення дії дозволу, його анулювання або ліквідації МБТ товари, що зберігаються в такому магазині, підлягають декларуванню його власником (керівником) із митного режиму МБТ до іншого митного режиму.

Українські товари, які перебувають у МБТ, що ліквідується, підлягають декларуванню тільки до митного режиму імпорту.

Порядок декларування аналогічний попередньому (див. коментар до ст. 225 МКУ), лише у третьому підрозділі графи 1 “Тип декларації” зазначають інший літерний код – УК.

Стаття 421

Вимоги до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі

1. Приміщення магазину безмитної торгівлі може включати в себе:

- 1) торговельний зал (зали), у тому числі бари та пункти громадського харчування;
- 2) допоміжні приміщення;

3) склади магазину, в тому числі склади для товарів, що реалізуються в торговельних залах, розташованих у різних пунктах пропуску, та переміщуються між ними виключно під митним контролем, та для майна, яке використовується у таких залах для реалізації зазначених товарів.

2. Розташування магазинів безмитної торгівлі та умови реалізації в них товарів повинні виключати можливість безпосереднього ввезення цих товарів для споживання на митній території України, крім випадку, передбаченого частиною третьою статті 420 цього Кодексу.

3. У приміщенні магазину безмитної торгівлі створюється зона митного контролю.

Як правило, магазини безмитної торгівлі відкриваються в залах очікування для пасажирів закордонного та транзитного прямування великих аеропортів і морських портів, що відкриті для міжнародного сполучення у пунктах пропуску через державний кордон України.

З урахуванням місця розташування приміщень МБТ, від суб'єкта підприємницької діяльності вимагається дотримання митного законодавства, а також режиму, який встановлено на державному кордоні України.

Приміщення МБТ мають розташовуватися та облаштовуватися так, щоб унеможливити:

- а) доступ сторонніх осіб, не причетних до міжнародного сполучення;
- б) безпосереднє ввезення товарів, які реалізуються МБТ, для споживання на митну територію України.

Реалізація товарів і послуг у МБТ дозволяється за умови дотримання правил торгівлі в роздріб та наявності відповідних ліцензій і дозволів на право продажу окремих видів товарів і послуг згідно з чинним законодавством. Обов'язкова наявність дозволу НБУ на право продажу товарів за вільно конвертовану валюту.

Стаття 422

Права, обов'язки та відповідальність утримувача магазину безмитної торгівлі

1. Утримувач магазину безмитної торгівлі зобов'язаний:

- 1) своєчасно декларувати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться магазин, товари, що надходять до магазину чи вибувають з магазину, у тому числі товарні нестачі, що виникли не внаслідок умисних дій утримувача магазину, та подавати всі документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення цих товарів;

- 2) виключити можливість надходження товарів до магазину та вживати всіх можливих заходів щодо запобігання вилученню товарів з магазину поза митним контролем, у тому числі виникненню товарних нестач;
- 3) дотримуватися положень цього Кодексу та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності магазинів безмитної торгівлі;
- 4) вести облік товарів, що надходять до магазину безмитної торгівлі та реалізуються ним, і щоквартально подавати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться магазин, звіт про рух товарів у магазині за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Утримувачі магазинів безмитної торгівлі можуть у порядку, передбаченому цим Кодексом, отримати дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу або складу тимчасового зберігання закритого типу для зберігання та наступного постачання в ці магазини всіх видів товарів, у тому числі підакцизних, крім товарів, ввезення яких на митну територію України, вивезення за межі митної території України та/або переміщення митною територією України транзитом заборонено законом.

Специфіка режиму безмитної торгівлі призводить до достатньо складної системи регулювання чинним законодавством відповідної підприємницької діяльності.

Власник МБТ несе відповідальність за:

- своєчасне декларування митному органу товарів, що надходять до магазину чи вибувають із нього, та надання всіх документів, необхідних для здійснення митного контролю й митного оформлення;
- неможливість надходження до магазину та вилучення з магазину товарів поза митним контролем;
- виконання всіма працівниками МБТ норм, правил і нормативно-правових актів, що регулюють його діяльність;
- сплату обов'язкових платежів у разі порушення правил торгівлі товарами в режимі МБТ;
- ведення обліку товарів, що надходять до МБТ та реалізуються ним, і надання митному органу, у зоні діяльності якого розташований МБТ, звітів про рух товарів у такому магазині (додаток до наказу № 512);
- дотримання положень МКУ та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності МБТ.

Чинне законодавство, яке стосується режиму МБТ, вимагає від власника виконання головних завдань, а саме:

- а) забезпечення неможливості вилучення поза митним контролем товарів, які надходять до МБТ;

- б) суворе дотримання правил обліку руху товарів;
- в) пред'явлення на вимогу посадової особи митних органів звітів про всі операції, що здійснюються під режимом МБТ;
- г) додержання умов дозволу на відкриття МБТ та виконання усіх вимог митних органів, пов'язаних із упродовженням відповідного митного режиму.

Митним органом, у зоні діяльності якого відкрито МБТ, з урахуванням пропозицій його власника, затверджується процедура використання МБТ, а саме:

- а) вимоги до облаштування приміщень;
- б) надання приміщення для роботи вповноваженої особи митного органу;
- в) режим роботи, порядок відкриття (закриття) приміщень магазину та накладання митного забезпечення;
- г) порядок заміни й обміну товару;
- ґ) час і процедура інкасування та ін.

Стаття 423

Розпорядження товарами, які знаходяться в магазині безмитної торгівлі, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього магазину

1. У разі зупинення дії дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі продаж (постачання) товарів цим магазином та розміщення у ньому нових партій товарів забороняються.

2. Протягом 30 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі товари, які знаходяться у цьому магазині та перебувають в митному режимі безмитної торгівлі, підлягають декларуванню утримувачем магазину до іншого митного режиму відповідно до частини першої статті 146 цього Кодексу або розміщенню в порядку, встановленому цим Кодексом, в іншому магазині безмитної торгівлі.

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановлених частинами першою та другою цієї статті порядку та строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію несе утримувач цього магазину.

Дія дозволу на відкриття МБТ може бути зупинена на певний строк або анульована, що визначено Постановою № 1089.

Рішення про зупинення дії дозволу може прийматися ДМС України за поданням начальника митниці, командира загону прикордонного контролю або керівника державної податкової адміністрації, у зоні діяльності яких відкрито МБТ, у разі:

- а) прийняття власником (керівником) МБТ рішень, що призвели до порушення нормативно-правових актів щодо режиму МБТ;
- б) порушення митних правил або податкового законодавства;
- в) порушення режиму в пункті пропуску на державному кордоні України;
- г) порушення правил продажу товарів у МБТ.

Анулювання дозволу можливе у разі:

- а) невиконання вимог, зазначених у рішенні про зупинення дії дозволу;
- б) будь-якого порушення умов, вказаних у ст. 226, 227 МКУ та п. 13 Порядку Постанови № 1089, якщо раніше вже застосовувалося зупинення дії дозволу;
- в) зміни організації режиму зони митного контролю;
- г) невідповідності продовження дії дозволу економічній політиці України.

Дозвіл анулюється спільним наказом ДМС України та Держприкордонслужби України за поданням відповідного органу, при цьому розміщення нових партій товарів не дозволяється, продаж забороняється, всі товари з магазину безмитної торгівлі розміщуються на складі магазину.

Власник МБТ протягом 15 днів від дати набрання чинності спільним наказом про анулювання дозволу повинен повернути дозвіл відповідному митному органу, який надсилає його до ДМС України.

Повторна заява про видачу дозволу на право відкриття магазину безмитної торгівлі може бути розглянута в строки, визначені Постановою № 1089, – через рік.

Ліквідація МБТ здійснюється у порядку, встановленому Постановою № 1089, та у разі:

- а) заяви власника про ліквідацію МБТ;
- б) анулювання дозволу, за рішенням спільної робочої групи ДМС України та Держприкордонслужби України;
- в) прийняття рішення про зміну місця розташування пункту пропуску через митний кордон.

За збереження на складі магазину товару під митним контролем ліквідованого МБТ його власником сплачуються митні збори, починаючи з дати набрання чинності рішенням про ліквідацію. Товари підлягають декларуванню власником до іншого митного режиму, передбаченого ст. 226 МКУ. При цьому товари вітчизняного виробництва підлягають декларуванню за спрощеною схемою, що визначається ДМС України.

**Форма рішення
про зупинення дії дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі**

Рішення
про зупинення дії дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі
“___” _____ 20__ року № ____/_____

Пункт пропуску _____

Суб'єкт підприємницької діяльності _____

Режим роботи магазину безмитної торгівлі _____,
розташованого в зоні митного контролю.

Площа магазину _____

Дія дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі в пункті пропуску через державний кордон України “___” _____ 20__ року № _____ зупиняється рішенням Державної митної служби України та Державної прикордонної служби України на підставі

_____ (назва акта, що підтверджує факт порушення)
до “___” _____ 20__ року.

Дію дозволу на відкриття магазину безмитної торгівлі в пункті пропуску через державний кордон України від “___” _____ 20__ року № _____ продовжено рішенням Державної митної служби України та Державної прикордонної служби України на підставі

_____ (назва акта, що підтверджує факт усунення порушень)

Державна митна служба України

Державна прикордонна служба України

_____ (посада, прізвище, ініціали) (підпис)

_____ (посада, прізвище, ініціали) (підпис)

“___” _____ 20__ р.

“___” _____ 20__ р.

М.П.

М.П.

Рішення ДМС України та Держприкордонслужби України про відмову у видачі дозволу, зупинення його дії чи анулювання може бути оскаржено відповідно до чинного законодавства.

ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ МИТНОГО СКЛАДУ

Стаття 424

Митний склад

1. Митний склад – це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

2. Митний склад може бути закритого або відкритого типу.

3. Митний склад закритого типу призначається виключно для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), що укладаються утримувачем цього складу або учасниками об'єднання підприємств, учасником якого є утримувач складу.

4. Митний склад відкритого типу призначається для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними як утримувачем цього складу, так і будь-якими іншими особами.

Застосування митного складу – необхідна умова для надання низки послуг, а також задоволення власних потреб суб'єктами господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Згідно з розд. 1 Спеціального додатка D до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур режим митного складу визначається як митний режим, відповідно до якого ввезені товари зберігаються під митним контролем у визначеному для цих цілей місці (митному складі) без сплати ввізних мит та податків. Таким чином, митний склад, як визначене місце, необхідний для реалізації митного режиму митного складу, однак сфера його застосування ширша. Так, на ньому можуть зберігатися і товари, поміщені під інші митні режими.

Митному складові притаманна низка ознак. По-перше, він є місцем зберігання товарів як основних об'єктів переміщення через митний кордон, і

такі товари ввозяться або вивозяться з України згідно із зовнішньоекономічними контрактами. Отже, користувачем митного складу може бути лише суб'єкт господарювання, який бере участь у зовнішньоекономічних відносинах. По-друге, митний склад має відповідати встановленим законодавством технічним вимогам. По-третє, склад визнається митним лише у разі надання йому такого статусу в спеціальному порядку, визначеному наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу "митний склад" та позбавлення такого статусу" від 16.07.2012 № 835.

Технічні вимоги, які висуваються до митного складу, можна поділити на три групи: вимоги до облаштування; вимоги до обладнання; функціональні умови.

Вимоги до облаштування передбачають, що до митного складу повинна прилягати територія з твердим покриттям, придатна для стоянки вантажних транспортних засобів. Сам митний склад чи територія, що до нього прилягає, має бути обладнана вантажною рампою з урахуванням видів транспорту, для обслуговування яких призначено склад. Вантажна рампа та інші конструкції забезпечують можливість проведення навантажувально-розвантажувальних операцій на самому митному складі або/та на прилеглій до нього території. Вікна митного складу мають бути захищені ґратами, а двері та ворота – надавати можливість для накладення не менше ніж двох засобів забезпечення. Загалом склад повинен бути споруджений так, щоб запобігати проникненню до нього сторонніх осіб. Також на митному складі чи прилеглій території має бути влаштовано оглядовий майданчик.

За вимогами до обладнання митного складу на ньому має бути встановлено:

- на в'їзді до прилеглої території контрольна-пропускна система (за певних умов автоматизована), що забезпечує реєстрацію й облік транспортних засобів, які доставляють товари на митний склад;
- охоронна та протипожежна сигналізація, а також засоби пожежогашіння. Охоронні сигналізації можуть не встановлюватися за умови цілодобової охорони складу;
- сертифіковане (перевірене) спеціальне обладнання для зважування товарів, а на митних складах, призначених для зберігання наливних чи насипних товарів, – сертифіковані (перевірені) засоби обліку таких товарів і контролю за ними;
- засоби освітлення митного складу та прилеглої до нього території;
- навантажувально-розвантажувальна техніка (з урахуванням специфіки митного складу);
- канали та засоби зв'язку для роботи посадових осіб митниці та інших державних контрольних органів (у разі їх розміщення);

– система відеоспостереження.

Система відеоспостереження відіграє визначальну роль у забезпеченні митного контролю над товарами, розміщеними на митному складі, тому до неї встановлено спеціальні вимоги. Зокрема, вона має забезпечувати нагляд за складським приміщенням чи майданчиком і прилеглою територією, фіксацію отриманих даних, їх архівування й збереження. Кількість відеокамер і схема їх розміщення погоджуються з керівником митниці. При цьому враховується, що відеокамер має бути достатньо для нагляду за в'їздами на прилеглу територію митного складу та виїздами з неї, а також за воротами та дверними отворами митного складу, через які товари розміщуються на складі або випускаються зі складу. Отримана відеоінформація повинна зберігатись не менше як рік. Також у ч. 2 дод. 1 до Порядку надання складським об'єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу встановлено технічні вимоги до пристроїв відеоспостереження.

Згідно з функціональними умовами митний склад має бути влаштований таким чином, щоб забезпечувати посадовим особам митної служби під час виконання ними службових обов'язків безперешкодний доступ до товарів, розміщених на ньому, та документів на ці товари; надавати таким особам належні умови для роботи на митному складі, зокрема необхідні для роботи приміщення, комп'ютерну техніку; забезпечувати доступ до системи відеоспостереження та її архівів; забезпечувати необхідними засобами зв'язку.

Визнання складського приміщення митним складом і надання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу здійснюються згідно з приписами гл. 58 МКУ та Порядку надання складським об'єктам статусу “митний склад” і позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 № 835.

Згідно з установленим порядком суб'єкт господарської діяльності, який має намір відкрити митний склад, подає до митниці, у зоні діяльності якої розміщується складський об'єкт, заяву в такій формі:

ЗАЯВА

про відкриття митного складу

Прошу надати складському об'єкту статус “митний склад” відкритого/закритого (необхідне підкреслити) типу.

У зв'язку з цим повідомляю таке:

1.

(повне та скорочене (за наявності) найменування юридичної особи/прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи – підприємця; код за ЄДРПОУ/реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті))

2. _____
(місцезнаходження/місце проживання заявника)
3. _____
(місцезнаходження (поштова адреса) складських об'єктів)
4. _____
(кількість складських об'єктів, площа або об'єм кожного з них)
5. _____
(характеристика матеріально-технічного оснащення складських об'єктів)
6. _____
(наявність охоронної та протипожежної сигналізації, протипожежного обладнання)
7. _____

Документи, що додаються до заяви:

Заявник _____ М.П.
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

До заяви додаються:

- 1) засвідчені у визначеному законодавством порядку копії документів, що підтверджують право власності на складські об'єкти або право користування ними;
- 2) засвідчені заявником копії:
 - акта прийняття до експлуатації системи пожежної сигналізації;
 - наказу підприємства про створення власного підрозділу охорони та положення про такий підрозділ. У разі відсутності власного підрозділу охорони надається копія договору про надання послуг з охорони приміщень, територій з органами МВС України або підприємством, що здійснює діяльність із надання послуг з охорони власності та громадян. У такому разі разом із договором надається копія ліцензії;
 - дозволу на початок роботи новостворених підприємств, введення в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих, житлових об'єктів та об'єктів іншого призначення;
 - висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи чинних об'єктів;
 - загального плану території, на якій розташовані об'єкти, що їх планується використовувати як митний склад, із зазначенням місцезнаходження й розмірів, із позначенням розташування системи відеоспостереження, під'їзних шляхів, схеми руху транспортних засобів та плану кожного об'єкта митного складу (із зазначенням розміщення вікон, дверей, воріт, внутрішнього обладнання тощо);

- технологічної схеми із зазначенням засобів контролю та обліку (для митних складів для зберігання наливних та насипних товарів);
 - технічних паспортів на обладнання системи відеоспостереження;
- 3) проект процедури експлуатації митного складу.

Митницею у строк, що не перевищує 10 робочих днів із дати отримання заяви, здійснюється огляд майбутнього митного складу. За результатами огляду складається акт, у формі, встановленій для актів огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де зберігаються товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (детальніше див. коментар до ст. 343). У той самий термін проводиться перевірка відомостей, зазначених у поданих заявником документах. У разі визнання відповідності складського об'єкта встановленим вимогам митниця у строк, що не перевищує трьох робочих днів із дати складання акта, видає наказ про прийняття рішення щодо надання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу, затверджує Процедуру експлуатації митного складу і не пізніше наступного робочого дня після її затвердження надсилає електронною поштою до ДМС України лист-повідомлення для внесення складського об'єкта до Реєстру митних складів.

Після внесення складського об'єкта до Реєстру та протягом трьох робочих днів із дати прийняття рішення про надання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу митниця надсилає заявнику витяг із Реєстру.

Рішення про відмову в наданні дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу може бути прийняте лише в чітко визначених випадках. До підстав для відмови належать:

- недостовірні дані в заяві про відкриття митного складу та доданих до неї заявником документах;
- відсутність документа, подання якого передбачено Порядком надання складським об'єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу;
- невідповідність складських об'єктів вимогам, встановленим Порядком надання складським об'єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу.

Про відмову в наданні дозволу на відкриття й експлуатацію митного складу митниця повідомляє заявника письмово протягом 10 робочих днів із дня отримання заяви з обов'язковим зазначенням причин відмови.

Митні склади можуть класифікуватися за різними критеріями. Залежно від виду технічного призначення складського об'єкта, який набув такого статусу, склади поділяють на: відкриті майданчики (спеціально обладнані та огорожені території, пристосовані для зберігання товарів та розташовані поза межами приміщення); криті майданчики (криті, спеціально обладнані та огорожені території, пристосовані для зберігання товарів та розташовані поза межами приміщення); приміщення (частини внутрішнього об'єму будівлі, обмежені будівельними елементами, з можливістю входу і виходу); резервуари (вмістища (наземні або підземні) для зберігання рідин, газу або сипких товарів); холодильні (морозильні) камери (споруди, приміщення або апарати, в яких підтримується постійний температурний режим за допомогою холодильного обладнання). Залежно від структури митні склади поділяють на прості (з одного складського об'єкта) та складні (з кількох складських об'єктів). Залежно від рівня інтегрованості вирізняють відособлені митні склади та митні склади, що входять до вантажного митного комплексу.

Особливе значення має класифікація складів за критерієм господарського призначення, прямо закріплена у ч. 2 коментованої статті, згідно з якою можна виокремити митні склади закритого типу та митні склади відкритого типу.

Митні склади закритого типу використовуються тільки їх утримувачем або учасниками об'єднання підприємств, до яких входить утримувач, із метою задоволення власних господарських, комерційних і виробничих потреб. Такі об'єднання утворюються у формі асоціації, корпорації, консорціуму, концерну та в інших формах, передбачених законом. Вони можуть бути як суто господарськими, так і державними господарськими або комунальними господарськими. На закритий митний склад може бути поміщений лише товар, що переміщується через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами, однією із сторін яких є утримувач митного складу або підприємство-партнер, що входить із ним до одного об'єднання підприємств. Законодавцем не встановлено спеціальних норм, що регулюють відносини між утримувачем митного складу та його партнерами.

Митний склад відкритого типу призначається для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними як утримувачем цього митного складу, так і будь-якими іншими особами. Такий склад використовується з метою отримання прибутку. У МКУ прямо не зазначено, що утримувач митного складу відкритого типу повинен мати ліцензію на здійснення діяльності митного брокера, однак особли-

вості декларування товарів, поміщених під митний режим митного складу, вимагають наявності такої ліцензії. Під час надання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу митниця перевіряє, чи внесений його утримувач до реєстру митних брокерів. Разом із тим відсутність ліцензії на здійснення такої діяльності не належить до підстав для відмови у наданні згаданого дозволу.

Стаття 425

Правове регулювання взаємовідносин утримувача митного складу з іншими особами та митними органами

1. Взаємовідносини утримувача митного складу відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором.

2. Взаємовідносини утримувача митного складу з митним органом визначаються затвердженою керівником митного органу та погодженою утримувачем митного складу процедурою експлуатації такого складу, яка встановлює:

- 1) перелік посадових осіб, які мають право доступу на митний склад;
- 2) особу керуючого митним складом;
- 3) мінімальну кількість посадових осіб митного органу, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;
- 4) режим роботи складу;
- 5) терміни подання утримувачем митного складу звітів про рух товарів на складі;
- 6) особливості функціонування митного складу (за наявності).

3. У разі розміщення товарів на митних складах з ініціативи митного органу взаємовідносини власника митного складу з митними органами визначаються у відповідному договорі, укладеному згідно з цивільним законодавством України.

Коментована стаття встановлює окремі правила взаємодії утримувачів митних складів з іншими суб'єктами в процесі використання таких складів. Зазвичай відносини цих утримувачів з іншими юридичними особами мають приватноправовий характер, тоді як відносини з митними органами, що здійснюють державне управління у сфері функціонування митних складів, є публічно-правовими. Однак із загального правила можливі окремі винятки.

Правові відносини, що виникають між утримувачем митного складу відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, мають чіткий господарський характер. Вони виникають і розвиваються на підставі укладеного господарського договору (контракту). За змістом ці відноси-

ни близькі до договору зберігання на товарному складі. Порядок укладення, виконання та припинення таких договорів регулюється параграфами 1 і 2 гл. 66 ЦК України, а також іншими нормами Цивільного та Господарського кодексів України. Однак договір на зберігання товарів на митному складі має й особливості. Вони виявляються в: обмеженому терміні зберігання товару; спеціальному порядку здійснення операцій з товаром, що перебуває на митному складі; необхідності дозволу митних органів на видачу товарів із митного складу (припинення договору) тощо. Також договір зберігання товарів на митному складі може змінюватися залежно від того, під який митний режим поміщено об'єкт зберігання. Спеціальних вимог до укладення таких договорів законодавством не передбачено, вони не вважаються зовнішньоекономічними і не потребують спеціальної державної реєстрації. Крім того, законодавцем передбачена можливість надання утримувачем митного складу послуг, не пов'язаних зі зберіганням товарів як таким, а саме з перевантаження чи довантаження транспортних засобів. Такі послуги залежно від змісту можуть надаватися на підставі інших видів господарських договорів.

Уся діяльність митного складу здійснюється відповідно до внутрішньо-організаційного нормативного документа – Процедури експлуатації митного складу. При поданні до митниці заяви про відкриття митного складу його утримувач, крім іншого, додає до заяви самостійно розроблений і належним чином погоджений проект Процедури експлуатації митного складу. У разі надання дозволу на відкриття митного складу митниця затверджує Процедури експлуатації митного складу, таким чином перетворюючи проект на документ нормативного характеру. Чинними підзаконними актами не встановлено типової Процедури експлуатації митного складу, однак ч. 2 коментованої статті визначає дані, що підлягають обов'язковому відображенню у Процедурі. До них належать: перелік посадових осіб, які мають право доступу на митний склад; особа керуючого митним складом; мінімальна кількість посадових осіб митного органу, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення; режим роботи складу; терміни подання утримувачем митного складу звітів про рух товарів на складі; особливості функціонування митного складу (за наявності). Крім наведених, до Процедури можуть бути зараховані інші норми, що регулюють порядок функціонування митного складу та його взаємодії з митними органами. Роль такої Процедури в діяльності митного складу надзвичайно велика. На це вказує хоча б та обставина, що дані для внесення складського об'єкта до Реєстру митних складів надсилаються до ДМС України не після прийняття рішення про надання дозволу на відкриття та

експлуатацію митного складу, а лише після затвердження Процедури експлуатації митного складу.

У разі виникнення необхідності переоформлення дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу перезатвердженню підлягає і Процедура експлуатації митного складу.

У ч. 3 коментованої статті вказується, що за певних обставин митні органи можуть самостійно ініціювати розміщення товарів на митному складі. Це можливо насамперед у випадках, коли згідно із ст. 238 Кодексу товари передаються на зберігання митному органу, однак із технічних причин не можуть бути розміщені на його складах. Тоді митному органу надано право передавати ці товари на зберігання підприємствам, на складах яких створено необхідні умови для їх належного зберігання. Найімовірнішим претендентом, якому можуть бути передані такі товари, є підприємство, яке надає платні послуги щодо зберігання товарів під митним контролем, тобто утримувач митного складу. Вступаючи у правові відносини з цим утримувачем стосовно розміщення на ньому товарів, митний орган виступає не як орган державного управління, а як учасник господарських відносин, тому таке розміщення здійснюється на підставі відповідного господарського договору. Не можуть бути поміщені на митний склад з ініціативи митних органів товари, що підлягають обов'язковій передачі на зберігання митним органам, вичерпний перелік яких наведено у ч. 1 ст. 238 Кодексу.

У цій статті законодавцем не визначено, як складаються правові відносини між утримувачем митного складу закритого типу та підприємствами, що є учасниками об'єднання підприємств, до яких входить утримувач. Найімовірніше, вони мають бути врегульовані статутними документами об'єднання підприємств.

Стаття 426

Розміщення товарів на митних складах

1. На митному складі можуть розміщуватися товари:
 - 1) поміщені у митний режим митного складу (у тому числі консолідовані вантажі);
 - 2) поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території (без зміни цих митних режимів на митний режим митного складу);
 - 3) призначені для тимчасового зберігання під митним контролем (на умовах, встановлених цим Кодексом для складів тимчасового зберігання).

Коментована стаття встановлює перелік випадків, коли товари можуть бути розміщені на митному складі. Першим і найпоширенішим є поміщення товарів у режим митного складу. Власне, цей режим вибирається саме з метою розміщення товарів на такому складі. Зазвичай такі товари поміщуються на митний склад на весь строк дії митного режиму, однак із цього правила можливі винятки. Наприклад, до закінчення дії митного режиму митного складу товари, з дозволу митних органів та під фінансові гарантії, можуть бути тимчасово вивезені з митного складу на термін, що не перевищує 45 днів; товари можуть бути переміщені на інший митний склад у разі неможливості їх подальшого зберігання тощо. У будь-якому разі видача товарів, поміщених у митний режим митного складу, з цього складу та їх переміщення здійснюються під митним контролем та з дозволу митних органів. Жодних обмежень щодо розміщення на митному складі товарів, поміщених у цей режим, немає, хоча ч. 1 ст. 122 МКУ встановлено перелік товарів, які не можуть бути поміщені під митний режим митного складу (детальніше див. коментар до ст. 122 МКУ). Це автоматично унеможлиблює їх розміщення на митному складі як поміщених під указаний митний режим.

Другим випадком розміщення товарів на митному складі є поміщення їх під інший митний режим. Вичерпний перелік митних режимів, які дають змогу розмістити товари на митному складі, наводиться у п. 2 ч. 1 коментованої статті. До таких режимів належать: транзит, тимчасове ввезення, переробка на митній території, експорт, тимчасове вивезення, переробка за межами митної території. Однак якщо поміщення товару під режим митного складу потребує його обов'язкового розміщення на митному складі, то у разі поміщення під інший митний режим товар може бути розміщений на митному складі лише з власної волі особи, яка здійснює його переміщення. По суті, розміщення таких товарів на митному складі не впливає на реалізацію попередньо вибраного митного режиму, хоча й потребує дотримання окремих додаткових умов.

Третім випадком є розміщення на митному складі товарів, які не поміщені під конкретний митний режим, однак перебувають під митним контролем. Такі товари, згідно із ст. 201 МКУ, передаються на тимчасове зберігання. Вони можуть передаватися на тимчасове зберігання як на склади тимчасового зберігання, так і на митні склади, склади митних органів, а гуманітарна допомога, згідно з приписами Закону України "Про гуманітарну допомогу" від 22.10.1999 № 1192-XIV, також на склади організацій – отримувачів гуманітарної допомоги. У разі розміщення на митному складі товарів, митного режиму яких ще не визначено і які перебувають на тимчасовому зберіганні, вони зберігаються на умовах, встановлених МКУ для складів тимчасового зберігання. Ці умови визначаються переважно при-

писами гл. 29 “Тимчасове зберігання” МКУ. Крім того, з цього питання на виконання відповідних приписів Кодексу ухвалено низку підзаконних актів, зокрема Положення про склади тимчасового зберігання, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613.

Строк перебування на митному складі товарів, які поміщені туди для тимчасового зберігання, не може перевищувати 90 днів.

Стаття 427

Зберігання товарів на митному складі

1. Товари, поміщені в різні митні режими, що знаходяться на одному митному складі, зберігаються на ньому окремо.

2. Товари можуть бути розміщені на митному складі без вивантаження їх з транспортних засобів за згодою утримувача такого складу та за умови погодження власником товару (або уповноваженою ним особою) таких дій із особою, відповідальною за транспортний засіб.

3. Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, не можуть розміщуватися на митних складах, які не забезпечують відповідні умови для зберігання таких товарів.

Однією з обов’язкових ознак митного складу є те, що це складський об’єкт, тобто приміщення, споруда, майданчик, котрий може використовуватися його утримувачем як для зберігання власних товарів, так і для надання послуг за договорами зберігання. Однак товари, що зберігаються на такому складі, перебувають під митним контролем і це потребує дотримання певних вимог до організації їх зберігання. Коментована стаття встановлює три такі вимоги.

Насамперед товари, поміщені в різні митні режими, що перебувають на одному митному складі, зберігаються на ньому окремо. Це повніше забезпечить можливість безперешкодного доступу посадових осіб митниці під час здійснення ними службових обов’язків до товарів, які перебувають під митним контролем, а також спростить ведення складського обліку. Крім того, окремо мають зберігатись товари, що не поміщені під митний режим (перебувають на тимчасовому зберіганні).

Товари можуть розміщуватися на митному складі без вивантаження їх із транспортних засобів. Розміщення в такому порядку доцільне, коли товари не призначені для тривалого зберігання: поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту,

тимчасового вивезення, переробки за межами митної території; перебувають на тимчасовому зберіганні; розміщені на митному складі з метою перевантаження на інші транспортні засоби (наприклад, консолідовані вантажі). Таке розміщення потребує згоди утримувача митного складу за умови погодження з особою, відповідальною за транспортний засіб, із допомогою якого здійснюється переміщення товарів. Погодження дій щодо розміщення на митному складі товарів без вивантаження їх із транспортних засобів з особою, відповідальною за транспортний засіб, необхідне з двох причин. По-перше, таке погодження підтверджує, що транспортний засіб придатний для зберігання товарів впродовж певного проміжку часу, а по-друге, що транспортний засіб може бути затриманий протягом тривалішого проміжку часу, ніж передбачено для звичайного перевезення товарів. Коли особи власника товару та власника транспортного засобу збігаються, отримання такого погодження не є необхідним. Згода утримувача митного складу на розміщення на митному складі товарів без вивантаження їх із транспортних засобів засвідчує технічну можливість такого розміщення, а надаючи її, утримувач бере на себе стосовно не вивантажених товарів ті самі зобов'язання, що й стосовно вивантажених.

Третя вимога до зберігання товарів на митному складі, на перший погляд, не є специфічною. Згідно з нею небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, не можуть розміщуватися на митних складах, які не забезпечують відповідних умов для зберігання цих товарів. Таке правило є необхідною передумовою виконання будь-якого договору зберігання, однак у цьому випадку його застосування має зовсім іншу мету. Передусім його дотримання має не гарантувати інтересів власника, а забезпечити незмінний стан товару впродовж його перебування під митним контролем. Якщо на момент розміщення товару на складі вказані умови були дотримані, однак упродовж зберігання порушені (наприклад, вийшла з ладу морозильна камера, яка забезпечувала умови зберігання заморожених харчових продуктів), то утримувач складу має негайно повідомити про це власника товару. Коли немає можливості одержати згоди власника товару, утримувач митного складу з дозволу митних органів має право передати його на зберігання на інший склад.

Припис ч. 3 коментованої статті повною мірою поширюється на митні склади закритого типу. Навіть якщо утримувач такого складу вважає комерційно виправданим зберігання свого товару разом із товарами, що можуть йому зашкодити, або зберігання товару з порушенням необхідних умов, яке може зашкодити якості товару, вчинення таких дій буде проти-

правним, оскільки такі дії ставлять під загрозу забезпечення незмінного стану товару впродовж його перебування під митним контролем.

Стаття 428

Облік товарів на митному складі

1. Утримувач митного складу веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щоквартально подає митному органу звіт про рух товарів на складі за попередній квартал за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

2. Облік товарів на митному складі ведеться утримувачем митного складу на рівні підгрупи (чотирьох знаків) згідно з УКТ ЗЕД з використанням звичайних правил складського обліку.

3. Утримувач митного складу несе передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність:

- 1) за недодержання порядку зберігання товарів на митному складі та здійснення з цими товарами операцій, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 127 цього Кодексу;
- 2) за видачу товарів без дозволу митного органу;
- 3) за втрату товарів, крім втрати при здійсненні з цими товарами операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу.

4. Власник товарів або уповноважена ним особа несе передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність:

- 1) за недодержання порядку здійснення з товарами операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу;
- 2) за втрату товарів при здійсненні операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу.

5. У разі втрати чи видачі без дозволу митного органу товарів, крім втрати товарів при здійсненні операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, утримувач митного складу зобов'язаний сплатити митні платежі, установлені законом на імпорт цих товарів.

6. У разі втрати товарів при здійсненні операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, власник товарів зобов'язаний сплатити митні платежі, установлені законом на імпорт цих товарів.

7. Зазначені особи звільняються від обов'язку зі сплати митних платежів, установлених законом на імпорт товарів, якщо товари, що зберігаються на митному складі, втрачено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, що підтверджено в установленому порядку, а також у разі природних втрат за нормальних умов зберігання.

8. Особи, які брали проби чи зразки товарів, несуть передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за недодержання встановленого законодавством порядку взяття проб та зразків товарів.

Коментована стаття мало відповідає своїй назві й містить низку норм, які не пов'язані між собою ні логічно, ні структурно.

Згідно з приписами ч. 1 та 2 утримувач митного складу, як і будь-якого іншого складу, зобов'язаний вести облік товарів, які розміщуються на цьому складі, перебувають на ньому та випускаються зі складу. Відповідальність за приймання, зберігання та випуск товарів покладається на матеріально відповідальних осіб, з якими під час призначення на посаду укладається письмовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Цей договір повинен зберігатись у головного бухгалтера підприємства – утримувача митного складу. Коло службових обов'язків матеріально відповідальних осіб визначається їх посадовою інструкцією та іншими внутрішніми документами, у тому числі Процедурою експлуатації митного складу. Крім іншого, матеріально відповідальні особи ведуть складський облік шляхом кількісного обліку товарів, розміщених на митному складі. Під час такого обліку фіксуються найменування товарів, їх вид, кількість, вага, за необхідності об'єм, кількість зайнятих товарних місць та інші ознаки. Відповідні дані відображаються у книзі складського обліку чи іншому аналогічному документі. Поширення набуло використання програмних продуктів, що дають змогу вести облік товарів на складі в електронній формі. Загалом облік товарів на митному складі ведеться з використанням загальних правил складського обліку та із застосуванням широкого досвіду, що сформувався у цій сфері.

Однак облік товару на митному складі має особливості. До них, зокрема, належать такі:

- товари обліковуються з використанням УКТ ЗЕД на рівні підгрупи (чотирьох знаків);
- в облікових документах фіксується митний режим, у який поміщено товар. У разі зміни митного режиму це має відобразитися у складському обліку та відповідному звіті, що надається митним органам. У разі поміщення товару на тимчасове зберігання про це робиться окремий запис;

- фіксується не лише вартість товару, а й валюта (код валюти) контракту, на підставі якого товар переміщується через митний кордон;
- зазначаються дата розміщення товару на митному складі та кінцева дата його зберігання.

Для того щоб забезпечити ведення складського обліку та сприяти здійсненню митного контролю на товари, що зберігаються на митному складі, в обов'язковому порядку накладається забезпечення утримувача митного складу та, крім випадків, визначених законодавством України з питань державної митної справи, митне забезпечення посадової особи митниці, в якій проводиться митне оформлення цього товару.

За результатами складського обліку утримувач митного складу подає митному органу, уповноваженому здійснювати контроль за його діяльністю, звіт про рух товарів на складі за попередній квартал. Форма цього документа затверджена як додаток 2 до Порядку надання складським об'єктам статусу "митний склад" та позбавлення такого статусу. Звіт подається в електронній формі. Крім того, митним органам надано право вимагати подання позачергового звіту. Однак подання такого документа можна вимагати не частіше ніж один раз на рік.

За неподання звіту про рух товарів на складі ст. 475 МКУ передбачено накладення штрафу у розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, однак застосування цієї норми дещо проблематичне, оскільки нині митним законодавством не встановлено строку, упродовж якого такий звіт слід подати і, відповідно, встановити не лише момент, а й сам факт вчинення правопорушення неможливо.

Частини третя й четверта коментованої статті жодним чином не пов'язані з обліком товарів. Їх норми є роз'ясненнями до ст. 478 МКУ. Вони уточнюють, у яких випадках за порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій з ними адміністративну відповідальність несе утримувач митного складу, а в яких – власник товару, хоча необхідність такого роз'яснення досить сумнівна.

У ч. 5–7 коментованої статті вирішуються питання щодо особливостей справляння податкових платежів у разі грубого порушення правил зберігання товарів на митному складі. За загальним правилом у разі втрати чи видачі без дозволу митного органу товарів, що зберігались на митному складі, до державного бюджету мають бути сплачені митні платежі, встановлені законом на імпорт втрачених товарів. Це правило застосовується незалежно від того, під яким митним режимом перебував утрачений товар. У разі втрати товару, що перебував на тимчасовому зберіганні, чи видачі його без дозволу митних органів також використовується це правило. Оскільки такі товари зберігаються на умовах, встановлених для складів

тимчасового зберігання, то правовим підґрунтям для стягнення податкових платежів буде не ч. 4 ст. 428, а ч. 5 ст. 201 МКУ.

Суб'єкт, на якого покладається обов'язок сплатити митні платежі, визначається залежно від конкретних обставин справи. Коли товар було втрачено під час здійснення дій із підготовки до продажу та транспортування (консолідація та подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепкування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та ін.), на вчинення яких був наданий дозвіл митного органу, то сплатити митні платежі зобов'язаний власник товару. У разі втрати товару за інших обставин, а також у разі його видачі (випуску з митного складу) без дозволу митного органу сплатити митні платежі зобов'язаний утримувач митного складу. Зауважимо, що утримувач митного складу несе відповідальність за видачу з митного складу без дозволу митного органу товарів, поміщених не лише у режим митного складу, а й у інші митні режими та на тимчасове зберігання.

Якщо товар було втрачено в результаті аварії, дії обставин непереборної сили, то власник товару чи утримувач митного складу може бути звільнений від обов'язку сплати митних платежів, якщо наявність аварії чи обставин непереборної сили буде підтверджено в установленому порядку. Аварія – це небезпечна подія техногенного характеру, у зв'язку з якою товари, що перебувають на митному складі, були втрачені. Обставини непереборної сили – це надзвичайні та невідворотні події, що виникли незалежно від волі особи, зокрема стихійне лихо (землетрус, пожежа, повінь, зсув тощо), сезонне природне явище (замерзання моря, проток, портів, ожеледиця тощо), введення воєнного чи надзвичайного стану, страйк, громадянські заворушення, злочинні дії третіх осіб, прийняття рішень законодавчого або нормативно-правового характеру, обов'язкових для особи, закриття шляхів, проток, каналів, перевалів та інші надзвичайні й невідворотні за таких умов події. Факт наявності аварії чи обставин непереборної сили потребує документального підтвердження. Залежно від конкретної ситуації такі документи можуть видаватися органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади, іншими спеціально уповноваженими на це державними органами, а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади тощо. Однак самого факту існування аварії чи обставин непереборної сили для звільнення від сплати податкових платежів замало. Необхідно вказати, як вони вплинули на втрату (знищення) товару, встановити причинно-наслідковий зв'язок між подією та наслідком у вигляді втрати товару.

Порядок підтвердження факту втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили детально регулюється розд. 8 Порядку вико-

нання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму, затвердженого наказом Міністерства фінансів України “Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму” від 31.05.2012 № 657.

Також утримувач митного складу може бути звільнений від обов’язку сплати митних платежів, якщо товар було втрачено в разі природних втрат за нормальних умов зберігання. У такому разі необхідність надання документів, виданих сторонніми суб’єктами, що підтверджують цю втрату, не передбачена. Натомість, зважаючи на затверджені нормативи втрат, слід провести розрахунки, які б підтвердили обсяг природних втрат і дали змогу довести, що остаточна втрата товару стала їх наслідком.

Можливість звільнення утримувача митного складу від сплати митних платежів у разі видачі товарів, які зберігались на митному складі, без дозволу митного органу не передбачена.

Власник товару чи утримувач митного складу мають негайно повідомити про втрату товару, що зберігався на митному складі, митний орган, який здійснює контроль за таким складом, і надати йому відповідні документи та матеріали.

Стаття 429

Розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, в разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу

1. У разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу розміщення нових партій товарів на цьому складі не дозволяється.

2. Протягом 30 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу товари, які зберігаються на цьому складі, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем митного складу на інший митний склад, на склад митного органу чи заявлені в інший митний режим.

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, несуть власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу.

Діяльність із утримання митного складу є одним із специфічних видів підприємницької (господарської) діяльності. З метою забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захисту економічних і соціальних інтерес-

сів держави, суспільства та окремих суб'єктів господарювання щодо його здійснення застосовується спеціальний засіб правового регулювання. За природою він дуже близький до ліцензування, однак ним не охоплюється. Господарським кодексом України та іншими нормативно-правовими актами господарського законодавства не передбачено використання такого засобу правового регулювання, як надання дозволів на здійснення окремих видів господарської діяльності. Тому про надання дозволів, передбачених розд. XV МК України, можна говорити як про квазіліцензування, пристосоване до вимог та особливостей сфери здійснення державної митної справи. Це передбачає тісніший, майже постійний контакт суб'єкта господарювання, який провадить таку діяльність, із митними органами. Крім того, якщо ліцензія є строковим документом, то дозвіл, у тому числі на утримання митного складу, є безстроковим. Однак законодавством передбачена можливість зупинення його дії на термін до 30 днів та анулювання (детальніше див. коментар до ст. 412 МКУ).

Рішення про зупинення дії на термін до 30 днів чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу може бути прийняте митним органом, який його видав. Якщо діяльність відповідної митниці припинена або змінено її зону, то до Реєстру митних складів має бути внесена інформація про зміну митниці, яка здійснює контроль за роботою конкретних митних складів. Разом із повноваженнями на здійснення контролю до митного органу переходить і право на прийняття рішення про зупинення дії чи анулювання вказаного дозволу.

Рішення про зупинення дії чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу оформляється наказами. Ці накази мають різний зміст. Наказ про зупинення дії такого дозволу повинен містити:

- 1) причини, з яких зупинено дію дозволу (відповідно до ч. 2 ст. 412 МКУ), та строк, на який зупинено дію дозволу;
- 2) вимогу до утримувача митного складу щодо усунення недоліків із зазначенням, відповідно до МКУ, кінцевої дати усунення таких недоліків (крім випадку зупинення дії дозволу за заявою утримувача митного складу);
- 3) попередження про подальше анулювання дозволу в разі невиконання вимог, зазначених у цьому наказі (крім випадку зупинення дії дозволу за заявою утримувача митного складу).

Наказ про анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу має містити лише інформацію про підстави для такого анулювання згідно з ч. 3 ст. 412 МКУ. Якщо дозвіл анулюється на підставі п. 1 ч. 3 ст. 412 МКУ, попереднє зупинення дії дозволу є обов'язковим.

Після прийняття рішення та оформлення наказу щодо зупинення дозволу на відкриття й експлуатацію митного складу, відповідні дані мають бути внесені до Реєстру митних складів. Коли прийнято рішення та видано наказ про анулювання дозволу, такий митний склад вилючається з Реєстру митних складів.

Обидва накази можуть бути оскаржені до вищого органу – Державної митної служби України у порядку, визначеному гл. 4 МКУ, або до адміністративного суду. Подання скарги не зупиняє дії цих наказів. У разі вирішення справи на користь скаржника наказ про зупинення дії чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу скасовується шляхом видання іншого наказу, в якому дається точне посилання на рішення, що стало причиною його видання.

Наказ про зупинення дії дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу покладає на його утримувача обов'язки щодо усунення недоліків, які заважають нормальному функціонуванню митного складу, наприклад, установити протипожежну сигналізацію; належним чином розмістити камери відеоспостереження; обладнати склад пандусом; забезпечити розміщення товарів, поміщених у різні митні режими окремо; замінити несправні засоби обліку товарів (для складу, де зберігаються рідкі та сипучі товари) тощо. Підставою для накладення таких обов'язків є невідповідність митного складу встановленим технічним вимогам, а їх виконання веде до усунення цих недоліків. Тобто зупинення дії дозволу передбачає у близькому майбутньому продовження роботи митного складу в звичайному режимі. Тому впродовж строку зупинення на митному складі можуть зберігатися товари, які були поміщені до моменту видання наказу про таке зупинення, однак інші товари поміщати заборонено.

У разі прийняття рішення про анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу поміщення нових партій товару на такий склад заборонено. Крім того, протягом 30 днів з його території мають бути вивезені товари, що були розміщені тоді, коли на складський об'єкт поширювався статус митного складу. За загальним правилом товари підлягають переміщенню під митним контролем на інший митний склад. Переміщення має здійснювати власник товарів, уповноважена ним особа або утримувач митного складу. У разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу закритого типу обов'язок із забезпечення переміщення товарів покладається на утримувача митного складу. Якщо анульовано дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу, встановити, хто з перерахованих суб'єктів зобов'язаний забезпечити переміщення товарів на інший митний склад, можна з урахуванням змісту господарських договорів, укладених між власником товару, особою, що діє за його дорученням, утримувачем митного складу та конкретних обставин.

Також передбачено можливість вивезення товарів із митного складу, дозвіл на утримання якого анульовано, на склад митних органів. Законодавець прямо не вказує, в яких випадках застосовується такий порядок. З огляду на зміст інших приписів гл. 20 і 61 МКУ з митного складу, дозвіл на діяльність якого анульовано, до складу митних органів вивозяться товари, поміщені туди на тимчасове зберігання, або інші товари, що були розміщені на митному складі з ініціативи митних органів (наприклад, у зв'язку з відсутністю необхідного обладнання на митних складах).

Третім способом звільнення складу від раніше ввезених товарів є зміна їх митного режиму або поміщення їх у митний режим (коли йдеться про товари, що перебували на тимчасовому зберіганні). Зміна митного режиму має бути здійснена відповідно до ст. 71 МКУ.

Зупинення дії чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу може призвести до неможливості виконання договорів про розміщення та зберігання товарів на митному складі. Таке зупинення дії чи анулювання дозволу, що здійснюється з ініціативи або з вини утримувача митного складу, жодним чином не звільняє його від дотримання взятих на себе договірних зобов'язань, а також від відповідальності перед контрагентом (поклажедавцем) за невиконання господарського договору.

Коментована стаття корелює з ч. 2 ст. 478 МКУ. Остання встановлює відповідальність за порушення строку розпоряджання товарами, які зберігаються на митному складі, у разі анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію. Такий строк, визначений ч. 2 коментованої статті, становить 30 днів.

У ч. 3 називається коло суб'єктів, які підлягають відповідальності за порушення митних правил, передбачене ч. 2 ст. 478 МКУ. До них належать власник товарів, строк розпоряджання якими порушено, уповноважена ним особа або утримувач митного складу, у зв'язку із закриттям якого відбулося правопорушення. Зазначимо, що власниками товарів та утримувачами митних складів у більшості випадків є юридичні особи. Водночас згідно з ч. 2 ст. 459 Кодексу суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а у разі вчинення порушень митних правил підприємствами – їхні посадові особи. Таким чином, адміністративну відповідальність за порушення строку розпоряджання товарами, згідно з ч. 2 ст. 478 МКУ, мають нести посадові особи підприємств, що є власниками товарів, строк розпоряджання якими порушено, уповноважені ними особи або посадові особи підприємства – утримувача складу. Суб'єктами цього правопорушення можуть бути й фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.

ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ВІЛЬНОЇ МИТНОЇ ЗОНИ КОМЕРЦІЙНОГО АБО СЕРВІСНОГО ТИПУ

Стаття 430

Вільна митна зона

1. Вільна митна зона – це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

2. Вільні митні зони можуть бути комерційного, сервісного та промислового типів.

3. Вільні митні зони комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків.

4. Вільні митні зони сервісного типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин.

5. Вільні митні зони промислового типу створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон.

6. Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можливо забезпечити режим вільної митної зони відповідно до цього Кодексу.

7. Відкриття вільних митних зон комерційного та сервісного типів здійснюється відповідно до положень цього розділу.

8. Відкриття вільних митних зон промислового типу здійснюється окремими законами України.

Вільна митна зона – митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування мит-

ними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони з оподаткуванням митними платежами та використанням заходів нетарифного регулювання. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на цю територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, тоді як поміщення вітчизняних товарів у цей митний режим для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можна забезпечити режим вільної митної зони.

Згідно з положеннями цієї статті вільні митні зони можуть мати різне функціональне призначення, а саме: комерційний, сервісний та промисловий типи. Відкриття вільних митних зон комерційного та сервісного типів здійснюється відповідно до положень Кодексу. Вільні митні зони промислового типу відкриваються на підставі окремих законів України.

Вільні митні зони комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків. Цей тип використовується переважно для забезпечення безперебійної роботи певного суб'єкта господарської діяльності, який функціонує на території України. Операції з поміщеними в митний режим вільної митної зони товарами, що перебувають на територіях вільних митних зон комерційного типу, обмежуються лише простими складськими операціями, необхідними для забезпечення збереження цих товарів: переміщенням товарів у межах вільної митної зони з метою раціонального розміщення, чищенням, провітрюванням, створенням оптимального температурного режиму зберігання, сушінням, захистом від корозії, боротьбою із шкідниками, інвентаризацією. Також допускаються подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, первантаження та інші подібні операції.

Вільні митні зони сервісного типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств із ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських, річкових суден, а також інших плавальних засобів чи їх частин. З поміщеними в митний режим вільної митної зони товарами, що перебувають на територіях вільних митних зон сервісного типу, дозволяється здійснення операцій, безпосередньо пов'язаних із ремонтом, модернізацією, будівництвом повітряних, морських, річкових суден, інших плавальних засобів та їх частин, а також операцій, передбачених для товарів,

що перебувають на територіях вільних митних зон комерційного типу (переміщення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння, захист від корозії тощо), необхідність яких виникла у зв'язку з експлуатацією цієї зони.

Вільні митні зони промислового типу створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон. Переліки видів товарів, які можуть бути поміщені у митний режим вільної митної зони з метою розміщення на територіях вільних митних зон промислового типу, а також виробничих операцій, які можуть здійснюватися з такими товарами, визначаються окремими законами України для кожної зони. Прикладами нормативного регулювання функціонування спеціальних (вільних) економічних зон є Закони України “Про спеціальну економічну зону “Яворів” від 15.01.1999 № 402-XIV, “Про спеціальну економічну зону “Славутич” від 03.06.1999 № 721-XIV, “Про спеціальну економічну зону “Рені” від 23.03.2000 № 1605-III, “Про спеціальну (вільну) економічну зону “Порто-франко” на території Одеського морського торговельного порту” від 23.03.2000 № 1607-III, “Про спеціальну економічну зону “Миколаїв” від 13.07.2000 № 1909-III та “Про спеціальну економічну зону “Закарпаття” від 22.03.2001 № 2322-III.

Для реєстрації вільної митної зони комерційного або сервісного типів її утримувач має подати заяву за такою формою:

ЗАЯВА
про внесення до Реєстру вільних митних зон комерційного
або сервісного типу

Начальнику _____
(найменування митниці)

_____ (назва посади керівника підприємства)¹

_____ (найменування підприємства)¹

_____ (прізвище та ініціали керівника юридичної особи
чи фізичної особи – підприємця)

ЗАЯВА

Прошу внести до Реєстру утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу _____,

(найменування юридичної особи чи прізвище, ім'я, по батькові фізичної
особи – підприємця)

код/номер² _____, місцезнаходження/місце проживання _____.

У зв'язку з цим повідомляю:

тип вільної митної зони: комерційний/сервісний (необхідне підкреслити);

адреса складу/території (необхідне підкреслити): _____;

загальна площа (м²) складу/території (необхідне підкреслити): _____;

перелік категорій посадових осіб (крім посадових осіб митниці та контролюючих органів), що матимуть право доступу у вільну митну зону: _____

_____;

керуючий вільною митною зоною: _____;

(прізвище, ім'я, по батькові)

загальна площа (м²) та/або об'єм (м³) (для резервуарів), що буде використовуватись для зберігання товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони³: _____;

склад/територію (необхідне підкреслити) облаштовано: _____

_____;

приміщення площею (м²) _____, яке (і) може (уть) бути надано (і) для розміщення посадових осіб митниці та контролюючих органів, облаштовано (і): _____

_____.

Згода на обробку та поширення персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних": _____

_____.

Перелік документів, засвідчених копій документів, що додаються до заяви: _____

(дата)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

М.П.⁶

¹ Заповнюється лише заявником – юридичною особою.

² Ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків чи номер та серія паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття ідентифікаційного номера, офіційно повідомили про це відповідні органи державної влади і мають відмітку в паспорті).

³ Для вільної митної зони сервісного типу заповнюється лише у разі здійснення операцій, зазначених у частині першій статті 131 Митного кодексу України, з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони.

⁴ Заповнюється у разі необхідності розміщення таких посадових осіб.

⁵ Фізичною особою – підприємцем надається відповідно до Закону України "Про захист персональних даних" згода митниці, якій подається заява, та Держмитслужби України на обробку та поширення її (його) персональних даних, що містяться у цій заяві, у зв'язку та в межах діяльності з ведення та оприлюднення Реєстру утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу.

⁶ Лише для юридичних осіб.

Стаття 431

Правове регулювання діяльності вільної митної зони комерційного або сервісного типу

1. Вимоги до облаштування вільних митних зон комерційного та сервісного типів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з особами, які розміщують товари у цих зонах, визначаються відповідним договором.

3. Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з митним органом визначаються затвердженою начальником митного органу та погодженою утримувачем вільної митної зони процедурою експлуатації такої зони, що встановлює:

- 1) перелік категорій посадових осіб, які мають право доступу у вільну митну зону;
- 2) особу керуючого вільною митною зоною;
- 3) мінімальну кількість посадових осіб митного органу, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;
- 4) режим роботи вільної митної зони;
- 5) терміни подання утримувачем вільної митної зони звітів про рух товарів у вільній митній зоні;
- 6) інші вимоги та умови, пов'язані з функціонуванням вільної митної зони.

Відповідно до ч. 1 цієї статті вимоги до облаштування вільних митних зон комерційного та сервісного типів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері фінансів. На сьогодні таким органом є Міністерство фінансів України. Так, наказом Міністерства фінансів України "Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу" від 30.05.2012 № 633 затверджено Порядок відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу та Правила провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу.

Утримувач вільної митної зони – підприємство-резидент, що отримало дозвіл на відкриття й експлуатацію вільної митної зони та інформація про яке внесена до Реєстру утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу, що ведеться ДМС України.

Утримувач вільної митної зони повинен:

- забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб митного органу під час виконання ними своїх службових обов'язків, а також посадо-

- вих осіб контролюючих органів при здійсненні відповідних видів державного контролю до розташованих на території вільної митної зони приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, де зберігаються товари, що підлягають митному контролю, або провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, а також засобів обліку товарів (ваг, лічильників тощо), оглядової рампи (естакади, майданчика);
- забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб митного органу до первинних документів та реєстрів бухгалтерського та складського обліку товарів під час проведення ними перевірки обліку товарів, що перебувають на території вільної митної зони;
 - вести бухгалтерський та складський облік усіх іноземних та українських товарів, що перебувають у вільній митній зоні;
 - щомісячно у терміни, встановлені у процедурі експлуатації вільної митної зони, подавати митному органу, у зоні діяльності якого вона розташована, звіт про рух товарів у такій зоні за формою, що встановлюється Міністерством фінансів України;
 - дотримуватися встановлених процедурою експлуатації вільної митної зони вимог та умов, пов'язаних із її функціонуванням;
 - забезпечити дотримання встановлених обмежень щодо порядку й засобів доступу на територію вільної митної зони та відповідних годин, протягом яких дозволяється цей доступ;
 - забезпечити цілодобову охорону території вільної митної зони;
 - забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб митного органу під час виконання ними своїх службових обов'язків до систем відеоспостереження, санкціонованого доступу осіб та зчитування номерних знаків транспортних засобів, якими облаштована вільна митна зона;
 - забезпечити у разі необхідності надання на договірній основі у користування облаштованих приміщень для розміщення на території вільної митної зони посадових осіб митного органу та контролюючих органів;
 - забезпечити функціонування засобів освітлення, систем відеоспостереження, санкціонованого доступу осіб та зчитування номерних знаків транспортних засобів, протипожежної та охоронної сигналізації, якими облаштована вільна митна зона;
 - забезпечити утримання в належному стані огорожі території вільної митної зони, пропускних пунктів, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, де зберігаються товари, що підлягають митному контролю, а також надання на договірній основі у користування приміщень для розміщення на території ВМЗ посадових осіб митного органу та контролюючих органів.

Відносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з митним органом визначаються затвердженою начальником останнього та погодженою утримувачем вільної митної зони процедурою експлуатації такої зони, що встановлює перелік категорій посадових осіб, які мають право доступу у вільну митну зону, особу керуючого вільною митною зоною, мінімальну кількість посадових осіб митного органу, які залучатимуться до здійснення митного контролю та митного оформлення, режим роботи вільної митної зони, терміни подання утримувачем вільної митної зони звітів про рух товарів у вільній митній зоні, а також інші вимоги та умови, пов'язані з функціонуванням вільної митної зони.

Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з особами, які розміщують товари в цих зонах, визначаються відповідним договором.

Стаття 432

Повноваження митних органів щодо встановлення вимог до облаштування та організації роботи вільних митних зон

1. Митний орган, у зоні діяльності якого знаходиться вільна митна зона, з метою належної організації митного контролю вимагає від утримувача вільної митної зони та органів управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони забезпечення:

- 1) спорудження огорожі по периметру території вільної митної зони та належного обладнання пропускних пунктів;
- 2) встановлення обмежень щодо порядку та засобів доступу на зазначену територію, відповідних годин, протягом яких дозволяється доступ на цю територію;
- 3) охорони території вільної митної зони.

2. Будівництво (ремонт) господарських об'єктів на території вільної митної зони здійснюється на підставі дозволу митного органу. У разі відмови у наданні зазначеного дозволу митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

З метою забезпечення запобігання несанкціонованому доступу на територію вільної митної зони та належної організації митного контролю митний орган, у зоні діяльності якого розташована вільна митна зона, вимагає від її утримувача та органів управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони забезпечення спорудження огорожі по периметру території вільної митної зони та належного обладнання пропускних пунктів, встановлення обмежень щодо порядку та засобів доступу на зазначену

територію, відповідних годин, протягом яких дозволяється доступ, а також охорони території вільної митної зони.

До облаштування територій або складів, які можуть використовуватись під час провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони, висуваються певні вимоги, зокрема, територія або склад, які можуть використовуватись при провадженні діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони, мають бути облаштовані:

- огорожею, яка встановлюється по периметру території або складу таким чином, щоб унеможливити несанкціоноване й неконтрольоване переміщення товарів, транспортних засобів та осіб через межі вільної митної зони;
- засобами освітлення в темну пору доби, що повинні забезпечувати можливість нагляду за доступом у вільну митну зону, її периметром та місцями перебування товарів під митним контролем;
- пропускними пунктами, які обладнуються системою санкціонованого доступу осіб на територію вільної митної зони та системою зчитування номерних знаків транспортних засобів, які переміщуються через межі вільної митної зони (у разі переміщення засобів автомобільного транспорту), а також засобами примусової зупинки транспортних засобів (ворота, шлагбаум тощо);
- системою відеоспостереження, яка повинна: забезпечувати можливість постійного нагляду за доступом у вільну митну зону, її периметром та місцями перебування товарів під митним контролем; мати у своєму складі лише стаціонарні відеозаписувальні пристрої, захищені від зовнішніх електромагнітних випромінювачів і грозових розрядів; забезпечувати чітке зображення відеозапису за будь-яких погодних умов, часу доби й освітлення (за температури від -30 до $+40$ °C); бути постійно увімкненою та забезпечувати автоматичну відеозйомку, увімкнення відеоспостереження й запису детектором руху; технологічно обслуговуватися для збереження запису; фіксувати на кожному кадрі час і дату запису; забезпечувати формат кадру з розподільчою здатністю не менше як 704×576 пікселів; реєструвати відеоінформацію зі швидкістю не менше ніж 1 кадр/с на канал; мати обсяг пам'яті не менше як 5 ТБ для виконання поточного запису та збереження архіву; забезпечувати можливість архівування вибраного проміжку часу на зовнішні носії або за допомогою локальної мережі; надавати можливість під'єднання до комп'ютерного обладнання митного органу, в зоні діяльності якого розташована вільна митна зона, для дистанційного перегляду відеозображення в режимі реального часу;
- охоронною сигналізацією та постійною охороною підрозділу охорони утримувача вільної митної зони або відповідного територіального

органу Міністерства внутрішніх справ України, або підприємства, яке має ліцензію Міністерства внутрішніх справ України на провадження господарської діяльності з надання послуг із охорони власності та громадян;

- приміщеннями для розміщення посадових осіб митного органу та контролюючих органів (за потреби);
- приміщеннями, резервуарами, холодильними чи морозильними камерами, критими чи відкритими майданчиками (відповідно до операцій, які здійснюватимуться з товарами у вільній митній зоні), облаштованими відповідним складським обладнанням, протипожежною та охоронною сигналізацією, а також пристроями для накладення двох засобів забезпечення;
- засобами, необхідними для проведення митного контролю товарів (з урахуванням специфіки товарів), які переміщуватимуться через межі вільної митної зони (засоби обліку товарів (ваги, лічильники тощо), оглядова рампа (естакада, майданчик), навантажувально-розвантажувальна техніка).

У разі необхідності розміщення посадових осіб митного органу на території вільної митної зони утримувач на договірній основі надає митному органу в тимчасове користування відповідні службові та побутові приміщення, а також обладнання, засоби й канали зв'язку. Пропускні пункти та інші будівлі для виконання службових обов'язків такими особами повинні відповідати таким вимогам: містити приміщення (з розрахунку 6 м² на посадову особу), обладнані протипожежною та охоронною сигналізацією, меблями, металевими шафами для зберігання службової документації, митних забезпечень, із засобами зв'язку, персональними електронно-обчислювальними машинами, комп'ютерним обладнанням для забезпечення підмикання до систем відеоспостереження, санкціонованого доступу осіб та зчитування номерних знаків транспортних засобів, а також виділеним цифровим каналом зв'язку, під'єднаним до відомчої телекомунікаційної мережі ДМС України.

Посадові особи митного органу розміщуються на території вільної митної зони у разі багаторазового переміщення товарів і транспортних засобів через межі вільної митної зони, а також, якщо товари, що переміщуються через межі вільної митної зони, при поміщенні у відповідний митний режим підлягають видам державного контролю, передбаченим ст. 319 МКУ.

Будівництво (ремонт) господарських об'єктів на території вільної митної зони здійснюється на підставі дозволу митного органу. У разі відмови в наданні цього дозволу митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово

або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася по отримання дозволу, про причини і підстави відмови.

Стаття 433

Забезпечення митного контролю на територіях вільних митних зон

1. З метою забезпечення належного митного контролю на територіях вільних митних зон митні органи мають право:

- 1) здійснювати постійний нагляд за межами зазначених територій, а також за доступом на ці території;
- 2) вимагати від утримувача вільної митної зони ведення обліку товарів, що знаходяться на території вільної митної зони, та подання звітів про рух цих товарів;
- 3) проводити перевірку товарів, що переміщуються через межі території вільної митної зони з метою забезпечення здійснення передбачених цим Кодексом операцій та недопущення переміщення заборонених товарів;
- 4) здійснювати у будь-який час перевірки товарів, що знаходяться на територіях вільних митних зон;
- 5) здійснювати інші передбачені цим Кодексом заходи, спрямовані на забезпечення контролю за операціями з товарами, що перебувають під митним контролем.

З метою забезпечення належного митного контролю на територіях вільних митних зон і згідно з п. 4.1 і 4.2 Порядку відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України “Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу” від 30.05.2012 № 633, який деталізує положення цієї статті, контроль за провадженням діяльності з відкриття й експлуатації вільної митної зони здійснюється шляхом:

- постійного нагляду за межами вільної митної зони, а також за доступом у вільну митну зону, у тому числі з використанням систем утримувача вільної митної зони: відеоспостереження за територією вільної митної зони, санкціонованого доступу осіб на територію вільної митної зони та зчитування номерних знаків транспортних засобів, які переміщуються через межі вільної митної зони;
- проведення митного огляду товарів, що переміщуються через межі вільної митної зони;
- здійснення огляду території вільної митної зони та товарів, що перебувають на цій території;
- проведення перевірки обліку товарів, що розташовані на території вільної митної зони;

- усного опитування посадових осіб утримувача вільної митної зони та посадових осіб інших підприємств, які володіють інформацією, що має значення для здійснення митного контролю у вільній митній зоні;
- проведення документальної перевірки дотримання у вільній митній зоні вимог законодавства України з питань митної справи.

Контроль за провадженням діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони покладається на митний орган, у зоні діяльності якого розташована така вільна митна зона.

Стаття 434

Допуск товарів на територію вільної митної зони

1. На територію вільної митної зони можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з митної території України.
2. На територію вільної митної зони можуть ввозитися будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, а також товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.
3. Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, допускаються на територію вільної митної зони тільки за наявності на ній відповідних умов для зберігання таких товарів.
4. Товари можуть бути розміщені у вільних митних зонах комерційного типу без вивантаження їх з транспортних засобів.
5. Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Відповідно до ч. 1 цієї статті на територію вільної митної зони можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з митної території України. Товари можуть перебувати в митному режимі ВМЗ на території вільної митної зони протягом усього часу її функціонування. Товари можуть бути розміщені у вільних митних зонах комерційного типу без вивантаження їх із транспортних засобів.

Іноземні товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, зберігають статус іноземних товарів. Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, також мають статус іноземних товарів і вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони. Українські товари, поміщені у митний режим ВМЗ, набувають статусу іноземних товарів. Українські товари, що не використовуються у виробничих та інших

господарських операціях і необхідні для забезпечення функціонування підприємств, розташованих на території вільної митної зони, а також українські товари, які використовуються у виробничих та інших господарських операціях і не витрачаються при цьому, допускаються на такі території (випускаються з них) із письмовим інформуванням митного органу без зміни їх митного статусу та поміщення в митні режими.

Окремі імперативні вимоги встановлено до ввезення на територію вільної митної зони: товарів, заборонених до ввезення в Україну, та їх вивезення з України й транзиту через територію України; товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога; товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Ввозити ці товари на територію вільної митної зони заборонено.

Небезпечні товари, а також товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, допускаються на територію вільної митної зони тільки за наявності на ній відповідних умов для їх зберігання.

Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з іноземними товарами у вільній митній зоні і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, у разі вивезення за межі вільної митної зони підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим. Інші відходи з дозволу митного органу підлягають видаленню відповідно до законодавства України.

За бажанням декларанта відходи (залишки) можуть декларуватися за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД за умови, що цьому коду відповідає найбільша ставка мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта від додержання названих заходів щодо цих товарів.

Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Митний режим вільної митної зони завершується реекспортом товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщенням їх у інший митний режим, а також у випадках конфіскації товарів чи повної втрати товарів унаслідок факту аварії або дії обставин непереборної сили, за умови його підтвердження у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Випуск у вільний обіг продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим ВМЗ, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті у разі перенесення строків сплати митних платежів у

зв'язку з наданням розстрочення або відстрочення їх сплати відповідно до ст. 100 ПК України.

Стаття 435

Облік товарів, що знаходяться на території вільної митної зони

1. Утримувач вільної митної зони або особи, які здійснюють операції з товарами на території цієї зони, ведуть облік всіх іноземних та українських товарів, що перебувають у зазначеній зоні, і щомісячно подають митним органам звіт про рух товарів у вільній митній зоні за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Будь-які зміни, що відбуваються з товарами в межах території вільної митної зони, повинні відображатися в облікових документах. Митні органи мають право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

2. Облік товарів у вільній митній зоні ведеться з використанням звичайних правил складського обліку.

Згідно з Правилами провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу, затвердженими наказом Міністерства фінансів України “Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу” від 30.05.2012 № 633, утримувач вільної митної зони зобов'язаний вести бухгалтерський та складський облік усіх іноземних та українських товарів, що перебувають у вільній митній зоні, з групуванням товарів за такими ознаками:

- іноземні;
- українські, що не використовуються у виробничих та інших господарських операціях і необхідні для забезпечення функціонування вільної митної зони;
- українські, які використовуються у виробничих та інших господарських операціях і не витрачаються при цьому;
- відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з іноземними товарами у вільній митній зоні та мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані;
- інші відходи, які підлягають видаленню відповідно до законодавства України.

Облік товарів у вільній митній зоні ведеться з використанням звичайних правил складського обліку.

Окрім того, у цій статті передбачено право митних органів вимагати подання позачергового звіту, але не частіше ніж один раз на рік.

Стаття 436

Розпорядження товарами, що перебувають у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, в разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони

1. У разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу розміщення нових партій товарів у цій зоні не дозволяється.

2. Протягом 90 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу товари, які перебувають у цій зоні, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем вільної митної зони в іншу вільну митну зону чи заявлені в інший митний режим.

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач вільної митної зони.

Відповідно до положень ч. 1 цієї статті у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу розміщення нових партій товарів у цій зоні не дозволяється.

Згідно з Порядком відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України “Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу” від 30.05.2012 № 633, дозвіл може бути анульований або його дія може зупинитися на строк до 30 днів митницею, у зоні діяльності якої розташована вільна митна зона. Дія дозволу зупиняється з дати видання митницею наказу про зупинення дії дозволу у випадках, передбачених ч. 2 ст. 412 Кодексу.

Наказ про зупинення дії дозволу повинен містити відомості про обставини такого зупинення, дату, до якої зупиняється дія дозволу, а також посадову особу митниці, відповідальну за забезпечення контролю за усуненням утримувачем вільної митної зони обставин такого зупинення.

У наказі про анулювання дозволу мають вказуватися відомості про обставини такого анулювання, дату вилучення відомостей про вільну митну зону з Реєстру вільних митних зон, яка повинна збігатися з датою видання наказу, а також про посадову особу митниці, відповідальну за вилучення відомостей про ВМЗ із Реєстру вільних митних зон.

Частина друга цієї статті передбачає порядок поводження з товарами, розташованими на території митної зони у випадку анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію ВМЗ комерційного або сервісного типу. Зокрема, протягом 90 днів із дня такого анулювання товари, які перебувають у цій зоні, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем вільної митної зони в іншу ВМЗ чи заявлені в інший митний режим. У випадку невиконання цих вимог передбачена адміністративна відповідальність власника товарів, уповноваженої ним особи або утримувача ВМЗ за ст. 477 МКУ.

У разі скасування митного режиму ВМЗ на території вільної митної зони промислового типу також протягом 90 днів від дати скасування цього режиму поміщені в цей режим товари, що зберігаються на території цієї зони, повинні бути переміщені власником або уповноваженою ним особою на територію іншої ВМЗ, реекспортовані чи задекларовані до іншого митного режиму.

ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ

Стаття 437

Склад тимчасового зберігання

1. Склад тимчасового зберігання – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

2. Склад тимчасового зберігання може бути закритого та відкритого типу.

3. Склад тимчасового зберігання закритого типу призначається виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому.

4. Склад тимчасового зберігання відкритого типу призначається для зберігання товарів, що належать будь-яким особам.

5. Товари можуть бути розміщені на складі тимчасового зберігання без вивантаження їх з транспортних засобів.

6. Порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складі тимчасового зберігання, а також випуску їх із цього складу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Поняття тимчасового зберігання товарів і транспортних засобів на складах тимчасового зберігання (СТЗ) вперше запроваджено у Митному кодексі України від 11.07.2002 № 92-IV.

Тимчасове зберігання товарів і транспортних засобів під митним контролем передбачає заходи митного контролю, відповідно до яких вони зберігаються під митним контролем у спеціально виділених і облаштованих приміщеннях, резервуарах, на майданчиках. Територія складу є невід'ємною частиною митної території України, на якій чинне законодав-

ство України. У межах території СТЗ утворюється постійна зона митного контролю.

СТЗ функціонують відповідно до норм МКУ і Порядку розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складі тимчасового зберігання, а також випуску їх із цього складу, визначеного центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. У Порядку визначено організаційні, технологічні, технічні й інші умови, пов'язані з функціонуванням СТЗ.

Наявність в інфраструктурі вантажного митного комплексу СТЗ забезпечує виконання вимоги, передбаченої Кодексом, щодо надання послуг особам, які переміщують товари через митний кордон України, а саме послуг зі зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення (ст. 443), сприяючи якісному й оперативному здійсненню всіх видів митного контролю, комплексному контролю інших державних органів. Цим планується забезпечити перевізникам – суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності реальне сприяння в процесі здійснення ними зовнішньоекономічних операцій (ст. 319 МКУ).

Митні органи висувають однакові вимоги до конструкції й облаштування СТЗ відкритого і закритого типу:

- функціонування охоронної та протипожежної сигналізації; цілодобова охорона, якщо товари зберігаються на майданчиках;
- обладнання робочих місць, призначених для працівників митних органів, які здійснюють митний контроль на цьому складі;
- обов'язкове обладнання вікон із внутрішньої сторони металевими ґратами за їх наявності в приміщенні складу;
- наявність і функціонування в достатній для забезпечення діяльності СТЗ кількості навантажувально-розвантажувальних машин та механізмів;
- наявність складського устаткування;
- освітлення згідно з чинними санітарними нормами й правилами;
- наявність спеціального сертифікованого обладнання зважування товарів, а на складах, призначених для зберігання наливних і насипних товарів, – сертифікованих засобів обліку й контролю таких товарів;
- розташування приміщення (резервуара, майданчика), що використовується як СТЗ, у межах периметра огороженої території;
- інші додаткові вимоги до конструкції, облаштування, у тому числі щодо встановлення систем відеоспостереження й місця розташування, встановлені митним органом.

За відсутності на СТЗ закритого типу товарів, що перебувають під митним контролем, утримувач СТЗ може з дозволу митного органу використовувати цей СТЗ для зберігання товарів, які не перебувають під митним контролем. Одночасне зберігання на СТЗ закритого типу товарів, що перебувають під митним контролем, і товарів, які не перебувають (не перебували) під митним контролем, не допускається.

На СТЗ відкритого типу може розташовуватися митний орган або його підрозділ, який здійснює митний контроль і митне оформлення. У разі надходження товарів на СТЗ автомобільним транспортом територія СТЗ має входити до Переліку місць прибуття автотранспорту.

Норма щодо розміщення вантажів на СТЗ без вивантаження їх із транспортного засобу є новою в митному законодавстві й спрямована насамперед на спрощення процедур митного контролю, скорочення витрат власника вантажу на розвантажувально-навантажувальні операції. Крім того, завдяки їй вирішується питання можливості зберігання наливних, насипних, великогабаритних, а також небезпечних, токсичних, інших товарів, що потребують особливих умов зберігання, якщо немає спеціалізованих СТЗ.

Утримувачем СТЗ може стати будь-який суб'єкт господарської діяльності, у власності, володінні або користуванні якого перебувають приміщення, резервуари або майданчики, що відповідають вимогам, установленим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами з питань митної справи.

Порядок надання дозволу на розміщення товарів і транспортних засобів на СТЗ, а також їх видачі з СТЗ після проведення митного оформлення відповідно до обраного власником товару (транспортного засобу) митного режиму визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, що зумовлює єдиний підхід до процедури зберігання вантажів під митним контролем.

Загалом документами, необхідними для розміщення товарів на СТЗ, є лише ті, що дають змогу ідентифікувати ці товари (транспортні засоби) та підтверджують законні підстави їх перебування в особи, яка має намір розмістити товари, тому умовою надання митним органом дозволу на таке розміщення є їх ідентифікація за поданими документами (зовнішньоекономічні й внутрішні контракти, у тому числі договір на зберігання товарів на СТЗ, рахунки (інвойси), товарно-транспортні накладні, пакувальні аркуші, сертифікати тощо).

Якщо товари на СТЗ розміщує їх отримувач або відправник, він подає в митний орган за місцем акредитації письмову заяву на розміщення товарів

на СТЗ, в якій інформує про причину розміщення товарів на СТЗ, а також про вибраний митний режим.

Коли товари розміщуються на СТЗ у межах пункту пропуску або для перевантаження на транспорт іншого виду, митниці, як правило, встановлюють більш спрощений порядок розміщення товарів (за заявою перевізника, експедитора тощо).

На СТЗ товари зберігаються під забезпеченням (пломбами, ідентифікаційними знаками), яке накладається на вході в закрите складське приміщення, на резервуари, за необхідності – на товари, що зберігаються на майданчиках. Один із засобів забезпечення накладається утримувачем складу, другий – митним органом.

В окремих випадках, за умови функціонування системи відеоспостереження, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, допускається зберігання товарів під митним контролем на СТЗ за забезпеченням лише утримувача складу.

Стаття 438

Правове регулювання взаємовідносин утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на складі

1. Взаємовідносини утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

У договорі зберігання між утримувачем СТЗ і особою, яка розміщує товари та транспортні засоби, визначаються об'єкт зберігання і термін його зберігання. На СТЗ можуть зберігатись тільки товари і транспортні засоби, дозволені до зберігання на складі положеннями Кодексу, тобто такі, що перебувають під митним контролем із моменту пред'явлення митному органу й до їх випуску відповідно до вибраного митного режиму.

До договорів на зберігання товарів на СТЗ має бути внесено обмеження, які відрізняють їх від типових договорів, пов'язані зі специфікою функціонування складів і зберіганням товарів, що перебувають під митним контролем (режим роботи складу, порядок розпорядження товарами до здійснення митного оформлення і організація їх обліку; терміни їх тимчасового зберігання, у тому числі – для товарів, що швидко псуються – скорочені; права митних органів щодо здійснення операцій із товарами; порядок

оплати послуг тимчасового зберігання відповідно до встановлених ставок або за згодою сторін).

Стаття 439

Обмеження щодо розміщення товарів на складах тимчасового зберігання

1. На складах тимчасового зберігання можуть розміщуватися будь-які товари. Однак небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, можуть розміщуватися тільки на складах тимчасового зберігання, які мають відповідні умови для зберігання таких товарів.

2. Не допускається розміщення на складах тимчасового зберігання товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, якщо до закінчення строку їх придатності залишається менше одного місяця.

3. Не підлягають передачі на тимчасове зберігання підприємствам товари, що зберігаються виключно митними органами відповідно до частини першої статті 238 цього Кодексу.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, може визначати також перелік окремих видів товарів, які передаються на тимчасове зберігання під митним контролем лише на склади митних органів.

На СТЗ можуть бути розміщені будь-які товари, крім тих, на які нормативно-правовими актами з питань митної справи встановлено заборони й обмеження. Підставою для їх розміщення є відповідне рішення власника товарів (уповноваженої ним особи). Одночасно товари і транспортні засоби розміщуються на СТЗ з дозволу митного органу.

Підтвердженням дотримання необхідних умов для розміщення та зберігання товарів, що потребують спеціальних умов зберігання, є наявність в утримувача СТЗ чинних висновків або дозволів державних органів, які здійснюють відповідні види контролю. У положенні про відкриття та експлуатацію СТЗ зазначаються технологічні особливості складського обладнання та устаткування, завдяки яким забезпечується дотримання цих умов.

Швидкопсувні товари, а також товари, до закінчення строку придатності яких залишилося менше ніж місяць, повинні розміщуватись на транспортному засобі, на якому вони були доставлені у митний орган, до отримання необхідних дозволів державних органів, що здійснюють від-

повідні види контролю і декларування таких товарів відповідно до вибраного режиму. У разі виникнення загрози псування або втрати вантажу внаслідок впливу погодних умов, атмосферних явищ, виходу з ладу спеціального обладнання на транспортному засобі, завдяки якому підтримується температурний режим, інших форс-мажорних обставин, до отримання результатів здійснення контролю з боку інших державних органів і подання декларації на такі товари відповідно до вибраного режиму допускається, з дозволу митного органу, заміна транспортного засобу, у тому числі з проведенням вантажних операцій під митним контролем у межах зон митного контролю.

Стаття 440

Забезпечення схоронності товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання

1. Утримувач складу тимчасового зберігання веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щомісячно подає митному органу звіт про рух товарів на складі за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту.
2. Облік товарів на складі тимчасового зберігання ведеться утримувачем цього складу з використанням звичайних правил складського обліку.
3. Утримувач складу тимчасового зберігання несе передбачену цим Кодексом відповідальність за втрату чи пошкодження товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання.

Одним із найважливіших питань, пов'язаних із процедурою тимчасового збереження, є відповідальність перед митним органом утримувача СТЗ за схоронність товарів і транспортних засобів, розміщених на складі. МКУ передбачає адміністративну і цивільно-правову (майнову) відповідальність утримувача складу.

Цивільно-правова (майнова) відповідальність покладається на утримувача складу згідно зі ст. 438 Кодексу на підставі укладеного ним договору зберігання з особами, що розміщують товари і транспортні засоби на складі.

Адміністративна відповідальність для утримувача складу настає у випадку втрати товарів і транспортних засобів, розміщених на СТЗ, а також видачі їх без дозволу митного органу. Притягнення до адміністративної відповідальності утримувача складу за ці правопорушення передбачено

ст. 46 Кодексу. Слід наголосити, що наявність зазначеної норми в МКУ істотно впливає на організацію митного контролю товарів і транспортних засобів, розміщених на СТЗ. Митний орган після надання дозволу на розміщення товарів і транспортних засобів на СТЗ має відносини з питань забезпечення їх схоронності тільки з одним суб'єктом відповідальності – утримувачем складу, а не з усіма особами, що розмістили на ньому товари і транспортні засоби. Притягнення митним органом утримувача складу до адміністративної відповідальності можливе і за іншими підставами, передбаченими МКУ, зокрема, за порушення режиму зони митного контролю (ст. 468), за створення перешкод посадовій особі митного органу у доступі до товарів, транспортних засобів і документів (ст. 474), за ненадання митному органу звітності щодо товарів (ст. 475).

Якщо товари і транспортні засоби розміщуються на тимчасовому зберіганні на складі митного органу, то відносини з особами, що розміщують такі товари і транспортні засоби на складі, здійснюються відповідно до вимог МКУ і цивільного законодавства України. У разі втрати чи пошкодження товарів і транспортних засобів, які розміщуються на зберіганні, митний орган нестиме цивільно-правову (майнову) відповідальність перед їх власником. Особи, винні в діях, через які товари і транспортні засоби були втрачені чи пошкоджені, несуть перед митним органом відповідальність згідно з чинним законодавством.

Частиною третьою цієї статті встановлено відповідальність утримувача складу перед митним органом не тільки за втрату, а й за пошкодження товарів і транспортних засобів. Притягнення митним органом до відповідальності утримувача складу здійснюється в рамках наданих йому МКУ прав. Якщо ушкодження відбулося в результаті проведення утримувачем СТЗ із товарами і транспортними засобами операцій, зазначених у ст. 469 Кодексу, його буде притягнуто до адміністративної відповідальності. Крім того, на підставі договору зберігання утримувача складу може бути притягнуто до цивільно-правової (майнової) відповідальності особою, що здійснила розміщення товарів і транспортних засобів на СТЗ.

Стаття 441

Розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання

1. У разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання розміщення нових партій товарів на цьому складі не дозволяється.

2. Протягом 30 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання товари, які зберігаються на цьому складі під митним контролем, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем складу тимчасового зберігання на інший склад тимчасового зберігання або на склад митного органу чи заявлені у відповідний митний режим.

3. Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу тимчасового зберігання.

Дія дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання може бути зупинена на строк до 30 днів або анульована на умовах, визначених ст. 412 Кодексу. Загальною нормою в обох випадках є те, що після видання відповідного наказу митниці, в зоні діяльності якої розташовано СТЗ, нові партії товару на складах не розміщуються. У разі прийняття начальником митного органу рішення про анулювання або зупинення дії дозволу на відкриття та експлуатацію СТЗ митний орган інформує про це його власника із зазначенням причини такого рішення. Вантажі, що розміщуються на СТЗ, і далі зберігаються на тих самих умовах, на яких були розміщені, до переміщення на інший склад тимчасового зберігання або на склад митного органу, або оформлення у відповідний митний режим, крім випадків неможливості забезпечення з будь-яких причин утримувачем СТЗ збереження вантажів під митним контролем.

Слід ураховувати що після анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання під час переміщення товарів з одного СТЗ на інший строк зберігання товарів не переривається. Таке переміщення здійснюється з дозволу митного органу, на підставі заяви власника вантажу, уповноваженої ним особи або утримувача складу тимчасового зберігання, при цьому наявність договору зберігання між власником вантажу і утримувачем СТЗ, на якому передбачається подальше зберігання, обов'язкова.

У випадках переміщення товарів із СТЗ, дозвіл на відкриття та експлуатацію якого було анульовано, на другий, що міститься у зоні діяльності іншого митного органу, спочатку заява на розміщення на СТЗ подається до митного органу, де передбачається подальше зберігання, а потім приймається рішення про можливість такого переміщення.

Якщо власник товарів чи уповноважена ним особа не заявляє товарів і транспортних засобів у вибраний митний режим, то вони до закінчення терміну тимчасового зберігання на СТЗ в обов'язковому порядку переда-

ються ним на склад митного органу. В окремих випадках, коли власник товарів чи уповноважена ним особа з будь-якої причини не виконує обов'язку передачі товару на склад митного органу, відповідальність за таку передачу несе утримувач СТЗ.

Власник товарів або уповноважена ним особа несе адміністративну відповідальність за незаявлення товарів у відповідний митний режим до завершення строків тимчасового зберігання згідно зі ст. 472 Кодексу.

ВІДКРИТТЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ВАНТАЖНОГО МИТНОГО КОМПЛЕКСУ

Стаття 442

Вантажний митний комплекс

1. Вантажний митний комплекс – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

У коментованій статті міститься визначення терміна “вантажний митний комплекс”.

Нині актуальне створення мультимодальних розподільчих (логістичних) центрів, спеціалізованих контейнерних терміналів, де процеси митного контролю та оформлення відбуваються одночасно для декількох видів транспорту, а вантаж може змінювати транспорт і проходити митні формальності.

Для здійснення заходів митного контролю інфраструктура ВМК, як правило, потребує наявності таких основних елементів:

- службових приміщень для працівників митниці;
- місць для розвантаження, перевантаження та навантаження вантажів;
- місця для проведення митного огляду з наявністю технічних засобів контролю;
- майданчика для стоянки транспортних засобів;
- митних складів;
- складів тимчасового зберігання (у випадку зміни транспорту або непрямого перевантаження, наприклад, складування на причалах порту в очікуванні підходу судна);
- місць відпочинку водіїв та експедиторів;
- контрольно-пропускної системи на в'їзді прилеглої до ВМК території, що забезпечує реєстрацію й облік транспортних засобів, які до-

ставляють товари на ВМК. Контрольно-пропускна система має автоматично фіксувати (зчитувати) дані реєстраційних номерних знаків транспортних засобів, вагу транспортних засобів та вносити цю інформацію до системи електронного обліку;

- системи відеоспостереження для нагляду за в'їздами на прилеглу територію ВМК та виїздами з неї, воротами та дверними отворами ВМК, через які здійснюється розміщення товарів на складах або випуск товарів зі складів, фіксування такого відображення для виявлення несанкціонованого вилучення товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, а також ведення відповідного архіву.

Стаття 443

Послуги, які надаються утримувачем вантажного митного комплексу особам, що переміщують товари через митний кордон України

1. Утримувач вантажного митного комплексу повинен обов'язково забезпечувати:
 - 1) надання посередницьких послуг з декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України;
 - 2) надання послуг зі зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення;
 - 3) виконання навантажувально-розвантажувальних робіт.

2. На вантажному митному комплексі також можуть бути обладнані місця для надання додаткових послуг.

Частиною першою коментованої статті встановлено перелік обов'язкових послуг, що надаються утримувачем ВМК. Для їх надання утримувач має одержати ліцензію на ведення митної брокерської діяльності та дозвіл на відкриття складів тимчасового зберігання, складські приміщення повинні мати статус "митний склад". Завдяки використанню світової практики створення безпечних ланцюгів постачання не тільки дотримуються вимог митних органів до відкриття та експлуатації вантажних митних комплексів, а й навантажувально-розвантажувальна техніка обладнується сертифікованими засобами з відповідно навченим персоналом.

Послуги зі зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення надаються на складі тимчасового зберігання відкритого типу та на митному складі відкритого типу.

За частиною другою статті, утримувач ВМК має право: займатися на території ВМК усіма видами підприємницької діяльності, які передбачені його статутом і не суперечать Кодексу та іншим нормативно-правовим актам, що стосуються митної справи.

На території ВМК поза межами зони митного контролю можна розташовувати на договірних засадах структури, які забезпечують технологію оформлення відповідних документів (декларантські, страхові, пункти обміну валют та ін.).

За погодженням з митним органом можна вести господарську діяльність на території ВМК або надавати приміщення для розміщення суб'єктів підприємницької діяльності з метою ведення ними господарської діяльності.

Стаття 444

Правове регулювання взаємовідносин утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та митними органами

1. Взаємовідносини утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та митними органами, визначаються відповідними договорами.

Регулювання відносин утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та митними органами відбувається на підставі Цивільного кодексу України, відповідно до укладених договорів.

Стаття 445

Вимоги до облаштування вантажного митного комплексу

1. Вимоги до облаштування вантажного митного комплексу встановлюються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

Організаційні вимоги

Власник вантажного митного комплексу на момент відкриття та протягом його функціонування:

- 1) надає на безоплатній основі приміщення для роботи посадових осіб митного органу та інших державних контролюючих органів за принципом “єдиного офісу” і приміщення для складу митного органу;

- 2) забезпечує розміщення підприємств, що провадять декларування товарів і транспортних засобів (митних брокерів), та інших підприємств, що забезпечують функціонування вантажних митних комплексів;
- 3) забезпечує функціонування складу тимчасового зберігання відкритого типу та митного складу відкритого типу.

Технічні вимоги

Власник вантажного митного комплексу на момент відкриття та протягом його функціонування забезпечує:

- 1) наявність і функціонування системи електронного обліку перепусток для транспортних засобів, що переміщуються територією ВМК, та безперешкодний доступ до цієї системи посадових осіб митних органів;
- 2) наявність і функціонування контрольно-пропускної системи на в'їзді та виїзді з ВМК, до якої входять шлагбауми, засоби автоматичного зчитування реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронні ваги з функцією автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку;
- 3) наявність і функціонування контрольно-пропускної системи з метою унеможливлення несанкціонованого доступу сторонніх осіб на територію ВМК;
- 4) наявність і функціонування системи відеоспостереження за всією територією ВМК, в'їздом і виїздом з нього, фіксування такого відображення для ведення відповідного архіву та з метою унеможливлення несанкціонованого вилучення з території ВМК товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем;
- 5) наявність каналів і засобів зв'язку для роботи посадових осіб митного органу та інших державних контролюючих органів;
- 6) наявність рампи, естакади, оглядового майданчика, оглядової кімнати, боксу для поглибленого огляду, вантажно-розвантажувальної техніки;
- 7) безперешкодний доступ посадових осіб митного органу до системи відеоспостереження;
- 8) проведення вантажно-розвантажувальних операцій на території ВМК.

Технологічні вимоги

Власник ВМК забезпечує необхідні умови для здійснення всіх форм контролю та проведення митного оформлення.

Вимоги до надання послуг

Власник ВМК забезпечує безоплатний в'їзд на територію вантажного митного комплексу, автопорту, автотерміналу та виїзд із цієї території

транспортних засобів з товарами, що перебувають під митним контролем, та безоплатне їх перебування протягом чотирьох годин.

Стаття 446

Обов'язки утримувача вантажного митного комплексу

1. Утримувач вантажного митного комплексу зобов'язаний:

- 1) дотримуватись положень цього Кодексу, виконувати умови дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу та вимоги щодо конструкції, облаштування і функціонування комплексу;
- 2) забезпечити безоплатний вхід та в'їзд на територію комплексу та безоплатне перебування на його території протягом перших чотирьох годин;
- 3) виключити можливість несанкціонованого доступу на територію комплексу сторонніх осіб, а також вилучення з його території товарів, що перебувають під митним контролем, і транспортних засобів комерційного призначення;
- 4) забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб митного органу до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем на території комплексу, та документів на такі товари, створювати цим особам належні умови для роботи;
- 5) безкоштовно надати на договірній основі у користування облаштовані приміщення для розміщення на території комплексу посадових осіб митного органу та облаштовані робочі місця для посадових осіб всіх державних органів, які здійснюють інші види контролю;
- 6) вести облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що обслуговуються комплексом, і подавати відповідному митному органу звіт про такі товари, транспортні засоби за формою та у порядку, встановленими центральним органом виконавчої влади у галузі митної справи;
- 7) забезпечити наявність та функціонування електронного обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією вантажного митного комплексу, і безперешкодний доступ до системи такого обліку посадових осіб митних органів;
- 8) забезпечити наявність та функціонування контрольної-пропускної системи при в'їзді на територію вантажного митного комплексу та при виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами, засобами автоматичної фіксації даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронними вагами, з можливістю автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів і транспортних засобів;

- 9) забезпечити наявність та функціонування системи відеоспостереження за входом (в'їздом) на територію комплексу та виходом (виїздом) з неї, процедурою здійснення митного контролю з фіксацією такого відображення для ведення відповідного архіву, а також безперешкодний доступ посадових осіб митних органів до згаданої системи відеоспостереження.

Коментованою статтею встановлено вичерпний перелік обов'язків утримувача вантажного митного комплексу. Вимагати виконання інших дій заборонено.

Для забезпечення роботи ВМК, з урахуванням вимог до утримувача ВМК та потреб митного органу для проведення митного контролю та оформлення, розробляється технологічна схема роботи ВМК, яка має відображати:

- систему пропускну режиму на територію ВМК;
- систему пропускну режиму в зоні митного контролю, у приміщенні, де розташовані підрозділи митного органу (з обов'язковим зазначенням документальних підстав пропуску до зон митного контролю; обов'язків митної варті із забезпечення охорони: зон митного контролю; приміщень митних органів; товарів і транспортних засобів, що перебувають у зонах митного контролю);
- схему руху транспортних засобів через територію ВМК і зони митного контролю;
- систему обліку транспортних засобів, що перебувають в зонах митного контролю;
- систему обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються територією ВМК;
- можливість використання системи електронного контролю за рухом транспортних засобів територією ВМК;
- схему руху осіб через територію ВМК і зони митного контролю;
- можливість забезпечення безконтактного методу роботи підрозділів митного оформлення згідно з Порядком здійснення митного контролю й митного оформлення товарів та інших предметів із застосуванням митної декларації;
- порядок взаємодії з посадовими особами органів державної влади, які здійснюють необхідні для товарів види контролю;
- роботу системи відеоспостереження за процедурою здійснення митного контролю;
- можливість зважування товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем;
- порядок взаємодії митного органу з власником комплексу.

Розділ XVI

МИТНА СТАТИСТИКА

Стаття 447

Завдання митної статистики

1. Завданнями митної статистики є:

- 1) об'єктивний та достовірний облік даних про переміщення товарів через митний кордон України; збирання, формування, опрацювання, узагальнення, всебічний аналіз та зберігання статистичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами;
- 2) подання статистичної, довідкової, аналітичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами органам державної влади в порядку, встановленому законом;
- 3) надання відповідної інформації міжнародним організаціям та митним органам інших країн відповідно до укладених відповідно до закону міжнародних договорів України та законів України;
- 4) захист статистичної інформації, яка відповідно до закону не підлягає розголошенню.

Насамперед завданням митної статистики є об'єктивний та достовірний облік даних про переміщення товарів через митний кордон України. Ці дані містяться в документах і відомостях, які надаються учасниками зовнішньоекономічної діяльності в митницю для митного контролю і митного оформлення.

Ведення митної статистики розпочалося з 1991 р., а з 1993 р. ДМС України було запроваджено формування митної статистики зовнішньої торгівлі на підставі даних вантажних митних декларацій. З 1996 р. здійснюється також статистичний облік електронних копій транзитних декларацій, створено електронну систему контролю за доставленням вантажів, що дає можливість отримувати важливу інформацію про транзит вантажів, які прямують через територію України, і використовувати її для подальшого вдосконалення транспортної політики і розвитку України як транзитної держави.

З метою забезпечення Верховної Ради України, Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади інформацією про стан зовнішньої торгівлі для здійснення державними органами, визначеними законодавством України, контрольних функцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також контролю за надходженням до державного бюджету мита й інших митних платежів, проведення аналізу стану і розвитку зовнішньої торгівлі України, її торговельного й платіжного балансів та економіки загалом, митні органи накопичують, формують, узагальнюють і аналізують відомості про переміщення товарів через митний кордон України.

Результати діяльності митних органів передусім характеризуються сумами, які перераховуються до Державного бюджету України. Значним джерелом поповнення бюджету є мито, податок на додану вартість та непрямий – акцизний – податок.

Державна митна служба України здійснює в межах своїх повноважень захист статистичної інформації, яка відповідно до національного законодавства не підлягає розголошенню. Захист інформації – це сукупність організаційно-технічних заходів і правових норм для запобігання заподіяню шкоди інтересам власника інформації чи автоматизованої системи (АС) та осіб, які користуються інформацією. Вимоги і правила щодо захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації, захист якої гарантується державою, встановлюються державним органом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України. Ці вимоги і правила обов'язкові для власників АС, де така інформація обробляється, і мають рекомендаційний характер для інших суб'єктів права власності на інформацію.

Державна митна служба України здійснює управління захистом інформації шляхом:

- проведення єдиної технічної політики щодо захисту інформації;
- розроблення концепції, вимог, нормативно-технічних документів і науково-методичних рекомендацій щодо захисту інформації в АС;
- затвердження порядку організації, функціонування та контролю за виконанням заходів, спрямованих на захист оброблюваної в АС інформації, яка є власністю держави;
- організації випробувань і сертифікації засобів захисту інформації в АС, у якій здійснюється обробка інформації, що є власністю держави;
- створення відповідних структур (Інформаційно-аналітичне митне управління) для захисту інформації в АС;
- здійснення контролю захищеності оброблюваної в АС інформації, яка є власністю держави;

– визначення порядку доступу осіб і організацій зарубіжних країн до інформації в АС, яка є власністю держави, або до інформації – власності фізичних та юридичних осіб, щодо поширення й використання якої державою встановлено обмеження.

Стаття 448

Система митної статистики

1. Митна статистика є складовою частиною загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності.
2. Статистична інформація, яка формується, узагальнюється і аналізується митними органами, використовується в інтересах зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків, поліпшення митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, подальшої інтеграції України у загальносвітову систему економічних відносин.
3. Забороняється вимагати від митних органів статистичну інформацію, не передбачену державною статистичною звітністю, цим Кодексом та іншими законами України.
4. Митна статистика складається з митної статистики зовнішньої торгівлі і спеціальної митної статистики.

Ця стаття визначає загальні положення стосовно статусу, структури та напрямів використання даних митної статистики. Детальний коментар цих положень відносно окремих видів митної статистики наведено в роз'ясненнях до ст. 449–454 Кодексу.

Стаття 449

Митна статистика зовнішньої торгівлі

1. Митна статистика зовнішньої торгівлі являє собою узагальнену та відповідним чином систематизовану інформацію про переміщення товарів через митний кордон України.
2. Митна статистика зовнішньої торгівлі формується, узагальнюється та аналізується центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи на основі даних, які містяться у митних деклараціях.
3. Дані митної статистики зовнішньої торгівлі в установленому законодавством порядку використовуються відповідними органами державної влади для здійснення контролю за надходженням митних платежів до Державного бюджету України, валютного контролю, аналізу стану зовнішньої торгівлі України, її торговельного і платіжного балансів та економіки в цілому.

4. Ведення митної статистики здійснюється за методологією, яка забезпечує порівнянність даних митної статистики зовнішньої торгівлі України з даними державної статистики інших держав.

5. Центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи забезпечує регулярне оприлюднення даних митної статистики зовнішньої торгівлі.

Митна статистика зовнішньої торгівлі є частиною статистики зовнішньоекономічної діяльності держави і призначена для вирішення таких основних завдань:

- забезпечення повного і достовірного обліку даних про експорт та імпорт;
- аналіз основних тенденцій, структури і динаміки зовнішньоторговельних потоків держави;
- інформаційне забезпечення вищих органів державної влади й управління під час прийняття ними рішень у сфері митної політики і державного регулювання зовнішньої торгівлі;
- аналіз кон'юнктури ринку держави;
- контроль за надходженням митних платежів до державного бюджету;
- здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів;
- надання даних митної статистики для складання торговельного балансу й окремих статей платіжного балансу держави;
- сприяння у взаємному обміні країнами інформацією з митної статистики зовнішньої торгівлі.

Вихідними даними під час формування митної статистики зовнішньої торгівлі є відомості, які містяться у вантажних митних деклараціях, що заповнюються декларантами під час митного оформлення товарів.

Митна статистика зовнішньої торгівлі України формується за такими основними показниками: звітний період; спрямування товаропотоку (ввезення або вивезення); країна походження; країна призначення; країна купівлі; країна продажу; країна відвантаження (відправлення); статистична вартість; код і найменування товару; вага нетто; вид митного режиму; деякі інші показники.

На стан повноти й достовірності даних митної статистики зовнішньої торгівлі безпосередньо впливають терміни надходження електронних копій вантажних митних декларацій від митних органів до центральної бази даних і рівень контролю за правильністю їх заповнення.

Застосування сучасних інформаційних технологій ведення електронної бази даних вантажних митних декларацій та розроблення цих даних дає змогу формувати статистичну інформацію за різними аспектами: окремими товарами, у тому числі стратегічно важливими для України; окремими

регіонами, територіями, країнами, угрупованнями країн; групами “товар – країна”, “країна – товар”; видами валют, у яких здійснюються розрахунки за зовнішньоекономічними контрактами; умовами розрахунків тощо.

Облік товарів, переміщуваних трубопровідним транспортом (нафта, нафтопродукти, газ, вода та ін.) і лініями електропередачі, здійснюється (відповідно до особливостей їх декларування) за партіями товару, поставленими згідно з документами, що підтверджують приймання товарів на прикордонних пунктах трубопроводів або ліній електропередачі.

Митна статистика веде облік ввезення та вивезення товарів на основі “загальної” системи обліку зовнішньої торгівлі.

Не враховуються митною статистикою за “загальної” системи обліку категорії товарів, що визначаються відповідно до таких митних режимів: товари, які переміщуються транзитом через територію України; товари, розміщені під митним режимом митного складу; тимчасово ввезені/вивезені товари.

Стаття 450

Спеціальна митна статистика

1. Спеціальна митна статистика – це система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації, що відображає діяльність митних органів при здійсненні ними митної справи.

2. Спеціальна митна статистика ведеться центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи з метою забезпечення завдань, покладених на митну службу України відповідно до законодавства.

3. Порядок ведення спеціальної митної статистики визначається законодавством.

З метою забезпечення вирішення завдань, покладених Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, митними органами ведеться спеціальна статистика.

Регулювання економічних, організаційних, правових, кадрових і соціальних аспектів діяльності митних органів для забезпечення якісного виконання покладених завдань потребує прийняття управлінських рішень, що базуються на всебічному аналізі статистичних показників, які відображають окремі напрями діяльності митних органів.

Головним завданням спеціальної митної статистики є забезпечення належного рівня робіт зі збирання, аналізу, узагальнення даних статистичної інформації, достовірність і оперативність надання яких впливають на прийняття зазначених управлінських рішень.

З метою подальшого розвитку спеціальної митної статистики Кабінетом Міністрів України прийнято постанову “Про порядок ведення спеціальної митної статистики” від 12.12.2002 № 1865, якою визначені її складові та порядок ведення.

Складовими спеціальної митної статистики є:

- статистика декларування, яка містить відомості про переміщувані через митний кордон України товари, транспортні засоби, предмети, що підлягають декларуванню митним органам, про мету їх переміщення через митний кордон України;
- статистика справляння податків і зборів, яка містить відомості про суми нарахованих та сплачених податків і зборів при переміщенні через митний кордон України товарів, транспортних засобів, предметів;
- статистика з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, яка містить відомості про виявлені митними органами порушення митних правил, про результати розгляду справ про ці порушення судовими органами, про вилучені митними органами товари, транспортні засоби, предмети, про результати взаємодії з правоохоронними органами тощо;
- статистика пасажиропотоків, яка містить відомості про кількість фізичних осіб, що перетинають митний кордон України;
- статистика міжнародних перевезень, яка містить відомості про переміщення через митний кордон України окремих видів транспортних засобів, що використовуються для перевезень товарів, транспортних засобів, предметів, громадян;
- інші види спеціальної митної статистики, які містять відомості з кадрових питань, із питань боротьби з правопорушеннями в митних органах, з адміністративно-господарських питань та інші відомості.

ДМС України розробляє та затверджує Табелі форм статистичної звітності, яким упорядковано й уніфіковано статистичну звітність, що є першоджерелом для формування спеціальної митної статистики, розробляється спеціалізоване програмне забезпечення.

Формування даних спеціальної митної статистики здійснюється регіональною митницею, митницями.

Збирання, опрацювання та накопичення статистичних даних спеціальної митної статистики здійснюються структурними підрозділами ДМС України.

Дані спеціальної митної статистики використовуються тільки для митних цілей.

Стаття 451

Документи та відомості, що використовуються для формування митної статистики

1. Для формування митної статистики використовуються документи та відомості, що подаються до митних органів центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами згідно з нормами цього Кодексу, якими визначається порядок здійснення митного контролю та митного оформлення.

Документи й відомості для формування митної статистики надаються відповідно до положень чинних нормативних актів, а саме: Митного кодексу України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів та розпорядчих листів ДМС України.

Для цілей ведення митної статистики зовнішньої торгівлі використовується вантажна митна декларація – документ, який подається митному органу суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності під час митного оформлення зовнішньоторговельних операцій.

У підрозділах митних органів, до функціональних обов'язків посадових осіб яких належить формування статистичної звітності, зберігаються друкий примірник паперового аркуша ВМД та її електронна копія.

Для ведення спеціальної митної статистики використовуються як документи, що подаються до митного органу суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й громадянами, так і документи, що створюються самими митними органами в процесі їх діяльності.

Крім ВМД, для зазначених цілей використовуються інші форми митних декларацій (МД-1, МД-4, МД-6, МД-7), листи-узгодження, довідки про визначення митної вартості, картки обліку суб'єктів ЗЕД, протоколи про порушення митних правил, журнали обліку операцій та інші документи залежно від особливостей напряму спеціальної митної статистики.

Уся статистична інформація комплектується у зведені вихідні статистичні форми, які затверджуються відповідними наказами ДМС України. Звітність за терміном надання поділяється на щоденну, щодакдану, щомісячну, щоквартальну, щорічну.

Стаття 452

Використання інформації, що надається митним органам

1. Інформація щодо обсягів експорту та імпорту конкретних видів товарів надається центральним органам виконавчої влади за їх вмотивованим запитом (одноразово) або на підставі міжвідомчих угод про інформаційний обмін (регулярно). Надання

інформації міністерству, керівник якого (міністр) спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи, про обсяги експорту та імпорту конкретних видів товарів здійснюється на підставі наказів зазначеного міністерства.

2. Інформація щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може надаватися лише органам досудового слідства у зв'язку з розслідуванням ними кримінальних справ, органам Державної податкової служби, а також, за письмовими вмотивованими запитами, – державному уповноваженому Антимонопольного комітету України та голові територіального відділення Антимонопольного комітету України у зв'язку з розслідуванням ними антиконкурентних узгоджених дій.

3. Центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи надає у випадках та в порядку, встановлених законом, іншим органам, уповноваженим відповідно до закону на здійснення валютного контролю, інформацію, необхідну для здійснення такого контролю.

Відповідно до міжнародних зобов'язань України, покладених на неї Рішенням Ради голів урядів СНД “Про Єдину методологію митної статистики зовнішньої торгівлі держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав” від 09.12.1994, інформація щодо зовнішньої торгівлі, яка подається митним органам державними органами, підприємствами, установами, організаціями, громадянами, може використовуватися лише в митних цілях. Для цілей ведення митної статистики дані, що містяться у вантажних митних деклараціях, використовуються тільки у зведеному знеособленому вигляді.

Інформація про експортні та імпортні операції конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності надається тільки органам досудового слідства у зв'язку з розслідуванням кримінальних справ.

Інформація, яка становить державну, комерційну, банківську або іншу таємницю, що охороняється законом, а також конфіденційна інформація не може надаватися органам державної влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим та службовим особам, установам, організаціям, підприємствам і громадянам, за винятком випадків, передбачених законом.

Так, відповідно до укладених Угод про інформаційне співробітництво між Державною митною службою України та Національним банком України, Державною статистичною службою України, Державною податковою службою України, Міністерством внутрішніх справ, протоколів погодження реквізитів, форми та термінів обміну інформацією надаються відомості про експортно-імпортні операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які формуються на основі даних електронних копій ВМД.

Склад і обсяг комерційної таємниці визначаються згідно із Законом України “Про підприємства в Україні” від 27.03.1991 № 887-ХІІ. Перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 09.09.1993 № 611.

Стаття 453

Використання статистичної інформації з питань зовнішньої торгівлі

1. Статистична інформація з питань зовнішньої торгівлі використовується для:
 - 1) визначення стратегії, тактики та основних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
 - 2) аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної політики і ситуації, що склалася чи складатиметься на світовому ринку;
 - 3) проведення переговорів з торговельно-економічних питань;
 - 4) застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
 - 5) складання торговельного та платіжного балансів України, планування і проведення валютно-фінансової політики;
 - 6) визначення ринків збуту товарів;
 - 7) формування статистики зовнішньоекономічних зв'язків України.

Документальною основою митної статистики зовнішньої торгівлі є вантажні митні декларації. Дані, занесені до вантажної митної декларації, після завершення митного контролю та відповідного оформлення їх електронних копій, надають об'єктивну та достовірну інформацію щодо зовнішньої торгівлі країни.

Сформована на підставі ВМД статистична інформація забезпечує об'єктивний і достовірний облік даних про зовнішньоторговельні операції, здійснені у певний період, що дає можливість відстежувати динаміку експортних, імпортних операцій і зовнішньоторговельного обороту загалом, за країнами та регіонами світу. Аналіз цих даних дає змогу виявляти тенденції зовнішньої торгівлі, основні напрями просування на світові ринки окремих груп товарів та української зовнішньої торгівлі загалом.

Всебічний аналіз даних митної статистики є об'єктивним підґрунтям для вивчення сучасного стану зовнішньої торгівлі, визначення стратегії, тактики та основних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності, відносин з окремими країнами та регіонами світу, складання реальних прогнозів розвитку зовнішньоекономічної політики.

Дані митної статистики є важливим джерелом інформаційного забезпечення переговорних процесів із торговельно-економічних питань, у тому числі інформаційного забезпечення процесу вступу України до СОТ.

Аналіз статистичних даних про ввезення та вивезення окремих товарів дає змогу робити висновки про збалансованість внутрішнього ринку та вживати заходи, спрямовані на стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, зокрема зовнішньоекономічній діяльності, своєчасно приймати рішення щодо необхідності застосування тих чи інших методів тарифного та нетарифного регулювання, а також заходів із метою захисту інтересів національних товаровиробників.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України та Національного банку України “Про складання платіжного балансу” від 17.03.2000 № 517 ДМС України щомісяця подає до НБУ дані митної статистики зовнішньої торгівлі, а також інформацію про експорт й імпорт за країнами в розрізі валют, про вартість товарів, що надходять як гуманітарна допомога (порівняльні дані за країнами світу), про обсяги виготовленої з іноземної давальницької сировини продукції, залишеної на території України, про кількість легкових автомобілів, що ввозяться на територію України фізичними особами, та суми платежів, які справляються під час їх митного оформлення.

Ці дані використовуються при складанні платіжного балансу та проведенні валютно-фінансової політики.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України “Про складання звітного зовнішньоторговельного балансу” від 03.10.1997 № 1092 для своєчасного та якісного виконання робіт, пов’язаних зі складанням звітного зовнішньоторговельного балансу, ДМС України щомісяця подає до Державної статистичної служби України узагальнену інформацію про товари, що пройшли митне декларування, на підставі якої формується державна статистика зовнішньої торгівлі та складається зовнішньоторговельний баланс.

Стаття 454

Відомчі класифікатори

1. Відомчі класифікатори інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи. Центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи здійснює впровадження та ведення цих класифікаторів.

2. Порядок ведення класифікаторів, зазначених у частині першій цієї статті, встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

3. Класифікатори, зазначені у частині першій цієї статті, використовуються виключно для цілей, передбачених цим Кодексом.

4. Центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи інформує органи державної влади та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності про зміни і доповнення, внесені до класифікаторів, зазначених у частині першій цієї статті, не пізніше, ніж за 10 днів до набрання чинності такими змінами та доповненнями.

З метою забезпечення проведення статистичних обстежень зовнішньоекономічної діяльності Державна митна служба України запроваджує відомчі класифікатори, що дають можливість формувати митну статистику за митними органами, умовами поставки, характером угод, видами транспорту, процедурами переміщення товарів через митний кордон України, видами податків, зборів та інших бюджетних надходжень, пільгами в оподаткуванні товарів увізним і вивізним митом, акцизним збором, податком на додану вартість, способами розрахунків, видами документів, що подаються при митному оформленні, та ін.

Класифікатори використовуються під час збирання та оброблення інформації в автоматизованих системах митних органів для забезпечення машинної обробки даних електронних копій вантажних митних декларацій митної статистики з метою проведення статистичних спостережень у сфері зовнішньоекономічної діяльності та аналізу даних митної статистики.

Класифікатори дають можливість подавати до митного органу інформацію у вигляді, зручному для її збирання, перевірки, обробки, передання та здійснення подальшого економічного аналізу.

Порядок ведення відомчих класифікаторів встановлено постановою Кабінету Міністрів України "Про відомчі класифікатори з питань митної статистики, що використовуються в процесі оформлення митних декларацій".

Відомчі класифікатори, а також зміни та доповнення до них затверджуються і вводяться в дію наказами ДМС України.

Підставами для розроблення, внесення змін чи доповнень до відомчих класифікаторів є:

- потреба в удосконаленні митної статистики;
- зміни відповідних законодавчих і нормативних актів України;
- зміни та доповнення до міжнародних, регіональних класифікаторів, які є базовими;
- пропозиції користувачів;
- потреба в удосконаленні самих класифікаторів.

Відомчі класифікатори використовуються суто для митних цілей і є обов'язковими для застосування всіма митними органами, спеціалізованими митними установами та організаціями, юридичними й фізичними особами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, оформляють митні декларації.

Про зміни й доповнення, внесені до класифікаторів, використовуваних у процесі оформлення митних декларацій, ДМС України інформує зацікавлені центральні органи виконавчої влади, юридичних і фізичних осіб, що ведуть зовнішньоекономічну діяльність.

Стаття 455

Облік осіб, які здійснюють операції з товарами

1. Центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи веде централізований облік осіб, що здійснюють операції з товарами.
2. Взяття на облік осіб, що здійснюють операції з товарами, здійснюється одноразово:
 - 1) за зверненнями таких осіб, у тому числі засобами електронного зв'язку, до відповідних митних органів;
 - 2) при першому здійсненні такими особами операцій з товарами, контроль за якими відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України покладено на митні органи.
3. Взяття на облік осіб, що здійснюють операції з товарами, здійснюється митними органами шляхом присвоєння таким особам облікового номера.
4. Митний орган невідкладно інформує особу про взяття її на облік та повідомляє її обліковий номер.
5. Обліковий номер особи є дійсним на всій митній території України. Такий самий обліковий номер не може бути присвоєно іншій особі.
6. Подвійний облік осіб в різних митних органах забороняється.
7. Порядок обліку осіб, що здійснюють операції з товарами, визначається центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

Облік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах є заходом, спрямованим на спрощення і прискорення проведення процедур митного контролю та митного оформлення вантажів, що переміщуються через митний кордон України, з одночасним посиленням контролю з метою недопущення порушень законодавства під час здійснення експортно-імпортних операцій.

Спрощення процедури митного оформлення полягає в одноразовому поданні суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності документів, що ідентифікують суб'єкта ЗЕД (одержувача/відправника товарів) і підтверджують відомості окремих граф вантажної митної декларації.

Розділ XVII

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОНТРАБАНДІ

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ

Стаття 456

Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

1. Відповідно до законів України митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

2. Порядок проведення контрольованої поставки визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, погодженим із Генеральною прокуратурою України та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України.

Поняття “контрольована поставка” вперше було визначено Конвенцією Організації Об’єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20.12.1988. Метою проведення контрольованої поставки є вжиття заходів, спрямованих на визнання кримінальними правопорушеннями дій осіб у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Наркотичні засоби – це рослини, сировина і речовини, природні або синтетичні, класифіковані як такі в міжнародних конвенціях, а також інші рослини, сировина і речовини, які становлять небезпеку для здоров’я населення у разі зловживання ними і зараховані до зазначеної категорії Комітетом із контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров’я

України, правонаступником якого є Державна служба України з контролю за наркотиками (марихуана, кокаїн, героїн, ЛСД).

Психотропні речовини – це речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему, чи спричиняти порушення сприйняття, або емоцій, або мислення, або поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними, внесені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України (ефедрин, мескалін, феназепам, група амфетамінів).

Прекурсори – речовини та їх солі, що використовуються у виробництві та виготовленні наркотичних засобів і психотропних речовин, внесених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, і зарахованих до цієї категорії Державною службою України з контролю за наркотиками.

Відомості про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори містяться в Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – Перелік). Перелік – це згруповані в списки наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, внесені до таблиць I–IV згідно із законодавством України та міжнародними договорами. Перелік затверджується урядом за поданням органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Конвенція ООН підписана Україною 16 березня 1989 р. у Відні та відповідно до постанови Верховної Ради УРСР ратифікована 25 квітня 1991 р.

Контрольована поставка є заходом протидії незаконному переміщенню через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Згідно з отриманою інформацією та іншими конкретними обставинами виокремлюють такі види контрольованих поставок:

- за видами отриманої інформації:
 - а) внутрішні;
 - б) зовнішні;
- за територіальними органами:
 - а) не пов'язані з перетином державного кордону;
 - б) пов'язані з вивезенням з України;
 - в) пов'язані з ввезенням в Україну;
 - г) пов'язані з транзитним переміщенням через територію України;
- за способами переміщення:
 - а) у контейнерах, спеціальних вмістищах, у багажі, що перевозиться окремо;
 - б) в особистих речах, із використанням природних порожнин людини;

- в) у поштових відправленнях;
- г) з використанням інших способів.

Законом України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними” від 15.02.1995 № 62/95-ВР встановлено, що Державна митна служба України та державні органи (підрозділи), які мають право на оперативно-розшукову діяльність, із метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, в кожному окремому випадку за домовленістю з відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України можуть використовувати метод контрольованої поставки. Тобто вони допускають під контролем і оперативним наглядом цих органів ввезення в Україну, вивезення з України чи транзит через її територію наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Підставою для здійснення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів є достатня інформація про їх незаконне переміщення, а також інформація, отримана під час ведення оперативно-розшукових справ щодо причетності особи чи групи осіб до наркобізнесу.

Стаття 305 КК України передбачає кримінальну відповідальність за незаконне переміщення через митний кордон України, тобто переміщення поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Об’єкт правопорушення – встановлений порядок переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів через митний кордон України.

Об’єктивна сторона – переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів через митний кордон поза митним контролем або переміщення таких предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю.

Правопорушення вважається закінченим із моменту фактичного незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів через митний кордон України.

Суб’єкт відповідальності – громадяни і посадові особи, що виконали такі дії.

Суб’єктивна сторона злочину характеризується прямим задумом.

Порядок контрольованої поставки визначається Інструкцією про порядок проведення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженою спільним наказом від 14.08.1995 Державної митної служби України, Міністерства внутрішніх

справ України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони Державного кордону України. Інструкцією регулюються заходи, що здійснюються підрозділами МВС, СБУ, Державною прикордонною службою України та ДМС України, яким надано право провадити оперативно-розшукову діяльність, із метою протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у випадках, коли можливі організація та проведення операції з використанням методу контрольованої поставки, для виявлення каналів нелегального переміщення наркотиків, затримання осіб, причетних до їх незаконного обігу, а також вилучення самих засобів і речовин.

Рішення про використання методу контрольованої поставки в системі митних органів України приймає Державна митна служба України.

У разі прийняття рішення про використання методу контрольованої поставки кримінальне провадження щодо особи, яка бере участь у незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, не здійснюється, а про прийняте рішення ДМС України негайно повідомляє органи прокуратури.

Фактичні результати контрольованої поставки можуть бути підставою для кримінального провадження і використовуватися в сукупності з іншими доказами в досудовому розслідуванні.

Про результати проведення контрольованої поставки повідомляють Генеральну прокуратуру України або відповідних прокурорів.

Стаття 457

Переміщення товарів під негласним контролем

1. З метою виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до вчинення контрабанди, а також з метою вилучення товарів, щодо яких є підозра в незаконному переміщенні через митний кордон України, переміщення таких товарів може здійснюватися під негласним контролем та оперативним наглядом правоохоронних органів.

2. Порядок проведення негласного контролю за переміщенням товарів визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, погодженим з Генеральною прокуратурою України та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України.

Частиною першою цієї статті передбачено, що з метою вилучення товарів, щодо яких є підозра в незаконному переміщенні через митний кордон України, переміщення таких товарів може здійснюватися під негласним контролем та оперативним наглядом правоохоронних органів.

Слід зазначити, що правоохоронний статус митних органів законодавчо не закріплений ні старою, ні новою редакціями Кодексу. Іншими законодавчими актами України це питання також не врегульовано. Чи не єдиним законодавчим актом, у якому митні органи згадуються як правоохоронні, є Закон України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” від 23.12.1993 № 3781-ХІІ. Зважаючи на те, що цим Законом нормативно врегульовуються окремі правові питання, які митної справи безпосередньо не стосуються, вважати митні органи правоохоронними тільки на підставі п. 1 ст. 2 Закону не можна. Крім того, негласний контроль за переміщенням товарів є однією з форм оперативно-розшукової діяльності. Згідно із Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України” від 13.04.2012 № 4652-VI, ч. 1 ст. 5 “Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність” Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” доповнена абзацом такого змісту: “органів державної митної служби – оперативними підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою”, тобто митні органи є суб’єктами оперативно-розшукової діяльності і мають законні підстави для здійснення негласного контролю за переміщенням товарів.

У ч. 2 ст. 457 МКУ передбачено: “Порядок проведення негласного контролю за переміщенням товарів визначається цим Кодексом і відповідним нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, погодженим із Генеральною прокуратурою України та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України”.

Водночас ч. 2 ст. 8 “Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність” Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” передбачено, що “...оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності за наявності передбачених ст. 6 цього Закону підстав надається право: проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь. Проведення контрольованої поставки, контрольованої та опе-

ративної заупок здійснюється згідно з положеннями ст. 271 Кримінально-процесуального кодексу України у порядку, визначеному нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції Державної податкової служби України, Служби безпеки України, Державної митної служби України, погодженими з Генеральною прокуратурою України та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України”.

З огляду на викладене Порядок проведення контрольованої поставкн та контрольованої і оперативної закупки товарів, предметів та речовин може стати основою для підготовки Порядку негласного контролю за переміщенням товарів, передбаченого ст. 457 МКУ.

Зважаючи на те, що митні органи, як згадувалося, мають право на проведення негласного контролю, основними виконавцями у підготовці зазначеного Порядку мають стати Державна митна служба України, Служба безпеки України та Міністерство внутрішніх справ України.

Для підвищення ефективності боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил вважається за доцільне інформувати оперативні підрозділи митних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою, з боку правоохоронних органів в обсязі, що стосується їх повсякденної діяльності.

Розділ XVIII

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НИХ

Глава 67 містить 10 статей (з 458 до 467), які визначають загальні положення щодо порушення митних правил і відповідальності за це, а також особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил, види адміністративних стягнень та їх поділ на основні й додаткові, визначення строків накладення адміністративних стягнень за вчинення відповідних правопорушень.

Класифікація митних адміністративних правопорушень, що досліджуються, важлива також для правозастосовної діяльності митних і судових органів, у якій актуальними залишаються питання адекватної кваліфікації порушень митних правил та адміністративних деліктів, що посягають на нормальну діяльність митної служби, а також їх розмежування. Неврегульованість цих питань ускладнює як профілактику досліджуваних правопорушень, так і притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Питання відповідальності за порушення митних правил, а також порядок та підстави накладення адміністративних стягнень за них регулюються МКУ, Кодексом про адміністративні правопорушення, законами України, іншими нормативно-правовими актами.

Слід зауважити, що ДМС України було видано відповідний наказ від 30.12.2004 № 936, яким затверджено Методичні рекомендації щодо провадження у справах про порушення митних правил, із метою однакового застосування норм Конституції України, Митного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення й інших нормативних актів керівниками регіональних митниць, митниць, їх заступниками, а також посадовими особами митних органів, уповноваженими складати протоколи про порушення митних правил і здійснювати провадження у справах про такі порушення.

Стаття 458

Порушення митних правил

1. Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

2. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

У ч. 1 цієї статті міститься визначення порушення митних правил. Стаття 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення у питанні щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил відсилає до Кодексу.

Згідно з КУпАП адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Стаття 9 КУпАП чітко закріплює, що адміністративний проступок – діяння винне. Згідно з ч. 1 коментованої статті адміністративній відповідальності підлягає тільки винне діяння, тобто випадок, коли протиправна дія чи бездіяльність вчинена громадянином або посадовою особою умисно або з необережності. Відсутність вини знімає суб'єктивну сторону, а отже, сам склад правопорушення.

Повне і всебічне дослідження ознак суб'єктивної сторони складу порушення митних правил залежно від конкретних її особливостей може бути підставою для застосування певних санкцій (з урахуванням наявності пом'якшувальних чи обтяжливих обставин тощо).

Класифікація досліджуваних правопорушень за ознаками суб'єктивної сторони складу має також практичне значення при виборі виду й меж адміністративного стягнення.

Як зазначалося, однією з найістотніших класифікаційних за особливостями суб'єктивної сторони ознак є вина. У вітчизняній правовій науці під виною мається на увазі психічне у формі наміру чи необережності ставлення особи до свого протиправного діяння та його наслідків. Вина за сутністю є психічним ставленням суб'єкта до соціальної дійсності: до суспільних відносин, інтересів суспільства, його правових вимог, інших членів суспільства. Причому це ставлення є негативним: через наявність антисоціальної (чи соціальної) установки суб'єкт або свідомо протиставляє свою волю суспільним інтересам, або виявляє до них зневажливе, недостатньо уважне ставлення.

Вина – родове поняття, що охоплює дві можливі засуджувані форми стану психіки – намір і необережність. Тільки навмисне чи необережне ставлення до своєї протиправної поведінки може засуджуватися державою.

Адміністративне порушення, а так само порушення митних правил, визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки й бажала або свідомо допускала настання їх (ст. 10 КУпАП).

Особливою формою психічного ставлення особи до протиправних наслідків є необережність.

Порушення митних правил визнається вчиненим із необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення, або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити (ст. 11 КУпАП).

Якщо поняття умислу пов'язане з психічним ставленням особи до свого діяння і його наслідків, то при визначенні необережності до уваги береться ставлення лише до шкідливих наслідків.

Детальний аналіз статей чинного МКУ свідчить, що низка порушень митних правил може бути вчинена як умисно, так і з необережності. Взагалі найпоширеніші такі порушення, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон:

- порушення, спричинені свідомо неправильним визначенням кількості, якості або митної вартості товару (чимало фірм занижують кількісні, якісні та вартісні показники товару з метою зменшення розміру митних виплат);
- порушення, пов'язані з несумлінним оформленням сертифікатів товару для отримання митних преференцій, які застосовуються до товарів із певних країн;
- фіктивний транзит (порушення, пов'язані з нормою українського законодавства, згідно з якою під час транзитного перевезення товарів

через територію України вони звільняються від ввізного мита. На практиці велика кількість товарів, задекларованих як транзит і звільнених від мита, залишається на території України для реалізації).

Слід зазначити, що як МКУ 2002 р., так і МКУ 2012 р. передбачає відповідальність за два види адміністративних правопорушень у митній сфері:

- порушення митних правил;
- адміністративні правопорушення, що посягають на нормальну діяльність митних органів України.

Ознакою досліджуваних правопорушень є не тільки врегульованість їх нормами адміністративного чи митного права. Практично в більшості статей МКУ, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення митних правил, немає повного переліку всіх ознак їхнього складу.

Для правильного з'ясування змісту складу правопорушення, крім аналізу конкретної статті, необхідно розглядати її зв'язок із нормами Загальної частини КУпАП, а також із загальними положеннями і принципами митного законодавства України. Провадження за окремими справами про адміністративні митні правопорушення в частині, не врегульованій МКУ, також ведеться відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Стаття 459

Відповідальність за порушення митних правил

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил встановлюється цим Кодексом.

2. Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

Законодавець у ч. 1 коментованої статті закріпив норму про те, що за порушення митних правил встановлюється передбачена МКУ відповідальність.

Перелік порушень митних правил закріплюється МКУ і є вичерпним. Частина друга коментованої статті визначає певне коло осіб, які можуть розглядатись як суб'єкти порушення митних правил.

У теорії адміністративного права суб'єктами адміністративних правопорушень визнаються деліктоздатні фізичні особи, що вчинили ті чи інші правопорушення. Аналіз відповідних статей КУпАП дає змогу зробити ви-

сновок, що суб'єктом адміністративного правопорушення є осудна особа, яка досягла певного віку і вчинила описаний у правовій нормі склад адміністративного правопорушення. Таким чином, загальними ознаками суб'єкта досліджуваних адміністративних правопорушень повинні бути осудний стан фізичної особи (ст. 17 КУпАП) і досягнення нею шістнадцятирічного віку (ст. 12 КУпАП) – згідно з положеннями статті, що коментується. В іншому випадку притягнення фізичної особи, яка вчинила правопорушення, до адміністративної відповідальності матиме неправомірний характер.

Важливою загальною ознакою особи, яка може бути суб'єктом порушення митних правил, є її осудність. У низці випадків особа може бути неосудною, тобто такою, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності не могла усвідомлювати своїх дій або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану (ст. 20 КУпАП). Така особа не підлягає адміністративній відповідальності.

Рівень інтелектуального розвитку особи виявляється у її здатності під час вчинення порушення митних правил усвідомлювати свої дії, а вольового – у спроможності керувати ними. Осудність і неосудність характеризують стан особи під час і стосовно вчинення правопорушення, а не її стан взагалі. Вважається, що людина з нормальною психікою під час вчинення правопорушення завжди є осудною.

Для правильної класифікації адміністративних правопорушень у митній сфері стосовно суб'єкта посягання важливо дослідити як загальні, так і спеціальні ознаки такого суб'єкта, прямо зазначені в нормативній конструкції конкретного складу адміністративного митного правопорушення.

До індивідуальних ознак особи, яка може бути суб'єктом порушення митних правил, можна зарахувати також її колишню протиправну поведінку (вчинення правопорушення повторно). У деяких випадках це є обтяжливою обставиною, а іноді – кваліфікуючою ознакою, яка призводить до створення нового, суспільно небезпечнішого складу правопорушення, за яке законодавством передбачено застосування суворішого адміністративного стягнення. Часом повторне вчинення адміністративного правопорушення призводить до формування такого його складу, відповідальність за який передбачено іншою галуззю права – кримінальним правом. Важливість встановлення осудності особи зумовлена тим, що осудність є передумовою вини, а без вини не може бути відповідальності й покарання.

Крім загальних ознак, у конкретних складах адміністративних порушень митних правил суб'єкт може характеризуватися додатковими, специ-

фічними властивостями. Такі суб'єкти називаються спеціальними (ті, яким властиві певні особливості щодо вчинення тих чи інших правопорушень, або які не несуть адміністративної відповідальності на загальних підставах). До них можна зарахувати, наприклад, посадових осіб, керівників, батьків та ін.

Як зазначалося, склади деяких адміністративних правопорушень у митній сфері прямо вказують на необхідність урахування спеціальних ознак суб'єктів адміністративної відповідальності. Спеціальними у митній сфері визначаються такі суб'єкти, ознаки яких свідчать про особливості їх правового становища і дають змогу диференціювати відповідальність різних категорій осіб, забезпечуючи таким чином справедливу правову оцінку вчиненого правопорушення. Тому в разі порушення норм митного права їх карають суворіше, застосовуючи жорсткіші заходи адміністративного стягнення. Треба звернути увагу на деякі статті МКУ, що містять одночасно дві санкції. У таких випадках одна з них розрахована на громадян, друга, як правило, – на посадових осіб.

Наявність особливих ознак може мати для суб'єкта правопорушення такі юридичні наслідки:

- по-перше, вони можуть бути обставинами, що пом'якшують або обтяжують відповідальність;
- по-друге, особливі суб'єкти не піддаються деяким адміністративним стягненням, наприклад депутати Верховної Ради України;
- по-третє, певні суб'єкти з особливими ознаками за деякі правопорушення можуть піддаватися не адміністративним, а дисциплінарним стягненням.

У низці випадків одна й та сама ознака може використовуватись як спеціальна (така, що має статус конструктивної або кваліфікуючої) і як особлива. Так, вчинення правопорушення посадовою особою є обставиною, що обтяжує відповідальність.

Слід зазначити, що посадові особи несуть відповідальність за порушення митних правил, якщо при здійсненні ними правопорушення до їхніх службових обов'язків входило виконання відповідних службових функцій. Наприклад, керівники туристичних груп не є посадовими особами і відповідають за порушення митних правил як звичайні громадяни.

Військовослужбовці й призвані на збори військовозобов'язані, а також особи рядового і начальницького складів органів внутрішніх справ за порушення митних правил несуть відповідальність на загальних підставах (ст. 15 КУпАП).

Таким чином, законодавцем передбачено, що суб'єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент

вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а також посадові особи підприємств. Отже, до адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути притягнуті лише фізичні особи.

Важливе місце у врегулюванні адміністративної відповідальності за порушення митних правил законодавець відводить питанням правової регламентації нижчої вікової межі суб'єкта правопорушення, співвідносячи її з досягненням на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку винної фізичної особи. У цьому випадку нормативний адміністративно-деліктний мінімум відповідальності (вік у 16 років) треба розглядати як вікову ознаку загальної властивості. Тільки в такому разі виконання суб'єкту правопорушення 16 років є достатньою законодавчою вимогою до віку фізичної особи для застосування до нього санкції адміністративно-правової норми.

Однак дослідження вікових меж об'єкта правопорушень дає змогу зробити висновок, що нижні вікові межі адміністративної відповідальності окремих суб'єктів правопорушення можна встановити лише з 18 років. Очевидно, що фізична особа в 16 років не може стати посадовою особою, яка виконує постійно чи тимчасово функції представника влади.

Юридична характеристика суб'єкта, що посягає на суспільні відносини в митній сфері, дає можливість визначити соціально-правову сутність цього виду адміністративних правопорушень. Вивчення і використання класифікаційних характеристик ознак суб'єкта порушень митних правил і адміністративних правопорушень, що посягають на нормальну діяльність митних органів, допомагає також краще усвідомити спільне і відмінне між ними, а також сприяє полегшенню профілактичної роботи митних органів стосовно досліджуваних адміністративних правопорушень.

Частиною другою коментованої статті також передбачено, що суб'єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути посадові особи підприємств.

Поняття посадових осіб підприємств розкрито у п. 43 ст. 4 МКУ. До них законодавець зараховує керівників та інших працівників підприємств (резиденти й нерезиденти), які з огляду на постійно або тимчасово виконувані трудові (службові) обов'язки відповідають за додержання вимог, встановлених Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Посадові особи притягуються до адміністративної відповідальності тільки за наявності вини в їхніх діях, що призвели до вчинення правопорушення, передбаченого МКУ. Вина як елемент суб'єктивної сторони проступків посадових осіб може мати форму умислу (прямого та опосередко-

ваного) й необережності, але переважно втілюється у формі необережності.

За вчинення порушення митних правил, не пов'язаного з виконанням службових обов'язків, посадові особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. При цьому порядок накладення адміністративних стягнень на них не відрізняється від загального порядку, що застосовується до всіх фізичних осіб.

Слід також зазначити, що на загальних підставах із громадянами України підлягають адміністративній відповідальності іноземці та особи без громадянства, що перебувають на території України. Питання про відповідальність за порушення митних правил, учинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами й міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

Імунітет від адміністративної юрисдикції України не звільняє осіб, які ним користуються, від обов'язку дотримуватися встановленого національними законами порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Стаття 460

Особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил

1. Вчинення порушень митних правил, передбачених частиною третьою статті 469, статтею 470, частиною третьою статті 478, статтею 481 цього Кодексу, внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами, а також допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо такі помилки не допускаються систематично (стаття 268 цього Кодексу), не тягне за собою адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом.

2. Перевізники несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання митному органу як підстави для переміщення цих товарів документів, що містять неправдиві відомості (стаття 483 цього Кодексу), виключно у разі якщо ці відомості стосуються кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, а перевізниками не вжито заходів до перевірки правдивості зазначених відомостей або

у разі неможливості такої перевірки не внесено відповідного запису до міжнародної автомобільної накладної (CMR).

(Статтю 460 доповнено частиною другою згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

Ця стаття розглядає передбачені законодавцем випадки звільнення від відповідальності за вчинення окремих правопорушень згідно з вичерпним переліком, наданим у диспозиції аналізованої статті, та умови, за яких застосування цієї норми можливе.

До статей, що підпадають під цю норму, законодавцем віднесені такі:

- 469 “Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем”;
- 470 “Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата”;
- 478 “Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами”;
- 481 “Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів”.

До таких умов, зокрема, належать аварії, вплив обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами, настання яких особа, котра вчинила правопорушення, або інша особа можуть підтвердити шляхом подання відповідних документів, а також допущення в митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо такі помилки не є систематичними.

Під аварією в цьому випадку слід розуміти пошкодження, вихід із ладу й руйнування, що сталися з техногенних (конструкційних, виробничих, технологічних, експлуатаційних) або природних причин.

Під дією обставин непереборної сили слід розуміти:

- стихійне лихо (пожежу, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема, таке як замерзання моря, проток, портів тощо, закриття шляхів, проток, каналів, перевалів);
- воєнні дії чи надзвичайний стан у регіоні;
- зафіксований у встановленому законом порядку факт учинення злочинних дій третіми особами;
- інші обставини чи події.

Документи, що підтверджують факт аварії або дії обставин непереборної сили, можуть видаватися місцевими органами виконавчої влади або місцевого самоврядування, Міністерством внутрішніх справ України, іншими спеціально вповноваженими на це державними органами, а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, які усувають наслідки аварій, тощо.

Посадова особа, яка виявила порушення митних правил, що могло статися внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, керуючись законом, оцінює докази події, що стала причиною порушення митних правил, за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в сукупності.

У разі підтвердження вчинення правопорушень, передбачених ст. 469, 470, 478, 481 МКУ, унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, справа про порушення митних правил не порушується, а порушена справа підлягає закриттю.

Стаття 461

Види адміністративних стягнень за порушення митних правил

1. За порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Коментована стаття містить вичерпний перелік адміністративних стягнень, які можуть бути накладені за порушення митних правил. Щодо стягнень, названих у ньому, то в подальших статтях цього розділу вони по-

діляються на основні та додаткові; детально розкриваються їхня сутність, порядок і умови застосування.

Названі у ч. 1 цієї статті види адміністративних стягнень за порушення митних правил упорядковані законодавцем від м'якого до суворого. У зв'язку з цим обґрунтованішою видається класифікація порушень митних правил, що ґрунтується на аналізі передбаченої законом нижньої межі заходів адміністративної відповідальності за відповідне протиправне діяння.

У такому аспекті до особливо шкідливих слід зарахувати порушення митних правил, за вчинення яких передбачено адміністративне стягнення у вигляді конфіскації товарів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення (ст. 473 МКУ). Порушення митних правил "середньої тяжкості" — адміністративні, санкція складу яких "починається" від накладення мінімального штрафу. За незначні порушення митних правил накладаються адміністративні стягнення у вигляді попередження чи штрафу, який обчислюється відповідно до встановленого законом неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

Щодо визначення розміру адміністративного стягнення слід зауважити, що з 1 січня 2011 р. набрав чинності Податковий кодекс України, який вніс зміни до порядку розрахунку неоподатковуваного мінімуму доходів громадян при кваліфікації з використанням поняття податкової соціальної пільги.

Податкова соціальна пільга – це можливість платника податків зменшити нарахований загальний місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати. Сума, на яку зменшується цей дохід, визначається як відсоток прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

У п. 5 підрозд. 1 розд. XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України встановлено: якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 грн, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації злочинів або правопорушень, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної ст. 169.1.1 ПК України для певного року. За ст. 169.1.1 податкова соціальна пільга встановлюється в розмірі, що дорівнює 100 % прожиткового мінімуму.

Відповідні роз'яснення митним органам щодо визначення розміру штрафів, передбачених МКУ, були надіслані окремим листом ДМС України.

Згідно з п. 1.10 Рекомендацій, про які йшлося в загальному коментарі до цієї глави, у разі малозначності вчиненого порушення митних правил посадова особа, уповноважена розглядати справу, на підставі Кодексу України про адміністративні правопорушення може звільнити порушника від адміністративної відповідальності й обмежитися усним зауваженням,

закривши справу. Питання щодо визначення порушення митних правил малозначним вирішує вповноважений орган (посадова особа) у кожному конкретному випадку, зважаючи на те, що малозначним правопорушенням є дія або бездіяльність, яка не містить великої суспільної небезпеки, не завдає або не може завдати будь-якої значної шкоди державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління.

Стаття 462

Основні та додаткові адміністративні стягнення

1. Попередження та штраф можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил.

2. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне стягнення.

3. За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове адміністративні стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається, крім випадку, передбаченого частиною третьою статті 467 цього Кодексу.

У ст. 461 МКУ визначено систему адміністративних стягнень, які можуть бути накладені за порушення митних правил: попередження, штраф та конфіскація. У коментованій статті законодавець поділяє їх на основні й додаткові, причому всі адміністративні стягнення вважаються основними, але в певних випадках, як зазначено у ч. 2 цієї статті, конфіскація може бути й додатковим стягненням.

Частина перша коментованої статті визначає перелік адміністративних стягнень, які застосовуються самостійно та вважаються основними, тобто не можуть накладатися додатково до інших видів адміністративних стягнень.

Додатковими є адміністративні стягнення, які не можуть застосовуватися без основних, а тільки долучаються до них. Конфіскація як додатковий вид стягнення може накладатися лише у випадках, коли її застосування прямо передбачене законом.

Переважає більшість санкцій статей Кодексу передбачає накладення основних стягнень. Водночас, як зазначалося, конфіскація може застосовуватися і як основний вид стягнення, і як додатковий. Основним заходом

вона є, якщо в санкції статті немає альтернативи (наприклад, у ст. 473 “Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання”) або така альтернатива є (наприклад, ст. 484 “Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю”), тобто законодавець передбачає застосування або штрафу, або конфіскації.

Решта санкцій статей, які передбачають конфіскацію, визначають її як додатковий вид стягнення. При цьому можливі два варіанти формулювання таких санкцій залежно від сполучників, із якими поєднується основне стягнення:

- 1) наприклад, ст. 476 (штраф із конфіскацією...);
- 2) наприклад, ст. 471 (штраф, а також конфіскацію...)

За одне й те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове стягнення. Застосування двох основних стягнень одночасно, якщо це передбачено санкцією статті, заборонено (наприклад, попередження та штрафу). Якщо статтею, якою встановлюється відповідальність за порушення митних правил, передбачаються основне і додаткове стягнення, застосування лише додаткового стягнення без основного не допускається. З цього правила є єдиний виняток: у разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття, відповідно допускається застосування конфіскації як додаткового виду стягнення окремо від основного.

Стаття 463

Попередження

1. Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення.

Попередження полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. Це найменш суворе адміністративне стягнення, що застосовується за незначні порушення митних правил.

Попередження як стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно неприпустимості таких діянь у майбутньому.

Таким чином, це інформування правопорушника, що його поведінка має суспільно шкідливий характер і засуджується нормами митного законодавства і що йому слід припинити вчинення подібних проступків, інакше в разі повторного вчинення правопорушення він буде притягнутий до суворішого покарання. Застосовуючи цей вид адміністративного стягнення, посадові особи митного органу, уповноважені на розгляд справ, дають негативну державну оцінку неправомірному діянню, а не вимагають припинити подібні проступки. Попередження виконує виховну роль тоді, коли застосовується не заочно, а у присутності правопорушника.

Як правило, попередження виноситься щодо осіб, дії або бездіяльність яких не становлять підвищеної суспільної шкідливості. У чинному Кодексі є лише три статті, санкції яких містять попередження (ст. 468, ч. 1 ст. 469, ч. 1 ст. 470).

Рішення про застосування попередження згідно зі ст. 522 МКУ приймається митним органом. Водночас можливе прийняття рішення про накладення попередження і суддею, у тих справах, суб'єктом яких є неповнолітня особа віком від 16 до 18 років, оскільки цю категорію справ розглядають тільки суди незалежно від кваліфікації (ч. 2 ст. 522 МКУ) або у зв'язку з оскарженням постанови у справі.

Попередження лише тоді вважається адміністративним стягненням, якщо оформлене у відповідному порядку письмовою постановою, яка повинна бути оголошена правопорушнику. Не може вважатися накладенням стягнення за порушення митних правил попередження, висловлене в усній формі без складання постанови у справі про порушення митних правил, а отже, особа не може вважатися такою, що притягнена до відповідальності за порушення митних правил.

Слід наголосити, що для відповідної правової оцінки попередження важливо враховувати той факт, що в багатьох випадках його застосування обтяжує становище винного у разі вчинення ним протягом року повторного адміністративного проступку, оскільки на нього може бути накладено серйозніше стягнення — штраф.

Попередження як адміністративне стягнення відрізняється від усного зауваження низкою специфічних ознак:

- 1) вважається заходом адміністративного стягнення, а усне зауваження – заходом державного й громадського осудження;
- 2) як захід адміністративного стягнення виноситься у письмовій формі, а зауваження – в усній;

- 3) виконується компетентним органом, а усне зауваження застосовується органом (посадовою особою), уповноваженим вирішувати справу;
- 4) як захід стягнення призначається за проступок, який має більшу суспільну шкідливість, ніж той, за який можна обмежитися усним зауваженням;
- 5) є заходом адміністративної відповідальності, а усне зауваження застосовується як захід громадського впливу, який звільняє особу від адміністративної відповідальності (ст. 21 КУпАП).

Порівняно з іншими стягненнями попередження — найм'якший захід адміністративної відповідальності. Воно має передусім морально-виховний характер і не стосується майнових та інших прав порушника, однак тягне за собою елемент кари. Тому попередження є одним із засобів боротьби з порушеннями митних правил та їх профілактики, хоча в правозастосовній практиці митних органів, як правило, застосовуються інші види адміністративних стягнень.

Стаття 464

Штраф

1. Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається цим Кодексом залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

2. Сплата штрафу, якщо при цьому не застосовується адміністративне стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, не звільняє особу, яка вчинила порушення митних правил, від сплати митних платежів, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Штраф – найпоширеніший вид адміністративного стягнення майнового характеру. Він накладається на правопорушників в адміністративному або судовому порядку у випадках і межах, передбачених Митним кодексом України.

Розмір штрафу чітко визначається законодавством: у кратному відношенні до офіційно встановленого розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян або у відсотковому відношенні до вартості товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Є три варіанти формулювання санкцій статей, що передбачають накладення штрафу:

- 1) адміністративні штрафи можуть встановлюватися в чітко фіксованому розмірі, що дорівнює еквіваленту кількості неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 468, 480 та ін.), при цьому мінімальна сума штрафу становить 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 468, ч. 1 ст. 469 та ін.), а максимальна сума за деякими статтями – 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) у відсотках від вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил із конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України (ст. 482, 483, 484), при цьому максимальна сума штрафу становить 200 %;
- 3) у відсотках від несплаченої суми митних платежів (ст. 485), при цьому максимальна сума штрафу дорівнює 300 %.

Таким чином, законодавець визначає чітко фіксовану суму штрафу, що, з одного боку, створює передумови для перешкоджання зловживанням під час накладення цього стягнення, а з другого – урахування таких обставин, що впливають на накладення стягнення у вигляді штрафу, як вид правопорушення, особа правопорушника, майновий стан винного тощо, можливе лише при застосуванні альтернативних санкцій, а на розмір штрафу не впливає. При цьому законодавцем нівелюється відповідальність громадян і посадових осіб підприємств у частині накладення стягнення у вигляді штрафу.

Законодавець врахував у диспозиціях таку ознаку, наприклад, як повторність, що посилює відповідальність, а отже, розмір адміністративних штрафів підвищується (ст. 482, 483).

В адміністративному провадженні штраф застосовується тільки як грошове стягнення, хоча в історії адміністративно-штрафної практики України відомі й інші його форми, наприклад, натуральний штраф (зерном, картоплею) у сільській місцевості.

Штраф в адміністративно-юрисдикційній практиці – домінуюча форма адміністративної відповідальності, оскільки передбачений як альтернативний захід стягнення за більшість порушень митних правил.

Крім того, штраф як адміністративне стягнення слід відрізнити від правової (фінансової) санкції такого самого найменування, що застосовується до юридичних осіб. Перше впливає на психічний або майновий стан правопорушника, друге ставить за мету компенсацію матеріального збитку, заподіяного внаслідок порушення договірних обов'язків. Правові (фінансові) штрафи визначаються в частковому, кратному, відсотковому відношенні залежно від суми договору, завданих збитків або суми прибутку.

Штрафи як адміністративні стягнення відрізняються від однойменної кримінально-правової санкції не тільки розмірами, а й порядком встановлення, своїм призначенням. Адміністративний штраф – основний вид стягнення, а штраф як кримінальна санкція може застосовуватись і як основне, і як додаткове покарання. Адміністративний штраф не може застосовуватись як заміна інших стягнень, і може накладатися разом із додатковими стягненнями.

Отже, штраф – адміністративне стягнення, яке свідчить про те, що особа була притягнута до адміністративної відповідальності й зазнала певних юридичних наслідків майнового характеру, але це не засвідчує, що штраф у митному законодавстві розглядається як фіскальний засіб, який становить своєрідний “відкуп” від держави за протиправну поведінку, тому законодавець встановив і обов’язок громадян, крім штрафу, сплатити митні платежі. Ця позиція не означає, що особа двічі притягується до відповідальності, а лише зобов’язує правопорушника виконати свій конституційний обов’язок – сплатити податки й збори.

Стаття 465

Конфіскація

1. Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об’єкти конфіскації.

2. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

3. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Конфіскація як стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів і безоплатній передачі їх у власність держави. Необхідно враховувати, що вона застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Конфіскація поширюється на:

- 1) товари, транспортні засоби комерційного призначення – безпосередні предмети порушення митних правил;

- 2) товари, транспортні засоби зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів, – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються суто для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону);
- 3) транспортні засоби, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Відповідно до ч. 6 ст. 41 Конституції України конфіскація майна може бути застосована тільки за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Це конституційне положення продубльоване і в МКУ, хоча до прийняття Конституції конфіскацію мали право застосовувати не лише суди, а й посадові особи інших органів.

Конфіскація може бути як основним, так і додатковим видом стягнення. Наприклад, ст. 472 Кодексу визначає конфіскацію як додатковий вид стягнення, тоді як ст. 484 передбачає її застосування як основний вид стягнення.

Перелік товарів та транспортних засобів комерційного призначення, на які поширюється конфіскація, є вичерпним. Тому цей вид стягнення характеризується тим, що конфіскується не все майно, яке належить або не належить порушнику, не будь-які товари, що мають митну вартість, а лише предмети, пов'язані з вчиненням порушення митних правил.

Не підлягають конфіскації транспортні засоби комерційного призначення, які використовуються тільки для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються згідно з розкладом руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, оскільки в цьому випадку мається на увазі, що транспортні засоби використовуються як знаряддя для переміщення товарів, тому в переважній більшості до вчинення правопорушення мають опосередкований стосунок. У цих випадках конфіскації підлягають лише безпосередні предмети порушення митних правил. Наприклад, якщо під сидінням водія вантажного транспортного засобу під час здійснення митного контролю в кабіні автомобіля було виявлено 20 блоків цигарок для власного вживання або провідник залізничного вагона в неробочому тамбурі приховував 10 літрів спирту етилового. Юридичних підстав для конфіскації в цих випадках немає.

Відповідно до ч. 2 ст. 541 у разі неможливості конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 Кодексу, з осіб, які вчинили по-

рушення митних правил, державний виконавець за рішенням суду в установленому законом порядку може стягувати вартість цих товарів і транспортних засобів. Тому законодавець передбачив можливість конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення у грошовому еквіваленті – рівноцінному предмету, який підлягає конфіскації.

Конфіскацію як адміністративне стягнення необхідно відрізнити від вилучення як заходу адміністративного припинення, що полягає в тимчасовому вилученні товарів, транспортних засобів та документів під час провадження у справах про порушення митних правил за такими ознаками:

- 1) конфіскація – це вид адміністративного стягнення, тимчасове вилучення – одна з процесуальних дій, яка використовується під час провадження у справах про порушення митних правил;
- 2) конфіскація – це безоплатна передача товарів, транспортних засобів у власність держави, вилучення – це тимчасове зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митному органі до вирішення справи в суді. Вилучені предмети зберігаються на складі митного органу або в іншому визначеному його керівником місці до набрання чинності постановою у справі про порушення митних правил;
- 3) конфіскацію мають право застосовувати тільки суди, вилучення здійснюють посадові особи митних органів під час складання протоколів про порушення митних правил або окремої процесуальної дії в процесі митного розслідування;
- 4) вилученню підлягають ті самі предмети, що й конфіскації, але вилучатися можуть і документи;
- 5) конфіскація оформлюється постановою суду, вилучення – протоколом про порушення митних правил або протоколом вилучення;
- 6) на відміну від конфіскації, у разі відсутності рішення суду про конфіскацію вилучені товари та транспортні засоби комерційного призначення повертаються власнику.

Стаття 466

Забезпечення законності у разі застосування адміністративних стягнень до порушників митних правил

1. Адміністративні стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, що встановлені цим Кодексом та іншими законами України.

2. Додержання митними органами вимог закону в разі застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку органів вищого рівня та їх посадових осіб, правом оскарження постанов у справах про порушення митних правил та іншими заходами, передбаченими законодавством України.

Основним законом держави є її Конституція. Один із найголовніших принципів – дотримання законності всіма громадянами України, особами без громадянства та іноземцями. Додержання законності при застосуванні передбачених законодавством стягнень до порушників митних правил – неухильний обов'язок посадових осіб митних органів. Законність розкривається у низці статей Конституції України, зміст яких ми вважаємо за доцільне проаналізувати для з'ясування реалізації принципу законності.

Згідно зі ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави.

Відповідно до ст. 8 Конституції України у нашій державі закріплюється й діє принцип верховенства права. Конституція має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.

За ст. 22 конституційні права і свободи гарантуються й не можуть бути скасовані. У ст. 62 Конституції закріплена презумпція невинуватості й те, що обвинувачений не зобов'язаний доводити свою невинність, а сумніви у винності осіб тлумачаться на їхню користь. У ст. 61 Основного закону встановлено, що ніхто не може бути двічі притягнутий до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Це стосується й положення ст. 63 Конституції про те, що ніхто не зобов'язаний і не несе відповідальності за відмову свідчити або давати пояснення відносно себе, членів своєї сім'ї або близьких родичів, коло яких визначається законом.

Отже, відповідно до ч. 1 коментованої статті стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, встановленому МКУ й іншими законами України.

Розглядаючи втілення цього принципу в інших національних законах, слід зазначити, що до них можна віднести й Конституцію України, Кодекс України про адміністративні правопорушення тощо.

Згідно зі ст. 7 КУпАП ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом. Провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності. Застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, цілком відповідно до закону. Дотримання вимог закону під час застосування заходів впливу за адміністративні правопорушення забезпечується систематичним контролем із боку вищих органів і посадових осіб, прокурорським наглядом, правом оскарження, іншими встановленими законом способами.

Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі закону, чинного під час і за місцем учинення правопорушення.

Статтею 8 КУпАП встановлено, що закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення, вчинені до їх видання. Закони, які запроваджують або посилюють відповідальність за адміністративні правопорушення, такої сили не мають.

Особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або перебувала в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності.

Таким чином, законодавець у Конституції України та інших законах створив передумови для забезпечення законності під час застосування стягнень у справах про порушення митних правил до осіб, що вчинили порушення, і водночас для унеможливлення неправомірних порушень їхніх прав і законних інтересів.

Стаття 467

Строки накладення адміністративних стягнень у справах про порушення митних правил

1. Якщо справи про порушення митних правил відповідно до статті 522 цього Кодексу розглядаються митними органами, адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду митними органами справ про триваючі порушення митних правил, у тому числі передбачені статтями 469, 477–481, 485 цього Кодексу, – не пізніше, ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень.

2. Якщо справи про порушення митних правил відповідно до статті 522 цього Кодексу розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення

правопорушення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил, у тому числі передбачені статтями 469, 477–485 цього Кодексу, – не пізніше, ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень.

3. У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження, але не пізніше ніж через два роки з дня вчинення правопорушення.

(Ст. 467 зі змінами, внесеними згідно із Законом від 18.09.2012 № 5288-VI)

Коментована стаття визначає строки для притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення порушення митних правил та накладення адміністративного стягнення.

Частина перша встановлює, що адміністративні стягнення за порушення митних правил можуть бути накладені не пізніше ніж через шість місяців із дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду митними органами справ про триваючі порушення, у тому числі передбачені ст. 469, 477–481, 485 Кодексу, – не пізніше ніж через шість місяців із дня їх виявлення.

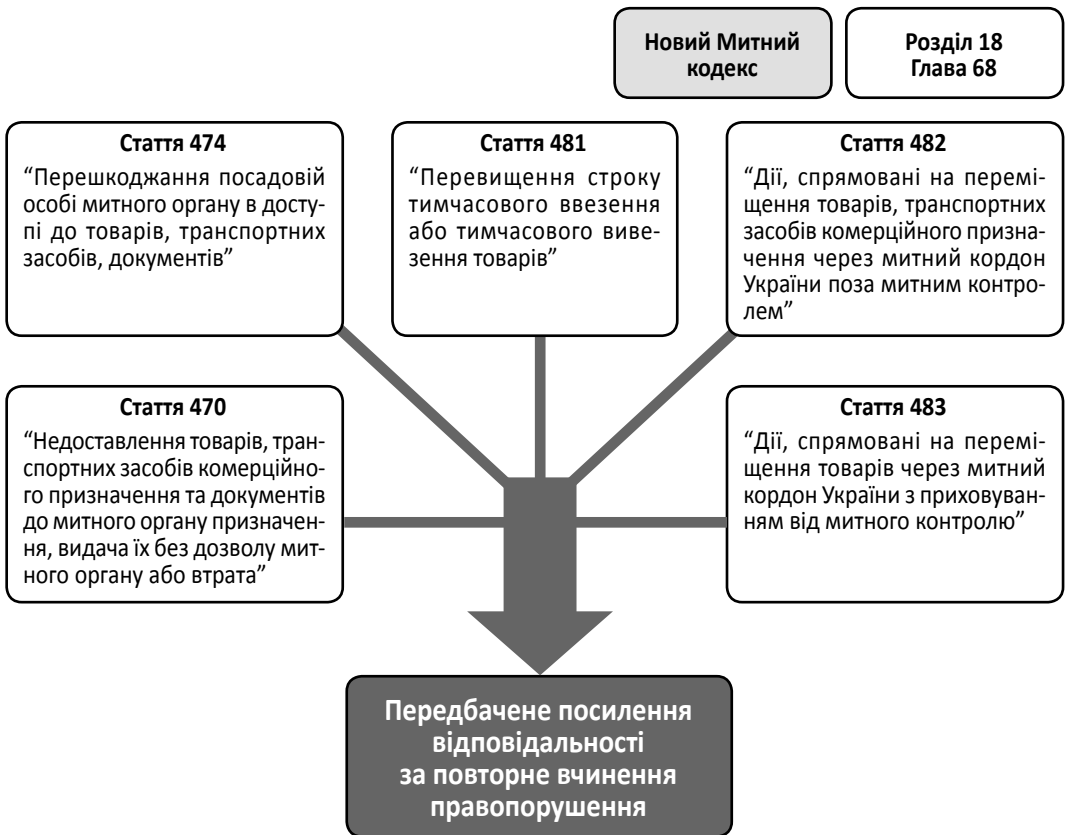
Згідно з ч. 2 цієї статті, якщо справи про порушення митних правил відповідно до ст. 522 Кодексу розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через шість місяців із дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення, зокрема передбачені ст. 469, 477–485 Кодексу, – не пізніше ніж через шість місяців із дня виявлення цих правопорушень.

Перебіг строку накладення адміністративного стягнення починається з дня, що йде після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язаний початок строку. Строк накладення цього стягнення завершується о 24-й год його останньої доби. Якщо останній день такого строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, визначений таким у місці вчинення відповідної дії згідно із законом, днем закінчення строку є перший за ним робочий день.

У ч. 3 коментованої статті передбачено: у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через три місяці із дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження, але не пізніше ніж через два роки з дня вчинення правопорушення.

ВИДИ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТАКІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Коментована глава Кодексу роз'яснює види порушень митних правил та врегульовує питання відповідальності за митні правопорушення. Основною її новацією є посилення відповідальності за окремі порушення, а також вилучення з числа порушень митних правил дій, які за Митним кодексом України від 11.07.2002 № 92-IV передбачали настання адміністративної відповідальності. Зазначені новації схематично відображено далі.

Розділ 18
 “Порушення митних правил та відповідальність за них”
Глава 68
 “Види порушень митних правил і відповідальність за такі правопорушення”

До:		Після:	
Стаття 333	Незупинення транспортного засобу	Стаття 333	Незупинення транспортного засобу
Стаття 334	Відправлення транспортного засобу без дозволу митного органу	Стаття 334	Відправлення транспортного засобу без дозволу митного органу
Стаття 335	Причалювання до суден, що перебувають під митним контролем	Стаття 335	Причалювання до суден, що перебувають під митним контролем
Стаття 338	Пошкодження або втрата митного забезпечення	Стаття 338	Пошкодження або втрата митного забезпечення
Стаття 344	Неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи)	Стаття 344	Неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи)

Стаття 468

Порушення режиму зони митного контролю

1. Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони митного контролю громадянами, які не перетинають митний кордон України, та посадовими особами державних органів, які не здійснюють види контролю, зазначені у частині першій статті 319 цього Кодексу, та їх пересування в межах цієї зони з порушенням порядку, встановленого статтею 332 цього Кодексу, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об’єкт правопорушення – встановлений Кодексом (ст. 332) режим зони митного контролю, тобто приписи, заборони та обмеження щодо перебу-

вання товарів, транспортних засобів та громадян, умови розташування будівель і споруд, а також проведення в цій зоні господарських робіт.

Об'єктивна сторона відображається у вчиненні будь-яких дій, що порушують режим зони митного контролю. Такими діями є: переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони (з товарами, транспортними засобами і без таких) громадян, посадових осіб органів державної влади (крім митних органів), які не перетинають митного кордону, а також у проведенні в такій зоні без дозволу митного органу господарських робіт тощо.

Під зоною митного контролю (ЗМК) слід розуміти місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях її митної території, у межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Згідно зі ст. 329 Кодексу ЗМК створюються у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до МКУ.

Забезпечення режиму ЗМК покладено на митні органи.

Під режимом ЗМК слід розуміти встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення в цій зоні господарських робіт.

Із змісту ст. 332 МКУ випливає, що проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю та в її межах товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митного кордону України, а також посадових осіб державних органів, які не здійснюють видів контролю, зазначених у ч. 1 ст. 319 МКУ, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідного митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, а в ЗМК, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, – крім того, за погодженням із начальником відповідного органу охорони державного кордону.

Отже, такому переміщенню та проведенню господарських робіт має передувати отримання дозволу митного органу.

Громадяни, які перетинають митний кордон України, представники організацій, підприємств та установ, що отримують чи відправляють товари та інші предмети, допускаються до ЗМК на підставі дійсних для в'їзду (виїзду) документів чи транспортних та інших документів на отримання (відправку) товарів та інших предметів.

Співробітники прикордонного, санітарного, ветеринарного, фітосанітарного та інших видів контролю за необхідності виконання службових обов'язків у ЗМК пропускаються на її територію за службовими посвідченнями.

У режимній ЗМК митні органи можуть затверджувати додаткові правила, що регламентують порядок допуску в зазначену зону осіб, у тому числі тих, які беруть участь у здійсненні контролю, навантажувально-розвантажувальних робіт, а в ЗМК у пунктах пропуску на митному кордоні – також обслуговування осіб і транспортних засобів закордонного прямування, відправлення з пунктів пропуску транспортних засобів та вантажів, з урахуванням завдань і повноважень цих осіб.

З огляду на цілі створення ЗМК (ст. 329 МКУ) необхідно керуватися тим, що одним із критеріїв надання такого дозволу є відсутність перешкод для виконання функцій митного органу.

Суб'єктом цього правопорушення може бути будь-яка осудна і дієздатна особа, що підлягає адміністративній відповідальності.

Водночас його суб'єктами не можуть бути працівники митних органів.

Суб'єктивна сторона – правопорушення може бути вчинено як умисно, так і через необережність. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

Стаття 469

Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем

1. Проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації-отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених статтями 203, 325 цього Кодексу, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу митного органу, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації-отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, а так само невжиття передбачених частиною четвертою статті 204 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасо-

вого зберігання, на складі організації-отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації-отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Коментована стаття увібрала в себе положення статей 336, 337, 347 Митного кодексу України від 11.07.2002 (рис. 2).

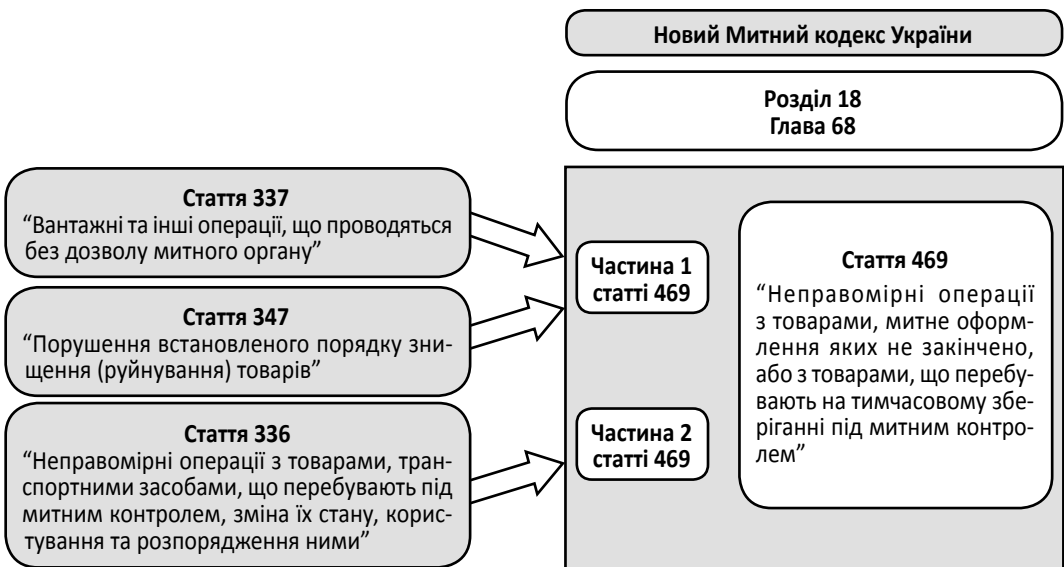

Рис. 2. Характеристика ст. 469 МКУ

Складено авторами.

Об'єкт правопорушення – установлений Кодексом (ст. 325) порядок проведення без дозволу митного органу вантажних та інших операцій із товарами, митне оформлення яких не закінчено, та порядок митного контролю як сукупності заходів, здійснюваних митними органами України в межах своєї компетенції, дії, пов'язані або з видачею без дозволу митних органів, або з втратою товарів і транспортних засобів, які перебувають під митним контролем.

Об'єктивна сторона відображається в здійсненні операцій із товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем (зміна їх стану, користування й розпорядження ними без дозволу митного органу).

Безпосередній об'єкт – порядок навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепаккування, зважування та визначення інших істотних характеристик товарів, що перебувають під митним контролем, взяття проб та зразків таких товарів, зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упаковці, транспортних засобах комерційного призначення, а також заміна транспортного засобу комерційного призначення.

Зміна стану – здійснення операцій із товарами і транспортними засобами, що розміщуються під митним контролем, у результаті яких змінюються властивості товарів (ввезення товарів і транспортних засобів у складеному вигляді, з подальшим демонтажем із метою надання митним органам не цілих агрегатів, а їх комплектуючих складових для навмисного заниження вартості товарів і транспортних засобів).

Під видачею мається на увазі передача товарів третім особам. Наприклад, за видачу товарів несе відповідальність перевізник, який доставив товари та транспортні засоби не в митний орган призначення, а отримувачеві, адреса якого зазначена в товаросупровідному документі. Такі дії перевізника є його прямим волевиявленням.

Суб'єкт – громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку, а також посадові особи підприємств.

Суб'єктивна сторона – це правопорушення може бути вчинене умисно або з необережності.

Правопорушення вважається закінченим із того моменту, як особа вчинила описані в диспозиції цієї статті дії, незалежно від заподіяння збитку чи настання інших наслідків.

Стаття 470

Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата

1. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення (а при переміщенні в межах зони діяльності одного митного органу – від одного підрозділу цього органу до іншого), митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби не більше ніж на одну добу – тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Перевищення встановленого статтею 95 цього Кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари більше ніж на десять діб, а так само втрата цих товарів, транспортних засобів, документів чи видача їх без дозволу митного органу – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Коментована стаття передбачає нові ознаки митного правопорушення, які в Митному кодексі України від 11.07.2002 № 92-IV не визначалися (рис. 3).

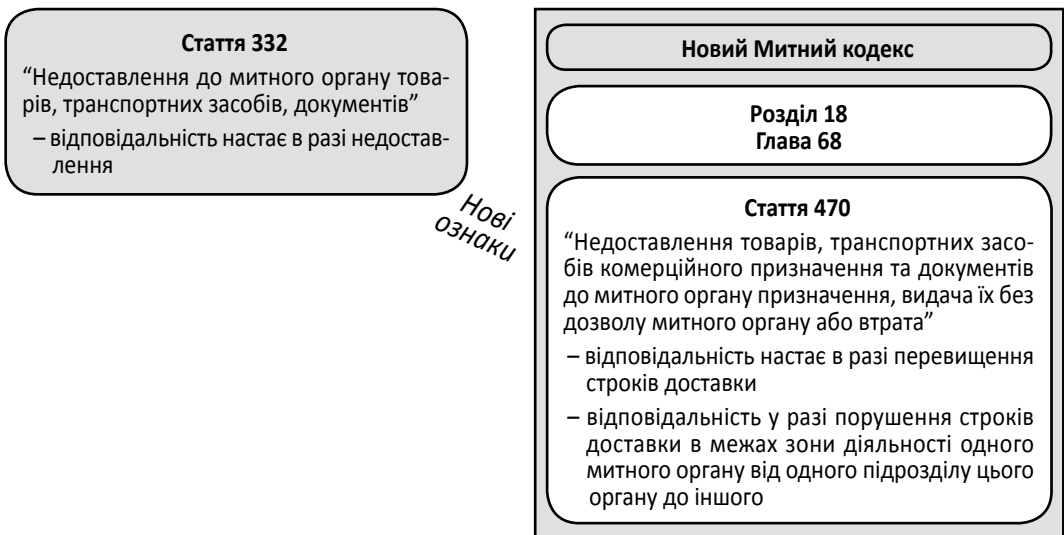

Рис. 3. Нові ознаки митного правопорушення за ст. 470 МКУ

Складено авторами.

Об'єкт правопорушення – установлений Кодексом (ст. 325) порядок проведення вантажних та інших операцій із товарами, митне оформлення яких не закінчено, та порядок митного контролю як сукупності заходів, здійснюваних митними органами України в межах своєї компетенції, дії, пов'язані або з видачею без дозволу митних органів, або з утратою товарів та транспортних засобів, які перебувають під митним контролем.

Об'єктивна сторона, безпосередній об'єкт, суб'єкт, суб'єктивна сторона збігаються з визначеннями в коментарі до ст. 469 Кодексу.

Стаття 471

Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю

1. Порушення встановленого цим Кодексом порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто переміщення через митний кордон України особою, яка формою проходження митного контролю обрала проходження (проїзд) через “зелений коридор”, товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, або товарів в обсягах, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо безпосередніми предметами правопорушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, – також конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення – установлений Кодексом порядок проходження спрощеного митного контролю.

Об'єктивна сторона – установлений відповідно до чинного Кодексу порядок проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто наявність під час проведення митного контролю в особи, яка формою проходження митного контролю вибрала проходження через таку зону (коридор), товарів, заборонених чи обмежених до переміщення через митний кордон України, або товарів у кількостях, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України.

Двоканальна система – це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, вибираючи один із двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Канал, позначений символами зеленого кольору (“зелений коридор”), призначений для декларування шляхом учинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за її межі, й не підлягають письмовому декларуванню.

Громадянин самостійно вибирає відповідний канал (“зелений” або “червоний” коридор) для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Вибір “зеленого коридору” вважається заявою громадянина про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під установлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території та свідчить про факти, що мають юридичне значення.

Громадяни, які проходять (проїжджають) через “зелений коридор”, звільняються від подання письмової митної декларації, що не означає звільнення від обов’язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Товари, заборонені до переміщення через митний кордон України:

- заборонені для ввезення в Україну;
- заборонені для вивезення з України;
- заборонені до транзиту через митну територію України;
- за якими не було проведено митного оформлення;
- переміщувані через митний кордон України з порушенням вимог чинного Кодексу та інших законів України.

Суб’єкти – громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку.

Суб’єктивна сторона – це правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності. Правопорушення вважається закінченим із моменту вчинення особою зазначених у диспозиції статті дій.

Стаття 472

Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення

1. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов’язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів з конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.

Об’єкт правопорушення – встановлений Кодексом (гл. 40) порядок декларування товарів, транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон України.

Згідно зі ст. 257 МКУ декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом учинення дій) точних відомостей про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через

митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ст. 472 МК України, полягає в незаявленні за встановленою формою точних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби, що підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого цією статтею, є осудні особи, які досягли 16-річного віку, а також посадові особи підприємств.

При визначенні суб'єкта правопорушення, передбаченого ст. 472, у певних випадках необхідно враховувати, чи була особа наділена правом (на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого власником товарів і транспортних засобів) на здійснення декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, а також учиняти дії, пов'язані з пред'явленням цих товарів і транспортних засобів митним органам для митного контролю та митного оформлення під час переміщення їх через митний кордон України.

Суб'єктивна сторона – правопорушення може бути вчинене як умисно, так і через необережність.

Для визначення складу правопорушення необхідно враховувати, що товари, транспортні засоби мають бути такими, що підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України.

Правопорушення вважається закінченим із моменту вчинення зазначених у диспозиції статті дій.

Якщо недекларування товарів чи транспортних засобів як протиправна дія спричинило недобори податків і зборів (за відсутності ознак злочину), це діяння підлягає додатковій кваліфікації за ст. 485 МКУ.

Щодо кваліфікації порушень митних правил за цією статтею, то при виявленні фактів невідповідності заявленого у графі 33 ВМД товарного коду за УКТ ЗЕД фактичному необхідно враховувати таке: наявність у графі 31 ВМД достовірних, однак неповних відомостей про товар, що унеможливають однозначні висновки про відповідність задекларованого товару коду за УКТ ЗЕД незалежно від відомостей, зазначених у графі 33 ВМД, не дає підстав для кваліфікації цього факту як порушення митних правил. У такому разі митний орган має розглядати питання про відмову в митному оформленні.

Так, саме у випадку, коли графа 31 ВМД заповнена згідно з вимогами нормативних документів, а саме: у ній зазначено достовірні й повні відомості про товар, які дають можливість перевірити відповідність задекларованого у графі 33 ВМД товарного коду, а у графі 33 ВМД зазначено неправильний десятизначний товарний код за УКТ ЗЕД, підстав для висновку про наявність ознак порушення митних правил, передбаченого ст. 472 МКУ, немає.

Вчинення порушення митних правил, передбаченого ст. 472 МКУ, тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 % вартості цих товарів, транспортних засобів із конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.

Стаття 473

Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання

1. Пересилання через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання законодавством України, а також пересилання у міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання актами Всесвітнього поштового союзу, – тягне за собою конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення – встановлений МКУ порядок переміщення через митний кордон України міжнародних поштових відправлень і міжнародних експрес-відправлень.

Об'єктивна сторона – пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, Правил користування послугами поштового зв'язку та ст. 235 МКУ.

Порядок та умови здійснення митного контролю товарів й інших предметів, що переміщуються (пересилаються) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, регулюються ст. 233–237 МКУ.

Суб'єкт відповідальності – громадяни і посадові особи, що здійснили таке пересилання.

Суб'єктивна сторона – це порушення митних правил може бути вчинене як умисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення – конфіскація товарів, заборонених до пересилання.

Стаття 474

Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів

1. Перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справі про контрабанду чи порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів – тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перешкоджання посадовій особі митного органу, невиконання її вимог під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом правопорушення є встановлений цим Кодексом порядок організації та здійснення митного контролю, а також провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил. Визначення терміна “митний контроль” див. у п. 24 ч. 1 ст. 4 Кодексу.

Об'єктивну сторону цього правопорушення утворює перешкоджання посадовій особі митного органу України у виконанні покладених на неї обов'язків та реалізації передбачених Кодексом прав щодо здійснення митного контролю або під час провадження у справах про контрабанду та порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів.

Таке право посадових осіб митних органів передбачено ст. 323 Кодексу. Відповідні обов'язки посадових осіб підприємства, що перевіряється, під час проведення документальних перевірок та утримувача вантажного митного комплексу передбачено п. 2 ч. 2 ст. 350 та п. 4 ч. 1 ст. 446 МКУ.

Посадові особи ДМС України відповідно до ст. 569 Кодексу – це працівники митних органів України, на яких покладено виконання завдань, зазначених у ст. 544 МКУ, організаційне, юридичне, кадрове, фінансове, матеріально-технічне забезпечення діяльності митної служби України і яким присвоєно спеціальні звання митної служби.

Перешкоджання в доступі до товарів, транспортних засобів, документів виявляється у створенні умов, що утруднюють або унеможливають його і може бути вчинене у різний спосіб.

Суб'єктами правопорушення є фізичні осудні особи, які вчинили правопорушення у віці, з якого відповідно до закону може наставати адміністративна відповідальність. Це можуть бути громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, а також посадові особи суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єктивна сторона вчиненого правопорушення характеризується умисною формою вини.

Кваліфікуючі ознаки цього правопорушення: 1) вчинення особою, яка протягом року притягувалася до відповідальності за його вчинення; 2) перешкоджання посадовій особі митного органу, невиконання її вимог під

час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Про поняття перевірки обліку товарів див. ст. 344 Кодексу та коментар до неї. Про поняття документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи див. ст. 345 Кодексу та коментар до неї.

Стаття 475

Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем

1. Неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, митному органу звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення – встановлений Кодексом порядок подання митному органу утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів.

Об'єктивна сторона: а) неподання митному органу утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, звіту про рух товарів; б) порушення порядку ведення обліку таких товарів.

Відповідно до ст. 422 Кодексу звітність про операції з товарами, розміщеними в магазині безмитної торгівлі, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Згідно зі ст. 428 Кодексу звітність про операції з товарами, розміщеними на митному складі, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

За ст. 440 Кодексу звітність про операції з товарами, розміщеними на складі тимчасового зберігання, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Відповідно до ст. 446 Кодексу звітність про операції з товарами, розміщеними у вантажному митному комплексі, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Суб'єкт відповідальності – особи, зазначені в ст. 459 Кодексу, тобто громадяни і посадові особи підприємств, які вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона – це порушення митних правил може бути здійснено як умисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 476

Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності

1. Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

Об'єкт правопорушення – права інтелектуальної власності, що охороняються чинним законодавством України та укладеними в установленому законодавством порядку міжнародними договорами та угодами про захист таких прав.

Об'єктивна сторона – порушення законодавства про інтелектуальну власність, вчинене під час переміщення товарів через митний кордон України.

Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України врегульовані ст. 397–403 Кодексу.

Суб'єкт відповідальності – громадяни і посадові особи підприємств, які вчинили дії, передбачені диспозицією цієї статті.

Суб'єктивна сторона – вина у формі умислу. При цьому у правопорушників мають бути намір та мета – отримання прибутку з операцій (наприклад цивільних угод), що в подальшому можуть бути здійснені з такими товарами як на митній території України, так і поза нею.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

Стаття 477

Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони

1. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, а так само порушення встановленого частиною другою статті 436 цього Кодексу строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цієї зони тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення – встановлений Кодексом порядок ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів із цієї території, проведення операцій із товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, а так само порушення строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі анулювання дозволу на її відкриття та експлуатацію.

Об'єктивна сторона: а) порушення порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів із цієї території; б) проведення операцій із товарами, поміщеними в режим вільної митної зони; в) порушення строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі анулювання дозволу на її відкриття та експлуатацію.

Відповідно до ст. 434 Кодексу на територію вільної митної зони можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з митної території України. На територію вільної митної зони можуть ввозитися будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, а також товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, які потребують спеціальних умов зберігання, допускаються на територію вільної митної зони тільки за наявності відповідних умов.

Товари можуть бути розміщені у вільних митних зонах комерційного типу без вивантаження їх із транспортних засобів.

Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Згідно з ч. 2 ст. 436 протягом 90 днів із дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу товари, які перебувають у ній, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем вільної митної зони в іншу вільну митну зону чи заявлені в інший митний режим.

Передбачену Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого частиною другою цієї статті строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, несе власник цих товарів, уповноважена ним особа або утримувач вільної митної зони.

Суб'єкт відповідальності – особи, зазначені в ст. 459 Кодексу, тобто громадяни і посадові особи підприємств, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона – це порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення і передбачає умисну форму вини.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 478

Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами

1. Проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, без дозволу митного органу – тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Зміна стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу митного органу, невжиття передбачених частиною п'ятою статті 129 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк зберігання яких в режимі митного складу закінчився, а так само порушення встановленого частиною другою статті 429 цього Кодексу строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього складу – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення – встановлений законодавством України порядок зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами.

Об'єктивна сторона: а) проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій без дозволу митного органу; б) зміна стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу митного органу; в) невжиття заходів щодо товарів, строк зберігання яких у режимі митного складу закінчився; г) порушення строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього складу; ґ) видача без дозволу митного органу або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах.

Відповідно до ч. 2 ст. 127 Кодексу власник товарів, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, або уповноважена ним особа з дозволу митного органу може проводити підготовку таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування: консолідацію і подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції, а відповідно до ч. 3 цієї ж статті операції, що проводяться з товарами, які зберігаються в режимі митного складу на складі, не повинні змінювати характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з УКТ ЗЕД.

Після перебування на митному складі товари, оформлені у митні режими експорту, реекспорту, транзиту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території України, повинні бути в установленій відповідно до Кодексу строк (не менший ніж п'ять робочих днів) вивезені за межі митної території України або поміщені в інший митний режим, який дозволяється щодо таких товарів (ч. 5, 6 ст. 129 МКУ).

Згідно з ч. 2 ст. 429 МКУ протягом 30 днів із дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу товари, які зберігаються на ньому, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем митного складу на інший склад, на склад митного органу чи заявлені в інший митний режим. Передбачену Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого ч. 2 цієї статті строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, несуть їхній власник, уповноважена ним особа або утримувач складу (ч. 3 ст. 429 МКУ).

Відповідно до ч. 3–7 ст. 428 МК України утримувач митного складу несе передбачену Кодексом та іншими законодавчими актами України відповідальність:

- 1) за недодержання порядку зберігання товарів на митному складі та здійснення з цими товарами операцій, крім випадків, передбачених ч. 2 і 3 ст. 127 Кодексу;
- 2) за видачу товарів без дозволу митного органу;
- 3) за втрату товарів, крім втрати при здійсненні з цими товарами операцій, передбачених ч. 2 ст. 127.

Власник товарів або уповноважена ним особа несе передбачену Кодексом та іншими законодавчими актами України відповідальність:

- 1) за недодержання порядку здійснення з товарами операцій, передбачених ч. 2 ст. 127 Кодексу;
- 2) за втрату товарів при виконанні операцій, передбачених ч. 2 ст. 127 Кодексу.

У разі втрати чи видачі без дозволу митного органу товарів, крім втрати товарів під час здійснення операцій, передбачених ч. 2 ст. 127 Кодексу, утримувач митного складу зобов'язаний сплатити митні платежі, установлені законом за імпорту цих товарів.

Якщо товари втрачено при виконанні операцій, передбачених ч. 2 ст. 127 Кодексу, власник товарів зобов'язаний сплатити митні платежі, установлені законом на імпорту цих товарів.

Зазначені особи звільняються від обов'язку сплати митних платежів, установлених законом на імпорту товарів, якщо товари, що зберігаються на митному складі, втрачено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, що підтверджено в установленому порядку, а також у разі природних втрат за нормальних умов зберігання.

Суб'єкт відповідальності – посадові особи названих підприємств.

Суб'єктивна сторона – таке порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення, проте може бути вчинене й через необережність.

Стаття 479

Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі

1. Порушення встановлених цим Кодексом порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію – тягнуть за

собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення – встановлені Кодексом порядок або строки розпорядження товарами, розміщеними в магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію.

Об'єктивна сторона – порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними в магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію.

Порядок та строки розпорядження товарами, розміщеними в магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію, визначено ст. 423 МК України.

Суб'єкт відповідальності – посадові особи підприємств, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона – це порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення і передбачає умисну форму вини.

Відповідальність за правопорушення – накладення штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 480

Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів

1. Порушення встановленого цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядку здійснення операцій з переробки товарів, у тому числі невивезення за межі митної території України (неввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та / або продуктів їх переробки після закінчення строку переробки, тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення – встановлений Кодексом та іншими актами законодавства України порядок здійснення операцій з переробки товарів.

Об'єктивна сторона – невивезення за межі митної території України (неввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та/або продуктів їх переробки після закінчення строку переробки.

Порядок здійснення операцій з переробки товарів визначено гл. 23, 24 МКУ.

Суб'єкт відповідальності – посадові особи підприємств, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона – це порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення і передбачає умисну форму вини.

Відповідальність за правопорушення – накладення штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 481

Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів

1. Перевищення встановленого відповідно до цього Кодексу строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України не більше ніж на три доби тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на три доби, але не більше ніж на десять діб тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на десять діб – тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення – встановлений Кодексом порядок переміщення через митний кордон України та тимчасового перебування товарів на митній території України або за її межами відповідно до митного режиму тимчасового ввезення (вивезення).

Тимчасове ввезення – митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться з конкретною метою на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності й під-

лягають реекспорту до завершення встановленого строку без жодних змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання (ст. 103 МКУ). Тимчасове вивезення – митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності й підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без жодних змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання (ст. 113 МКУ).

Об'єктивна сторона правопорушення – невиконання зобов'язання про зворотне вивезення (ввезення) товарів, які були тимчасово ввезені на митну територію України (вивезені за межі митної території України), у встановлений строк.

Предмет правопорушення – товари, які були тимчасово ввезені на митну територію України (вивезені за межі митної території України).

Товари – це будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі (п. 57 ст. 4 МКУ).

Суб'єктивна сторона правопорушення може характеризуватись як умислом на його вчинення, так і бездіяльністю щодо виконання зобов'язання про зворотне вивезення (ввезення) товарів, які були тимчасово ввезені на митну територію України (вивезені за межі митної території України), у встановлений строк.

Суб'єктом правопорушення є осудні особи, які досягли 16-річного віку, а також посадові особи підприємств.

Стаття 482

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем

1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок використання службового становища посадовими особами митного органу – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів, транспортних засобів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих

товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 483 цього Кодексу, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів, транспортних засобів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Об'єкт правопорушення – встановлений вітчизняним законодавством порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, який є необхідною умовою нормальної діяльності митних органів щодо стягнення передбачених законодавством митних платежів, здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Об'єктивна сторона – дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення. Під дією мається на увазі активна поведінка (вчинок) особи, спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Під переміщенням товарів і транспортних засобів поза митним контролем слід розуміти їх переміщення через митний кордон поза місцем розташування митниці, тобто поза зонами митного контролю, через які здійснюється таке переміщення.

Переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон поза часом здійснення митного оформлення митним органом становить об'єктивну сторону цього правопорушення, навіть якщо таке переміщення здійснювалося в установлених місцях.

Під використанням службового становища посадовими особами митного органу, за відсутності ознак злочину, мається на увазі проведення (непроведення) митного контролю (з митним оформленням або без) посадовою особою всупереч вимогам законодавчих актів, посадової інструкції, технологічним схемам, положенням тощо, що втілюється в незаконних діях або бездіяльності.

Кваліфікуючою ознакою є повторність учинення порушення митних правил за ознаками ст. 482 та/або 483 МКУ.

Суб'єкт правопорушення – осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства: керівник та інший працівник підпри-

ємства (резидент і нерезидент), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за додержання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

Для кваліфікації дій за ст. 482 МКУ не мають значення мотив і мета їх учинення особою, а також те, чи настали шкідливі наслідки.

Стаття 483

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 482 цього Кодексу, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Об'єкт правопорушення – встановлений національним законодавством порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Об'єктивна сторона – дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України. Під дією мається на увазі активна поведінка (вчинок) особи, в якій відображена зовні її воля і що спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Переміщення предметів із приховуванням від митного контролю – це їх переміщення через митний кордон:

- із використанням тайників або інших засобів, що утруднюють їх виявлення;
- шляхом надання одним предметам вигляду інших;
- з поданням до митного органу України як підстави для переміщення предметів підроблених документів або таких, що одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів.

Під тайниками слід розуміти спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані сховища (функціонально призначені лише для незаконного переміщення товарів), а також конструктивні порожнини, ємності транспортних засобів, багажу тощо.

Використанням інших засобів, що утруднюють виявлення предметів (тобто “фізичне” приховування), має визнаватися, зокрема, приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головному вбранні, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини.

Надання одним предметам вигляду інших – це зміна їх зовнішніх ознак (форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

Необхідно враховувати, що підставою для переміщення предметів через митний кордон є визначені нормативними актами документи, без яких неможливо одержати дозвіл митниці на пропуск предметів; зокрема митна декларація, контракт, коносамент, ліцензія, квота, товаросупровідні документи, дозвіл відповідних державних органів тощо.

Підробленими слід вважати як фальшиві документи, так і справжні, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації про факти, які ними посвідчуються, а також документи з підробленими відбитками печаток, штампів, підписами тощо.

Під незаконно отриманими маються на увазі документи, які особа одержала за відсутності законних підстав або з порушенням установленого порядку, тобто документи, видані на підставі наданих свідомо неправдивих даних або підроблених документів.

Документами, що містять неправдиві дані, є такі, в яких відомості про суть угоди, найменування, асортимент, вагу, кількість чи вартість предметів, про їх відправника чи одержувача, про країну, з якої вони вивезені чи в яку переміщуються, тощо не відповідають дійсності. Недійсні документи –

документи, що втратили юридичну силу (наприклад, ліцензія, термін дії якої закінчився).

Кваліфікуючою ознакою є повторність учинення порушення митних правил за ст. 482 та/або 483 МКУ.

Дозволи служби екологічного контролю, сертифікати про походження товарів, фітосанітарні та ветеринарні сертифікати, сертифікати відповідності, банківські документи щодо розрахунків за контрактами, довідки про проведення декларування валютних цінностей, доходів та майна, що належать резиденту України і містяться за її межами або довідки про відсутність за межами України валютних цінностей і майна та деякі інші документи, хоча й необхідні для здійснення митного оформлення і впливають, урешті-решт, на винесення митним органом рішення про пропуск конкретних предметів через митний кордон, не є, власне, підставою для переміщення товарів або інших предметів через митний кордон. Тому використання таких сфальсифікованих документів не утворює коментованого складу злочину і за наявності підстав може кваліфікуватися за ст. 358 або 366 КК України.

Суб'єкт правопорушення – осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Посадова особа підприємства – керівник та інший працівник підприємства (резиденти й нерезиденти), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за додержання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Для кваліфікації дій за ст. 483 МКУ не мають значення мотив і мета їх учинення, а також те, чи настали від цього шкідливі наслідки.

Стаття 484

Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю

1. Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів або їх конфіскацію.

Об'єкт правопорушення – встановлений національним законодавством порядок оформлення та переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Об'єктивна сторона – дії (перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів) або бездіяльність (зберігання товарів, транспортних засобів), спрямовані на зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Терміни вживаються в такому значенні: зберігання – розміщення товарів, транспортних засобів безпосередньо у суб'єкта правопорушення або в будь-якому іншому місці, де вони перебувають у розпорядженні та під контролем суб'єкта; перевезення товарів – переміщення їх із використанням будь-яких транспортних засобів; придбанням товарів, транспортних засобів – їх оплатне або безоплатне отримання винним від іншої особи; ввезені на митну територію України товари, транспортні засоби – переміщені з-за кордону на територію України.

Суб'єкт правопорушення – осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства: керівник та інший працівник підприємства (резидент і нерезидент), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за додержання вимог, встановлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона – це правопорушення може бути вчинено умисно чи з необережності. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

Для кваліфікації дій за ст. 484 МКУ не мають значення мотив і мета їх учинення, а також те, чи настали шкідливі наслідки.

Стаття 485

Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів

1. Заявлення в митній декларації з метою неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру неправдивих відомостей та/або надання з цією ж метою митному органу документів, що містять неправдиві відомості щодо істотних умов зовнішньоекономічного договору (контракту), ваги, кількості, країни похо-

дження, відправника та/або одержувача товару, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, або несплата митних платежів у строк, встановлений законом, або інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, за відсутності ознак злочину, а так само використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 300 відсотків несплаченої суми митних платежів.

Об'єкт правопорушення – встановлений законодавством України порядок оподаткування та сплати митних платежів, що забезпечує формування дохідної частини державного бюджету, а також порядок використання товарів у цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів.

Митні платежі – це мито, акцизний податок, що справляється під час увезення підакцизних товарів на митну територію України, податок на додану вартість, який береться під час увезення товарів на митну територію України.

Мито – загальнодержавний податок, установлений ПК України та МКУ, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених ПК України як підакцизні, що входить до ціни таких товарів (продукції).

Податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розд. V ПК України.

Правопорушення полягає в заявленні в митній декларації неправдивих, тобто недостовірних, відомостей, які необхідні для прийняття рішення про випуск, у тому числі умовний, товарів і транспортних засобів, розміщення їх в обраний митний режим, або відомостей, що впливають на нарахування обов'язкових платежів (неправомірне звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру), а також у недотриманні визначених строків сплати митних платежів.

Об'єктивна сторона – дії, тобто активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і що спрямована на застосування особою під час декларування товарів саме таких ставок митних платежів, які справляються з товарів, що переміщуються через митну територію України, та звільняють від сплати митних платежів або зменшують їх розмір, а також дії, спрямовані на порушення встановленого законодавством України по-

ряду використання товарів у цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, обманні маніпуляції з податковими пільгами.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства: керівник та інший працівник підприємства (резидент і нерезидент), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за дотримання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умисною або необережною (самовпевненість чи недбалість) формами вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді недоборів митних платежів, за відсутності ознак злочину, може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

Для кваліфікації дій за ст. 485 МКУ не мають значення мотив і мета їх учинення, а також те, чи настали шкідливі наслідки.

Розділ ХІХ

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Стаття 486

Завдання та зміст провадження у справі про порушення митних правил

1. Завданнями провадження у справах про порушення митних правил є своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням.

2. Провадження у справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій, зазначених у статті 508 цього Кодексу, розгляд справи, винесення постанови та її перегляд у зв'язку з оскарженням (опротестуванням).

Поставлені законодавцем завдання перед провадженням у справах про порушення митних правил є обов'язковими до виконання у кожній адміністративній справі. Щодо першого завдання, то воно пов'язане насамперед із дотриманням строків накладення адміністративних стягнень, всебічністю – з'ясуванням і встановленням усіх фактів, які стосуються вирішення справи, повнотою – застосуванням усіх необхідних процесуальних дій з метою створення належної доказової бази, об'єктивністю – неупередженим ставленням до правопорушника. Друге завдання зобов'язує додержуватися принципу законності не тільки на етапі проведення митного розслідування, а й під час розгляду справи. Третє – уповноважує митні органи брати участь у забезпеченні виконання постанови про накладення адміністративного стягнення, наприклад, шляхом тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Четверте завдання виконується шляхом внесення відповідним органам пропозицій щодо вжиття заходів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень (ст. 282 КУпАП). Останнє завдання пов'язане з

профілактичною діяльністю митних органів, передбаченою також ст. 6 КУпАП, яка поділяється на індивідуальну й колективну.

Адміністративно-юрисдикційній діяльності митних органів притаманна певна процесуальна форма, зміст якої врегульований правовими нормами, що сконцентровані в Кодексі України про адміністративні правопорушення, Митному кодексі України. Поряд із зазначеними основними законодавчими актами конкретні процедури реалізації цієї діяльності регламентуються також низкою законодавчих і підзаконних нормативних актів. Характерною особливістю діяльності митних органів із застосування заходів адміністративного впливу щодо осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, є законодавча регламентація порядку здійснення конкретних процедур, з яких і складається ця діяльність. Інакше кажучи, формою здійснення адміністративно-юрисдикційних повноважень митними органами є *провадження у справах про порушення митних правил*. Проте в чинному МКУ законодавець не надає визначення провадження у справах про ПМП, обмежившись його змістом. Тому пропонуємо таке тлумачення поняття *провадження в справах про порушення митних правил*: це різновид провадження у справах про адміністративні правопорушення, що складається з низки послідовних дій юрисдикційних органів, які згідно з нормами адміністративного та митного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності та забезпечення виконання винесеної постанови.

Аналіз адміністративного законодавства України дає змогу виокремити два види провадження у справах про адміністративні правопорушення: *звичайне* та *спрошене*. *Звичайне* детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу: визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування; права й обов'язки учасників провадження; порядок розгляду справ; факти, обставини, що є доказами.

Спрошене провадження застосовується до невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених ст. 258 КУпАП. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. Протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує рішення про накладення стягнення (штрафу або попередження) на місці вчинення правопорушення. Однак спрошена процедура притягнення до адміністративної відповідальності за ПМП чинним законодавством не передбачена.

Процесуальний регламент провадження у справах про адміністративні правопорушення складається із сукупності однорідних груп процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків. Ці групи прийнято на-

зивати *стадіями*, що в принципі намагався виокремити у ч. 2 цієї статті законодавець, але, на нашу думку, не перерахував усіх його елементів.

Стадії повинні бути органічно пов'язані; наступна, як правило, починається лише після того, як закінчена попередня; на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше.

Слід мати на увазі, що в чинному законодавстві такі стадії спеціально не вирізняються. В юридичній літературі немає єдиної думки щодо їх кількості та назв. Здебільшого виокремлюють чотири стадії провадження:

- 1) порушення справи про порушення митних правил та митне розслідування;
- 2) розгляд справи по суті та винесення у ній постанови;
- 3) перегляд справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови у справі;
- 4) виконання постанови у справі.

Стаття 487

Правове забезпечення провадження у справах про порушення митних правил

1. Провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього Кодексу, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

У коментованій статті міститься вказівка на правові джерела, які визначають порядок провадження у справах про порушення митних правил в органах, уповноважених розглядати такі справи.

Основним законодавчим актом, що регламентує здійснення провадження у справах про порушення митних правил, є МКУ, в якому відображені майже всі основні питання, пов'язані з діяльністю як посадових осіб митних органів щодо порушення справ, їх розслідування, розгляду та виконання винесених постанов про застосування примусових заходів, так і інших суб'єктів провадження. Однак у МКУ не визначено завдання провадження, обставин, що його унеможливають, принципів, доказування у справі та деяких інших процесуальних норм, що важливі для виконання митними органами адміністративно-юрисдикційних повноважень.

Таким чином, ця стаття відсилає до норм, що містяться в розд. XIX Кодексу, а також у КУпАП.

Наприклад, Кодекс не передбачає можливості звільнення від адміністративної відповідальності в разі дріб'язковості вчиненого порушення

митних правил. У розд. 1 п. 1.10 Методичних рекомендацій щодо провадження в справах про порушення митних правил, затверджених наказом ДМС України від 30.12.2004 № 936 (далі – Методичні рекомендації), дається роз'яснення щодо розгляду справи про порушення митних правил у разі дріб'язковості вчиненого, де на підставі КУпАП можна звільнити порушника від адміністративної відповідальності. У розд. 8 п. 8.11 Методичних рекомендацій передбачено: “Постанова про закриття провадження у справі виноситься також, коли правопорушення визнано малозначним, при цьому правопорушнику оголошується усне зауваження”. У постанові про закриття справи також треба посилатися на ст. 487 Кодексу та ст. 22 КУпАП, якою передбачено можливість звільнення від накладення адміністративного стягнення в разі дріб'язковості правопорушення.

Стаття 488

Порушення справи про порушення митних правил

1. Провадження у справі про порушення митних правил вважається розпочатим з моменту складення протоколу про порушення митних правил.

У кожному випадку виявлення факту порушення митних правил посадова особа, яка виявила це правопорушення, зобов'язана за ст. 490 МКУ скласти протокол про порушення митних правил за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України.

З моменту складення протоколу про порушення митних правил справа про це правопорушення вважається порушеною, а провадження у справі – розпочатим.

Справу про порушення митних правил може бути заведено тільки тоді, коли є достатні дані, які свідчать про наявність ознак правопорушення.

Неприпустиме порушення справи про порушення митних правил на підставі припущень або відомостей про правопорушення, достовірність яких викликає сумніви.

Коли порушується справа про порушення митних правил, треба також переконатися у відсутності обставин, які унеможливають провадження у справі.

До таких обставин належать:

- відсутність події й складу порушення митних правил;
- недосягнення особою на момент учинення порушення 16-річного віку;
- неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;

- учинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- скасування акта, який установлює відповідальність за порушення митних правил;
- закінчення на момент розгляду справи про порушення митних правил строків накладення стягнень, передбачених ст. 467 МКУ;
- наявність за тим самим фактом щодо особи, питання про можливе притягнення якої до відповідальності за порушення митних правил розглядається, порушеної адміністративної або кримінальної справи чи не скасованої постанови про закриття справи про порушення митних правил;
- смерть особи, що вчинила порушення митних правил.

За наявності зазначених обставин протокол про порушення митних правил не складається. Коли провадження у справі все ж було розпочате, названі обставини є підставою для припинення провадження у справі.

Стаття 489

Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про порушення митних правил

1. Посадова особа при розгляді справи про порушення митних правил зобов'язана з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують та/або обтяжують відповідальність, чи є підстави для звільнення особи, що вчинила правопорушення, від адміністративної відповідальності, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Від усебічності та об'єктивності з'ясування всіх обставин у справі залежить прийняття правильного рішення. Під час розгляду справи необхідно з'ясувати, чи було вчинено адміністративне правопорушення.

Діяння має містити всі ознаки складу правопорушення: якщо немає хоча б однієї з них, відсутнім вважається склад у цілому. Також правопорушення повинно передбачатися Кодексом. З огляду на презумпцію невинуватості особа, яка притягається до відповідальності за порушення митних правил, вважається невинуватою доти, доки іншого не буде доведено в установленому законом порядку. Уважно, повно, об'єктивно, всебічно досліджуючи докази у справі, ознайомлюючись із матеріалами справи, уповноважена на те посадова особа вирішує, чи є особа винною у вчиненні цього правопорушення; чи підлягає відповідальності. Законом передбачено випадки, коли особа, хоча й учинила правопорушення, відповідальності не підлягає (див. коментар до ст. 488).

Визначається, чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність.

До обставин, які пом'якшують відповідальність, належать: щире розкаяння винного; відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди; вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин; учинення правопорушення неповнолітнім; учинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року. Законами України можуть передбачатися й інші обставини, що пом'якшують відповідальність за порушення митних правил. Орган (посадова особа), який вирішує справу про порушення митних правил, може визнати пом'якшувальними й обставини, не зазначені в законі.

На відміну від обставин, що пом'якшують відповідальність, перелік обставин, що її обтяжують, є вичерпним, і жодні інші обставини такими визнаватися не можуть. Такими обставинами визнаються:

- 1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;
- 2) повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин;
- 3) втягнення неповнолітнього в правопорушення;
- 4) вчинення правопорушення групою осіб;
- 5) вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;
- 6) вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати цієї обставини обтяжливою;
- 7) заподіяння майнової шкоди.

Стаття 490

Посадові особи, уповноважені складати протоколи про порушення митних правил

1. Протокол про порушення митних правил мають право складати:

- 1) посадові особи, які відповідно до посадових інструкцій уповноважені здійснювати митний контроль, митне оформлення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України і які безпосередньо виявили порушення митних правил;

- 2) посадові особи митних органів, які згідно з посадовими обов'язками мають таке право;
- 3) інші посадові особи, уповноважені керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або керівником митниці.

Ця стаття визначає коло посадових осіб митних органів, уповноважених складати протоколи про порушення митних правил. Однак законодавець не визначив чітко, які конкретно посадові особи мають право на складання протоколів, тому для з'ясування цього питання треба звертатися до відомчих нормативних актів, зокрема положень про відповідні структурні положення митниць, а також посадових обов'язків конкретного працівника.

Коли правопорушення виявляє особа, яка не має права складати протокол, вона подає службову записку чи іншим способом доводить це до відома того, хто може вжити відповідних заходів.

Стаття 491

Підстави для порушення справи про порушення митних правил

1. Підставами для порушення справи про порушення митних правил є:
 - 1) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;
 - 2) офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що здійснюють види контролю, зазначені у частині першій статті 319 цього Кодексу;
 - 3) офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Справа про порушення митних правил може бути порушена тільки за наявності приводів і підстав для порушення митних правил та за відсутності обставин, що унеможливають провадження у справі (ст. 247 КУпАП).

Приводи та підстави для порушення справи про порушення митних правил безпосередньо визначені законом. Це пояснюється тим, що провадження починається з моменту заведення справи.

Приводи для порушення митних правил – це встановлені МКУ джерела, з яких уповноважені посадові особи митних органів отримують інформацію про вчинене правопорушення чи про факт підготовки до його вчи-

нення і які зобов'язують цих посадових осіб прийняти рішення про порушення справи.

Підставами для порушення справи про митне порушення є:

- безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу ознак порушення митних правил;
- повідомлення й заяви українських та іноземних громадян;
- матеріали, що надійшли з інших правоохоронних, контролюючих та інших державних органів;
- інформація від митних та інших правоохоронних служб і компетентних органів зарубіжних країн, міжнародних організацій;
- матеріали інших митних органів України.

Підставами для порушення справи є достатні дані, які вказують на наявність ознак порушення митних правил. Така справа вважається заведеною з моменту складання протоколу про порушення митних правил.

Як свідчить практика, провадження у справах про порушення митних правил переважно починається в результаті безпосереднього виявлення посадовими особами порушень митних правил. Цей привід відрізняється від інших насамперед тим, що питання про порушення справи вирішується з власної ініціативи особи, яка виконує функції митного контролю, митного оформлення та пропуску через митний кордон України предметів, товарів, транспортних засобів, валюти та цінностей. Ця ситуація дає посадовій особі можливість ужити всіх необхідних заходів щодо припинення правопорушення, затримання правопорушника, знаходження та закріплення доказів.

У разі отримання посадовою особою митного органу офіційних письмових повідомлень від інших державних органів України (у тому числі митних) та правоохоронних органів іноземних країн, а також від міжнародних організацій, у яких міститься інформація, що свідчить про наявність ознак митних правопорушень, ці особи повинні вжити заходів, спрямованих на перевірку одержаної інформації.

Для відкриття справи про порушення митних правил не достатньо лише приводу. Потрібна також наявність законної підстави для порушення справи, під якою слід мати на увазі фактичні дані, що свідчать про ознаки правопорушення.

За наявності приводів і підстави для порушення справи уповноважені посадові особи митних органів зобов'язані перевірити відсутність обставин, що унеможливають провадження у справі.

Перелік обставин, за наявності яких провадження не може бути порушено, а порушене підлягає припиненню, визначено ст. 247 КУпАП.

Стаття 492

Мова, якою здійснюється провадження у справі про порушення митних правил

1. Провадження у справі про порушення митних правил здійснюється державною мовою.

2. Особи, які беруть участь у провадженні у справі про порушення митних правил і не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, давати пояснення, подавати клопотання рідною мовою, а також користуватися послугами перекладача.

Провадження у справі про порушення митних правил здійснюється державною мовою – українською. Це означає, що всі процесуальні документи (протоколи, акти, постанови та інші документи) складаються українською мовою.

Конституція України визначає українську державною мовою в Україні (ст. 10).

Однак особи, які беруть участь у провадженні у справі про порушення митних правил і недостатньо володіють мовою, якою здійснюється провадження, мають право робити заяви, давати пояснення, подавати клопотання та відводи, свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митного органу, суду рідною мовою, а також користуватися послугами перекладача.

Перекладач призначається посадовою особою, у провадженні чи на розгляді якого перебуває справа про порушення митних правил.

Перекладачем може бути посадова особа митного органу.

Стаття 493

Посадові особи митних органів, які здійснюють провадження у справі про порушення митних правил

1. Провадження у справі про порушення митних правил здійснюють, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою цієї статті, посадові особи митниці, в зоні діяльності якої було вчинено або виявлено таке порушення. Окремі процесуальні дії у справі про порушення митних правил можуть вчинятися посадовими особами, уповноваженими складати протоколи про порушення митних правил відповідно до статті 490 цього Кодексу, а у випадку, передбаченому статтею 518 цього Кодексу, – також посадовими особами іншого митного органу.

2. Керівник центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або особа, яка виконує його обов'язки, має право передавати справу про порушення митних правил для здійснення провадження з однієї митниці до іншої.

3. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній будь-яким митним органом України.

Ця стаття визначає коло осіб, уповноважених на здійснення провадження у справах про порушення митних правил.

Провадження у справі про порушення митних правил, як правило, здійснюють посадові особи митниці, у зоні діяльності якої було вчинено або виявлено таке порушення.

Керівник центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи, або особа, яка виконує його обов'язки, має право передавати справу про порушення митних правил для здійснення провадження з однієї митниці до іншої. Передача справи про порушення митних правил від одного митного органу до іншого можлива, наприклад, у зв'язку з виявленням обставин, що унеможливають здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил (ст. 506 МКУ).

Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи, можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній будь-яким митним органом України.

Уповноважені складати протоколи про порушення митних правил посадові особи, відповідно до ст. 490 Кодексу, можуть здійснювати окремі процесуальні дії у справі про порушення митних правил.

Також за дорученням посадової особи, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, окремі процесуальні дії можуть учинятися посадовими особами іншого митного органу.

Стаття 494

Протокол про порушення митних правил

1. Про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол за формою, установлену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Протокол про порушення митних правил повинен містити такі дані:

- 1) дату і місце його складення;
- 2) посаду, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;
- 3) необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, якщо її встановлено;
- 4) місце, час вчинення, вид та характер порушення митних правил;
- 5) посилання на статтю цього Кодексу, що передбачає адміністративну відповідальність за таке порушення;
- 6) прізвища та адреси свідків, якщо вони є;
- 7) відомості щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів, вилучених згідно із статтею 511 цього Кодексу;
- 8) інші необхідні для вирішення справи відомості.

3. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала. Якщо при складенні протоколу була присутня особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, протокол підписується і цією особою, а за наявності свідків – і свідками.

4. Якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, відмовляється підписати протокол, до протоколу вноситься відповідний запис. Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, має право дати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу. Власноручно викладені цією особою пояснення додаються до протоколу, про що до протоколу вноситься відповідний запис із зазначенням кількості аркушів, на яких подано такі пояснення.

5. У разі складення протоколу особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, роз'яснюються її права, передбачені статтею 498 цього Кодексу, та повідомляється про можливість припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу, про що до протоколу вноситься відмітка, яка підписується цією особою.

6. У разі потреби в протоколі зазначаються також місце, дата і час розгляду справи про порушення митних правил.

7. Протокол складається у двох примірниках, один з яких вручається під розписку особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

8. У разі відмови особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, одержати примірник протоколу до протоколу вноситься відповідний запис, який підписується посадовою особою митного органу, яка склала

протокол, та свідками, якщо вони є, після чого зазначений примірник протягом трьох робочих днів надсилається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, за повідомленою нею або наявною в митниці адресою (місце проживання або фактичного перебування). Протокол вважається врученим навіть у разі, якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не перебувала за повідомленою нею адресою або місце проживання чи фактичного перебування, назване нею, є недостовірним.

9. Протокол, а також вилучені товари, транспортні засоби комерційного призначення та документи, зазначені в протоколі, передаються до митниці, в зоні якої виявлено порушення митних правил.

У цій статті міститься перелік обов'язкових реквізитів протоколу, без яких він не має доказового значення або його можна оскаржити.

Протокол про порушення митних правил посідає провідне місце серед засобів, що з їхньою допомогою встановлюються фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку посадові особи митних органів визначають наявність чи відсутність митного правопорушення, вину особи в його вчиненні та інші обставини, що вказуються у ст. 280 КУпАП і мають значення для правильного розв'язання справи. Така позиція законодавця вимагає від посадових осіб, які складають протокол, суворо дотримуватися порядку його оформлення.

Протокол про порушення митних правил складається за формою, установленною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів; невідкладно, тобто в найкоротші строки, посадова особа проводить юридичне оцінювання дій, які містять ознаки порушень митних правил та, за наявності достатніх підстав, складає протокол про порушення митних правил.

Протокол про порушення митних правил є об'єктивним відображенням акту порушення справи про митне правопорушення і підставою для подальшого провадження в справі.

Протокол складається у кожному випадку виявлення порушення митних правил, він є єдиною формою документа, в якому фіксується факт учинення порушення митних правил, жодного іншого документа про прийняття до провадження митними органами не оформляється. Від того, наскільки грамотно, змістовно і вмотивовано складений протокол, залежить якість розгляду справи, правильність розгляду справи по суті й обґрунтованість застосування адміністративного стягнення.

Протокол про порушення митних правил – комплексне джерело доказової інформації. Однак він набуває значення доказу у випадках, коли:

- протокол складений уповноваженою на те посадовою особою митних органів;
- складений не пізніше термінів, передбачених для накладення адміністративного стягнення;
- зміст протоколу відповідає всім вимогам, передбаченим коментованою статтею.

Особливе доказове значення має частина протоколу, в якій міститься вказівка на вид і характер порушення митних правил та посилання на конкретну статтю МКУ, що порушена. У цій частині формулюється обвинувачення. Тому одним із найважливіших елементів протоколу є описова частина, яка містить інформацію про місце, час вчинення та сутність порушення митних правил. На практиці описова частина досить часто має найуразливіший вигляд. При її формуванні слід виходити з того, що відносно лаконічна інформація, яка в ній міститься, про сутність митного правопорушення повинна водночас давати чітке уявлення про характер діяння, яке підпадає під ознаки відповідної статті МКУ. Вона повинна бути конкретною, точною, об'єктивною, а також стислою, але вичерпно розкривати характер правопорушення. Саме тому в цій частині необхідно детальніше описувати сутність правопорушення, а саме: місце та точний час вчинення, як, коли, яким способом, за яких умов його було виявлено, тобто деталі, фрагменти неправомірних дій (бездіяльності) особи, що притягається до відповідальності, посилання на статті нормативних документів, які порушено.

При викладенні суті порушення митних правил у протоколі зазначаються обставини його виявлення, спосіб учинення, характер правопорушення, кваліфікаційні ознаки. Якщо вчинені протиправні дії кваліфікуються за кількома статтями Кодексу, у протоколі послідовно описуються ознаки цих порушень.

При складанні протоколу необхідно точно вказувати дані про особу, яка притягується до адміністративної відповідальності (прізвище, ім'я, по батькові; посада; юридична та фактична адреса; телефон). Як правило, особа правопорушника встановлюється на підставі документів, що посвідчують особу (паспорт, військовий квиток, посвідчення водія тощо). Неприпустимо записувати в протоколі прізвище порушника тільки з його слів, оскільки можливі випадки, коли порушники з метою уникнення відповідальності називають прізвища й адреси відомих їм громадян.

Під час складання протоколу про порушення митних правил особа, що притягується до відповідальності, може бути відсутня. Складення протоколу про порушення митних правил за відсутності особи, яка притягується до відповідальності, можливе, коли встановлено факт її відсутності на те-

риторії України, а також якщо цю особу викликано до митного органу за прошенням, однак вона не з'явилася, не повідомивши про причини.

У запрошенні зазначається, куди й до кого особа повинна з'явитися, а також день і час. Запрошення вручається особі під підпис, а в разі її тимчасової відсутності – дорослим членам сім'ї, адміністрації за місцем роботи, житловим органам за місцем проживання або надсилається їй рекомендованим листом із повідомленням.

У протоколі мають точно зазначатися прізвище, ім'я по батькові свідків правопорушення, якщо вони є. Відомості про цих осіб, зафіксовані в протоколі, а також отримана від них інформація виконують функції доказів у справі і є умовою її вирішення цілком відповідно до закону.

У протоколі необхідно вказати:

- найменування та індивідуальні ознаки предметів, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, їх кількість і вагу, вартість, а також кількість однорідних із ними предметів, які пропущені, прийняті або повернуті;
- найменування затриманих предметів зі спеціально виготовленими тайниками, їх індивідуальні ознаки, кількість, вартість;
- найменування транспортних засобів комерційного призначення, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил, їхні індивідуальні ознаки;
- найменування затриманих документів, необхідних для розгляду справи (ВМД, провізна відомість, товарно-транспортні документи, контракти та ін.);
- предмети, транспортні засоби, вилучені з метою забезпечення стягнення штрафів, їх індивідуальні ознаки, кількість, вагу, вартість.

Також у протоколі слід зробити такі записи:

- якою мовою велася бесіда з особою, стосовно якої складено протокол, якщо ця особа недостатньо володіє українською мовою; ким був перекладений зміст протоколу на зрозумілу правопорушнику мову, і якщо перекладачем – то його прізвище, ім'я, по батькові, адреса та місце роботи;
- про те, що особі, щодо якої складено протокол, відомо про час і місце розгляду справи, а також що вона одержала копію протоколу.

У разі складення протоколу особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, роз'яснюються її права, передбачені ст. 498 МКУ, свідку – передбачені ст. 504 МКУ, перекладачу – передбачені ст. 503 МКУ, про що в протоколі вчиняється відповідний запис, який підписується цією особою.

Особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, повідомляється про можливість припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу на умовах, визначених ст. 521 МКУ, про що до протоколу вноситься відмітка, яка підписується цією особою.

Протокол про порушення митних правил обов'язково підписується посадовою особою, яка його склала. Якщо під час складання протоколу була присутня особа, яка притягується до відповідальності, вона також підписує протокол і за наявності свідків, понятих, інших осіб, його можуть підписати й ці особи.

Якщо особа, яка притягується до відповідальності, відмовилась від підпису, то про це повинен бути зроблений спеціальний запис. У такому випадку примірник протоколу про порушення митних правил надсилається протягом трьох робочих днів цій особі за повідомленою нею чи за наявною в митному органі адресою.

Підпис особи у протоколі не свідчить про визнання нею своєї вини, а означає лише одне: вона ознайомилася зі змістом протоколу, і він їй відомий.

Як зауважувалося, протокол має бути складений об'єктивно. Не можна приписувати особі дії, яких вона не вчиняла. Водночас посадові особи, що складають протокол, зобов'язані забезпечити особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, можливість скористатися правами, гарантованими законом (ст. 498 МКУ). Ці процесуальні права повинні бути їй роз'яснені, про що в протоколі робиться спеціальна відмітка.

Також під час складання протоколу про порушення митних правил може бути присутній захисник (ст. 500 МКУ).

Особа, яка притягується до відповідальності, має право ознайомитися зі змістом складеного протоколу. Це дає їй можливість, по-перше, дізнатися, за вчинення якого конкретного проступку та на підставі якої статті МКУ вона притягується до відповідальності, і, по-друге, надати пояснення щодо обставин, зазначених у протоколі.

Особа, стосовно якої складено протокол, має право власноручно записати свої зауваження до його змісту, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу.

Відсутність у протоколах підписів про роз'яснення особам, які притягуються до відповідальності, позначки про наявність чи відсутність зауважень, про вручення копій протоколів може бути підставою для оскарження рішень, прийнятих за результатами розгляду цих справ.

Протокол про порушення митних правил складається у двох примірниках, перший з яких залишається у справах митного органу, а другий вручається під розписку особі, щодо якої складено протокол.

Якщо власник предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, не встановлений, другий примірник протоколу може бути вручений іншим зацікавленим особам (капітану корабля, начальнику поїзда та ін.). Реквізити бланка протоколу, передбачені для відомостей про місце та час розгляду справи, у цих випадках не заповнюються.

До протоколу про порушення митних правил можуть додаватися фотознімки, матеріали звуко- та відеозапису, плани, схеми, відбитки тощо. Фотографії, схеми, малюнки, креслення – це ілюстрації, що пояснюють зміст протоколу, а в сукупності становлять його складову.

Протокол про порушення митних правил є не тільки підтвердженням факту порушення справи, а й досить важливим джерелом інформації про обставини вчиненого правопорушення.

При складанні протоколу про порушення митних правил можливе проведення таких дій: опитування осіб про порушення митних правил, адміністративне затримання, витребування документів, здійснення митних обстежень, вилучення предметів, транспортних засобів та документів.

Стаття 495

Докази у справі про порушення митних правил

1. Доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються:

- 1) протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, додатками до зазначених протоколів;
- 2) поясненнями свідків;
- 3) поясненнями особи, яка притягується до відповідальності;
- 4) висновком експерта;
- 5) іншими документами (належним чином завіреними їх копіями або витягами з них) та інформацією, у тому числі тими, що перебувають в електронному вигляді, а також товарами – безпосередніми предметами порушення митних правил, товарами із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

2. Посадова особа митного органу, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунту-

ється на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю.

Докази у справі про порушення митних правил мають велике значення для правильного вирішення справи. Адже саме на них ґрунтується повне, всебічне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи. Під час розгляду справи про порушення митних правил орган (посадова особа) зобов'язаний з'ясувати, чи було вчинено правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, а також інші важливі обставини.

Для використання доказу при розгляді справи необхідно, щоб він був відносним і допустимим.

Відносний доказ – це доказ, зміст якого відтворює (приблизно чи вірогідно) фактичну обставину, що має значення для правильного вирішення справи. До того ж фактичні дані – це дані, які, маючи зв'язок із фактами предмета доведення, здатні підтвердити існування чи відсутність доказуваних фактів.

Допустимим вважається доказ, отриманий у встановленому законом порядку і передбаченими способами, а також, коли законодавець допускає його використання. Наприклад, протокол про порушення митних правил повинен бути складений у відповідній формі уповноваженою на те особою.

Законом установлюється певний порядок розгляду справ, їх оскарження та опротестування. Надавати докази мають право особи, які беруть участь у провадженні, та інші особи. Також орган або посадова особа, що розглядає справу, мають право витребування доказів від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян.

Стаття 496

Провадження у справі про порушення митних правил за матеріалами, одержаними від правоохоронних органів

1. У разі закриття кримінальної справи про контрабанду за наявності в діях особи, щодо якої було порушено цю справу, ознак порушення митних правил матеріали про таке порушення передаються до митного органу або до суду для притягнення зазначеної особи до адміністративної відповідальності. Постанова по такій справі виноситься у строк, передбачений частиною другою статті 467 цього Кодексу.

У разі закриття кримінальної справи про контрабанду щодо конкретної особи митний орган або суд за наявності в її діях складу порушення мит-

них правил після отримання матеріалів про таке порушення від органів досудового слідства, суду чи прокурора продовжує провадження у справі та вирішує її у загальному порядку.

Після отримання митним органом постанови про відмову у порушенні кримінальної справи за ознаками контрабанди, провадження дізнання за якою віднесено до компетенції митних органів, але якщо вбачаються ознаки порушення митних правил, у випадку достатності матеріалів, що дають змогу прийняти рішення у справі, посадова особа митного органу, уповноважена розглядати справи про порушення митних правил, після виконання передбачених процесуальних вимог призначає справу для розгляду.

У разі необхідності митного розслідування після отримання матеріалів закритої кримінальної справи чи у зв'язку з відмовою у порушенні кримінальної справи за наявності ознак порушення митних правил керівник митного органу чи його заступник доручає провадження у справі особам, визначеним ст. 493 Кодексу.

Посадова особа, якій доручено вести провадження у справі про порушення митних правил, приймає справу до свого провадження. Під час провадження в органів досудового слідства, прокуратури чи суду витребуються необхідні матеріали (або їх копії), а також предмети, документи, визнані речовими доказами у справі про порушення митних правил.

Необхідно керуватися вимогами закону про те, що справа про порушення митних правил вважається порушеною, а провадження у справі розпочатим із моменту складення протоколу про порушення митних правил. Протокол повинен бути складений у кожному випадку виявлення факту порушення митних правил (ст. 494 МКУ). Якщо в отриманих матеріалах немає протоколу про порушення митних правил, що відображає сутність і кваліфікацію вчиненого правопорушення, прийняття у справі рішення неможливе.

Товари, транспортні засоби чи інші предмети та документи, визнані речовими доказами у справі про порушення митних правил, підлягають вилученню у справі про порушення митних правил. Підставою є протокол про порушення митних правил.

Постанова у справі про порушення митних правил виноситься у строки, передбачені ч. 2 ст. 467 Кодексу.

У ст. 496 міститься посилання на ч. 2 ст. 467 щодо строків винесення постанови у разі закриття кримінальної справи про контрабанду за наявності ознак порушення митних правил (строк три місяці). Ця норма не відповідає ч. 2 ст. 467, оскільки питання строків винесення постанови визначено ч. 3 цієї статті (один місяць).

*Стаття 497***Особи, які беруть участь у провадженні у справах про порушення митних правил**

1. У провадженні у справах про порушення митних правил беруть участь:

- 1) особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил;
- 2) власники товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересовані особи);
- 3) представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб (законні представники, представники, які діють на підставі довіреності, доручення);
- 4) захисники;
- 5) представники митних органів;
- 6) свідки;
- 7) експерти;
- 8) перекладачі;
- 9) поняті.

Відповідно до ст. 459 МКУ суб'єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а у разі вчинення порушень митних правил підприємствами – їхні посадові особи.

Під громадянами маються на увазі фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства (п. 7 ст. 4 МКУ). Посадові особи підприємств – це керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за виконання вимог, установлених Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку (п. 43 ст. 4 МКУ).

Під власником товарів слід розуміти фізичну або юридичну особу, якій належить у межах, визначених законом, право володіння, користування і розпорядження своєю власністю.

Власник транспортного засобу – це фізична або юридична особа, що володіє майновими правами на транспортний засіб на підставі відповідних документів.

Перелік представників осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб визначений ст. 499 Кодексу.

Як захисники під час провадження у справі допускаються особи, які мають свідоцтво про право вести адвокатську діяльність в Україні, та інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Захисниками можуть бути також близькі родичі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідки, їх опікуни або піклувальники.

Представник митного органу здійснює повноваження в суді на підставі належно оформленої довіреності, виданої митним органом.

Свідком є будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, які підлягають встановленню у справі про порушення митних правил.

Експертом є особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку. Експерт призначається посадовою особою митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, у разі потреби в спеціальних знаннях.

Перекладачем є особа, яка володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про порушення митних правил.

Понятими є особи, які залучаються до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

Стаття 498

Права та обов'язки осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб

1. Особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та власники товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересовані особи), під час розгляду справи про порушення митних правил у митному органі або суді мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі, бути присутніми під час розгляду справи у митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи, під час розгляду справи користуватися юридичною допомогою захисника, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, давати усні і письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митного органу, суду (судді), а також користуватися іншими правами, наданими їм законом. Зазначені в цій статті особи зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами.

Правом особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, є право знати, за яке правопорушення вона притягується. З цією метою вказана особа має право ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії необхідних документів.

Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, має право під час розгляду справи: користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження.

Право ознайомлення з матеріалами справи про порушення митних правил надається з моменту закінчення провадження. Водночас користуватися послугами адвоката особа, що притягується до відповідальності, може в будь-який час. Наприклад, одразу після порушення справи про порушення митних правил звернутися до адвоката по допомогу у складанні пояснень, клопотань тощо.

Надавати пояснення у справі – право, а не обов'язок особи, яка притягується до відповідальності, що передбачено Конституцією України: особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів.

Особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, під час розгляду справ у суді можуть заявити відвід судді (суддям), прокурору, експерту, перекладачу, секретарю судового засідання у випадках, передбачених законом. Відвід має бути мотивований і заявлений до початку розгляду справи по суті. Заявляти відвід після цього можна лише у випадках, коли про його підставу суд або особа, яка заявляє відвід, дізналися після початку такого розгляду.

Докази надаються в суд (або повідомляється про їх наявність) до початку судового засідання у справі. Питання про прийняття доказів після цього строку вирішується судом залежно від обставин.

Разом із тим особи, що притягуються до відповідальності за порушення митних правил, повинні дотримуватися визначених вимог. Наприклад, сторони та інші особи, які беруть участь у справі, зобов'язані повідомляти суд про зміну своєї адреси під час провадження справи. За відсутності заяви про зміну адреси повістки надсилаються на останню відому судові адресі і вважаються доставленими, навіть коли адресат за цією адресою більше не проживає.

За невиконання обов'язку повідомляти суд про зміну своєї адреси під час провадження у справі суд має право накласти на сторони й інших осіб,

які беруть участь у справі, штраф у розмірі до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Власники товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 Кодексу, під час розгляду справи про порушення митних правил користуються тими самими правами, що й особа, яка притягується до відповідальності.

Стаття 499

Представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб

1. Представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а також власників товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересованих осіб), можуть бути:

- 1) законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що посвідчують їх повноваження, – у справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник;
- 2) інші особи – на підставі нотаріально посвідченої довіреності. Довіреність громадянина на участь у справі може бути посвідчена посадовою особою організації, в якій довіритель працює, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за місцем його проживання; військовослужбовця – командиром військової частини; особи, яка проживає в населеному пункті, де немає нотаріусів, – уповноваженою на це посадовою особою органу місцевого самоврядування.

2. Особиста участь у справі громадянина не позбавляє його права мати у цій справі представника.

3. Законні представники користуються під час участі у справі всіма правами, зазначеними у статті 498 цього Кодексу. Повноваження інших представників на участь у справі дають їм право на вчинення від імені осіб, яких вони представляють, усіх дій, зазначених у статті 498 цього Кодексу, крім передачі повноважень іншій особі (передоручення), оскарження постанови митного органу або суду (судді), одержання товарів або грошових сум у разі їх повернення. Повноваження представника на вчинення кожної із зазначених дій повинні бути спеціально обумовлені у виданій йому довіреності.

4. Не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб:

- 1) особи, які не досягли 18-річного віку;
- 2) особи, над якими встановлено опіку, піклування;

3) адвокати, які прийняли доручення про надання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру.

5. Посадові особи митної служби України, а також судді, слідчі і прокурори не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

Інтереси особи, що притягується до адміністративної відповідальності, яка є неповнолітньою або особою, котра через свої фізичні або психічні вади не може сама здійснювати своїх прав у справах про адміністративні правопорушення, можуть представляти її законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники).

До категорії осіб, що не можуть самостійно здійснювати своїх прав, зараховують і громадян, визнаних недієздатними внаслідок душевної хвороби чи недоумства або обмежено дієздатними внаслідок зловживання спиртними напоями чи наркотичними засобами.

Законні представники мають право ознайомлюватися з матеріалами справи; робити з них витяги, отримувати копії рішень, постанов та інших документів у справі, бути присутніми під час розгляду справи у митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи від імені особи, інтереси якої вони представляють, подавати доводи, міркування та заперечення, оскаржувати рішення органу (посадової особи), що розглядає справу.

Довіреності на право бути представником особи, що притягується до відповідальності за порушення митних правил, від імені державних підприємств, установ, організацій видаються за підписом керівника або іншої уповноваженої ним службової особи і скріплюються печаткою підприємства, установи, організації.

Довіреності від імені кооперативних організацій, їх об'єднань, інших громадських організацій видаються за підписом службових осіб, уповноважених статутом (положенням), і з печаткою організації.

Законні представники не можуть бути свідками за обставинами, які їм стали відомі у зв'язку з виконанням обов'язків представника.

Посадові особи ДМС України, а також судді, слідчі й прокурори не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

Стаття 500

Захисник у справі про порушення митних правил

1. Захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності – свідка та надавати їм необхідну юридичну допомогу.

2. Як захисники допускаються адвокати та інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Захисниками можуть бути також близькі родичі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка, їх опікуни або піклувальники.

(Частина друга статті 500 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5076-VI від 05.07.2012)

3. Повноваження захисника на участь у справі підтверджується:

1) адвоката – довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордером чи дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додається витяг з договору, в якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчується підписом сторін договору;

(Пункт 1 частини третьої статті 500 в редакції Закону № 5076-VI від 05.07.2012)

(Пункт 2 частини третьої статті 500 виключено на підставі Закону № 5076-VI від 05.07.2012)

3) інших фахівців у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, – угодою або дорученням юридичної особи;

4) близьких родичів, опікунів або піклувальників – заявою особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка про їх допуск до участі у справі як захисників.

4. Захисник допускається до участі у справі на будь-якій стадії провадження.

5. Як захисники свідка, запрошені ним для надання правової допомоги під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за участю свідка, допускаються особи, які відповідають вимогам частин другої і третьої цієї статті.

6. Захисник під час участі у справі користується усіма правами, зазначеними у статті 498 цього Кодексу, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосе-

редньо особою, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, і не може бути доручена захиснику.

Участь захисника в розгляді справи про порушення митних правил є одним із видів факультативної участі і цілком залежить від волі особи, яка притягується до відповідальності. Ця особа самостійно вибирає захисника.

Захисника також може мати свідок з метою надання необхідної юридичної допомоги.

До участі у справі захисник допускається на будь-якій стадії провадження.

У справі про порушення митних правил захисником може бути професійний адвокат, тобто особа, яка має вищу юридичну освіту, підтвержену дипломом України або відповідно до міжнародних договорів України дипломом іншої країни, стаж роботи у галузі права не менше як два роки, володіє державною мовою, склала кваліфікаційні іспити, одержала в Україні свідоцтво про право вести адвокатську діяльність та дала присягу адвоката України.

Адвокат не може працювати в суді, прокуратурі, нотаріаті, органах внутрішніх справ, СБУ, державного управління. Адвокатом не може бути особа, яка має судимість (ст. 2 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” від 05.07.2012 № 5076-VI).

Для допуску до участі у справі адвокат повинен пред’явити ордер адвокатського об’єднання або довіреність на ведення справи, видану його клієнтом.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 16.11.2000 № 13-рп/2000 захисниками у справі, в тому числі тієї, яка перебуває в адміністративному провадженні, може бути будь-який фахівець у галузі права, котрий за законом має право на надання юридичної допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Процесуальною підставою для його участі у справі є нотаріально посвідчене доручення, в якому зазначаються конкретні права захисника та термін дії доручення.

Захисник – самостійний учасник розгляду справи про порушення митних правил, він не заміняє особи, яка притягується до відповідальності, а діє поряд із нею. Навіть якщо порушник визнає себе винним, захисник має право за наявності підстав відстоювати перед органом, який розглядає його справу, невинуватість чи меншу винуватість. Адвокат не може використовувати своїх повноважень на шкоду особі, в інтересах якої прийняв доручення. Адвокат не має права прийняти доручення про надання юридичної допомоги, коли він у цій справі надає або раніше на-

давав юридичну допомогу особам, інтереси яких суперечать інтересам особи (ст. 7 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”).

Захисник під час участі у справі користується тими самими правами, що й особа, яка притягується до відповідальності.

Стаття 501

Представник митного органу

1. Представник митного органу, посадові особи якого здійснювали провадження у справі про порушення митних правил, підтримує позицію цього органу щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила правопорушення, під час розгляду зазначеної справи судом.

2. Представник митного органу здійснює свої повноваження в суді на підставі належно оформленої довіреності, виданої митним органом.

3. Представник митного органу має право ознайомлюватися з документами, долученими до справи, робити з них витяги або знімати копії, одержувати копії рішень, постанов, ухвал суду, брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у дослідженні доказів, ставити запитання іншим особам, які беруть участь у справі, заявляти клопотання та відводи, давати усні та письмові пояснення суду, подавати свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти клопотань, доводів і міркувань інших осіб, які беруть участь у справі, ознайомлюватися з журналом судового засідання, знімати з нього копії та подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, прослуховувати запис фіксування судового засідання технічними засобами, робити з нього копії, подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, оскаржувати рішення, постанови і ухвали суду, користуватися іншими процесуальними правами, встановленими законом.

Участь представника митниці в судових засіданнях під час розгляду адміністративної справи про порушення митних правил здійснюється з метою забезпечення належного представництва законних інтересів держави. Покладені на представника завдання з підтримання позиції митного органу щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила правопорушення, реалізуються як під час розгляду справи судом, так і шляхом ужиття відповідних заходів з оскарження рішень суду, прийнятих не на користь держави.

Стаття 502

Експерт

1. Експертом може бути особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку.

2. Експерт призначається посадовою особою митного органу, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, у разі потреби в спеціальних знаннях.

3. Експерт зобов'язаний надати об'єктивні висновки з поставлених перед ним питань.

4. Експерт має право:

- 1) ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета експертизи;
- 2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для надання висновків.

Експерт не може брати участі в розгляді справи, якщо він особисто, прямо чи побічно зацікавлений у результаті справи; якщо він є родичем осіб, які беруть участь у справі; якщо він перебуває в особливих стосунках з особами, які беруть участь у справі; якщо будуть встановлені інші обставини, що викликають сумнів у його безсторонності.

Крім того, експерт не може брати участі у розгляді справи, якщо він: перебуває або перебував у службовій чи іншій залежності від сторін, інших осіб, які беруть участь у справі; проводив ревізію, матеріали якої стали підставою для порушення цієї цивільної справи; виявився некомпетентним.

Експерт зобов'язаний з'явитися на виклик посадової особи органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, і дати об'єктивний висновок у поставлених перед ним питаннях.

Експерт має право не лише ознайомлюватися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, і заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для надання висновку, а й з дозволу органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, ставити особі, яка притягується до відповідальності, потерпілому, свідкам запитання щодо предмета експертизи; бути присутнім під час розгляду справи.

Експерт має право відмовитися від надання висновку, якщо отриманих ним матеріалів недостатньо або він не має необхідних знань для виконання покладеного на нього обов'язку.

Експерт несе відповідальність за злісне ухилення від явки та за надання свідомо неправдивого висновку або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків згідно з чинним законодавством України.

Стаття 503

Перекладач

1. Перекладачем може бути особа, яка володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про порушення митних правил.
2. Перекладач зобов'язаний точно і в повному обсязі здійснювати доручений йому переклад, у разі необхідності брати участь у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.
3. Як перекладач може виступати посадова особа митного органу.

Коментована стаття визначає загальні вимоги до особи, яка в провадженні справи про порушення митних правил може бути перекладачем. Кодексом не встановлено обмежень щодо участі перекладача, за винятком вимоги володіння такою особою відповідною мовою.

Так само як і експерт, перекладач призначається посадовою особою, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил.

Перекладач зобов'язаний точно й у повному обсязі здійснювати доручений йому переклад, у необхідних випадках брати участь у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил. Особи, які беруть участь у провадженні у справах про порушення митних правил і не володіють мовою, якою ведеться провадження, мають право користуватися послугами перекладача.

Стаття 504

Свідок у справі про порушення митних правил

1. Свідком може бути будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, що підлягають встановленню у справі про порушення митних правил.
2. За викликом органу, посадова особа якого здійснює провадження у справі про порушення митних правил, свідок зобов'язаний з'явитися у призначений час до цього органу і дати детальні та правдиві пояснення, повідомити все відоме йому у справі та відповіді на поставлені запитання.
3. Свідок має право:
 - 1) давати показання рідною мовою або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;
 - 2) заявляти відвід перекладачу;
 - 3) знати, у зв'язку з чим і в якій справі він опитується;

- 4) власноручно викладати свої показання в протоколі опитування;
- 5) обирати за власним бажанням захисника під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за своєю участю відповідно до цього Кодексу та на іншу правову допомогу в порядку, встановленому законом, а також відмовитися від запрошеного ним захисника. Захисник може запрошуватися свідком, його законним представником, а також іншими особами на його прохання чи за його згодою;
- 6) користуватися нотатками і документами при дачі пояснень у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які йому важко тримати в пам'яті;
- 7) відмовитися давати пояснення щодо себе, членів сім'ї та близьких родичів, а також у разі, якщо у нього немає можливості вільно, без неправомірних обмежень, отримати правову допомогу в обсязі і формах, як він того потребує, в тому числі запросити захисника;
- 8) знайомитися з протоколом опитування і клопотати про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, власноручно робити такі доповнення і зауваження;
- 9) оскаржувати дії посадової особи митного органу, яка проводила опитування, в порядку, встановленому цим Кодексом;
- 10) одержувати відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для дачі пояснень.

4. У разі наявності відповідних підстав свідок має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законом.

Частина перша коментованої статті визначає особу, яка може бути свідком. Це особа, щодо якої є підстави вважати, що їй відомі обставини, які підлягають установленню у справі про порушення митних правил.

Частина друга зобов'язує свідка в призначений час з'явитися у визначене місце за викликом посадової особи, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, до органу, що здійснює таке провадження, та дати пояснення й повідомити все, що він знає, у справі, відповіді на поставлені запитання. Ці відповіді та надані свідчення мають бути правдиві та логічно сформульовані.

Якщо повідомлені свідком відомості базуються на повідомленнях інших осіб або їх джерело невідоме, вони підлягають перевірці.

Свідка викликають запрошенням, де зазначається, куди й до кого він повинен з'явитися, а також день і час. Запрошення вручається під підпис, а в разі тимчасової відсутності свідка – дорослим членам сім'ї, адміністрації за місцем роботи, житловим органам за місцем проживання або надсилається йому рекомендованим листом із повідомленням. Свідок може бути

викликаний також телефонограмою, телеграмою або за допомогою інших засобів зв'язку.

Обмеження щодо особи свідка передбачені чинним законодавством України.

Не можуть бути свідками особи, не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати про них правильні показання.

Неповнолітні особи теж можуть виступати у справі як свідки, але повинні бути присутні педагог або законні представники неповнолітнього за умови, що вони не зацікавлені у справі.

До протоколу про порушення митних правил мають бути занесені прізвища та адреси свідків.

Свідок згідно з чинним законодавством України несе відповідальність за злісне ухилення від явки та за надання свідомо неправдивих показань або за відмову від надання показань без законних на те підстав.

Стаття 505

Поняті у справі про порушення митних правил

1. Понятими є особи, які залучаються до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

2. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, а також працівники митних органів.

3. Поняті, присутні при проведенні процесуальних дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі проведеним діям.

Частина перша коментованої статті визначає, хто є понятими.

У присутності понять проводяться такі процесуальні дії, як вилучення товарів, транспортних засобів, документів, митне обстеження, пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання, взяття проб і зразків для проведення експертизи.

Понятих має бути не менше як двоє.

Як поняті запрошуються особи, не зацікавлені у справі. Понятими не можуть бути родич особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, працівники митних органів.

Поняті засвідчують факти, зміст і результати дій, проведених у їх присутності шляхом проставлення підпису у протоколах процесуальних дій.

Також вони мають право робити щодо проведених дій зауваження, які підлягають занесенню до протоколу.

Не можуть бути понятими в справі про порушення митних правил також працівники правоохоронних органів (суду, прокуратури, МВС та СБУ), у провадженні яких може потім перебувати справа.

Стаття 506

Обставини, що виключають можливість здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил

1. Посадова особа митного органу не може здійснювати провадження у справі про порушення митних правил, якщо вона є родичем особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати, що ця посадова особа може бути особисто заінтересована у вирішенні справи.

2. Питання про передачу такої справи іншій посадовій особі митного органу вирішується керівником цього органу або його заступником.

3. Якщо керівник митного органу, в якому здійснюється провадження у справі про порушення митних правил, є родичем особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також якщо існують інші обставини, які дають підстави вважати, що керівник зазначеного органу може бути особисто заінтересованим у розгляді справи, справа підлягає передачі іншому митному органу.

Коментована стаття містить вимогу щодо неприпустимості здійснення провадження у справах про порушення митних правил у випадках особистої, прямої чи опосередкованої зацікавленості в результатах справи посадових осіб митних органів, що здійснюють таке провадження. Наявність такого обмеження є однією з гарантій об'єктивного та неупередженого розслідування та розгляду справи про порушення митних правил.

Зазначена посадова особа підрозділу боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил повинна негайно повідомити про наявність таких обставин керівнику митного органу або його заступнику, який повинен вирішити питання про передачу справи іншій посадовій особі митного органу.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ

Стаття 507

Мета і порядок застосування адміністративного затримання

1. З метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил, а також для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення, допускається адміністративне затримання особи, яка вчинила таке порушення, на строк до трьох годин.

2. Адміністративне затримання здійснюється посадовою особою митного органу за вмотивованим письмовим рішенням керівника цього органу або його заступника, а в разі їх відсутності (в нічний час, у вихідні та святкові дні тощо) – старшого чергової зміни.

3. Працівники правоохоронних органів та військовослужбовці повинні надавати допомогу посадовим особам митного органу, які здійснюють адміністративне затримання, в разі вчинення опору або спроби втечі особи, яка підлягає затриманню, з місця події.

4. Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення особи до службового приміщення митного органу або до іншого приміщення, де проведення необхідних дій з метою, визначеною в частині першій цієї статті, є можливим, а якщо особа перебуває в стані сп'яніння, – з часу її витвердження.

5. У разі виявлення порушення митних правил, за яке цим Кодексом передбачено застосування адміністративного стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, строк адміністративного затримання особи, яка знаходиться у службовому приміщенні митного органу або в іншому приміщенні у зв'язку з проведенням митного контролю або митного оформлення таких товарів, транспортних засобів, обчислюється з моменту винесення вмотивованого письмового рішення про її адміністративне затримання. Митний контроль та митне оформлення товарів, транспортних засобів при цьому зупиняються. У разі виявлення інших порушень митних правил строк адмі-

ністративного затримання обчислюється з моменту завершення митного контролю та митного оформлення.

6. Про адміністративне затримання складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. У протоколі обов'язково зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого, час і підстави затримання, робиться відмітка про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо таке мало місце.

7. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманою особою. У разі відмови затриманої особи від підписання протоколу в протоколі робиться запис про це. Копія протоколу вручається затриманій особі.

8. Митний орган, який здійснив тимчасове затримання особи, невідкладно повідомляє про це її родичів, а якщо затриманий громадянин-нерезидент не має родичів на території України – дипломатичне представництво або консульську установу відповідної іноземної держави.

Порушення митних правил може бути підставою для застосування не тільки адміністративних стягнень, а й інших заходів адміністративного примусу, зокрема одного із заходів припинення – адміністративного затримання. Цей захід тісно пов'язаний з іншими адміністративно-примусовими заходами, доповнює й нерідко забезпечує можливість їх застосування. Так, при вчиненні будь-яких правопорушень, перш ніж здійснити відповідні адміністративно-процесуальні дії, посадовим особам митного органу необхідно провести адміністративне затримання.

Адміністративне затримання – короткочасний примусовий захід, який застосовується з метою припинення порушення митних правил, установлення особи, яка вчинила порушення митних правил, складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення.

Підставами для адміністративного затримання є:

- 1) припинення порушення митних правил;
- 2) встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил;
- 3) складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення.

Цей перелік обставин є вичерпним, і навіть за порушення прикордонного режиму посадові особи митних органів не мають права здійснювати адміністративне затримання правопорушників.

Строк адміністративного затримання становить три години і обчислюється з моменту доставлення громадянина до приміщення митного органу

або іншого службового приміщення. Про адміністративне затримання обов'язково складається протокол, копія якого вручається правопорушнику.

Адміністративне затримання може бути проведене тільки за наявності факту порушення митних правил.

У разі вчинення опору або спроби втечі з місця події особи, до якої застосовується адміністративне затримання, доцільно проводити затримання за допомогою працівників органів внутрішніх справ та/або військово-службовців.

Про кожний випадок затримання особи складається протокол, форма якого затверджується ДМС України.

У протоколі зазначаються дата й місце складення, посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка його склала, особи, котра прийняла рішення про адміністративне затримання, дані про особу затриманого, мета застосування адміністративного затримання, місце, куди доставлено затриманого громадянина, дії, які виконувалися під час цього затримання, і його строк.

У разі присутності свідків під час адміністративного затримання до протоколу заносяться їх прізвища, імена, по батькові, адреси й роз'яснюються їхні права та обов'язки.

У протоколі зазначається про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо вони мали місце. Протокол підписується особою, адміністративне затримання якої здійснено, свідками й посадовою особою митного органу, котра склала протокол. Копія протоколу вручається громадянину, якого було затримано.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляються його батьки або особи, які їх замінюють.

Не підлягають адміністративному затриманню іноземці, які згідно з чинними законами й міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, якщо вони пред'явили дипломатичний паспорт, дипломатичну або консульську картку, дипломатичні й консульські кур'єри, якщо вони пред'явили кур'єрський лист, а також народні депутати України та судді України, якщо вони пред'явили відповідні посвідчення.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ПОРЯДОК ЇХ ПРОВЕДЕННЯ

Стаття 508

Проведення процесуальних дій

1. У справі про порушення митних правил процесуальні дії проводяться з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення цієї справи.

2. До процесуальних дій належать:

- 1) складення протоколу про порушення митних правил;
- 2) опитування осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб;
- 3) витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, або належним чином завірених їх копій чи витягів з них;
- 4) тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, та документів на них;
- 5) митне обстеження;
- 6) пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання;
- 7) експертиза;
- 8) взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

3. Під час проведення процесуальних дій, зазначених у пунктах 2, 4–6, 8 частини другої цієї статті, складаються протоколи, форми яких встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Законодавець передбачив у Кодексі нові процесуальні дії, які раніше не здійснювались митними органами, а саме:

- опитування (ст. 508 МКУ);
- витребування матеріалів фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз та банків даних, а також інших носіїв інформації (ст. 510 МКУ);
- тимчасове вилучення (ст. 511 МКУ).

Справа про порушення митних правил розпочинається з фіксації правопорушення та невідкладних процесуальних дій.

Глава 70 МКУ містить правові норми, що регламентують процес доказування у справах про порушення митних правил, тобто отримання, перевірку та оцінювання доказів із метою встановлення обставин, що мають значення для правильного вирішення справи. Порушення митних правил – адміністративне правопорушення, тому основними нормативними актами є МКУ та КУпАП.

Відповідно до ст. 245 КУпАП завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її цілком відповідно до закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Обставини, що підлягають доказуванню при провадженні у справі про порушення митних правил, є предметом доказування. Стаття 251 КУпАП та ст. 495 МК України визначає поняття доказів у справах про адміністративні правопорушення, коло обставин, що підлягають доказуванню та джерела доказів. У справі про порушення митних правил доказами є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність порушення митних правил, винність особи в його вчиненні та інші обставини, важливі для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, поясненнями особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які використовуються під час нагляду за виконанням правил, норм і стандартів, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Таким чином, коментована стаття встановлює чітко визначений перелік процесуальних дій у справі про порушення митних правил із метою подальшої фіксації цих процесуальних дій і використання цієї інформації як доказів у справі.

Фіксація порушення, як зазначалося, здійснюється шляхом складення протоколу. Крім того, протоколи, форми яких встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, складаються під час проведення таких процесуальних дій, як опитування осіб, що притягуються до адміністра-

тивної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб; тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 Кодексу, та документів на них; митне обстеження; пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання; взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

При провадженні процесуальних дій повинні дотримуватися права учасників цих дій. Коли до участі у справі допущений адвокат або представник особи-правопорушника, що надає юридичну допомогу, він може бути присутнім під час процесуальних дій, що провадяться з участю підзахисного. Особам, що беруть участь у проведенні процесуальної дії, роз'яснюються їхні права та обов'язки. Всі зазначені процесуальні дії повинні здійснюватися та фіксуватися в порядку, передбаченому МКУ та відповідно до вимог чинного законодавства, інакше фактичні дані, отримані в результаті їх проведення, не матимуть доказової сили.

Дотримання вимог законодавства щодо провадження процесуальних дій, встановлених у гл. 71 МКУ, має суттєве значення, оскільки неналежне виконання хоча б однієї дії становить порушення процесуальних норм, що, у свою чергу, є підставою для скасування постанови у справі про порушення митних правил.

Стаття 509

Опитування осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може опитувати особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, а також свідків, інших осіб.

2. Особи, які викликаються для опитування, повинні з'явитися на виклик митного органу і правдиво повідомити все, що їм відомо про обставини, які стосуються справи про порушення митних правил.

3. Особи, які підлягають опитуванню у справі, викликаються повісткою, яка вручається їм під розписку, або телефонограмою, телеграмою чи за допомогою інших засобів зв'язку.

4. У повістці зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, яка викликається для опитування, посада, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, місце та час явки.

5. Про проведення опитування складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Посадова особа, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, може викликати й опитати будь-яку особу, котрій можуть бути відомі обставини, що підлягають установленню.

Особи, які підлягають опитуванню у справі, викликаються повісткою, яка вручається їм під розписку, або телефонограмою, телеграмою чи за допомогою інших засобів зв'язку.

У повістці зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, яка викликається для опитування; посада, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил; місце та час явки.

Перед опитуванням слід установити особу опитуваного, роз'яснити йому його права, передбачені ст. 63 Конституції України, і з'ясувати, чи володіє ця особа українською мовою, чи потрібен їй перекладач, якою мовою будуть даватися пояснення. На початку опитування з'ясовується причетність особи, що опитується, до обставин учинення правопорушення й інші потрібні відомості про неї.

Свідків, яких викликано за одним і тим самим фактом, слід опитувати за відсутності інших свідків.

Опитування по суті справи, яка перебуває в провадженні, рекомендовано починати з пропозиції до особи повідомити все, що їй відомо про обставини, у зв'язку з якими вона була викликана для опитування. Після цього посадова особа митного органу може ставити їй запитання.

Опитування осіб віком від 14 до 16 років проводиться в присутності законних представників, педагога або іншої особи, що супроводжує неповнолітнього за дорученням батьків.

Перед початком опитування цим особам роз'яснюють їх права, про що в протоколі робиться відповідний запис. Зазначені особи, присутні при опитуванні, з дозволу посадової особи, яка проводить опитування, можуть ставити опитуваній особі запитання. Посадова особа митного органу може відвести запитання, але воно має бути занесене до протоколу. Відібрання пояснень оформлюється протоколом довільної форми, свідчення записуються від першої особи й, по можливості, дослівно, всі запитання, поставлені особі, і відповіді на них обов'язково заносяться до протоколу. Після закінчення опитування протокол пред'являють опитуваній особі для прочитання або на її прохання зачитують уголос.

Особа, яку опитували, має право вимагати доповнення протоколу й внесення до нього поправок. Ці доповнення й поправки підлягають обов'язковому занесенню. Після того як протокол прочитано, у ньому робиться запис про те, що всі свідчення записані зі слів опитуваної особи правильно й прочитані або написані нею власноручно, доповнень і зауважень немає. Такий запис вчиняється опитуваною особою власноручно або підписується нею, якщо запис виконано посадовою особою митного органу, котра проводила опитування.

Якщо протокол написано на кількох аркушах, то опитана особа й особи, присутні під час опитування, підписують кожний аркуш окремо. Після надання свідчень на прохання опитаної особи їй має бути забезпечена можливість написати свої свідчення власноручно, про що в протоколі опитування робиться відповідний запис. У разі опитування з участю перекладача протокол опитування повинен містити запис про роз'яснення перекладачеві його обов'язків, що засвідчується підписом перекладача. Перекладач підписує кожний аркуш протоколу й протокол у цілому. Особа, яку опитують, своїм підписом наприкінці протоколу підтверджує, що зроблений усно переклад протоколу відповідає її свідченням. Якщо протокол опитування перекладено іншою мовою письмово, то переклад у цілому й кожний його аркуш окремо повинен бути підписаний перекладачем і опитуваною особою. У протоколі робиться запис щодо роз'яснення особі, яка опитується, її права на відвід перекладача. За наявності заяви про відвід вона додається до протоколу.

Особі, яка відмовилася підписати протокол, слід надати можливість викласти мотиви відмови від підпису, які вносяться до протоколу або додаються до нього у вигляді окремого пояснення. Якщо особа через свої фізичні вади чи з інших причин позбавлена можливості підписати протокол процесуальної дії або інші протоколи, про це робиться позначка у протоколі. Такий протокол засвідчується підписами посадової особи митного органу, яка його складала, а також понятих.

Посадова особа митного органу, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, або начальник цього органу чи його заступник має право доручити посадовій особі іншого митного органу проведення окремих процесуальних дій, зокрема – опитування, передбачене цією статтею.

Про проведення опитування складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Стаття 510

Витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може витребувати документи, необхідні для розгляду справи, у тому числі матеріали фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз та банків даних, а також інші носії інформації.

2. Особа, якій адресовано вимогу про подання документів, зобов'язана не пізніше як у п'ятиденний строк надіслати їх посадовій особі митного органу, яка вимагає подати документи.

3. У разі якщо відсутність документів може призвести до порушення господарської діяльності підприємства або неможливості підготовки та подання установленої законодавством звітності, особа, якій адресовано вимогу про подання документів, надає належним чином завірени копії таких документів або витяги з них з письмовим обґрунтуванням неможливості надання оригіналів документів.

Кожна процесуальна дія є певним вторгненням у сферу охоронюваних законом прав та інтересів, тому вона може бути вчинена лише за наявності певної мети і достатньої підстави для її проведення.

Доказова база вчинення правопорушення містить і відповідні документи. Тому посадова особа митного органу, яка здійснює провадження у справі про порушення митного законодавства, має право витребувати від посадових осіб підприємств і фізичних осіб документи, необхідні для провадження у справі та її розгляду.

Посадова особа митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, може витребувати документи, необхідні для розгляду справи, у тому числі матеріали фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз та банків даних, а також інші носії інформації. Витребування документів – обґрунтована вимога митного органу у встановленій відповідно до чинного законодавства формі, до особи, щодо якої здійснюється провадження у справі про порушення митних правил.

Така вимога викладається письмово в довільній формі із зазначенням строку виконання – п'ять діб.

Посадова особа митного органу не має права вимагати від особи-правопорушника митних правил документів, які не стосуються справи про порушення митних правил.

Особа, якій адресовано вимогу про надання документів, зобов'язана не пізніше встановленого строку надіслати їх посадовій особі митного органу, яка їх вимагає.

Якщо відсутність документів може призвести до порушення господарської діяльності підприємства або неможливості підготовки та подання установленої законодавством звітності, особа, якій адресовано вимогу про надання документів, надає належним чином завірені копії таких документів або витяги з них із письмовим обґрунтуванням неможливості надання оригіналів документів.

Стаття 511

Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів

1. Товари – безпосередні предмети порушення митних правил та відповідні документи, необхідні як докази у справі про порушення митних правил, можуть тимчасово вилучатися. Документи, які перебувають в електронному вигляді, вилучаються разом з відповідними носіями.

2. У разі виявлення порушень митних правил, передбачених статтями 471–473, 476, 482-484 цього Кодексу, вилучення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які підлягають конфіскації відповідно до цих статей, а також відповідних документів є обов'язковим.

3. У разі вчинення порушення митних правил особою, яка не має в Україні постійного місця проживання або адреси, допускається вилучення товарів, транспортних засобів у кількості, необхідній для забезпечення стягнення штрафу або вартості товарів, транспортних засобів відповідно до частини другої статті 541 цього Кодексу.

4. Вилучені товари, транспортні засоби та документи повинні бути перелічені у протоколі, що складається в передбачених цим Кодексом випадках, або в доданому до нього описі з точним зазначенням кількості, міри, ваги та особливих ознак цих товарів, транспортних засобів та документів, а також вартості товарів, транспортних засобів.

Вилучення є адміністративно-процесуальною дією, що проводиться посадовими особами митних органів України з метою недопущення їх повторного використання та для збереження як доказів у справі про порушення митних правил.

Вилучення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил і відповідних документів, необхідних як докази у справі про порушення митних правил, а також документів, які перебувають в електронному

вигляді, полягає у примусовому припиненні володіння, розпорядження особою, що вчинила порушення митних правил, зазначеними предметами та їх використання.

Відповідні посадові особи митних органів проводять тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів у разі їх виявлення під час складання протоколу про порушення митних правил; проведення митного обстеження, огляду, переогляду або особистого огляду; отримання відомостей про те, що вони перебувають у конкретної фізичної особи або у відповідному підприємстві, установі чи організації.

Ця процесуальна дія проводиться лише за наявності достатніх підстав. Примусовому вилученню обов'язково повинна передувати можливість добровільної видачі порушником предметів чи документів, що підлягають вилученню.

Вилучення, відповідно до ст. 260 КУпАП, можливе також із метою припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпані інші заходи впливу, для забезпечення своєчасного й правильного розгляду справи та виконання постанови у ній. Для проведення вилучення потрібні точне знання об'єкта, що підлягає цій адміністративно-процесуальній дії, наявність інформації про місце його перебування.

Вилучення, за загальним правилом, має проводитися у присутності не менше як двох понять. Під час вилучення повинен також бути присутнім представник підприємства, установи чи організації, де воно проводиться. У необхідних випадках для участі у вилученні запрошується відповідний спеціаліст. Особам, які беруть участь у вилученні, роз'яснюють їхні процесуальні права та обов'язки.

У нічний час проводити вилучення товарів, транспортних засобів і документів, за винятком визначених випадків, не рекомендується.

Вилучення товарів, транспортних засобів, документів за відсутності особи, в якій вони вилучаються, можливе лише у випадках, коли ця особа свідомо уникає участі в процесуальній дії (ігнорує запрошення, вимоги посадової особи митного органу, втікає з місця події), або таку особу неможливо встановити (предмети, що підлягають вилученню, перебувають на дорозі, на території, що не охороняється, тощо).

Причини відсутності особи, у якій вилучаються товари, транспортні засоби, документи, якщо вони стали відомі на момент складення протоколу, зазначаються в ньому.

Назви предметів, транспортних засобів і документів, що вилучаються, обов'язково повинні бути перелічені в протоколі або в додатку до нього з точним зазначенням реквізитів документів, ідентифікаційних ознак (номе-

ра, кольору, розміру тощо), кількості, одиниць виміру, ваги, а також вартості предметів, транспортних засобів.

Коли під час складання протоколу неможливо встановити реальну вартість вилучених предметів, навпроти їхніх найменувань у графі “вартість” треба робити запис “вартість буде встановлена додатково”.

Копія протоколу вручається під підпис особі, у якої вилучено товари, транспортні засоби, документи.

У разі відмови цієї особи одержати примірник протоколу, до останнього вноситься відповідний запис із підписом посадової особи митного органу, що його склала, після чого цей примірник надсилається цій особі за повідомленою нею або наявною в митному органі адресою.

Вилучені предмети зберігаються на складі митного органу або в іншому визначеному його керівником місці до набрання чинності постановою у справі про порушення митних правил.

Вилучені безпосередні предмети порушень митних правил, а також товари, транспортні засоби, вилучені в розмірах, потрібних для забезпечення стягнення штрафу або вартості цих предметів і транспортних засобів, що використовувалися для їх переміщення через митний кордон України, підлягають поверненню власникам або вповноваженим ними представникам:

- у разі винесення судом постанови у справі про порушення митних правил про закриття провадження у справі. При цьому митному органу треба враховувати необхідність сплати власником вилучених предметів або вповноваженим ним представником митних платежів, якщо такі передбачено митним законодавством;
- у разі винесення судом постанови у справі про порушення митних правил про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. При цьому митному органу треба враховувати виконання правопорушником постанови суду і сплату митних платежів, якщо такі передбачено митним законодавством. Вилучені документи залишаються у справі про порушення митних правил. Як виняток ці документи можуть бути передані власникам або їхнім представникам на їх обґрунтовану письмову вимогу. У таких випадках у справі залишаються їхні копії, завірені посадовою особою митного органу.

Вилучення товарів, транспортних засобів у розмірах, потрібних для забезпечення стягнення штрафу або вартості безпосередніх предметів порушень митних правил і транспортних засобів, що використовувалися для їх переміщення через митний кордон України, можливе тільки в осіб, які не мають в Україні постійного місця проживання або адреси.

Товари, транспортні засоби і документи, що відповідно до рішення суду підлягають конфіскації, конфіскуються у встановленому законодавством

порядку. Речові докази, щодо яких не було винесено рішення суду про конфіскацію, підлягають поверненню законним власникам зі сплатою відповідних платежів.

Не підлягають вилученню предмети, що не стосуються справи, за винятком предметів, заборонених до вільного використання.

Стаття 512

Оскарження тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів

1. Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів та документів, зазначених у частині першій статті 511 цього Кодексу, може бути оскаржено в порядку, встановленому главою 4 цього Кодексу та іншими законами України.

2. Подання скарги на рішення про застосування тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів та документів, зазначених у частині першій статті 511 цього Кодексу, не зупиняє дію такого рішення.

Кожна особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси.

Скарга на рішення, дії чи бездіяльність подається залежно від посади особи, якої вона стосується:

- посадової особи чи іншого працівника митного органу, організації (враховуючи заступника керівника) – керівникові цього органу, організації;
- керівника митного поста – до митниці, структурним підрозділом якої є цей пост;
- керівника митниці, спеціалізованого митного органу, митної організації – до центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи;
- керівника центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи – до міністерства, керівник якого (міністр) спрямовує та координує діяльність зазначеного органу, якщо іншого не передбачено законом.

Виконання оскаржуваного рішення може бути зупинено повністю або в певній частині посадовою особою або органом, які розглядають скаргу. Цей орган або посадова особа зобов'язані надати особі, яка подала скаргу, належним чином обґрунтовану письмову відповідь у визначені законом строки.

Стаття 513

Проведення митних обстежень

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил і яка має достатні підстави вважати, що на території або в приміщеннях підприємств, або в транспортних засобах, що їм належать, знаходяться товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, а також документи та інформація, у тому числі ті, що перебувають в електронному вигляді, необхідні для розгляду справи про порушення митних правил, може проводити митне обстеження таких територій, приміщень або транспортних засобів.

2. Митне обстеження проводиться з метою виявлення товарів, документів, інформації, зазначених у частині першій цієї статті, та їх тимчасового вилучення відповідно до статті 511 цього Кодексу.

3. Митне обстеження проводиться у присутності посадових осіб підприємств, зазначених у частині першій цієї статті.

4. Посадові особи митних органів мають право запросити до участі у митному обстеженні спеціалістів.

5. Про проведення митного обстеження складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Важливим джерелом отримання доказів у справах про порушення митних правил є митні обстеження, що належать до найчастіше використовуваних процесуальних дій, мета яких полягає у виявленні, закріпленні та вилученні речових доказів.

Митне обстеження є цільовим, примусовим обслідуванням територій, приміщень підприємств або транспортних засобів із метою виявлення:

- товарів, що є безпосередніми предметами порушення митних правил;
- товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), які використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю;
- транспортних засобів, що застосовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України;
- документів та інформації, у тому числі в електронному вигляді, необхідних для розгляду справи про порушення митних правил.

Митне обстеження проводиться посадовою особою митного органу. Решта осіб допомагає їй і діє тільки за її вказівками. Таке обстеження може бути проведене в будь-який час доби за наявності потрібного освітлення. Послідовність обстеження залежить від обставин у конкретному випадку, під час його проведення посадова особа має забезпечити ретельний огляд усіх об'єктів, які перебувають у місці обстеження.

До проведення митного обстеження посадовій особі митного органу рекомендується здійснити підготовку, під час якої визначити мету й час такого обстеження, предмети й документи, які підлягають виявленню, учасників обстеження, технічні засоби пошуку й фіксації, які використовуватимуться. На початку митного обстеження визначаються обсяг і послідовність роботи. До початку відповідних дій рекомендується зробити орієнтувальні оглядові фотознімки, а також фотознімки найважливіших (вузлових) ділянок об'єкта, що обстежується.

Митне обстеження може бути послідовним (оглядається вся територія, приміщення, транспортний засіб), вибіркоким (огляд окремих місць, де передбачається можливе розташування предметів і документів, які підлягають виявленню), частковим (обстеження тільки тих приміщень, місць, у яких, з огляду на розмір, можливе розташування предметів і документів, що підлягають виявленню).

Під час митного обстеження посадова особа, що його проводить, повинна спостерігати за реакцією посадових осіб підприємства, на території або в приміщеннях якого проводиться митне обстеження, представника транспортної організації, оскільки це може допомогти встановити місцезнаходження об'єктів, що розшукуються.

Митне обстеження територій і приміщень підприємств, транспортних засобів здійснюється в присутності понятих (не менше як двох осіб).

Усе виявлене на місці події має бути пред'явлено понятим, котрі, як правило, повинні переміщуватися разом із посадовою особою, що проводить митне обстеження. Огляд предметів і документів, виявлених під час обстеження, здійснюється переважно на місці проведення відповідної дії. Якщо для ретельнішого огляду предметів і документів потрібно більше часу або за інших обставин, огляд проводиться в митному органі або в іншому приміщенні.

Посадова особа митного органу, яка організовує й проводить обстеження територій і приміщень підприємств, зобов'язана залучити до участі в ньому власника (володільця) об'єкта обстеження або його представника, а під час обстеження транспортного засобу – його власника (володільця), або водія, або експедитора. Для роз'яснення питань, що потребують спеці-

альних знань, до участі в процесуальній дії можуть залучатися спеціалісти (експерти).

Про проведення митного обстеження складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи. У протоколі зазначаються місце й дата проведення митного обстеження; посада й прізвище особи, яка склала протокол; прізвища, імена, по батькові осіб, які брали участь або були присутніми під час митного обстеження, адреси понятих; назва обстежуваного об'єкта, адреса й місце його розташування; час початку/закінчення митного обстеження; зміст, умови цього обстеження й виявлені під час його проведення суттєві для справи обставини.

Якщо під час митного обстеження використовувалися фотографування, кіно- й відеозйомка, звукозапис або використовувалися інші технічні засоби контролю, у протоколі мають бути зазначені їх назви, умови й порядок їх застосування, об'єкти, до яких вони застосовувалися, а також одержані результати обстеження. До протоколу додаються фотографічні негативи й знімки, кіноплівки, діапозитиви, фонограми, відеокасети, плани, схеми, зліпки та відбитки, які були зроблені під час митного обстеження. У процесі обстеження понятим, свідкам, спеціалістам (експертам) роз'яснюються їхні обов'язки, про що в протоколі робиться відповідний запис.

Протокол повинні прочитати всі особи, які брали участь, були присутніми під час митного обстеження. Спеціалісту (експерту) слід роз'яснити його права, передбачені ст. 502 МКУ.

Протокол підписується посадовою особою, що його склала, посадовою особою підприємства, на території або в приміщеннях якого проводилося митне обстеження, понятими, спеціалістом (експертом) та іншими особами, якщо вони залучалися до проведення митного обстеження.

Якщо хтось із учасників митного обстеження відмовляється підписати протокол, про це в ньому робиться відповідний запис, що підписується особою, яка провадила митне обстеження. Особі, котра відмовилася підписати протокол, треба надати можливість пояснити причини відмови, які вносяться чи додаються до протоколу.

Коли під час огляду предметів і документів, що зберігаються в приміщеннях, упаковках, транспортних засобах тощо, які опечатані або опломбовані, виявлено предмети, котрі підлягають тимчасовому вилученню відповідно до ст. 511 МКУ, слід під час їх розпечатування забезпечити збереження пломб і відбитків печаток. Після закінчення митного обстеження за потреби запаковані пломби й печатки передають на експертне криміналістичне дослідження для з'ясування, чи розпечатувалися вони.

Виявлені під час митного обстеження предмети і документи, а також пломби й відбитки печаток, якими було опечатано або опломбовано приміщення, транспортні засоби тощо, тимчасово вилучаються на підставі ст. 511 МКУ, про що в протоколі митного обстеження робиться відповідний запис, а про вилучення товарів, які є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що застосовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, а також документів та інформації, у тому числі тієї, що перебуває в електронному вигляді, необхідних для розгляду справи про порушення митних правил, складається окремий протокол за встановленою ДМС України формою.

Під час митного обстеження посадова особа митного органу на підставі ст. 517 МКУ має право провести взяття проб і зразків товарів, зразків підписів, почерків для проведення експертизи, про що в протоколі обстеження робиться відповідний запис, а щодо взяття проб і зразків складається окремий протокол за встановленою ДМС України формою.

Стаття 514

Пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання

1. За рішенням посадової особи митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, особі, яка вчинила це порушення, а також свідку можуть бути пред'явлені товари, транспортні засоби, документи для впізнання.

2. Особу, яка бере участь у впізнанні, спочатку опитують про обставини, за яких вона бачила товари, транспортні засоби, документи, зазначені у частині першій цієї статті, та ознаки, за якими вона може провести впізнання.

3. Товари, транспортні засоби, документи пред'являються в групі однорідних товарів, транспортних засобів, документів.

4. Пред'явлення для впізнання проводиться в присутності понять.

5. Про пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Коментована стаття передбачає проведення такої процесуальної дії, як пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання.

Сутність її полягає у встановленні тотожності одного із запропонованих об'єктів з образом раніше баченого об'єкта.

Товари, транспортні засоби й документи можуть бути пред'явлені для впізнання, коли є підстави вважати, що вони відомі особі, яка вчинила порушення митних правил, а також свідку.

Для впізнання пред'являються предмети, що мають зовнішні індивідуальні ознаки. Коли таких ознак предмети не мають (зерно, кулі заводського виготовлення тощо), то для впізнання вони не пред'являються.

Особа, що впізнаватиме, до пред'явлення їй об'єктів для впізнання опитується про обставини, за яких вона спостерігала товари, транспортні засоби, документи, про їх ознаки (найменування, вид, марку, розмір, форму, колір тощо) й особливості (сліди ремонту, зносу, корозії та ін.), завдяки яким вони можуть бути впізнані. Під час опитування особи, яка впізнаватиме, з'ясовуються:

- обставини й об'єктивні фактори спостереження: в яких умовах особа, яка впізнаватиме, спостерігала об'єкт, у зв'язку з чим це відбувалося; у який час доби здійснювалося спостереження, яким було освітлення, як довго проводилося спостереження тощо;
- суб'єктивні фактори, що впливають на повноту й правильність сприйняття: стан зору особи, яка впізнаватиме, особливості її пам'яті, чи добре вона запам'ятала об'єкт спостереження, чи звернула увагу на його індивідуальні ознаки й чи може їх описати;
- наявність характерних ознак й індивідуальних особливостей об'єкта спостереження;
- чи може особа, яку опитують, упізнати об'єкт серед інших, однорідних;
- чи може певна особа підтвердити свідчення про ознаки й особливості об'єкта спостереження.

Товари, транспортні засоби й документи пред'являються в групі однорідних товарів, транспортних засобів і документів, які мають однакові загальні ознаки. Кількість предметів і документів, крім тих, що впізнаються, має бути не менше двох, за єдиним винятком: коли для впізнання пред'являється рідкісний, унікальний предмет. До таких предметів належать витвори мистецтва (картини, скульптури), ювелірні вироби, предмети релігійного культу (ікони). Якщо впізнанню підлягають декілька однакових чи різних предметів, вилучених в однієї особи або на одному підприємстві, то кожний предмет пред'являється окремо серед однорідних предметів.

Пред'явлення для впізнання проводиться в присутності понятьх.

Посадовою особою митного органу до участі в пред'явленні для впізнання можуть залучатися спеціалісти (психологи, криміналісти, інженери та ін.).

Пред'явлення для впізнання проводиться в такій послідовності:

- запрошення в приміщення понятих, спеціалістів;
- розміщення предметів, забезпечення їх ярликами з номерами;
- виклик особи, яка впізнає, способом, що унеможливорює підказку з боку посадової особи митного органу;
- роз'яснення учасникам пред'явлення для впізнання мети його проведення та їхніх обов'язків;
- пропозиція особі, яка впізнає, сказати, чи впізнає вона серед предметів той, що бачила раніше. Додаткові запитання неприпустимі. Особі, яка впізнає, надається можливість узяти в руки предмет і роздивитися його зусібіч;
- отримання відповіді особи, яка впізнає, про результати впізнання. Якщо предмет упізнано, то треба встановити, за якими саме ознаками. Коли особа може зазначити лише загальні ознаки, схожість, але не тотожність предмета впізнання або є відмінності загальних чи дрібних ознак запропонованого предмета з образом раніше баченого, предмет вважається не впізнаним.

Фіксація пред'явлення для впізнання проводиться в протоколі, який складається за формою, установленою ДМС України, а у разі потреби також за допомогою фото-, відеозйомки. У випадку впізнання предмета вся запропонована група фотографується, а на фотокартці позначаються індивідуальні ознаки, названі особою, яка впізнає.

До протоколу заносять відомості про особу, яка впізнає, про предмети й документи, пред'явлені для впізнання, про час і умови проведення впізнання, за можливості дослівно передаються свідчення особи, яка впізнає, фіксуються роз'яснення особам, які беруть участь у впізнанні, їхніх обов'язків. Протокол підписують посадова особа митного органу, особа, яка впізнавала, поняті, а також перекладач і спеціаліст, якщо вони брали участь у впізнанні.

Стаття 515

Експертиза та висновок експерта

1. Експертиза призначається, якщо для з'ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, виникла потреба у спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо. Зазначена експертиза не є судовою експертизою.

2. Експертиза проводиться експертами спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення, його відокремлених підрозділів та інших установ або окремими спеціалістами, які призначаються посадовою особою митного органу, у прова-

дженні якої знаходиться справа про порушення митних правил. Особа, щодо якої порушено зазначену справу, має право на проведення за її рахунок незалежної експертизи.

3. Поставлені перед експертом питання та його висновок не повинні виходити за межі спеціальних знань експерта. Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеного ним дослідження та обґрунтування відповіді на поставлені запитання.

4. Якщо експерт під час проведення експертизи встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він має право викласти ці обставини у своєму висновку.

5. Висновок експерта не є обов'язковим для посадової особи митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил. У разі незгоди цієї особи з висновком експерта у постанові, яка виноситься у справі, повинно міститися обґрунтування такої незгоди.

6. У разі неналежної якості або повноти висновку експерта може бути призначена повторна експертиза, проведення якої доручається іншому експерту (експертам).

Експертиза є однією з найскладніших процесуальних дій і становить ряд заходів, метою яких є отримання доказів у справах про порушення митних правил.

Прикладом призначення експертизи є необхідність з'ясування найменування вантажу, складу елементів, що входять до конкретного найменування, виготовлення, умов виготовлення, відповідності конкретного найменування певному стандарту, вартості переміщуваних товарів і відповідності їх світовим цінам за чинним курсом на момент вилучення товару, оцінки художньої, історичної, науково-технічної або іншої культурної цінності окремих предметів, а також інших питань для об'єктивного вирішення справи.

Необхідність експертизи визначається посадовою особою митного органу, в провадженні якої перебуває справа, з огляду на конкретні обставини і питання, на які має відповісти тільки спеціаліст із певної галузі знань. Така посадова особа не може самостійно проводити експертизи, навіть маючи спеціальні знання в цій галузі, тобто не поєднувати двох різних процесуальних ролей в одній особі.

У ч. 1 коментованої статті визначено підстави для призначення експертиз. Такими підставами є виникнення потреби в спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо. При цьому посадова особа митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, на підставі ст. 515 МКУ призначає експертизу.

Метою експертизи є отримання науково обґрунтованого, належним чином процесуально оформленого висновку експерта про виявлені ним факти, які разом з іншими джерелами доказів будуть оцінені посадовою особою митного органу чи судом.

Порядок призначення експертизи визначено в ст. 516 МКУ.

Експертиза може проводитись як експертами спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення, його відокремлених підрозділів, так і експертами інших установ або окремими спеціалістами залежно від їх компетентності з питань, що розглядаються.

Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеного ним дослідження й відповіді на поставлені запитання.

Якщо експерт під час проведення експертизи виявить обставини, що мають значення для справи, щодо яких йому не було поставлено запитань, він має право викласти ці обставини у своєму висновку.

У разі недостатньої якості або повноти висновку експерта може бути призначена додаткова експертиза, проведення якої доручається тому самому експерту (спеціалісту), або повторна експертиза, яку проводить інший експерт (спеціаліст). Призначення таких експертиз має обґрунтовуватися у відповідних постановках із посиланням на ті положення з висновку експерта, який проводив первинну експертизу, що викликали сумнів, а також із викладенням обставин справи, на підставі яких поставлено під сумнів достовірність висновків експерта.

Стаття 516

Порядок призначення експертизи посадовою особою митного органу

1. Визнавши за необхідне проведення експертизи, посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, вносить постанову, у якій визначаються підстави для призначення експертизи, прізвище експерта або найменування спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення, його відокремленого підрозділу чи іншої відповідної установи, в якій має проводитися експертиза. У цій же постанові ставляться конкретні питання, які мають бути вирішені під час проведення експертизи, а також визначаються матеріали, що передаються у розпорядження експерта.

2. До призначення експерта з'ясовуються необхідні відомості про його професіоналізм та компетентність.

3. Рішення про призначення експертизи є обов'язковим для експерта, а також для посадових осіб підприємства, де працює експерт.

Про призначення експертизи посадова особа митного органу виносить постанову за формою, встановленою ДМС України. Постанова має містити, крім загальних відомостей (часу, місця її винесення, особи, яка її винесла), фактичні дані, що свідчать про підстави проведення й визначальні реальні умови проведення конкретної експертизи. У ній викладаються обставини справи, у зв'язку з якими виникла потреба у використанні спеціальних знань, зазначається, яка експертиза необхідна, назва експертної установи або прізвище, ім'я й по батькові експерта (спеціаліста), якому доручено проведення експертизи, перераховуються об'єкти експертизи – матеріали справи, надані в розпорядження експерта, товари, транспортні засоби, окремі документи й інші матеріали, що містять інформацію, яка стосується предмета експертизи й потрібна для надання висновку, – і встановлюється предмет експертизи, тобто формулюються питання, що підлягають вирішенню.

У постанові має бути чітко сформульовано питання, індивідуалізовано надані експерту предмети, зазначено безпосередні об'єкти експертизи (наприклад, точно вказано підписи, відбитки печаток, що підлягають дослідженню, а також порівняльні й допоміжні матеріали). Бажано зазначити вид упаковки й опис наданих для експертизи об'єктів.

Відповідно до вимог ч. 2 цієї статті до призначення експерта для проведення експертизи посадова особа митного органу з'ясовує необхідні відомості щодо його професіоналізму й компетентності, наприклад, повноваження експертної установи або експерта (спеціаліста), стаж його роботи, досвід у вирішенні питань, що становлять предмет експертизи.

Посадова особа митного органу зобов'язана на вимогу експерта ознайомити його з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, розглянути його клопотання про надання додаткових матеріалів, потрібних для підготовки висновку, а також надати можливість з'ясувати в особі, яка притягується до відповідальності, або свідка питання щодо предмета експертизи.

Стаття 517

Одержання проб та зразків для проведення експертизи

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, має право відбирати в осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, зразки підпису, почерку, а також брати проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи.

2. Особа, щодо якої порушено справу про порушення митних правил, її представники, захисник, мають право клопотатися перед митним органом, посадова особа

якого здійснює провадження у зазначеній справі, про взяття проб та зразків для проведення експертизи. У разі відмови у задоволенні такого клопотання митний орган повинен письмово повідомити про це особу, яка подала клопотання, з вмотивованим обґрунтуванням причин відмови.

3. У разі потреби взяття проб та зразків може проводитися також в осіб, не зазначених у частині першій цієї статті, свідчення та участь яких у вивченні та оцінці обставин порушення митних правил можуть мати істотне значення для провадження і розгляду справи.

4. Посадова особа митного органу, у провадженні або на розгляді якої знаходиться справа про порушення митних правил, виносить постанову про взяття проб та зразків.

5. До взяття проб та зразків у разі потреби може залучатися експерт.

6. Про взяття проб та зразків складається протокол.

У ч. 1 коментованої статті встановлено право посадової особи митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, на одержання від осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, зразків підпису, почерку, а також на відбір проб і зразків товарів, необхідних для проведення експертизи.

У разі потреби взяття проб і зразків може проводитися також в інших осіб, якщо їх дослідження має істотне значення для провадження у справі та її розгляду.

Взяття проб і зразків здійснюється після остаточного визначення щодо необхідності проведення експертизи, виду експертизи й відповідно того, які саме зразки і проби підлягають відбору.

Проби і зразки беруть на підставі постанови про взяття проб та зразків, винесеної посадовою особою митного органу, у провадженні або на розгляді в якої перебуває справа про порушення митних правил, за формою, встановленою ДМС України.

Взяття проб і зразків проводиться у присутності двох понять, у разі потреби також може залучатися експерт.

Постанова про взяття проб і зразків перед його проведенням пред'являється особі, у якої вони беруться, про що в постанові робиться відповідний запис.

Про одержання проб і зразків складається протокол за встановленою ДМС України формою, який, крім загальних відомостей (часу, місця проведення відбору, присутніх осіб), має містити відмітку про пред'явлення особі, в якої відбираються проби і зразки, постанови про взяття проб та

зразків, застосування під час відбору технічних засобів, назви взятих проб і зразків, їхні особливі ознаки. За потреби складається додаток до протоколу про одержання проб та зразків. Копія протоколу вручається особі, у якої проведено їх відбір.

У разі відбору проб і зразків готових виробів, напівфабрикатів, сировини, почерку для проведення відповідної експертизи посадовій особі треба дотримуватися встановленого порядку відбору об'єктів експертизи.

Стаття 518

Доручення на проведення окремих процесуальних дій

1. Посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, має право доручити проведення конкретних процесуальних дій посадовій особі іншого митного органу.

2. Доручення повинно бути виконано не більш як у п'ятиденний строк з дня його одержання.

Посадова особа митного органу, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, або начальник цього органу чи його заступник має право доручити посадовій особі іншого митного органу проведення окремих процесуальних дій, а саме: тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів та документів, митне обстеження, пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання, взяття проб і зразків для проведення експертизи (аналізу, експертизи), опитування осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності, свідків, інших осіб. Також посадовій особі іншого митного органу може бути довірено вручення протоколу про порушення митних правил (інших документів справи) особі, яка притягується до відповідальності, а також її опитування.

Строк виконання доручення обчислюється з дня його отримання й становить п'ять діб. У разі невиконання доручення посадова особа іншого митного органу може бути притягнута до дисциплінарної відповідальності.

Стаття 519

Витрати у справі про порушення митних правил

1. Витрати у справі про порушення митних правил складаються з видатків на інвентаризацію, зберігання, перевезення (пересилання) товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, а також з інших понесених митними органами витрат на провадження або розгляд справи.

2. До витрат у справі про порушення митних правил належать також кошти, що виплачуються експерту за виконання його обов'язків та за роботу, виконану за дорученням митного органу, виплати добових, компенсації на проїзд до митного органу і назад та наймання приміщення, а також кошти, одержані свідком на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для дачі пояснень.

3. За робітниками та службовцями, які викликаються до митного органу як свідки, експерти, перекладачі, зберігається середній місячний заробіток за місцем основної роботи. Особи, які не є робітниками та службовцями, отримують у зв'язку з таким викликом грошову компенсацію, яку виплачує митний орган.

Витрати митного органу, пов'язані зі зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких винесено постанову у справі про порушення митних правил, відшкодовуються особою, яка вчинила порушення митних правил, у порядку, установленому законом.

Якщо у строки, передбачені для добровільного виконання постанови про накладення адміністративного стягнення, постанову у справі про порушення митних правил у частині відшкодування порушником витрат митного органу у справі не виконано, вона повинна бути надіслана до відповідного органу державної виконавчої служби для примусового виконання.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку відшкодування витрат за зберігання товарів та транспортних засобів на складах митних органів, Порядку обчислення сум витрат у справах про порушення митних правил та їх відшкодування та Розмірів відшкодувань за зберігання на складах митних органів товарів і транспортних засобів" від 15.06.2012 № 731 до витрат у справі про порушення митних правил належать:

- 1) витрати на інвентаризацію, зберігання, перевезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються тільки для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу (далі – товари, транспортні засоби, тимчасово вилучені в справі про порушення митних правил);

- 2) витрати на залучення спеціалістів та експертів у справі про порушення митних правил;
- 3) витрати, пов'язані з викликом свідка (свідків) для надання пояснень;
- 4) інші здійснені митними органами витрати на провадження або розгляд справи про порушення митних правил.

Суму витрат на залучення спеціалістів й експертів у справі про порушення митних правил, а також на виклик свідка (свідків) розраховує відповідальна посадова особа підрозділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності митного органу на підставі первинних документів, які підтверджують такі витрати.

У ч. 2 коментованої статті до цих витрат також віднесено ті кошти, які виплачуються експерту за виконання його обов'язків та за роботу, виконану за дорученням митного органу, виплати добових, а також компенсації на проїзд до митного органу і назад та наймання приміщення. За робітниками й службовцями, що викликаються до митного органу як свідки, спеціалісти, експерти, перекладачі зберігається середній місячний заробіток за місцем основної роботи. Особи, які не є робітниками та службовцями, отримують від митного органу відповідну компенсацію.

Свідкам, які не є робітниками та службовцями і викликаються до митного органу в справі про порушення митних правил, митним органом виплачується грошова компенсація в розмірі фактичних витрат на проїзд до митного органу та у зворотному напрямку і проживання, а також добових за час перебування у відрядженні на підставі документів, що підтверджують витрати, у межах норм, передбачених законодавством для бюджетних установ.

Оплата послуг перекладачів здійснюється за цінами (тарифами), встановленими підприємствами, де вони працюють.

Виплати, пов'язані з залученням спеціалістів та експертів для участі в здійсненні митного контролю, витрати на оплату послуг перекладачів у справі про порушення митних правил відшкодовуються за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання митних органів згідно з кошторисами.

Стаття 520

Відшкодування витрат у справі про порушення митних правил

1. Витрати у справі про порушення митних правил відшкодовуються особою, щодо якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення. Витрати на оплату послуг перекладача відшкодовуються з державного бюджету.

2. Посадова особа митного органу, в провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, а також посадова особа, яка здійснює розгляд цієї справи, зобов'язані зібрати та додати до справи документи про понесені у справі витрати.

3. Порядок відшкодування витрат у справі про порушення митних правил, обчислення сум, що підлягають відшкодуванню, а також порядок розпорядження отриманими коштами встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

У ч. 1 коментованої статті встановлено, що витрати у справі про порушення митних правил, крім витрат на оплату послуг перекладача (що відшкодовуються за рахунок державного бюджету), відшкодовуються за рахунок особи, щодо якої винесено постанову про накладення стягнення.

Розмір здійснених при провадженні у справі витрат повинен підтверджуватися відповідними документами. Обов'язок зібрати ці документи і долучити до справи покладається на відповідних посадових осіб митних органів, у провадженні яких перебуває справа про порушення митних правил, а також посадову особу, яка здійснює розгляд цієї справи.

Згідно з ч. 3 ст. 283 КУпАП, якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення суди одночасно вирішують питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові у справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування.

У постанові органу, який розглядає справу, має бути точно встановлений розмір витрат, що підлягають відшкодуванню.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку відшкодування витрат за зберігання товарів та транспортних засобів на складах митних органів, Порядку обчислення сум витрат у справах про порушення митних правил та їх відшкодування та Розмірів відшкодувань за зберігання на складах митних органів товарів і транспортних засобів" від 15.06.2012 № 731 витрати у справі про порушення митних правил відшкодовуються особою, щодо якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення (далі – винна особа). Суми витрат, що підлягають відшкодуванню, зазначаються у постанові про накладення стягнення. Винна особа відшкодовує витрати шляхом перерахування відповідної суми в безготівковій формі на відповідний рахунок митного органу або внесення готівки до каси митного органу чи відділення вповноваженого банку.

Стаття 521

Компроміс у справі про порушення митних правил

1. За відсутності в діях особи, яка вчинила порушення митних правил, ознак злочину провадження у справі про це правопорушення може бути припинено шляхом компромісу. Компроміс полягає в укладенні мирової угоди між зазначеною особою та митним органом, посадова особа якого здійснює провадження у справі.

2. За умовами мирової угоди сторони зобов'язуються:

- 1) особа, яка вчинила порушення митних правил, – у визначений строк, який не може перевищувати 30 днів, внести до державного бюджету кошти в сумі, що дорівнює сумі штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті цього Кодексу, та/або задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари – безпосередні предмети порушення митних правил, а у відповідних випадках – також товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України. Якщо за висновком митного органу реалізація зазначених товарів, транспортних засобів є неможливою, а також якщо ці товари, транспортні засоби не можуть бути випущені у вільний обіг, вони підлягають декларуванню в митний режим знищення або руйнування;
- 2) митний орган – припинити провадження у справі про порушення митних правил щодо цієї особи та здійснити митне оформлення задекларованих нею товарів відповідно до заявленого митного режиму.

3. Товари, транспортні засоби, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути предметом мирової угоди лише за умови, що особа, яка вчинила порушення митних правил, є власником цих товарів, транспортних засобів або уповноважена розпоряджатися ними.

4. Особа, яка вчинила порушення митних правил, звертається до керівника митного органу із заявою довільної форми з проханням про припинення справи про це порушення митних правил шляхом компромісу. Факт подання такої заяви фіксується у порядку, визначеному частинами третьою і четвертою статті 264 цього Кодексу. У разі відсутності законних підстав для припинення справи про порушення митних правил шляхом компромісу митний орган протягом одного робочого дня, наступного за днем подання заяви, надає заявнику вмотивовану відповідь про причини незастосування процедури компромісу.

5. Мирова угода укладається у письмовій формі. Право її підписання від імені митниць надається керівникам цих митниць або їх заступникам, а від імені централь-

ного органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – посадовим особам, уповноваженим на це відповідно до посадових інструкцій. Типова мирова угода затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

6. У разі невиконання особою, яка вчинила порушення митних правил, у визначений мировою угодою строк, який не може перевищувати 30 днів, дій, зазначених у частині другій цієї статті, угода вважається недійсною, і провадження у справі про порушення митних правил поновлюється.

7. Мирова угода у справі про порушення митних правил оскарженню не підлягає.

8. У разі припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу особа, яка вчинила це правопорушення, вважається такою, що не була притягнута за нього до адміністративної відповідальності.

Під час складання протоколу про порушення митних правил особі, що притягується до відповідальності, повідомляється про можливість компромісу шляхом укладення мирової угоди.

Мирова угода має письмову форму. Типова мирова угода затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Процедура компромісу можлива лише у разі особистої присутності особи під час складання протоколу про порушення митних правил.

Про намір укласти мирову угоду особа повідомляє керівника митного органу шляхом подання заяви довільної форми.

У разі складання митним органом протоколу про порушення митних правил за статтями Кодексу, санкції яких передбачають конфіскацію товарів, транспортних засобів, до заяви додаються документи (або належним чином завірені їх копії), які підтверджують право власності на ці товари, транспортні засоби чи уповноваження розпоряджатися ними. У заяві про намір укласти мирову угоду особа повідомляє митний орган, у якому митному режимі вона бажає задекларувати товари, транспортні засоби, що є предметом угоди.

Факт подання заяви про намір укласти мирову угоду фіксується в порядку, визначеному ч. 3 та 4 ст. 264 МКУ.

Якщо законних підстав для припинення справи про порушення митних правил шляхом компромісу немає, митний орган надає заявнику вмотивовану відповідь про причини незастосування процедури компромісу.

У разі прийняття рішення про застосування процедури компромісу та досягнення згоди на умови мирової угоди між особою і митним органом

така угода укладається в письмовій формі. Зобов'язання особи та митного органу за її умовами визначаються МКУ.

Від імені митниць мирова угода підписується керівниками цих митниць або їх заступниками, а від імені центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи – посадовими особами, уповноваженими на це відповідно до посадових інструкцій.

Угода укладається у двох аутентичних примірниках, один із яких залишається в особи, а другий зберігається у справах митного органу.

Якщо особа не володіє українською мовою, до укладення мирової угоди залучається перекладач, який відповідає вимогам ст. 503 МКУ. Переклад здійснюється офіційними мовами відповідних суміжних держав або іншими іноземними мовами, які є мовами міжнародного спілкування.

У разі залучення перекладача до укладення мирової угоди у її тексті зазначаються його прізвище, ім'я, по батькові, установчі дані. Факт здійснення перекладу скріплюється підписами перекладача та особи.

Мирова угода оскарженню не підлягає.

У разі невиконання особою у визначений мировою угодою термін дій, встановлених п. 1 ч. 2 ст. 521 МК України, така угода вважається недійсною. Митним органом складається Акт про невиконання особою умов мирової угоди установлені форми. Акт підписується керівниками (заступниками) підрозділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності та/або підрозділу митного оформлення відповідного митного органу, яких уповноважено на це посадовими інструкціями, та затверджується керівником митного органу або його заступником.

Повідомлення особі про визнання мирової угоди недійсною та поновлення провадження у справі про порушення митних правил надсилається рекомендованим листом із повідомленням про вручення протягом одного робочого дня, наступного за днем складення Акта про невиконання особою умов мирової угоди про припинення провадження в справі про порушення митних правил.

У разі виконання особою у визначений мировою угодою термін дій така угода вважається виконаною. Митним органом складається Акт про виконання особою умов мирової угоди установлені форми.

Акт підписується керівниками (заступниками) підрозділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності та/або підрозділу митного оформлення відповідного митного органу, яких уповноважено на це посадовими інструкціями, та затверджується керівником митного органу або його заступником.

Повідомлення особі про виконання мирової угоди надсилається рекомендованим листом із повідомленням про вручення.

Стаття 522

Органи, уповноважені розглядати справи про порушення митних правил

1. справи про порушення митних правил, передбачені статтями 468–470, 474, 475, 477–481, 485 цього Кодексу, розглядаються митними органами.

2. справи про порушення митних правил, передбачені статтями 471–473, 476, 482–484 цього Кодексу, а також усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються місцевими судами (суддями).

Віднесення конкретної справи про порушення митних правил на розгляд певного компетентного органу прямо залежить від її категорії.

Так, коментована стаття встановлює можливість розгляду справи про порушення митних правил власне митними органами і судом.

До компетенції митних органів належить розгляд справ про порушення митних правил, передбачених ст. 468–470, 474, 475, 477–481, 485 Кодексу.

Суди розглядають справи про порушення митних правил за ст. 471–473, 476, 482–484 цього Кодексу. Віднесення на розгляд суду зазначених справ обумовлено наявністю в санкціях цих статей конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Це положення узгоджується з ч. 6 ст. 41 Конституції України, відповідно до якої конфіскація майна можлива тільки за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

На цю обставину обґрунтовано звертає увагу і постанова Пленуму Верховного Суду “Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя” від 01.11.1996 № 9.

Залежно від суб'єктного складу осіб, які вчинили порушення митних правил, а саме у віці до 18 років, такі справи також розглядаються судом.

Справа про порушення митних правил розглядається не будь-яким судом, а тільки тим, у районі діяльності якого розташована митниця, посадові особи якої здійснювали провадження у цих справах.

Стаття 523

Повноваження посадових осіб митних органів щодо розгляду справ про порушення митних правил

1. Від імені митниць справи про порушення митних правил розглядаються керівниками цих митниць або їх заступниками, а від імені центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної спра-

ви, – посадовими особами, уповноваженими на це відповідно до посадових інструкцій, або іншими особами, уповноваженими на це керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Відповідно до ст. 543 Кодексу до системи митних органів входять центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости.

Ці структури є юридичними особами. У складі юридичних осіб функціонують посадові особи, які діють від їх імені в межах своєї компетенції. Викладене стосується й розгляду справ про порушення митних правил.

Так, справи про порушення митних правил від імені митниць мають право розглядати тільки керівники цих органів або їх заступники, а від імені центрального органу, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – посадові особи, уповноважені на це відповідно до посадових інструкцій, або інші особи з дозволу керівника центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи.

По суті, це означає, що розгляд цих справ іншими посадовими особами митних органів є незаконним. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 531 Кодексу винесення постанови у справі про порушення митних правил неправомочною особою є безумовною підставою для скасування такої постанови.

Стаття 524

Місце розгляду справи про порушення митних правил

1. Справа про порушення митних правил розглядається за місцезнаходженням митного органу, посадові особи якого здійснювали провадження у цій справі.

Митні органи розташовані на певній території, на яку поширюється їх юрисдикція – тобто зона (територія) діяльності. У ст. 329 Кодексу встановлено спеціальні місця митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до Кодексу. Поняття місцезнаходження митного органу значно ширше від поняття місця митного контролю. Так, у районі діяльності однієї митниці може бути декілька місць митного контролю.

При визначенні місцезнаходження митного органу треба виходити з вимоги ст. 30 ЦК України, відповідно до якої місцезнаходженням юридичної особи визнається місцезнаходження її постійного органу. Це те місце, де розташоване приміщення, в якому працює адміністрація митного органу на чолі з його керівником.

Відповідно до вимог коментованої статті справа про порушення митних правил розглядається тільки за місцезнаходженням митного органу, в зоні діяльності якого вчинено правопорушення, за винятком вимог ч. 2 та 3 ст. 493 Кодексу.

Стаття 525

Строк розгляду справи про порушення митних правил

1. Справа про порушення митних правил розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання посадовою особою митного органу або судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи.

З метою оперативного вирішення справи про порушення митних правил та найефективнішого виконання завдань, покладених на митні органи, встановлено 15-денний термін для розгляду справи про порушення митних правил, який входить до двомісячного строку притягнення до адміністративної відповідальності.

Початок обчислення цього терміну настає з моменту отримання начальником митного органу, або його заступником, або судом відповідних матеріалів, необхідних для вирішення справи.

Встановлений термін для розгляду справи про порушення митних правил є остаточним і не може бути продовжений.

Стаття 526

Присутність під час розгляду справи особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представника

1. Справа про порушення митних правил розглядається в присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, та/або її представника.

2. Про час та місце розгляду справи про порушення митних правил митним органом цей орган інформує особу, яка притягується до адміністративної відповідальності

за порушення митних правил, поштовим відправленням з повідомленням про вручення, якщо це не було зроблено під час вручення зазначеній особі копії протоколу про порушення митних правил.

3. У разі розгляду справи про порушення митних правил у суді про час та місце розгляду справи суд (суддя) повідомляє особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, а також відповідний митний орган.

4. Справа про порушення митних правил може бути розглянута за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, лише у випадках, якщо є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про перенесення розгляду справи.

Оскільки одним з елементів юридичної відповідальності особи є її винність, цілком обґрунтована вимога коментованої статті про обов'язкову присутність особи, яка притягується до відповідальності, або її представника під час розгляду справи про порушення митних правил. Це дає змогу уникнути "заочного" розгляду справи, повно й об'єктивно дослідити всі наявні у ній докази та прийняти у справі законне й обґрунтоване рішення.

З метою вчасного розгляду справи про порушення митних правил митний орган заздалегідь інформує поштовим відправленням із повідомленням про вручення особу, яка притягується до відповідальності, про час і місце розгляду справи.

У разі розгляду справи судом він повідомляє про розгляд не тільки особу, що притягується до відповідальності (за допомогою судових повісток), а й відповідний митний орган (листами або телефоном).

У ч. 4 цієї статті встановлено випадок, коли справи про порушення митних правил можуть розглядатися за відсутності особи, яка притягується до відповідальності. Це можливо лише в тому разі, коли орган, який розглядає справу про порушення митних правил, має відповідні дані про належне сповіщення особи про місце і час розгляду справи.

Повідомлення про розгляд справи надсилається цій особі за вказаною нею або наявною адресою. Повідомлення вважається врученим, навіть якщо особа, котра вчинила порушення митних правил і притягується до відповідальності, не перебувала за повідомленою нею адресою. Якщо особа належним чином сповіщена про місце і час розгляду справи і від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду, справу можна розглядати без її участі.

Повідомлення судом відповідного митного органу передбачає можливість участі представників митного органу в судовому засіданні.

Стаття 527

Види постанов у справі про порушення митних правил

1. У справі про порушення митних правил митний орган або суд (суддя), що розглядає справу, виносить одну з таких постанов:

- 1) про проведення додаткової перевірки;
- 2) про накладення адміністративного стягнення;
- 3) про закриття провадження у справі.

2. У постанові про проведення додаткової перевірки зазначаються конкретні суб'єкти, завдання та строки перевірки. Ці дії не повинні порушувати права громадянина, шкодити господарській діяльності юридичної особи.

Розгляд справи про порушення митних правил закінчується винесенням одного з підсумкових рішень:

- 1) про проведення додаткової перевірки,
- 2) про накладення адміністративного стягнення,
- 3) про закриття провадження у справі.

Усі ці рішення приймаються на підставі внутрішнього переконання органу, який розглядає справу про порушення митних правил, залежно від фактичних обставин конкретної справи.

Так, рішення про проведення додаткової перевірки приймається, коли встановлені не всі обставини, що входять до предмета доказування в цій справі, коли його елементи не підтверджені доказами, коли протокол складено недбало, допущено помилки, необумовлені виправлення і т. ін.

У постанові про проведення додаткової перевірки зазначаються конкретні суб'єкти, завдання (дії, які необхідно вчинити митному органу для усунення неповноти, як-от: допитати осіб, зібрати докази, визначити вартість товарів) і строки перевірки.

Отримавши матеріал для додаткової перевірки, посадова особа митного органу зобов'язана усунути порушення й подати справу на повторний розгляд з урахуванням двомісячного строку притягнення до адміністративної відповідальності.

Винесення постанови про накладення адміністративного стягнення, по суті, означає, що вчинення порушення митних правил особою, яка притягується до відповідальності, доведено в повному обсязі, підтверджується зібраними у справі доказами, у тому числі поясненнями самого порушника, що особа винна у вчиненні порушення митних правил і до неї має застосуватися санкція, передбачена у конкретній статті Кодексу.

Постанова про накладення адміністративного стягнення констатує, що певна особа вчинила протиправне, винне (умисне або з необережності) діяння, яке посягає на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, тобто порушення митних правил (ст. 458 Кодексу) і має нести за це передбачену законом відповідальність.

Закриття провадження у справі відбувається у разі:

- 1) відсутності події й складу порушення митних правил;
- 2) недосягнення особою, яка вчинила порушення митних правил, 16-річного віку;
- 3) вчинення порушення митних правил у стані неосудності, стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- 4) видання акта амністії, якщо він усуває застосування стягнення за порушення митних правил;
- 5) скасування акта, який встановлює відповідальність за порушення митних правил;
- 6) закінчення на момент розгляду справи строків, передбачених ст. 467 Кодексу;
- 7) наявності за тим самим фактом щодо особи, яка притягується до відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за цим фактом кримінальної справи;
- 8) смерті особи, що притягується до відповідальності.

Оскільки порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, то вирішуючи питання про закриття провадження у справі, слід застосувати ст. 247 КУпАП, яка містить вичерпний перелік обставин, що унеможливають провадження у справі. Застосовуючи її, орган, який розглядає справу, керується ст. 487 МКУ, відповідно до якої провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до Кодексу, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Окремий вид самостійних обставин, за яких справу має бути закрито, встановлює ст. 460 Кодексу. Так, вчинення порушень митних правил, передбачених ч. 3 ст. 469, ст. 470, ч. 3 ст. 478, ст. 481 МКУ, внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами, а також допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономіч-

ної діяльності, якщо такі помилки не допускаються систематично, не тягне за собою адміністративної відповідальності, передбаченої Кодексом.

Адміністративна відповідальність за порушення, передбачені Кодексом, настає у разі, якщо вони не тягнуть за собою кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 458 МКУ).

Стаття 528

Особливості розгляду судом справ про порушення митних правил

1. Справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово.

2. У справі про порушення митних правил суд (суддя) виносить одну з постанов, передбачених частиною першою статті 527 цього Кодексу.

3. У разі якщо за результатами перевірки законності та обґрунтованості постанови суду у справі про порушення митних правил ця постанова буде скасована, а справа закрита, або адміністративне стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних митних платежів за ставками, що діяли на день конфіскації. Повернення грошових коштів, зазначених у цій частині, здійснюється органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, з державного бюджету.

(Частина третя статті 528 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

Розгляд судом справ про порушення митних правил має особливості.

По-перше, такі справи розглядаються суддею одноосібно.

По-друге, учасником судового розгляду справи може бути представник митного органу, якого заздалегідь слід повідомити про час і місце судового розгляду.

Деякі суди розглядають справи про порушення митних правил з обов'язковою участю прокурора.

Суддя проводить підготовку справи до судового розгляду, під час якої з'ясовує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд цієї справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про порушення митних правил;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді, про його час і місце;

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали (ст. 510 МКУ), чи підлягають задоволенню заявлені клопотання учасників розгляду (ст. 278 КУпАП).

Суд розглядає справу з дотриманням процедури, передбаченої ст. 279 КУпАП.

Розглядаючи справу про порушення митних правил, суд зобов'язаний встановити всі елементи предмета доказування в цих справах, а саме: чи було вчинено порушення митних правил, у чому саме воно полягає (час, місце, спосіб та інші обставини), чи винна особа у його вчиненні, чи підлягає вона відповідальності за вчинене, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнової шкоди, який її розмір, та всі інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ст. 280 КУпАП).

Під час судового розгляду заслуховуються особи, які беруть участь у справі, досліджуються докази. Доказами у справі про порушення митних правил є документи, які склалися в процесі митного огляду, митного оформлення, пояснення особи, яка притягується до відповідальності, пояснення свідків, висновки експерта, речові й письмові докази.

У справі про порушення митних правил суддя виносить одну з постанов, передбачених ст. 527 МКУ. В постанові повинно бути зазначено прізвище судді, який розглядав справу, дату розгляду, відомості про особу, щодо якої розглядається справа, обставини мають бути викладені так, як вони були встановлені під час судового розгляду, долучено нормативний акт, який передбачає відповідальність за це адміністративне правопорушення, прийняте у справі рішення, розв'язання питання про відшкодування витрат, здійснених у справі, про долю речових доказів.

Суди практикують ведення протоколу, в якому фіксують увесь перебіг судового розгляду справи про порушення митних правил.

Основною особливістю розгляду судом справи про порушення митних правил є те, що він реалізує під час розгляду специфічну, притаманну тільки йому, як органу судової влади, функцію здійснення правосуддя.

Постанова у справі про порушення митних правил не є остаточною і може бути оскаржена особою, щодо якої її винесено, або її представником (ст. 529 МКУ). У разі скасування цієї постанови і закриття справи (п. 3 ст. 530 МКУ) або зміни стягнення за порушення митних правил (п. 4 ст. 530 МКУ) конфісковані товари, транспортні засоби сума штрафу або її відповідна частина повинні бути повернені особі, яка притягувалася до відповідальності, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, то повертається їх вартість за вирахуванням сум податків і зборів за ставками, що діяли на день конфіскації.

ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Стаття 529

Порядок оскарження постанов у справах про порушення митних правил

1. Постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

2. Якщо постанова митниці одночасно оскаржується до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та до суду і суд приймає адміністративний позов до розгляду, розгляд скарги центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, припиняється.

3. Постанова центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у справі про порушення митних правил, а також його постанова по скарзі на постанову митниці у такій справі можуть бути оскаржені до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

4. Скарга (адміністративний позов) на постанову митного органу у справі про порушення митних правил подається у строк, встановлений Кодексом України про адміністративні правопорушення. У разі пропуску цього строку з поважних причин він за заявою особи, яка подає скаргу (адміністративний позов), може бути поновлений відповідно митницею, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або судом.

5. Постанова суду (судді) у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, представником такої особи або митним органом, який здійснював провадження у цій справі. Порядок оскарження постанови

суду (судді) у справі про порушення митних правил визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законами України.

(Частина п'ята статті 529 із змінами, винесеними згідно із Законом № 5288-VI від 18.09.2012)

Коментованою статтею визначено органи, уповноважені розглядати скарги на постанови у справах про порушення митних правил, встановлено строки оскарження й названо осіб, яким надано право звернутися зі скаргою на постанови суду в цих справах.

Положення статті слід сприймати з урахуванням приписів ч. 2 ст. 486 та ч. 1 ст. 487 МКУ, згідно з якими провадження у справах про порушення митних правил (яке охоплює перегляд постанови у справі у зв'язку з її оскарженням чи опротестуванням) здійснюється відповідно до МКУ, а в частині, що не регулюється ним, – згідно із законодавством України про адміністративні правопорушення.

Постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена в адміністративному або судовому порядку особою, яка притягується до відповідальності, чи її представником. При оскарженні в адміністративному порядку органом, уповноваженим розглядати скаргу, є ДМС України, яка нині відповідно до Положення про Державну митну службу забезпечує реалізацію політики у сфері митної справи¹.

У ч. 2 ст. 529 МКУ зазначено, що, якщо постанова митниці водночас оскаржується до Державної митної служби України та до суду і суд приймає адміністративний позов до розгляду, розгляд скарги ДМС України припиняється.

У судовому порядку підлягають оскарженню постанови у справах про порушення митних правил, ухвалені: а) судом; б) Державною митною службою України, у тому числі за результатами розгляду скарг на постанови митниць.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 18 КАС України адміністративні позови щодо оскарження постанов митниць або Державної митної служби України вирішують місцеві загальні суди як суди адміністративні. Подібні позови розглядаються за вибором позивача судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або судом за місцезнаходженням відповідача (ч. 2 ст. 19 КАС України).

¹ Положення про Державну митну службу України : затв. Указом Президента України від 12.05.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 37. – Ст. 1514.

Відповідно до ч. 5 коментованої статті постановою суду у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, її представником або митним органом, який здійснював провадження у цій справі. На таку постанову може бути внесено протест.

Порядок оскарження постанови суду у справі про порушення митних правил та принесення прокурором протесту визначається КУпАП та іншими законами України.

Зі змісту ч. 3 ст. 294 КУпАП випливає, що скарга чи протест на постанову суду у справі про порушення митних правил розглядається апеляційним судом, уповноваженим розв'язувати апеляційні скарги на рішення місцевого загального суду, яким ухвалено цю постанову.

Скарга (адміністративний позов) на постанову митного органу, а також скарга на постанову суду у справі про порушення митних правил подається протягом 10 днів із дня її винесення (ч. 5 ст. 529 МКУ, ст. 289 та ч. 2 ст. 294 КУпАП).

Скарги на постанови митниць або на судові постанови у справах про порушення митних правил подаються до Державної митної служби України чи до апеляційних судів через митниці або місцеві загальні суди, які винесли ці постанови. Скарги, що надійшли протягом трьох днів, надсилаються разом зі справами органам, правомочним їх розглядати (ч. 3 ст. 288 і ч. 3 ст. 294 КУпАП).

Адміністративний позов, у якому порушується питання про законність постанови митного органу у справі про порушення митних правил, пред'являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції (ст. 104 КАС України).

Скарга, подана після закінчення строку оскарження, повертається особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання про його поновлення, а також якщо у поновленні строку відмовлено (ст. 289 та ч. 2 ст. 294 КУпАП).

Відповідно до ст. 100 КАС України адміністративний позов, поданий після закінчення строків, установлених законом, залишається без розгляду, якщо суд за заявою особи, котра його подала, не знайде підстав для їх поновлення.

Стаття 530

Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил

1. Законність та обґрунтованість постанови митниці у справі про порушення митних правил можуть бути перевірені судом або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, а

постанови центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – судом у зв'язку з поданням адміністративного позову, внесенням подання прокурора або в порядку контролю.

(Частина перша статті 530 із змінами, внесеними згідно із законами № 4915-VI від 07.06.2012, № 5288-VI від 18.09.2012)

2. За результатами перевірки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, що проводив перевірку, приймає одне з таких рішень:

- 1) про залишення постанови без змін, а скарги – без задоволення;
- 2) про скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд;
- 3) про скасування постанови та закриття справи;
- 4) про зміну виду адміністративного стягнення в межах відповідальності, передбаченої за відповідне порушення митних правил, з тим, однак, щоб це стягнення не було посилено.

3. Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, рішення, зазначені у частині другій цієї статті, приймаються шляхом винесення постанов.

4. Копія рішення по скарзі на постанову у справі про порушення митних правил протягом трьох днів з дня його винесення надсилається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, особі, стосовно якої винесено постанову, поштовим відправленням з повідомленням про вручення.

5. У разі скасування постанови у справі про порушення митних правил суми штрафів повертаються особам, які притягалися до адміністративної відповідальності за це правопорушення, або уповноваженим ними особам з державного бюджету органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, за поданням відповідних митних органів.

(Частина п'ята статті 530 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

6. Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил судом здійснюється у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

У коментованій статті зазначено, що суб'єкти влади, розглядаючи скарги, протести прокурора або адміністративні позови про перегляд постанов у справах про порушення митних правил, мають перевіряти їх законність і обґрунтованість.

До суб'єктів, уповноважених на здійснення такої перевірки, віднесено: а) Державну митну службу України щодо постанов митниць; б) місцевий

загальний суд як суд адміністративний щодо постанов митниць та Державної митної служби України; в) апеляційний суд щодо постанов суду у справах про порушення митних правил.

Державна митна служба України відповідно до ч. 2 і 3 ст. 530 МКУ за результатами здійсненої перевірки ухвалює рішення у формі постанов, якими: 1) залишає постанови митниць без змін, а скарги – без задоволення; 2) скасовує постанови й надсилає справи на новий розгляд; 3) скасовує постанови та закриває справи; 4) змінює вид адміністративного стягнення в межах відповідальності, передбаченої за відповідне порушення митних правил, з тим, однак, щоб це стягнення не було посилено.

Копія рішення у скарзі на постанову у справі про порушення митних правил протягом трьох днів із дня його винесення надсилається ДМС України особі, стосовно якої винесено постанову, поштовим відправленням із повідомленням про вручення (ч. 4 ст. 530 МКУ).

Місцевий загальний суд як суд адміністративний перевіряє законність і обґрунтованість постанов митниць і ДМС України у справах про порушення митних правил за загальними процедурами, окресленими в КАС України, однак з урахуванням особливостей, описаних у ст. 1712 цього Кодексу. Так, адміністративний позов має бути розглянутий судом протягом п'яти днів із дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках суд ухвалою може продовжити розгляд справи, але не більш як на п'ять днів. Рішення суду є остаточним і оскарженню не підлягає.

Згідно зі ст. 294 КУпАП перегляд постанови суду у справі про порушення митних правил здійснюється суддею апеляційного суду одноосібно. За наслідками такого перегляду ухвалюється рішення у формі постанови, яким: 1) залишається апеляційна скарга чи протест прокурора без задоволення, а постанова без змін; 2) скасовується постанова та закривається провадження у справі; 3) скасовується постанова та приймається нова; 4) змінюється постанова. У разі зміни постанови в частині накладення стягнення у межах, передбачених санкцією статті МКУ, воно не може бути посилене.

Рішення апеляційного суду в скарзі на постанову у справі про порушення митних правил набирає законної сили негайно після його винесення, є остаточним і оскарженню не підлягає.

Зі змісту ч. 5 ст. 530 МКУ випливає, що у зв'язку із скасуванням постанови у справі про порушення митних правил будь-яким із згаданих суб'єктів влади суми штрафів повертаються особам, які притягувалися до адміністративної відповідальності, або уповноваженим ними особам із державного бюджету органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, за поданням відповідних митних органів. Отже, після отриман-

ня остаточного рішення про скасування чи зміну постанови у справі про порушення митних правил особа, до якої застосовано примусовий захід у вигляді штрафу, або її представник має право подати заяву до митних органів, у якій може просити про сприяння у поверненні сплачених сум.

Стаття 531

Підстави для скасування або зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Підставами для скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або про припинення провадження у справі про порушення митних правил є:

- 1) відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил;
- 2) необ'єктивність або неповнота провадження у справі або необ'єктивність її розгляду;
- 3) невідповідність викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи;
- 4) винесення постанови неправомочною особою, безпідставне недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду;
- 5) неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;
- 6) накладення стягнення, не передбаченого цим Кодексом.

2. Підставами для скасування чи зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або про припинення провадження у справі про порушення митних правил можуть бути визнані й інші визначені законами обставини.

Назва коментованої статті дещо не відповідає її змісту. У тексті статті згадуються не тільки підстави для скасування та зміни постанови, а також і підстави припинення провадження у справі про порушення митних правил.

Положення статті слід сприймати з урахуванням того, що суб'єкти влади, які переглядають постанови у справах про порушення митних правил, можуть ухвалювати рішення про: а) скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд, б) скасування постанови та закриття справи, в) скасування постанови та прийняття нової постанови та г) зміну постанови.

Отже, до підстав для скасування постанови та закриття справи можна віднести: 1) відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил; 2) винесення постанови неправомочною особою; 3) неправильну або неповну кваліфікацію вчиненого правопорушення; 4) накладення стягнення, не передбаченого МКУ.

Скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд, а також скасування постанови та прийняття нової постанови матимуть місце у разі: 1) безпідставного недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил; 2) невідповідності викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи; 3) необ'єктивності або неповноти провадження у справі або необ'єктивності її розгляду.

Рішення про зміну постанови суб'єкт влади може ухвалити, якщо дійде висновків про безпідставне обмеження прав учасників провадження, а також про необ'єктивність або неповноту провадження у справі чи необ'єктивність її розгляду.

Закріплений у коментованій статті перелік підстав для скасування та зміни постанов у справах про порушення митних правил не є вичерпним. Згідно з ч. 2 ст. 531 МКУ інші, визначені законом, обставини можуть бути визнані підставами для скасування та зміни таких постанов.

Єдиною підставою для *припинення провадження* у справі про порушення митних правил, яка не згадується у коментованій статті, є досягнення компромісу (укладення мирової угоди) між особою, яка вчинила таке порушення, та митним органом, посадова особа якого здійснює провадження у цій справі (ст. 521 МК України).

Стаття 532

Строки розгляду скарги (адміністративного позову), протесту прокурора на постанову у справі про порушення митних правил

1. Скарга (адміністративний позов), протест прокурора на постанову у справі про порушення митних правил розглядаються у строки, встановлені законом.

Строки розгляду скарг (адміністративних позовів), подань прокурора на постанови у справах про порушення митних правил визначено в КУпАП та КАС України.

З огляду на положення ст. 292 КУпАП скарга на постанову митниці у справі про порушення митних прав розглядається ДМС України в 10-денний строк із дня її надходження.

Статтею 1712 КАС України встановлено, що адміністративний позов із приводу постанови митного органу має бути розглянутий судом протягом п'яти днів із дати відкриття провадження у справі адміністративної юрисдикції. У виняткових випадках суд ухвалою може продовжити розгляд справи, але не більш як на п'ять днів.

За ст. 294 КУпАП перегляд постанови суду у справі про порушення митних правил здійснюється суддею апеляційного суду протягом 20 днів із дня надходження справи до цього суду.

Стаття 533

Наслідки подання скарги (адміністративного позову) або принесення протесту

1. Подання скарги (адміністративного позову) або внесення подання прокурора зупиняє виконання постанови у справі про порушення митних правил до закінчення розгляду скарги (адміністративного позову) чи протесту.

У коментованій статті зазначено, що подання скарги (адміністративного позову) чи внесення подання прокурором зупиняє виконання постанови у справі про порушення митних правил до винесення уповноваженими суб'єктами влади рішення у скарзі (за адміністративним позовом) чи протесту.

Наведене правило збігається з правилами, запровадженими КУпАП: відповідно до ст. 291 і 294 постанови у справах про адміністративні правопорушення набирають законної сили після закінчення строку їх оскарження чи опротестування.

У КАС України (на відміну від МКУ й КУпАП) закріплено, що подання адміністративного позову, а також відкриття провадження у справі адміністративної юрисдикції не зупиняють дії оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень, але суд у порядку забезпечення позову може відповідною ухвалою зупинити дію рішення чи його окремих положень, що оскаржуються.

**ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНИХ ОРГАНІВ
ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ
ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ**

Стаття 534

Обов'язковість постанов митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил

1. Постанови митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил є обов'язковими для виконання.

Згідно зі ст. 298 КУпАП постанови про накладення адміністративних стягнень є обов'язковими до виконання державними й громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами та громадянами.

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень – завершальний етап притягнення до адміністративної відповідальності. Від того, як послідовно реалізована постанова про адміністративне стягнення, наскільки справа доведена до завершення, багато в чому залежить ефективність боротьби з адміністративними правопорушеннями, запобігання їх вчиненню, результативність виховання громадян у дусі точного й неухильного дотримання вимог законодавства і правил суспільного співжиття.

Адміністративні стягнення виконують свою соціальну функцію лише тоді, коли вони виконані (приведені до виконання), а порушник зазнав установлених правообмежень і незручностей. Якщо постанови про стягнення не виконано або виконано частково, то результативність не відчувається. Тому ефективність адміністративних стягнень, які накладаються, безпосередньо зумовлена рівнем їх реалізації.

Необхідною умовою виконання постанови про накладення адміністративного стягнення є набрання нею законної сили. Це означає, що постанова набула значення закону, є обов'язковою та підлягає реалізації. У випадках оскарження або опротестування постанови її виконання відкладається на визначений час, а потім поновлюється, якщо скарга або протест залишаються без задоволення.

Постанова охоплює не тільки діяльність уповноважених державних органів (посадових осіб), а й поведінку самого порушника. Але дії сторін у зв'язку з виконанням постанови, яка набрала законної сили, є різними. Особа, притягнута до адміністративної відповідальності, повинна виконати ті чи інші зобов'язання, накладені на неї постановою (наприклад, сплатити штраф не пізніше 15 днів із дня вручення їй постанови). Ухилення від добровільного виконання постанови про накладення адміністративного стягнення призводить до необхідності застосування щодо порушника примусових заходів впливу. Орган, уповноважений привести постанову про накладення стягнення до виконання, зобов'язаний своєчасно і точно вчинити у зв'язку з цим ряд дій, установлених Кодексом та іншими нормативними актами, оформити всі необхідні документи, спрямувати їх за призначенням. Усі інші юридичні й фізичні особи, причетні до вчасного і точного виконання постанови (адміністрація підприємств, установ і організацій, банківські установи, торговельні організації і т. ін.), зобов'язані сприяти органам, які виконують постанову, з метою її реалізації. Орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, покликаний здійснювати контроль за правильною та вчасною реалізацією цього акта, вирішувати питання, пов'язані з його виконанням. За наявності підстав прокурор зобов'язаний опротестувати постанову про накладення адміністративного стягнення.

Стаття 535

Загальні положення щодо порядку виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил підлягає виконанню після закінчення строку оскарження, зазначеного у статті 529 цього Кодексу.
2. Митний орган, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил, виконує її самостійно або через державного виконавця.
3. У разі винесення митним органом кількох постанов про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Постанова митного органу може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або до місцевого загального суду, як адміністративного суду, протягом 10 днів від дати вручення заінтересованій особі ко-

пії постанови або повідомлення про прийняття рішення. У разі пропуску з поважних причин вказаний строк може бути поновлений органами, які розглядають цю скаргу.

Постанови про накладення адміністративних стягнень у вигляді попередження або накладення штрафу виконуються митним органом, що виніс постанову, самостійно, а в разі несплати штрафу у встановлений ст. 539 МКУ строк (15 днів із дати вручення чи надіслання копії, або з дня залишення скарги (адміністративного позову) без задоволення або відхилення протесту) – виконується у примусовому порядку органами державної виконавчої служби згідно з положенням Закону України “Про виконавче провадження” від 21.04.1999 № 606-XIV та ЦПК України.

Постанова про накладення адміністративного стягнення оголошується негайно після закінчення справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або надсилається особі, щодо якої вона винесена.

Особа, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, зобов’язана вчинити певні дії, визначені постановою. Якщо порушник відмовляється добровільно виконати винесену щодо нього постанову, вона виконується в примусовому порядку. Наприклад, постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу підлягає примусовому виконанню після закінчення 15 днів із дати її вручення або надіслання особі, яка притягується до відповідальності.

Стаття 536

Давність виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Не підлягає виконанню постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення.

Коментована стаття та ст. 303 КУпАП встановлюють термін виконання постанов митних органів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил – три місяці з дня винесення постанови.

Винесена уповноваженим органом або посадовою особою постанова про накладення адміністративного стягнення повинна бути реалізована у досить стислий строк. Інакше буде втрачено оперативність при застосуванні адміністративного впливу, що, без сумніву, відіб’ється на його ефективності, послабить виховне й попереджувальне значення боротьби з адміністративними проступками.

Під давністю виконання мається на увазі завершення встановленого законом строку, після якого неможливими стають подальші дії виконавчого

характеру. Встановлення давності дисциплінує органи (посадових осіб), уповноважені виконувати постанови, підвищує їх відповідальність за правильну, своєчасну й повну реалізацію постанови.

Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення не була звернена до виконання протягом трьох місяців із дня винесення, вона не підлягає виконанню.

Щодо наведеного загального правила про тримісячний строк давності є декілька винятків. Так, у разі оскарження чи опротестування постанови відповідно до ст. 291 КУпАП перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги або протесту. У разі відстрочення виконання постанови відповідно до ст. 301 КУпАП перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочення.

Стаття 537

Контроль за виконанням постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил

1. Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил здійснюється митним органом, який виніс постанову.

До таких органів віднесено: митниці, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи (Державна митна служба України).

Результативна реалізація постанов про накладення адміністративних стягнень, що важливо для посилення ефекту адміністративної відповідальності, багато в чому залежить від рівня забезпечення контролю за правильним і вчасним виконанням цих постанов.

Контроль виконання постанови про накладення адміністративного стягнення з боку органу (посадової особи), який її виніс, здійснюється шляхом перевірок і ведення документації, яка відображає процес реалізації постанови. Перевіряється, чи ознайомлений порушник із її змістом, чи своєчасно вручена йому копія цього акта, чи надіслана постанова органу, який безпосередньо уповноважений її виконати.

Необхідно враховувати фактори, які тимчасово затримують реалізацію постанови, як, наприклад, подання скарги або протесту, а також обставини, які спричиняють зупинення виконання. Якщо постанову виконано повністю, необхідно зафіксувати це у відповідних документах. У випадку виникнення перепон для правильного й вчасного виконання постанови орган (посадова особа), який її виніс, зобов'язаний вжити всіх законних і обґрунтованих заходів для їх усунення.

Стаття 538

Порядок виконання постанови митного органу про винесення попередження

1. Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у вигляді попередження виконується митним органом, який виніс постанову, шляхом оголошення постанови особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, з врученням їй копії такої постанови.

2. Якщо постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виноситься за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, копія постанови протягом трьох днів з дня її винесення висилається зазначеній особі поштовим відправленням з повідомленням про вручення.

При накладенні адміністративного стягнення у вигляді попередження така постанова митного органу виконується шляхом її оголошення правопорушнику. Копія цієї постанови вручається порушнику, а в разі розгляду справи без нього – надсилається поштовим відправленням із повідомленням про вручення.

Попередження як вид основного адміністративного стягнення втілюється в моральному впливі на порушника, коли його поведінка не спричинила серйозних наслідків.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження обов'язково виноситься в письмовій формі і приводиться до виконання органом (посадовою особою), який її виніс, шляхом оголошення правопорушнику.

На практиці часто траплялося, що постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виносилася за відсутності порушника. Тоді вона виконується шляхом вручення йому копії постанови протягом трьох днів, про що робиться відповідна відмітка у справі.

Стаття 539

Порядок виконання постанови митного органу про накладення штрафу

1. Штраф повинен бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 днів з дня вручення або надіслання їй копії постанови митного органу про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови або внесення на неї подання прокурора – не пізніше 15 днів з дня залишення скарги (адміністративного позову) або подання без задоволення.

(Частина перша статті 539 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5288-VI від 18.09.2012)

2. Сума штрафу вноситься особою, яка вчинила порушення митних правил, до державного бюджету у порядку, встановленому законодавством України.

Коментована стаття, а також ст. 307 КУпАП України встановлюють термін сплати штрафу правопорушником у добровільному порядку – 15 днів із дати вручення або надіслання копії постанови митного органу про накладення штрафу.

У разі оскарження постанови у справі або внесення на неї подання прокурора у порядку, передбаченому ст. 529 МК України, штраф має бути сплачено протягом 15 днів із дати залишення скарги (адміністративного позову) або подання без задоволення.

Сума штрафу вноситься правопорушником до державного бюджету через касу митниці або через банківські установи на відповідні рахунки.

Відлік 15-денного строку починається з дати вручення правопорушнику копії постанови або повідомлення про залишення без задоволення скарги (адміністративного позову) чи подання без задоволення.

Відповідно до ч. 4 ст. 530 МКУ копія рішення у скарзі на постанову у справі про порушення митних правил протягом трьох днів із дати винесення надсилається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, особі, стосовно якої винесено постанову, поштовим відправленням із повідомленням про вручення.

При оскарженні чи внесенні подання прокурора на постанову митного органу про накладення штрафу перебіг тримісячного строку для її виконання припиняється до розгляду скарги (подання).

Стаття 540

Примусове виконання постанови митного органу або суду про накладення штрафу

1. У разі якщо штраф не буде сплачено у строки, встановлені статтею 539 цього Кодексу, постанова митного органу або суду (судді) надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання або роботи порушника або за місцезнаходженням його майна.

2. Постанова митного органу або суду (судді), по якій стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу або до суду, що виніс постанову.

3. Штраф вноситься до державного бюджету.

У разі несплати штрафу особою, яка вчинила порушення митних правил, у 15-денний строк із дати вручення або надіслання їй копії, постанова митного органу або суду (судді) про накладення штрафу (виконавчий документ) надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання або роботи порушника чи за місцем знаходження його майна. Строк пред'явлення цих виконавчих документів до виконання становить три місяці. Державний виконавець у триденний строк із дати надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження.

Копія постанови про відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного дня надсилається боржнику та органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ.

Штраф, сплачений боржником, вноситься до державного бюджету. Проте особа, яка вчинила порушення митних правил, повинна, незважаючи на стягнення штрафу, сплатити митні платежі й інші податки та збори. Також у разі невиконання виконавчих документів у строк, установлений для добровільного виконання (до семи днів), із боржника за постановою державного виконавця стягується виконавчий збір у розмірі 5 % від належної до стягнення суми.

Виконавче провадження закінчується в таких випадках: фактичне повне виконання рішення згідно з виконавчим документом; зупинення виконавчого провадження відповідно до ст. 37 Закону України "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 № 606-XIV; повернення виконавчого документа без виконання на вимогу суду або митного органу (посадової особи), які видали виконавчий документ.

Про закінчення виконавчого провадження державний виконавець вносить постанову, копія якої надсилається сторонам.

Постанова митного органу або суду (судді), за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу або до суду, що виніс постанову.

Стаття 541

Виконання постанови суду (судді) про конфіскацію

1. Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем в установленому законом порядку.

2. У разі неможливості конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, з осіб, які вчинили порушення митних правил, дер-

жавним виконавцем за рішенням суду в установленому законом порядку може стягуватися вартість цих товарів, транспортних засобів.

3. Витрати митного органу, пов'язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, до моменту винесення такої постанови повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил. Порядок відшкодування зазначених витрат встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Розмір суми, що підлягає відшкодуванню, розраховується в порядку, передбаченому законодавством України для визначення собівартості платних послуг.

Майно, щодо якого ухвалено рішення суду про конфіскацію, передається митним органом державному виконавцеві на підставі акта опису та арешту майна безпосередньо в місцях зберігання конфіскованого майна для подальшого розпорядження ним. Державний виконавець під час виконання рішення суду про конфіскацію майна, вилученого митними органами, зобов'язаний не пізніше 10 днів із дати відкриття виконавчого провадження провести опис та арешт майна, що підлягає конфіскації. Державний виконавець не пізніше ніж за п'ять днів до проведення опису та арешту майна попереджає митний орган про час проведення такої дії з метою підготовки майна митним органом для його передачі. Акт опису та арешту майна складається державним виконавцем у присутності понятих за участю представника митного органу.

При реалізації автомобілів Державна виконавча служба України перераховує відповідні митні та інші платежі й збори, що справляються під час перетину митного кордону, на рахунок митного органу в триденний термін із дня їх надходження на депозитний рахунок відповідного відділу цієї служби.

Про перерахування до державного бюджету коштів, одержаних від реалізації майна, затриманого або вилученого митними органами та конфіскованого за рішенням суду, державний виконавець повідомляє митний орган протягом трьох днів із дати їх перерахування. Інформація надається окремо за кожним актом опису й арешту майна, а один раз на квартал звіряються суми вартості майна, переданого за цими актами, та фактичних перерахувань до державного бюджету.

У разі скасування рішення суду про конфіскацію майна або рішення іншого органу про перехід його у власність держави орган, у розпорядження якого воно надійшло, повертає майно або його вартість відшкодовується власникові в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 542

Виконання постанови митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України

1. Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України, виконується за рахунок майна цих осіб, що знаходиться на території України.

2. У разі відсутності в Україні майна, що належить зазначеним у частині першій цієї статті особам, порядок виконання постанови митного органу про накладення на них адміністративних стягнень за порушення митних правил визначається законодавством України та укладеними відповідно до закону міжнародними договорами України з державами, на території яких проживають або перебувають ці особи.

З метою встановлення дієвого механізму виконання постанов у справах про порушення митних правил ч. 3 ст. 511 Кодексу передбачає можливість вилучення митними органами товарів, транспортних засобів в осіб, які не мають на території України постійного місця проживання або адреси, у розмірах, необхідних для забезпечення стягнення штрафу або вартості предметів правопорушення.

Якщо митними органами України не вилучено товарів, транспортних засобів для забезпечення стягнення штрафу, а особа, яка не має постійного місця проживання в Україні, протягом 15 днів із дня вручення постанови або надіслання її поштою не сплатила суми штрафу до державного бюджету, то постанова митного органу про накладення штрафу виконується Державною виконавчою службою України за рахунок майна, що належить правопорушнику і перебуває на території України, у порядку, передбаченому ст. 540 Кодексу та Законом України "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 № 606-XIV.

За відсутності в Україні майна, що належить особам, які проживають або перебувають за її межами, виконання постанов у справах про порушення митних правил проводиться органами Міністерства юстиції України в порядку, встановленому національним законодавством та двосторонніми договорами України з країною, громадянином якої є особа, притягнута до адміністративної відповідальності, або країною, на території якої проживає зазначена особа і знаходиться майно, що перебуває у її власності.

Розділ XX

МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 543

Митна служба України

1. Безпосереднє здійснення державної митної справи покладається на митну службу України.

2. Митна служба України є складовою частиною системи органів виконавчої влади України і складається з митних органів, митних організацій, а також спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України.

3. Митними органами є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости.

Коментована стаття наголошує, що митна служба є системою відповідних органів, установ і організацій, а також що вона є єдиною в державі.

Стаття не торкається таких термінів, як “митна система” чи “система управління митною справою”. Однак у науковій літературі трапляються визначення згаданого поняття.

Митна система – найбільш загальне та збірне поняття, під яким слід розуміти не лише державні та інші структури, які забезпечують реалізацію митної політики, а й практичні форми їх діяльності, а також митне законодавство разом із підзаконними актами¹.

Як систему організації митної служби, що діє в державі, визначає митну систему інший словник².

За іншим формулюванням, система митної служби охоплює всі елементи митної справи з підвідомчою їй інфраструктурою³.

¹ Митна справа : словник-довідник. – Х., 2000. – С. 145.

² Внешнеэкономический толковый словарь / под ред. И. П. Фаминского. – М., 2000. – С. 400.

³ Кухаренко В. Б. Управление модернизацией таможенной службы : монография / В. Б. Кухаренко. – М., 1998. – С. 35.

Це поняття визначається також як контрольно-регулююча система органів державного управління¹.

На думку окремих авторів, під системою митних органів слід розуміти лише матеріальний компонент митної справи – власне виконавчі та розпорядчі органи держави, що реалізують митну політику².

Теорія систем стверджує, що будь-яка система характеризується за трьома напрямками: особливостями елементів, що її утворюють, їх числом і структурою цієї системи, тобто за типом зв'язків, які поєднують елементи. Фахівці з митного менеджменту підкреслюють, крім того, важливість такої складової характеристики системи, як властивості її елементів³.

Факторами, що утворюють митну систему, є функціональна й організаційна єдність митних органів. Із функціональної точки зору кожен із митних органів на своєму рівні та у встановленому законодавством порядку і обсягах бере участь у реалізації митної справи. Функціональна єдність митних органів доповнюється й зміцнюється організаційною єдністю. Митні органи перебувають у ієрархічній підпорядкованості за субординацією. Об'єднує, координує, спрямовує й контролює діяльність митних органів України спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи (центральный апарат ДМС України).

Принцип єдиної системи митних органів нерозривно пов'язаний з однорідними принципами, на яких базуються організація та реалізація митної справи: єдиної митної політики, єдиної митної території, єдиного митного законодавства, єдиного тарифного регулювання і поєднання його із засобами економічної політики.

Єдина система митних органів – це вся сукупність митних органів, їх взаємозв'язок та взаємодія у здійсненні митної справи, що ґрунтуються на загальних системних принципах: цілісності, структурності, ієрархічності, взаємозалежності з навколишнім соціальним середовищем⁴.

Логічно віднести митну систему до функціональних⁵, тобто штучних, систем, створення та розвиток яких базуються на виконанні об'єктивних необхідних функцій, пов'язаних із їх призначенням.

¹ Блинов Н. М. Введение в таможенное дело / Н. М. Блинов, П. В. Дзюбенко. – М., 1997. – С. 7.

² Основы таможенного дела : учеб. пособие / под общ. ред. У. Т. Камилова. – Ташкент, 1998. – С. 104.

³ Блинов Н. М. Таможенный менеджмент : учеб. пособие / Н. М. Блинов, С. И. Съедин. – М., 1996. – С. 22.

⁴ Российское таможенное право : учеб. для вузов / под ред. Б. Н. Габричидзе. – М., 1999. – С. 21–22.

⁵ Кухаренко В. Б. Управление модернизацией таможенной службы : монография / В. Б. Кухаренко. – М., 1998. – С. 37.

Цілісність системи забезпечується за допомогою взаємозв'язку та залежності митних органів один від одного при досягненні спільних цілей (результатів), взаємодії, реалізації своїх функцій.

Структурність системи утворюється своєрідністю форм побудови організаційних структур митних органів, їх зв'язків і відносин у межах єдиного технологічного процесу реалізації митної справи.

Ієрархічність системи характеризують відносини субординації по вертикалі та координації дій по горизонталі, які базуються на розподілі повноважень і функцій митних органів у реалізації митної справи.

Взаємозв'язок системи з навколишнім соціальним середовищем утілений у постійній взаємодії митних органів з іншими органами виконавчої влади, різноманітними об'єднаннями та структурами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Характерні ознаки кожної системи – її цілеспрямованість та доцільність, які надають їй самостійності. Самостійність митних органів забезпечується митним законодавством.

Отже, можна визначити митну систему як функціональну, контрольно-регулюючу, складно організовану та жорстко структуровану соціально-економічну систему управління митною справою загалом та всіма її підсистемами зокрема, яка має на меті найефективнішу реалізацію митної політики¹.

Аналізуючи різні підходи до поняття митної системи, стикаємося також із теоретичною проблемою двозначності окреслення меж цієї системи. Відповідно до першого підходу, елементами митної системи є лише органи митної служби. За другою концепцією, митна система охоплює як митні органи, так і інші державні органи виконавчої влади, причетні до реалізації митної політики.

Стаття 92 Конституції України закріплює за Верховною Радою України функцію правового забезпечення в інституціональному механізмі митної політики та відповідно митної справи (засади митної справи та організація й діяльність митної служби визначаються тільки законами України). Згідно зі ст. 116 Конституції Кабінет Міністрів України організовує і забезпечує здійснення митної справи, спрямовує та координує роботу митної служби як органу виконавчої влади.

За Кіотською конвенцією, митна служба – це державна служба, на яку покладене застосування митного законодавства і стягнення мит та податків, а також застосування інших законів і правил, що стосуються ввезення, вивезення, переміщення або зберігання товарів.

¹ *Бережнюк І. Г. Система управління митною справою: теоретичні домінанти / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2001. – № 3. – С. 62–66.*

Таким чином, можна виокремити митну систему, до підсистем та елементів якої належать лише органи Державної митної служби України: спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи (центральний апарат), регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні установи та організації. Всі інші інституціональні елементи, що стосуються митної справи, утворюють її навколишнє середовище¹.

Варто наголосити, що зовнішнє середовище не є однорідним із позиції стосунків співвідпорядкованості, зовнішній характер яких вирізняє з навколишнього середовища митної системи надсистему (законодавчі, виконавчі, контролюючі та судові органи, а також міжнародні організації та угоди) (рис. 4).

Навколишнє середовище митної системи			
Світова організація торгівлі	Міжнародно-правові акти	Всесвітня митна організація	Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі
Верховна Рада України	Кабінет Міністрів України		Президент України
Прокуратура	Міністерство фінансів України		Служба безпеки України
Судові органи	Елементи митної системи Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи. Митниці. Спеціалізовані митні органи. Митні пости		Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
Суб'єкти ЗЕД та митних відносин			Митно-тарифна рада України
Рада імпортерів			Державна служба експортного контролю України
Державна прикордонна служба України	Національний банк України	Органи місцевого управління	Антимонопольний комітет України
Міністерство внутрішніх справ України	Міністерство культури України	Міністерство інфраструктури України	Міністерство охорони здоров'я України

Рис. 4. Елементи митної системи та її навколишнє середовище

Складено авторами.

Специфічне місце серед елементів навколишнього середовища митної системи посідають суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та інших митних відносин (резиденти й нерезиденти, що перетинають митний кордон). Особливість їхнього становища зумовлена тим, що, з одного боку, митні органи, реалізуючи митне законодавство, впливають на цих суб'єктів, а з другого, – суб'єкти ЗЕД і митних відносин, через відстоювання та лобіювання своїх інтересів, у свою чергу впливають на митні органи.

¹ *Бережнюк І. Г.* Структура інституціональних механізмів у системі управління митною справою / *І. Г. Бережнюк* // Вісник Академії митної служби України. – 2002. – № 2. – С. 65–69.

Стаття 544

Призначення та основні завдання митної служби України

1. Призначенням митної служби України є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України.

2. Реалізуючи митну політику України, митна служба України виконує такі основні завдання:

- 1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи;
- 2) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону;
- 3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;
- 4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;
- 5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;
- 6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України;
- 7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;
- 8) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;
- 9) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності;

- 10) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;
- 11) здійснення в межах повноважень, визначених цим Кодексом, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами;
- 12) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;
- 13) ведення митної статистики та обмін даними митної статистики з митними органами інших країн;
- 14) проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України та видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження;
- 15) здійснення обміну документами та інформацією (у тому числі електронною) з іншими державними органами;
- 16) впровадження, розвиток та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій в державній митній справі, автоматизація митних процедур;
- 17) здійснення міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності митної служби України;
- 18) кінологічне забезпечення діяльності митної служби України;
- 19) управління об'єктами митної інфраструктури, розбудова митного кордону.

Здійснення державної митної справи є засобом досягнення мети, визначеної для Державної митної служби України загалом як для центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом. Ця мета – реалізація митної політики держави – системи принципів і напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та економічної безпеки. Поняття “засоби реалізації митної політики” є ширшим за поняття “завдання здійснення митної справи”, бо охоплює, крім митних операцій, організації та боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил, міжнародного співробітництва тощо, також: роботу з кадрами; пропаганду митної політики в засобах масової інформації; відомчу нормотворчу діяльність; контроль за дотриманням законодавства брокерами й митними перевізниками, власниками складів тимчасового зберігання та ін.

Для здійснення митної справи митні органи мають відповідну структуру (управління, відділи, відділення, служби, сектори тощо), кадрове й матеріально-технічне забезпечення, бюджетне фінансування.

Безпосередність здійснення державної митної справи означає неприпустимість, з одного боку, передачі повноважень у цій галузі іншим юри-

дичним чи фізичним особам, а з другого – втручання у митну діяльність інших органів державної влади, крім випадків, передбачених Конституцією й законами України.

Комплекс завдань, поставлених перед митними органами України, зумовлений цілями та конкретним змістом митної політики, її принципами, а також напрямками державної діяльності у сфері зовнішньої та внутрішньої політики.

Митні органи виконують поставлені перед ними завдання, становлячи необхідний та обов'язковий елемент державно-правового механізму митної політики, під яким розуміють сукупність державних інституцій, залучених у процес формування і впровадження митної політики, їхню роль та відносини, що підпорядковані чіткій ієрархії правових норм і принципів.

Таким чином, митні органи не є єдиним суб'єктом митної діяльності, виступаючи разом із тим як невід'ємна частина центральної виконавчої влади, на яку покладена реалізація митної політики.

До складу органів державної влади та управління, що беруть участь у реалізації митної політики, крім ДМС України, входять Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство фінансів України, Державна служба експортного контролю, Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей, Митно-тарифна рада, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі тощо.

Проте лише ДМС України спеціально утворена для того, щоб втілювати в життя митну політику як складову державної політики, застосовуючи, зокрема, передбачені законодавством заходи тарифного й нетарифного регулювання. Відповідно до Положення про Державну митну службу України, затвердженого указом Президента України, ДМС України є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи.

Завдання виконувати й контролювати виконання митного законодавства іншими юридичними та фізичними особами пов'язане з двоїстою природою митної служби. З одного боку, ДМС України входить до системи центральних органів виконавчої влади, її діяльність має вторинний, підзаконний, виконавчо-розпорядчий характер, адже здійснюється на підставі та на виконання закону; з другого – ДМС України є органом державного надвідомчого контролю.

Контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи є митним контролем у широкому розумінні й охоплює всю сукупність контрольних заходів ДМС України, спрямованих на забезпечення законності у сфері переміщення товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон.

Захист економічних інтересів держави є пріоритетним напрямом у роботі державних органів, які є суб'єктами гарантування економічної безпеки. Це також складова цілісної системи національної безпеки України, до складу якої входять: Рада національної безпеки та оборони України, Служба безпеки України, Державна податкова служба України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство закордонних справ України, інші міністерства та відомства.

Через забезпечення виконання міжнародних договорів із питань митної справи Україна бере участь у міжнародному митному співробітництві, яке ґрунтується на принципі дотримання загальноєвропейських у світових митних відносинах норм і стандартів щодо класифікації й кодування товарів, встановлення митних режимів, формування даних митної статистики тощо.

Укладеними у визначеному законом порядку вважаються міжнародні договори, згода держави на обов'язковість яких відображена шляхом підписання договору, обміну документами, затвердженням, приєднанням до договору або будь-яким іншим способом, про який домовились.

Відповідно до цих та багатьох інших завдань, покладених на митні органи, вони виконують складні та різноманітні функції, а саме: захисну (економічну), фіскальну, правоохоронну, статистичну.

Перелік завдань, визначених у цій статті Кодексу, не є вичерпним. На митні органи покладено виконання також інших завдань, що впливають із їх адміністративно-правового статусу органів державної влади у сфері митної справи.

Стаття 545

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спрямовує, координує та контролює діяльність митниць, митних постів, спеціалізованих митних органів та митних організацій спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України, в межах своїх повноважень видає накази, організує та контролює їх виконання.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, здійснює свої повноваження на всій митній території України. Йому підпорядковані митниці, митні пости, спеціалізовані митні органи та митні організації, спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митної служби України.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується Президентом України.

(Частина третя статті 545 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

4. Створення, реорганізація та ліквідація центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, здійснюються Президентом України.

5. Керівник центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та його заступники призначаються на посади та звільняються з посад Президентом України в порядку, встановленому Конституцією та законами України.

Ця стаття визначає основні напрями діяльності центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, окреслює повноваження щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері державної митної справи, встановлює статус державного органу, який реалізує митну політику в Україні, а також вказує на процедуру створення, реорганізації чи ліквідації центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Стаття 546

Митниця

1. Митниця є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України.

2. Митниця є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

(Частина друга статті 546 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

3. Митниця підпорядковується центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

4. Митниця здійснює свою діяльність на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (Автономна Республіка Крим; область; міста Київ, Севастополь). Окремі митниці можуть здійснювати свою діяльність на територіях двох чи більше адміністративно-територіальних одиниць або на всій території України.

5. Створення, реорганізація та ліквідація митниць здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному законом.

6. У населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських і річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності митниці, в міру необхідності створюються її відокремлені структурні підрозділи (митні пости).

7. Керівник митниці призначається на посаду та звільняється з посади керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, встановленому законодавством. Необхідною умовою для призначення є наявність у кандидата стажу роботи на керівних посадах у митних органах України не менше п'яти років, у тому числі не менше одного року – в центральному органі виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

На початку 90-х років ХХ ст. більшість пунктів митного контролю розміщувалися на прикордонній території. Лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків надміру посилила навантаження на прикордонні митниці. Для вдосконалення митної інфраструктури були створені внутрішні митниці. Збільшення їх кількості зумовлено тим, що прикордонні митниці технічно не могли оперативні вирішити низку важливих питань (встановлення країни походження товару, необхідність проведення товарознавчих експертиз і т. ін.).

Митниця є митним органом, який безпосередньо забезпечує виконання законодавства України у сфері державної митної справи, справляння податків і зборів та виконання інших завдань, покладених на митну службу.

У своїй діяльності митниця керується Конституцією України, Митним кодексом України, іншими законами України, актами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, рішеннями колегії та наказами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, наказами митниці.

Митниця працює під загальним керівництвом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Митниця провадить свою діяльність відповідно до законодавства України та Положення про митницю.

Положення про митницю розробляється на підставі Митного кодексу України, Примірного положення про митницю та затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

У Положенні про митницю визначені докладно її основні завдання та повноваження.

Митниця здійснює повноваження, що випливають із покладених на неї завдань, у тому числі делеговані їй центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Положення про структурні підрозділи митниці затверджуються наказом митниці.

Місце розташування та зона діяльності митниці визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Митниця є юридичною особою, має самостійний баланс, гербову печатку із зображенням Державного Герба України й своїм найменуванням, штампи, бланки, рахунки в банку.

Митниця як юридична особа має право бути позивачем і відповідачем у судах й укладати в межах наданих їй повноважень та виділених коштів з юридичними та фізичними особами договори, пов'язані з господарською діяльністю, і т. ін.

Очолює митницю начальник, який призначається та звільняється з посади наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Митниця та її посадові особи під час виконання покладених на них завдань взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також із підприємствами та громадянами в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 547

Митний пост

1. Митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як відокремлений структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України.

2. Положення про митні пости затверджуються керівниками відповідних митниць.

3. Створення, реорганізація та ліквідація митних постів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, за поданням керівника відповідної митниці.

4. Керівник митного поста призначається на посаду і звільняється з посади керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Необхідною умовою для призначення є наявність у кандидата стажу роботи на керівних посадах у митних органах України не менше трьох років.

5. Зони діяльності митних постів визначаються положенням про ці пости.

Митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як відокремлений структурний підрозділ, що в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України.

Митний пост є митним органом, але не є юридичною особою публічного права. Тобто начальник митного поста має повноваження начальника митного органу. Начальник митного поста може вирішувати питання та надавати відповідні дозволи, віднесені до компетенції начальника митного органу.

Стаття 548

Спеціалізовані митні органи

1. Для виконання окремих завдань, а також сукупності декількох завдань, покладених на митну службу України відповідно до статті 544 цього Кодексу, в ній створюються відповідні спеціалізовані митні органи.

2. Спеціалізовані митні органи виконують свої функції на всій митній території України.

3. У місцях розташування митниць, митних постів в міру необхідності можуть створюватися відокремлені підрозділи та окремі робочі місця спеціалізованих митних органів.

4. Спеціалізовані митні органи є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діють відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положень, які затверджуються наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

(Частина четверта статті 548 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

5. Створення, реорганізація та ліквідація спеціалізованих митних органів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному законом.

6. Керівники спеціалізованих митних органів призначаються на посади та звільняються з посад наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалі-

зацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному законодавством. Необхідною умовою для призначення є наявність у кандидата стажу роботи на керівних посадах в митних органах України не менше п'яти років.

Для забезпечення виконання завдань, покладених на митну службу України, у ній створюються спеціалізовані митні органи: з питань інформаційних технологій та статистики; боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції; міжнародного співробітництва; експертного забезпечення; підвищення кваліфікації фахівців, кінологічного забезпечення тощо.

Так, спеціалізованим митним органом із питань експертного забезпечення є Центральне митне управління лабораторних досліджень та експертної роботи (далі – Управління).

Основними завданнями Управління є експертна діяльність у межах питань, що належать до компетенції митної служби України, проведення досліджень (аналізу, експертизи) товарів під час митного контролю й митного оформлення та з метою створення доказової бази при провадженні у справах про контрабанду та порушення митних правил, забезпечення експертно-дослідної та науково-методичної діяльності, забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку, організація науково-методичного та інформаційного забезпечення діяльності митної служби з питань експертних досліджень, організація в межах компетенції Управління підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів за напрямками його діяльності.

Управління акредитоване в Державній метрологічній системі якості на відповідність вимогам ДСТУ ISO 9001 : 2009. Експертні підрозділи Управління атестовані на право проведення вимірювань Всеукраїнським державним науково-виробничим центром стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів (ДП “Укрметртестстандарт”), акредитовані на відповідність вимогам ДСТУ ISO 17025–2006 за окремими напрямками досліджень.

До складу Управління входять регіональні підрозділи з експертного забезпечення митних органів, розташовані у містах Києві, Дніпропетровську, Донецьку, Львові, Одесі, Сімферополі, Харкові, Ужгороді, Северодонецьку.

У місцях розташування митниць, митних постів можуть також створюватися відокремлені підрозділи та окремі робочі місця. Зоною діяльності Управління є митна територія України.

Місця розташування та зони діяльності підрозділів Управління визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

Управління під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також із підприємствами та громадянами в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 549

Митні організації

1. З метою забезпечення діяльності митних органів в митній службі України можуть створюватися митні організації.

2. Митні організації є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатки із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діють відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положень (статутів), які затверджуються в порядку, встановленому законодавством.

(Частина друга статті 549 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

3. Керівники митних організацій призначаються на посади та звільняються з посад керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному законодавством.

4. Створення, реорганізація та ліквідація митних організацій здійснюються в порядку, визначеному законодавством.

Митні організації є державними органами, які входять до єдиної системи митної служби України, здійснюють комплексний контроль за діяльністю підпорядкованих їм відділів митних органів України в межах визначених для них завдань та обов'язків.

Митні організації у своїй діяльності керуються Конституцією України, Митним кодексом України, іншими законами України, актами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, рішеннями колегії та наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Діяльність зазначених організацій відбувається під загальним керівництвом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Ця діяльність проводиться відповідно до законодавства України та положення про митні організації, яке розробляється на підставі Кодексу та затверджується нака-

зом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Місце розташування та зона діяльності названих організацій визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Митні організації є юридичними особами, мають самостійний баланс, гербову печатку із зображенням Державного Герба України й своїм найменуванням, штампи, бланки, рахунки в банку, мають право бути позивачами та відповідачами в судах і укладати в межах наданих їм повноважень і виділених коштів договори, пов'язані з господарською діяльністю, з юридичними й фізичними особами, і т. ін.

Стаття 550

Спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митної служби України

1. З метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з державної митної справи, а також проведення наукових досліджень у сфері забезпечення митних інтересів в митній службі України можуть створюватися спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа.

2. Створення, реорганізація та ліквідація спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України здійснюються в порядку, визначеному законодавством.

3. Керівники спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України призначаються на посади та звільняються з посад наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному законодавством.

У митній службі України можуть створюватися спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа з метою забезпечення умов, необхідних для здобуття особами, що виявили бажання працювати в митній службі України, вищої освіти за спеціальностями, пов'язаними з реалізацією державної митної справи; для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців із державної митної справи, а також проведення наукових досліджень у сфері забезпечення митних інтересів.

Управління митними закладами освіти та науково-дослідною установою митної служби здійснює кадровий структурний підрозділ центрального апарату відповідно до Кодексу та інших нормативно-правових актів.

АТРИБУТИКА МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 551

Емблеми та прапори митної служби України

1. Митна служба України має емблему та прапор, опис та порядок використання яких встановлюється Президентом України.

2. Митні органи та організації, спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа митної служби України можуть мати свої емблеми та прапори.

Відповідно до Указу Президента України “Про символіку Державної митної служби України” від 27.06.2003 № 554/2003 встановлюються емблема і прапор Державної митної служби України.

Емблемою Державної митної служби України є зображення золотого кольору крилатого жезла Меркурія – кадуцей, увінчаного Знаком Княжої Держави Володимира Великого, накладеного на два перехрещених ключі. Кадуцей (лат. caduceus) – жезл міфічних греко-римських богів Гермеса та Меркурія – має давнє походження. У давніх греків та римлян це був жезл глашатаїв. Мав вигляд палиці, обвитої двома зміями, увінчаної крилами та коштовним камінням – турмаліном. Виготовлявся з оливкового або лаврового дерева. Пізніше, у Стародавньому Римі, кадуцей перетворився на атрибут бога торгівлі Меркурія й набув остаточної форми – вигляду жезла, який обвивають дві змії. З початку XIX ст. ця емблема стала символом мирної торгівлі, міжнародного обміну. З часом у багатьох країнах він перетворився на символ зовнішньої торгівлі, і тому в сучасній практиці дуже часто використовується як емблема митних органів. З цієї точки зору кадуцей є лаконічною і зрозумілою за призначенням емблемою.

Емблему вміщено у крузі зеленого кольору, прикрашеному золотим картушем із вісьмома волютами на горизонтальних осях. Висота картуша дорівнює $3/2$ діаметра зеленого круга (рис. 5).

Рис. 5. Емблема Державної митної служби України

Прапор Державної митної служби України становить прямокутне полотнище зеленого кольору зі співвідношенням сторін 2 : 3. У верхньому лівому куті полотнища (крижі) зображено Державний прапор України, а в центрі вільної половини полотнища – емблему ДМС України.

Зображення Державного прапора України займає четверту частину полотнища, а висота емблеми Державної митної служби України дорівнює 5/12 висоти полотнища. Обидві сторони полотнища ідентичні (рис. 6).

Рис. 6. Прапор Державної митної служби України

Штандарт голови Державної митної служби України є зеленим квадратним полотнищем розміром 90 × 90 см із зображенням у центрі емблеми ДМС України. Полотнище по периметру облямоване золотою лиштвою у

вигляді орнаменту з дубового і лаврового листя. Сторони штандарта, крім верхнього краю полотнища, прикрашено золотою бахромою. Поле зворотного боку штандарта без зображень.

Древко штандарта дерев'яне чорного кольору. Верхівка стрілоподібна з жовтого металу, в центрі якої вміщено зображення Малого Державного герба України. Верхній край полотнища за допомогою шнура прикріплюється до основи верхівки древка (рис. 7).

Рис. 7. Штандарт голови Державної митної служби України

Наявність у митних органів власних прапора та розпізнавального знака, по-перше, сприяє відновленню традицій митної служби, а по-друге, відповідає вимогам міжнародного права до морських, річкових і повітряних суден митних органів.

Емблема і прапор Державної митної служби України є офіційними відмітними символами, що вказують на належність до ДМС України.

Емблема Державної митної служби України встановлюється у службовому кабінеті голови ДМС України, а також використовується на прапорі ДМС України, штандарті голови ДМС України, на знаках розрізнення форменого одягу посадових осіб митних органів України, відомчих заохочувальних відзнаках, на бланках службової документації, печатках, транспортних і спеціальних засобах, будинках та спорудах ДМС України.

Прапор Державної митної служби України встановлюється на будинках і спорудах ДМС України, крім тих, що розташовані в пунктах пропуску через державний кордон України.

Штандарт голови Державної митної служби України встановлюється в службовому кабінеті голови ДМС України.

Зображення емблеми і прапора Державної митної служби України, штандарта голови ДМС України може бути відтворено в одноколірному варіанті й допускається у пропорціях, що відповідають меті їх застосування.

Зображення емблеми і прапора Державної митної служби України, штандарта голови ДМС України допускається на друкованій, рекламно-інформаційній та сувенірній продукції, кіно-, відео- та фотоматеріалах, що видаються (виготовляються) ДМС України або на її замовлення. В інших випадках порядок використання та виготовлення емблеми і прапора Державної митної служби України встановлюється головою ДМС України.

Стаття 552

Формений одяг працівників митної служби України

1. Працівники митної служби України мають формений одяг з відповідними знаками розрізнення, який видається безоплатно. Допускається пошив форменого одягу працівниками митної служби України за власні кошти з відшкодуванням витрат на такий пошив у межах норм забезпечення форменим одягом за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання митної служби України.

2. Зразки форменого одягу, норми забезпечення ним та строки його експлуатації затверджуються Кабінетом Міністрів України, а правила носіння – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Право носіння форменого одягу мають працівники митної служби України, яким присвоєні спеціальні звання. Зразки форменого одягу, норми забезпечення ним та строки його використання затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Працівники митної служби України носять формений одяг встановленого зразка згідно з присвоєними званнями, відповідно до виконуваної роботи та визначених обов'язків. Формений одяг носить у суворій відповідності до правил його носіння, які встановлюються ДМС України. Забороняється носіння предметів форменого одягу, взуття, знаків розрізнення та фурнітури невстановленого зразка.

Формений одяг видається працівникам митної служби України безоплатно.

Носіння форменого одягу працівниками митної служби України є нормативною вимогою. Формений одяг – засіб ідентифікації осіб, які перебу-

вають при виконанні своїх службових обов'язків та безпосередньо реалізують завдання й функції митної служби України. Крім того, наявність форменого одягу є засобом зміцнення дисципліни, порядку, організованості, підвищення престижу роботи в митних органах.

Право носіння форменого одягу мають дійсні державні радники, державні радники, радники, інспектори, молодші інспектори митної служби й курсанти митних закладів освіти.

Формений одяг носить в суворій відповідності до Правил носіння форменого одягу посадовими особами митної служби України, курсантами митних закладів освіти, які мають затверджуватися наказом ДМС України (попередня редакція цих правил була затверджена наказом ДМС України від 10.09.2003 № 602). Усі предмети форменого одягу повинні відповідати зразкам та їх опису, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження опису та зразків форменого одягу працівників митної служби України, норм забезпечення форменим одягом і строків його носіння" від 31.05.2012 № 515.

Посадові особи митної служби України, курсанти митних закладів освіти забезпечуються парадною та повсякденною формами одягу.

Парадна форма одягається при отриманні нагород, у святкові дні, на урочистих засіданнях, інших офіційних заходах за вказівкою начальників митних органів, спеціалізованих митних установ, організацій та митних закладів освіти.

Повсякденна форма носить під час виконання службових обов'язків у митних органах, спеціалізованих митних установах, організаціях та митних закладах освіти, служби на митному кордоні України (черговими під час чергування, курсантами під час навчання).

До повсякденної форми належить формений одяг, який видається додатково посадовим особам митної служби, які здійснюють митний огляд товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, а також особовому складу підрозділів власної безпеки, організаційно-контрольних підрозділів, чергових служб, підрозділів охорони праці, господарсько-експлуатаційних відділів митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій, що безпосередньо відають питаннями матеріально-технічного забезпечення, капітального будівництва та експлуатації митних об'єктів, водіям усіх категорій, а також формений одяг, що видається додатково особовому складу митної варті під час виконання спеціальних заходів, пов'язаних із виявленням, розкриттям, припиненням, профілактикою контрабанди та порушень митних правил, запобіганням таким порушенням.

Кожна з форм одягу поділяється на літню і зимову. Перехід на літній або зимовий формений одяг, залежно від характеру виконуваних робіт, на-

вчального процесу й погодних умов, відбувається за наказом ДМС України, митних органів, спеціалізованих митних установ, організацій і митних закладів освіти.

Носіння орденів, медалей і нагрудних знаків України посадовими особами митної служби України на форменому одязі визначається відповідними положеннями про ці нагороди.

Чинним законодавством забороняється: носіння форменого одягу не-встановленого зразка, поєднання предметів форменого одягу, взуття, знаків розрізнення та фурнітури, що належать до різних форм одягу, а також форменого одягу з предметами цивільного одягу; носіння нагрудних знаків, не передбачених законодавчими та нормативно-правовими актами Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Державної митної служби України.

Стаття 553

Службові посвідчення працівників митної служби України

1. Працівникам митної служби України видаються службові посвідчення. Положення про службове посвідчення працівника митної служби України та його зразок затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Працівникам митної служби України після призначення на посаду видаються службові посвідчення, зразок і порядок використання яких визначаються Положенням про службові посвідчення працівників митної служби України, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 635.

Службове посвідчення працівника митної служби України є документом, який підтверджує встановлені Кодексом та іншими законодавчими актами України повноваження працівників цієї служби.

Використання посвідчення можливе протягом строку наданих працівнику повноважень. При звільненні з митних органів України посвідчення повертається у підрозділ кадрової роботи відповідного митного органу, митної організації, спеціалізованого навчального закладу, науково-дослідної установи митної служби України. Строк дії посвідчення становить п'ять років із дати видачі.

Про факт і обставини втрати посвідчення працівник повинен негайно письмово повідомити керівника підрозділу кадрової роботи митного орга-

ну, митної організації, спеціалізованого навчального закладу, науково-дослідної установи митної служби України, в якому він працює.

Окремим посадовим особам митних органів, перелік яких затверджується наказом Державної митної служби України, можуть видаватися представницькі посвідчення, форма та опис яких затверджуються наказом Міністерства фінансів України.

Посвідчення виготовляється з пластику розміром 85 x 55 мм із нанесеним графічним зображенням й імплантованим чип-модулем на базі смарт-картки (рис.).

Чип-модуль містить інформацію про електронний цифровий підпис працівника митного органу, митної організації, спеціалізованого навчального закладу, науково-дослідної установи митної служби України – власника посвідчення, а також його дані: прізвище, ім'я, по батькові; найменування митного органу, митної організації, спеціалізованого навчального закладу, науково-дослідної установи митної служби України, структурного підрозділу, посаду.

Лицьовий бік посвідчення:

- у верхній частині розміщено зображення емблеми митної служби України та напис “Митна служба України”;
- під написом “Митна служба України” розміщено напис “Посвідчення №” і зазначається його шестизначний номер;
- з лівого боку розміщується зображення обличчя працівника – власника посвідчення. Фото на посвідчення наноситься методом друку;
- праворуч від фото посередині трьома рядками наносяться прізвище, ім'я, по батькові працівника – власника посвідчення;
- праворуч від фото внизу посвідчення двома рядками розміщуються написи “Видано хх.хх.хххх” та “Дійсне до хх.хх.хххх”.

Зворотний бік посвідчення (рис. 8):

- у верхній частині – напис “Ключ електронного цифрового підпису”;
- посередині з лівого боку розміщується чип-модуль для введення даних про електронний цифровий підпис власника посвідчення та його даних;
- посередині – біла смуга, над якою розміщується напис “зразок підпису власника”;
- під смугою шістьма рядками розміщується напис:

“Центр сертифікації ключів
митної служби України
04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 11-Г
тел.: (044) 481-19-46
факс: (044) 481-19-76
E-mail: csk@customs.gov.ua”.

Рис. 8. Зразок службового посвідчення працівника митної служби України

Стаття 554

Заохочувальні відзнаки митної служби України

1. Для заохочення працівників митної служби України за значні досягнення у службовій діяльності, активність та ініціативність, виявлені під час виконання ними своїх службових (трудових) обов'язків, установлюються заохочувальні відзнаки митної служби України у вигляді медалі, нагрудного знака, значка, грамоти.

2. Положення про заохочувальні відзнаки митної служби України затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Відомчі заохочувальні відзнаки встановлюються з метою заохочення та відзначення особистих трудових досягнень працівників митної служби України.

Такими відзнаками нагороджуються працівники митної служби України та інші особи за видатні особисті заслуги в галузі митної справи, виявлену трудову доблесть, мужність і відвагу під час виконання службових обов'язків, найвагоміший внесок у розбудову митної служби України та виконання нею завдань із захисту економічних інтересів держави.

Протягом існування митної служби України було встановлено такі заохочувальні відзнаки:

- нагрудні знаки “Золота зірка”, “За заслуги”, “За звитягу”, “Відмінний митник”, “За сприяння митним органам”, занесення прізвищ номінантів до Книги пошани Державної митної служби України, Книги пошани митного органу, Почесна грамота Державної митної служби України, Грамота Державної митної служби України, Почесна грамота та

Грамота митного органу (запроваджено наказом ДМС України “Про затвердження положень про відомчі заохочення” від 19.12.2006 № 1135);

- нагрудні знаки “За митну безпеку держави”, “За розвиток міжнародних зв’язків”, “За досягнення в митній справі”, “За боротьбу з контрабандою” (запроваджено наказом ДМС України “Про затвердження положень про відомчі заохочувальні відзнаки” від 03.04.2008 № 317);
- нагрудні знаки “За сумлінну службу в митних органах України”, “За сприяння митним органам України”, “Почесний митник України”, “За заслуги”, “Ветеран митної служби України” (запроваджено наказом ДМС України “Про затвердження положень про відомчі заохочувальні відзнаки” від 24.07.2008 № 810).

Наразі ці галузеві акти чинні, проте в перспективі заохочувальні відзнаки митної служби України та положення про них будуть затверджені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Новий порядок установаження заохочувальних відзнак і процедури нагородження визначаються Положенням про відомчі заохочувальні відзнаки, затвердженим Указом Президента України від 30.05.2012 № 365.

МАЙНО, ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 555

Майно митної служби України

1. Майно митних органів, організацій, навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України є державною власністю. Управління цим майном здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Коментованою статтею встановлено, що майно митних органів, організацій, навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України є державною власністю. Поняттям “майно” охоплюються матеріальні й нематеріальні цінності, які обліковуються на балансі митних органів, організацій, навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України.

Стаття 556

Земельні ділянки, службові та побутові приміщення, обладнання та засоби зв'язку митних органів, організацій, навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України

1. Надання митним органам, організаціям, навчальним закладам та науково-дослідній установі митної служби України у користування земельних ділянок для службових потреб, відшкодування власникам зазначених ділянок та землекористувачам вартості цих ділянок та збитків, завданих їх вилученням, здійснюється відповідно до Земельного кодексу України.

2. У разі якщо митне оформлення товарів здійснюється митними органами безпосередньо на територіях або в приміщеннях підприємств, зазначені підприємства, незалежно від форми власності та підпорядкування, зобов'язані безоплатно надавати

митним органам у тимчасове користування відповідні службові та побутові приміщення, а також обладнання, засоби та канали зв'язку.

У ч. 1 коментованої статті закріплено порядок, згідно з яким земельні ділянки для службових потреб, у тому числі для створення зон митного контролю, надаються митним органам, організаціям, навчальним закладам та науково-дослідній установі митної служби України в постійне користування відповідно до Земельного кодексу України. У разі вилучення земельної ділянки митні органи, організації, навчальні заклади та науково-дослідна установа митної служби України компенсують власникам земель їхню вартість і збитки, завдані вилученням таких земель, у порядку, встановленому чинним законодавством.

У ч. 2 коментованої статті встановлено вимогу обов'язкового надання підприємствами, незалежно від форми власності та підпорядкування у тимчасове користування відповідних службових та побутових приміщень, а також обладнання, засобів та каналів зв'язку митним органам, якщо митне оформлення товарів здійснюється безпосередньо на територіях або в приміщеннях таких підприємств.

Стаття 557

Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митної служби України

1. Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митної служби України здійснюються за рахунок державного бюджету.

2. У межах пунктів пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення митні органи, як балансоутримувачі земельних ділянок, нерухомого майна та службових приміщень, можуть безоплатно надавати у тимчасове користування відповідні приміщення та земельні ділянки для службових потреб підприємствам, діяльність яких пов'язана з забезпеченням функціонування пунктів пропуску та підприємствам сфери обслуговування.

Фінансування, матеріально-технічне забезпечення та розвиток інфраструктури митної служби України здійснюються за рахунок Державного бюджету України відповідно до Закону України про державний бюджет.

Під поняттям “матеріально-технічне забезпечення” мається на увазі комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безперебійного функціонування митної служби України.

Під поняттям “розвиток митної інфраструктури” мається на увазі комплекс заходів, що вживаються з метою спорудження, облаштування, утримання і проведення ремонту об’єктів митної інфраструктури, у тому числі пунктів пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення.

У ч. 2 коментованої статті встановлюється можливість безоплатного надання митними органами розташованих у межах пунктів пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення приміщень та земельних ділянок у тимчасове користування для службових потреб підприємствам, діяльність яких пов’язана із забезпеченням функціонування цих пунктів пропуску, та підприємствам сфери обслуговування. Ці приміщення та земельні ділянки надаються в межах та у спосіб, установлений чинним законодавством України.

**ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МИТНИХ ОРГАНІВ
З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ,
ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ,
СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Стаття 558

**Взаємодія митних органів
з правоохоронними органами**

1. Митні органи при виконанні завдань, покладених на митну службу України, взаємодіють з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством.

2. У разі виявлення під час здійснення митного контролю та інших заходів, що здійснюються митними органами відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень митних органів, митні органи повідомляють про це відповідні правоохоронні органи.

3. Правоохоронні органи повідомляють митні органи про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду.

4. Правоохоронні органи зобов'язані письмово повідомляти митні органи про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків переміщення товарів з порушенням норм законодавства України. У разі наявності такої оперативної інформації від правоохоронних органів митний контроль та митне оформлення здійснюються за письмовим рішенням керівника митного органу, який отримав цю оперативну інформацію, або особи, яка виконує його обов'язки, в обсягах та у формах, передбачених цим Кодексом.

Ефективність реалізації митними органами правоохоронної функції багато в чому залежить від їх взаємодії з іншими правоохоронними органами. Чинне законодавство України не визначає чітко системи правоохоронних органів. Разом із тим можна досить повно окреслити коло суб'єктів правоохоронної діяльності, з якими митні органи взаємодіють під час виконання завдань, покладених на митну службу України, – підрозділи Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Державної

податкової служби України, Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України.

Порядок взаємодії митних органів та інших суб'єктів правоохоронної діяльності, які здійснюють боротьбу з митними правопорушеннями (контрабандою, порушеннями митних правил, дисциплінарними проступками), умови обміну інформацією, використання банків даних, а також проведення скоординованих заходів регулюються спільними актами цих державних органів.

Взаємодія діяльності правоохоронних органів регламентується низкою нормативно-правових документів. Одним із перших нормативно-правових актів, що визначив основні принципи, форми й напрями взаємодії митних органів та інших державних органів, була Інструкція про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю від 10.09.1994 № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442. Нею визначалися основні принципи, напрями та форми взаємодії у вирішенні питань боротьби зі злочинністю, у тому числі з митними правопорушеннями.

Основними принципами такої взаємодії Інструкцією визначено: суворе дотримання законності; оперативність розгляду і прийняття рішень із питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції; комплексне використання у разі необхідності сил і засобів, наявних у сторін, що взаємодіють.

Напрямами взаємодії є:

- організація реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю;
- профілактика злочинів та інших правопорушень;
- виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів;
- розшук і затримання злочинців;
- забезпечення громадського порядку й громадської безпеки;
- вдосконалення правової бази боротьби зі злочинністю.

В узагальненому вигляді основними формами взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами можна визнати:

- аналіз актуальних проблем правоохоронної діяльності, прийняття погоджених рішень щодо реалізації державних програм боротьби зі злочинністю, виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів із питань боротьби зі злочинністю;
- опрацювання та реалізацію спільних планів, програм боротьби зі злочинністю;

- видання спільних відомчих нормативних актів щодо порядку взаємодії в процесі здійснення заходів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю;
- створення спільних робочих груп представників правоохоронних органів для вивчення окремих проблем боротьби зі злочинністю та розроблення пропозицій щодо їх вирішення;
- опрацювання й подання в інстанції погоджених пропозицій з питань профілактики злочинів та інших правопорушень;
- вивчення проблем профілактики злочинів і формування спільних пропозицій щодо форм і методів її проведення;
- спільне вивчення умов та причин, що сприяють вчиненню злочинів й опрацювання заходів щодо їх усунення;
- своєчасне інформування правоохоронними та митними органами одне одного про підготовку чи вчинення злочинів;
- створення спільних банків даних про осіб, причетних до контрабанди, незаконного обігу зброї і наркотиків, а також до злочинів у кредитно-фінансовій та зовнішньоекономічній сферах.

Митні органи взаємодіють із правоохоронними органами на засадах і в порядку, визначеному законодавчими та іншими нормативно-правовими актами України.

Наприклад, загальні питання взаємодії митних органів та підрозділів Державної прикордонної служби України (Держприкордонслужби України) визначаються Положенням про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751. Безпосередня взаємодія між цими службами здійснюється відповідно до Інструкції про порядок взаємодії підрозділів митної варті Державної митної служби України та підрозділів Державної прикордонної служби України, затвердженої спільним наказом ДМС України та Держприкордонслужби України від 08.09.2002 № 597/65, Технології прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон для залізничного сполучення, затвердженої спільним наказом Адміністрації Держприкордонслужби України, ДМС України, Міністерства транспорту та зв'язку України від 06.10.2009 № 745/926/1032 тощо.

Взаємодія між митними органами та підрозділами Держприкордонслужби України найчастіше здійснюється у таких формах:

- проведення спільних операцій за єдиним планом і задумом та інших узгоджених заходів;

- створення оперативних робочих груп, спільне розташування підрозділів (засідка, секрет, контрольний пост, розшукова група, пересувний пост тощо);
- обмін інформацією про наміри і спроби порушень чинного законодавства;
- узагальнення підсумків спільних заходів та розроблення нових способів дій і форм взаємодії.

Головною метою взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами є опрацювання та реалізація спільних чи узгоджених заходів щодо попередження й виявлення порушень митного, податкового законодавства, протидії контрабандному переміщенню через кордон товарів та інших предметів; розслідування й розкриття злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

У разі виявлення під час митних процедур та інших заходів, здійснюваних митними органами, ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень митних органів, ці органи повідомляють про них відповідні правоохоронні органи.

У свою чергу, правоохоронні органи повідомляють митні органи про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду. Наприклад, військовослужбовці Прикордонних військ України діють відповідно до Порядку дій у разі виявлення органами (підрозділами) Державної прикордонної служби України порушень законодавства й порушення справ, провадження в яких віднесено до компетенції митних органів, затвердженого спільним наказом ДМС України та Держприкордонслужби України від 01.06.2005 № 461/439.

Правоохоронні органи зобов'язані письмово повідомляти митні органи про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків вчинення митних правопорушень. У разі наявності такої інформації від правоохоронних органів митні процедури здійснюються за письмовим рішенням керівника митного органу, який отримав цю інформацію, або особи, яка виконує його обов'язки, в обсягах та у формах, передбачених митним законодавством.

Взаємодія між митними органами та іншими правоохоронними органами здійснюється з метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері боротьби зі злочинністю, профілактики злочинів та інших правопорушень, виявлення, припинення й розслідування проявів протиправної поведінки, забезпечення дотримання митного законодавства, громадського порядку і громадської безпеки, а також виховання громадян у дусі поваги до закону.

*Стаття 559***Взаємодія митних органів з Національним банком України, Рахунковою палатою, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, органами виконавчої влади із забезпечення реалізації єдиної державної податкової політики, державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у сфері фінансового контролю**

1. Митні органи взаємодіють із Національним банком України, Рахунковою палатою, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, органами виконавчої влади із забезпечення реалізації єдиної державної податкової політики, державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та у сфері фінансового контролю.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, подає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, звіт про надходження митних платежів до державного бюджету.

Реалізація завдань, виконання яких покладається на Державну митну службу України, не можлива без співпраці та взаємодії з низкою державних інституцій. Коментована стаття окреслює коло державних органів, діяльність яких спрямована на захист економічних інтересів держави (Національний банк України, Рахункова палата, Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна податкова служба України, Державна казначейська служба України, Державна фінансова інспекція України, Державна служба фінансового моніторингу України). Взаємодія митних органів із цими органами виконавчої влади здійснюється в межах повноважень, встановлених Митним і Податковим кодексами України та законами України.

У процесі взаємодії Національного банку України та митних органів здійснюється обмін інформацією, яка пов'язана по-перше, з реалізацією митними органами функцій валютного контролю, по-друге, забезпеченням НБУ даними митної статистики. З метою реалізації положень Інструкції про порядок здійснення контролю за експортними, імпортними операціями, затвердженої постановою Правління НБУ від 24.03.1999 № 136, Інструкції про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України, затвердженої постановою Правління НБУ від 27.08.2008 № 148, Положення про переміщення цінних паперів через митний кордон України, затвердженого постановою Правління НБУ від 22.12.2011 № 469, митні органи надають необхідну інформацію НБУ та його територіальним

підрозділам. Ці нормативні акти, затверджені постановами Правління НБУ та зареєстровані Міністерством юстиції України, є обов'язковими для виконання митними органами та їх посадовими особами.

Для підготовки НБУ банківської статистики, формування платіжного та торговельного балансів України, аналізу економічної ситуації в державі митні органи в межах своєї компетенції надають йому необхідну інформацію. Наприклад, ДМС України надає НБУ інформацію про кількість легкового автотранспорту, ввезеного фізичними особами на територію України для постійного користування, і суму податків, сплачених під час їх митного оформлення, у тому числі акцизного збору та податку на додану вартість. На основі даних ДМС України про суми стягнення ввізного мита, податку на додану вартість та акцизу, сплачених громадянами при ввезенні предметів (товарів), оцінюється вартість товарів, ввезених на територію України фізичними особами.

Рахункова палата в межах своїх повноважень здійснює експертно-аналітичні, інформаційні й інші види діяльності, що забезпечують контроль за використанням ДМС України та її підрозділами коштів загальнодержавних цільових і позабюджетних фондів, виділених на забезпечення їхньої діяльності.

Відповідно до законодавства митні органи повинні надавати підрозділам Рахункової палати всю необхідну документацію та іншу інформацію про свою фінансово-господарську діяльність. Вимоги посадових осіб підрозділів Рахункової палати, пов'язані з виконанням ними своїх службових повноважень, є обов'язковими для митних органів. Керівники та інші посадові особи митних органів, що перевіряються, зобов'язані створювати нормальні умови для роботи посадових осіб палати, які проводять перевірку або ревізію, забезпечувати їх технічне обслуговування й виконання вимог щодо надання необхідної документації.

З метою забезпечення дотримання митного законодавства митні органи активно взаємодіють із Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку). У процесі взаємодії, крім обміну інформацією, вони здійснюють низку заходів, спрямованих на безпосередній захист економічних інтересів держави. Так, відповідно до ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 № 959-ХІІ на Мінекономрозвитку покладено повноваження застосовувати спеціальні санкції до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності у разі порушення ними чинного законодавства. Спеціальні санкції застосовуються на підставі подань державних, у тому числі митних органів. Порядок взаємодії митних органів та Мінекономрозвитку з питань спеціальних санкцій регулюються спільним наказом

від 26.12.2003 № 914/380, який затверджує Порядок взаємодії Державної митної служби України та Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України з питань застосування спеціальних санкцій.

Цей Порядок визначає процедуру підготовки ДМС України подання про застосування, скасування (зупинення) або зміну виду спеціальних санкцій до Мінекономрозвитку, розгляду цих подань та механізм передачі Мінекономрозвитку наказів про застосування, скасування (призупинення) дії спеціальних санкцій до ДМС України. На митні органи, у межах їхніх повноважень, покладається забезпечення реалізації спеціальних санкцій.

Основними нормативними актами, які визначають порядок взаємодії ДМС України та Державної податкової служби України (ДПС України), є Порядок взаємодії митних і податкових органів при здійсненні державного контролю за експортом окремих видів товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, затверджений спільним наказом від 12.07.2004 № 512/387, Порядок взаємодії митних і податкових органів при організації та проведенні спільних планових і позапланових перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, затверджений спільним наказом від 29.07.2004 № 439/551.

Прикладом підвищення ефективності механізму взаємодії між ДМС України та ДПС України є укладення 21 травня 2012 р. Угоди про інформаційне співробітництво, якою передбачено створення єдиного інформаційного простору обміну інформацією між відомствами в режимі онлайн, наповнення інформаційних ресурсів даними, необхідними для контролю за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю сплати податків. Поглиблення інформаційної взаємодії дасть змогу забезпечити дієвий валютний контроль і контроль за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю сплати податків і зборів, а також удосконалити їх адміністрування між ДМС України та ДПС України. Реалізація Угоди про інформаційне співробітництво між ДМС України та ДПС України сприятиме виявленню та розслідуванню злочинів, пов'язаних із відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями, виявленню та припиненню контрабанди й порушень митних правил.

Коментована стаття встановлює законодавчі засади взаємодії митних органів із суб'єктом реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, яким є Державна казначейська служба України.

Взаємодія між цими державними органами здійснюється під час реалізації безпосередніх функцій у сфері виконавчої влади, виконання яких на них покладено.

Організаційні засади взаємодії митних органів та територіальних органів ДКСУ при розрахунково-касовому обслуговуванні митних та інших платежів, що вносяться під час проведення митних процедур, визначаються Порядком розрахунково-касового обслуговування через органи Державного казначейства України митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення, затвердженим спільним наказом Міністерства фінансів України та ДМС України від 21.01.2006 № 25/44. Крім того, взаємодія відбувається з конкретних питань. Так, взаємовідносини митних органів і територіальних органів ДКСУ в процесі повернення помилково та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи, визначаються Порядком взаємодії митних органів з органами Державного казначейства України в процесі повернення з Державного бюджету України помилково та/або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи, затвердженим спільним наказом ДМС України та Державного казначейства України від 20.07.2007 № 611/147.

Обмін інформацією між митними органами та підрозділами ДКСУ відбувається відповідно до Порядку взаємодії та обміну інформацією між органами Державного казначейства України та органами Державної митної служби України в процесі казначейського обслуговування державного бюджету за доходами, що контролюються митними органами, затвердженого наказом Держказначейства України й ДМС України від 31.07.2002 № 150/417.

Взаємодія ДМС України та Державної фінансової інспекції України (ДФІУ), основним завданням якої є реалізація державної політики у сфері фінансового контролю, визначається статусом останньої.

Державна фінансова інспекція України відповідно до покладених на неї завдань здійснює державний фінансовий контроль за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку й фінансової звітності в митних органах; дотриманням ними законодавства про державні закупівлі; складанням бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм і звітів про їх виконання, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі діяльності митних органів; станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в підрозділах митної служби України; усуненням виявлених недоглядів і порушень.

Основною формою взаємодії між митними органами та органами ДФІУ є надання інформації, документів та інших матеріалів, необхідних для здійснення ревізії фінансово-господарської діяльності митних органів, і створення умов для її проведення.

Ще одним суб'єктом реалізації державної політики у сфері фінансового контролю, з яким взаємодіють митні органи, є Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг України). Характер їх відносин зумовлений належністю Держфінмоніторингу України до системи органів виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Основною формою взаємодії між цими державними інституціями є обмін інформацією, який здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Про Єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму" від 10.12.2003 № 1896. Митні органи в обов'язковому порядку подають до Єдиної державної інформаційної системи відомості, що містяться в електронних копіях вантажних митних декларацій.

Крім того, з метою реалізації щорічних планів заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму ДМС України надсилає щокварталу до 15-го числа наступного місяця Держфінмоніторингу України інформацію про виконання плану заходів – для подання щокварталу до 25-го числа наступного місяця звіту Кабінетові Міністрів України і НБУ.

Про поглиблення взаємодії свідчить укладення Угоди про міжвідомче та інформаційне співробітництво між Державною службою фінансового моніторингу України та Державною митною службою України від 18.07.2011 № 1. Реалізація положень Угоди дасть змогу проводити роботу з виявлення та припинення фактів легалізації доходів, отриманих від наркобізнесу, незаконної торгівлі зброєю, людьми, контрабандних операцій, переміщення через митний кордон та транзиту територією України викрадених автотранспортних засобів, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів тощо.

Особливий характер має взаємодія митних органів із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, яким є Міністерство фінансів України (МФУ). У результаті реалізації положень Указу Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.2010 № 1085/2010 діяльність ДМС України спрямовується і координується че-

рез Міністра фінансів України. Саме МФУ є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної митної політики. Мета діяльності Міністерства й визначає його завдання та характер взаємовідносин із ДМС України.

Відповідно до чинного законодавства МФУ розглядає звіти про виконання покладених на ДМС України завдань та планів її роботи, здійснює нормативно-правове регулювання у митній сфері. Безпосередньо Міністр фінансів формує державну політику у митній сфері та контролює її реалізацію ДМС України; погоджує і подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені ДМС України проекти законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України; визначає пріоритети роботи ДМС України й шляхи виконання покладених на неї завдань, затверджує плани її роботи; вносить пропозиції Прем'єр-міністру України щодо кандидатур на посади керівників ДМС України і за пропозицією голови служби – кандидатури на посади його заступників; погоджує структуру апарату ДМС України; видає обов'язкові до виконання ДМС України накази і доручення з питань спрямування та координації її діяльності; погоджує призначення на посади і звільнення з посад керівників та заступників керівників митних органів; погоджує пропозиції голови ДМС України, керівників щодо утворення, реорганізації, ліквідації митних органів, вносить на розгляд Кабінету Міністрів України відповідне подання; порушує перед Кабінетом Міністрів України питання щодо скасування актів ДМС України повністю чи в окремій частині; доручає голові Держмитслужби України скасувати акти митних органів повністю чи в окремій частині, а в разі відмови скасовує їх повністю чи в окремій частині; порушує перед Президентом України питання щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності голови ДМС України та його заступників; ініціює питання притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників структурних підрозділів ДМС України, митних органів та їх заступників; ініціює питання проведення службового розслідування стосовно голови ДМС України, його заступників, інших державних службовців і працівників митних органів; приймає рішення щодо проведення перевірки діяльності ДМС України та митних органів; заслуховує звіти про виконання покладених на ДМС України завдань і планів її роботи; визначає структурний підрозділ апарату МФУ, що відповідає за взаємодію із ДМС України; визначає посадових осіб МФУ, які вносяться до складу колегій ДМС України; установлює порядок обміну інформацією між МФУ та ДМС України, періодичність її подання; вирішує інші питання, пов'язані зі спрямуванням і координацією діяльності ДМС України.

Аналіз нормативних актів свідчить, що між ДМС України та МФУ вірогідно встановлюються відносини субординації, а не координації, елементом якої і є взаємодія, про яку йдеться в коментованій статті.

Стаття 560

Взаємодія митних органів з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування

1. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності митних органів та взаємодіють з ними в межах повноважень, установлених законом.

У цій статті логічно продовжено положення, відповідно до яких місцеві державні адміністрації визнаються органами виконавчої влади загальної компетенції, які сприяють діяльності митних органів і взаємодіють із ними в межах повноважень, установлених законом.

Серед кола питань, вирішення яких належить до компетенції місцевих державних адміністрацій і які пов'язані з діяльністю митних органів, варто виокремити: забезпечення законності, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян; соціально-економічного розвитку відповідних територій; бюджету, фінансів та обліку; здійснення державної регуляторної політики; зовнішньоекономічної діяльності (Закон України "Про місцеві державні адміністрації" від 09.04.1999 № 586-XIV).

Відповідно до ст. 26 цього Закону адміністрації у сфері міжнародних і зовнішньоекономічних відносин мають такі повноваження:

- забезпечувати виконання зобов'язань за міжнародними договорами України на відповідній території;
- сприяти розвитку міжнародного співробітництва в галузі економіки, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, туризму, фізкультури і спорту;
- укладати договори з іноземними партнерами про співробітництво в межах компетенції, визначеної законодавством;
- сприяти зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на їх території, незалежно від форм власності;
- сприяти розвитку експортної бази і збільшенню виробництва продукції на експорт;
- організовувати прикордонну й прибережну торгівлю;

- сприяти діяльності митних органів та прикордонних служб, створенню умов для їх належного функціонування;
- вносити у встановленому порядку до відповідних органів пропозиції щодо залучення іноземних інвестицій для розвитку економічного потенціалу відповідної території. Законодавець встановлює, що ні центральні, ні місцеві органи виконавчої влади, ні органи місцевого самоврядування не мають права приймати рішення з питань, які належать до виключної компетенції митних органів України.

Митним законодавством теж передбачено низку повноважень місцевих державних адміністрацій. Відповідно до Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751, місцеві державні адміністрації мають право вносити пропозиції до Кабінету Міністрів України щодо відкриття (закриття) пунктів пропуску й пунктів контролю.

Крім того, необхідно відзначити роль місцевих державних адміністрацій як координуючого органу в забезпеченні взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами та контрольними службами в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Органи місцевого самоврядування теж залучені до взаємодії з митними органами та сприяють їхній діяльності. Відповідно до ст. 35 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 № 280-ХІІІ, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад мають повноваження щодо створення умов для належного функціонування митних органів. Крім того, цією ж статтею передбачено інші повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності, а саме:

- укладення й забезпечення виконання у встановленому законодавством порядку договорів з іноземними партнерами на придбання та реалізацію продукції, виконання робіт і надання послуг;
- сприяння зовнішньоекономічним зв’язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності;
- сприяння у створенні на основі законодавства спільних з іноземними партнерами підприємств виробничої і соціальної інфраструктури та інших об’єктів; залучення іноземних інвестицій для створення робочих місць;
- організація та контроль прикордонної й прибережної торгівлі;
- забезпечення на відповідній території в межах наданих повноважень реалізації міжнародних зобов’язань України.

Значення органів місцевого самоврядування підкреслюється тим, що до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад належить при-

йняття рішень, пов'язаних зі створенням спеціальних вільних та інших зон, змінами в статусі цих зон, внесення до відповідних органів пропозицій з цих питань; надання згоди на створення таких зон з ініціативи Президента України або Кабінету Міністрів України (пп. 46 п. 1 ст. 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні").

Стаття 561

Взаємодія митних органів з іншими органами виконавчої влади

1. Митні органи під час виконання завдань, покладених на митну службу України відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, взаємодіють із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади.

2. Митні органи здійснюють контроль за переміщенням культурних цінностей через митний кордон України у взаємодії з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації. Такий контроль у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється митними органами у формі попереднього документального контролю в порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

У коментованій статті розглянуті питання взаємодії митних органів із міністерствами та центральними органами виконавчої влади, діяльність яких не аналізувалася у коментарі до ст. 558 та 559 Кодексу.

Як зазначається в статті, митні органи під час виконання завдань, покладених на митну службу України, взаємодіють із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади. Прикладом такої взаємодії щодо реалізації конкретних завдань є виконання приписів Порядку здійснення митного оформлення імпортованих товарів у тарі і пакувальних матеріалах, затвердженого спільним наказом Міністерства економіки України, Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної митної служби України від 30.07.2009 № 789/414/709. Цей порядок встановлює чіткий алгоритм дій посадових осіб митних органів і державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища.

Порядок взаємодії митниць і залізниць України при переміщенні через митний кордон товарів у залізничних поїздах регламентується спільним наказом ДМС України і Міністерства транспорту та зв'язку України від 18.09.2008 № 1019/1143, який затверджує дві інструкції. Ці інструкції роз-

роблено та запроваджено з метою узгодження дій посадових осіб митних органів і залізниць України, визначення їхніх прав, функціональних обов'язків і відповідальності під час проведення операцій з контролю й оформлення товарів (вантажів), що переміщуються через митний кордон України залізничними поїздами. Дія інструкцій поширюється на всіх юридичних і фізичних осіб, які переміщують через митний кордон України товари (вантажі) у залізничних поїздах, незалежно від форм власності, місцезнаходження, наявності пільг тощо.

Ще одним прикладом взаємодії митних органів та центральних органів виконавчої влади в реалізації конкретних безпосередніх завдань є прийняття Міністерством юстиції України та ДМС України спільного наказу від 12.10.2009 № 18333/5/943, яким затверджено Порядок взаємодії органів державної виконавчої служби та митних органів при переданні майна, конфіскованого за рішеннями судів, та розпорядженні ним.

Цей нормативний акт врегульовує механізм передачі вилученого митними органами та конфіскованого за судовими рішеннями майна органам державної виконавчої служби, подальшого інформування про здійснене розпорядження ним та взаємодію представників митних органів і державних виконавців під час здійснення такої діяльності.

Окремо необхідно звернути увагу на питання взаємодії митних органів та інших органів виконавчої влади під час здійснення митних процедур із використанням попереднього документального контролю. До механізму такої взаємодії, крім посадових осіб митних органів, залучені посадові особи Міністерства охорони здоров'я, Міністерства екології та природних ресурсів, Міністерства аграрної політики та продовольства, Міністерства культури та їх територіальних підрозділів. Загальним нормативним актом, що визначає механізм взаємодії, є Порядок здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 № 1030. Відповідно до цього Порядку суб'єкти взаємодії визначили структуру, формат, регламент, спосіб передачі інформації, необхідної для проведення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей у пунктах пропуску через державний кордон України у формі попереднього документального контролю, уклали угоди про інформаційне співробітництво, підписали протоколи погодження реквізитів даних про заборони, обмеження та форму обміну інформацією.

Детальніше про здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України див. у коментарі до відповідних статей Кодексу.

Стаття 562

Взаємодія митних органів з суб'єктами господарювання

1. Митні органи встановлюють та підтримують офіційні відносини консультативного характеру з суб'єктами господарювання. Ці відносини включають в себе укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою розвитку співробітництва, забезпечення участі зазначених осіб у вдосконаленні митного контролю та оптимізації методів роботи митної служби України.

Дієвим інструментом налагодження партнерських відносин між митними органами та суб'єктами господарювання, як свідчать дослідження, є укладення договорів як актів про взаємну згоду у встановленні правових зв'язків.

Для забезпечення ефективності реалізації митними органами своїх повноважень державного владного характеру ДМС України укладає адміністративні договори, які за характером є договорами про співпрацю з різними консультативно-дорадчими органами, що діють при органах виконавчої влади.

Так, між ДМС України й Асоціацією платників податків України було укладено Меморандум про партнерство та співпрацю з метою об'єднання зусиль митних органів і суб'єктів господарювання щодо: втілення в життя ефективних форм співпраці та для створення сприятливих умов розвитку підприємництва в Україні; контролю за дотриманням митного й податкового законодавства, своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування і сплати у повному обсязі платниками податків до бюджету митних та інших платежів; запобігання правопорушенням у сфері митних і податкових відносин.

У Меморандумі закріплюються домовленості між сторонами стосовно співпраці з питань: реалізації державної податкової та митної політики; вдосконалення й спрощення митних процедур; підвищення рівня прозорості ведення бізнесу; здійснення спільних заходів у сфері правового регулювання питань митної справи, пов'язаних із підприємницькою діяльністю; створення сприятливих умов для активної фінансово-господарської діяльності; дотримання та вдосконалення нормативно-правових актів у сфері митного регулювання.

З метою практичного виконання Меморандуму сторони домовилися про: спільний моніторинг дотримання посадовими особами державних органів і платниками податків законодавства у митній сфері; залучення представників Асоціації до підготовки та здійснення експертизи проектів нормативно-правових актів із питань, що є предметом Меморандуму; сприян-

ня залученню представників Асоціації до підготовки роз'яснень положень чинного законодавства України у сфері справляння податкових платежів митними органами; організацію і проведення спільних заходів із метою вирішення питань та забезпечення захисту законних прав та інтересів платників податків під час зовнішньоекономічної діяльності; сприяння зацікавленості платників податків у наданні пропозицій щодо покращання податкового, фінансового та митного законодавства; розроблення системи зворотного зв'язку між державними органами у фінансовій, податковій та митній галузях, громадськими організаціями й платниками податків.

Головною метою такої співпраці митних органів із суб'єктами господарювання є контроль за дотриманням митного законодавства, протидія митним правопорушенням, захист споживчого ринку держави, створення сприятливих умов для прискорення товарообігу й пасажиропотоку через митний кордон, недопущення втрат державного бюджету.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 563

Участь України у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи

1. Участь України у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи є складовою частиною її зовнішньополітичної діяльності.

У Конституції України вказано: “Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права”.

З урахуванням того, що міжнародна співпраця з питань державної митної справи є одним із різновидів міжнародного співробітництва, можна запропонувати таке його визначення: міжнародне співробітництво з питань державної митної справи – один із видів спільної діяльності держав, спрямованої на узгодження їх інтересів і досягнення спільних цілей у вирішенні митних питань на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права.

Участь будь-якої держави у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи повинна ґрунтуватися на спільності державних інтересів та відбуватися на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права: мирного співіснування держав, суверенної рівності держав, незастосування сили або погрози силою в міжнародних відносинах, непорушності державних кордонів, територіальної цілісності держав, мирного врегулювання міжнародних спорів, невтручання у внутрішні справи інших країн, поваги до прав людини та основних свобод, рівноправності й права народів розпоряджатися своєю долею, співробітництва держав та сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Україна як суверенна й незалежна, демократична, соціальна, правова держава отримала можливість брати участь у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи після схвалення 1 грудня 1991 р. всенародним референдумом прийнятого 24 серпня 1991 р. Акта проголошення незалежності України. У зв'язку з цим наша країна набула права вступати в будь-які міжнародно-правові відносини: укладати міжнародні договори, брати участь у діяльності міжнародних органів (міжнародні конференції, міжнародні організації, міжнародні комісії та комітети) тощо.

Першим документом, згідно з яким була встановлена компетенція митних органів щодо міжнародного співробітництва, став Закон України "Про митну справу в Україні" від 25.06.1991 №1262-ХІІ. У п. "и" ст. 6 Закону в редакції від 28.01.1994 зазначалося, що законодавством України встановлюється компетенція митних органів України щодо співробітництва з митними та іншими органами зарубіжних країн, а також із міжнародними організаціями з питань митної справи. Також Закон вміщував ст. 11 "Міжнародні договори України", де зазначалося, що Україна дотримується зобов'язань, які випливають із її міжнародних договорів. Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в цьому Законі та інших законодавчих актах України про митну справу, то застосовуються правила міжнародного договору.

Нині сформувалася розгорнута нормативно-правова база, яка надає право митним органам України встановлювати й підтримувати міжнародні зв'язки в галузі державної митної справи як із митними органами зарубіжних країн, так і з міжнародними організаціями, що їхня статутна діяльність передбачає можливість співробітництва з митних питань.

Розглядаючи національно-правові засади міжнародного співробітництва з питань державної митної справи, особливу увагу слід звернути на норми, закріплені Конституцією України, Законом України "Про міжнародні договори України" від 29.06.2004 № 1906-IV, Митним кодексом України від 13.03.2012 № 4495-VI, Положенням про Державну митну службу України, затвердженим Указом Президента України від 12.05.2011 № 582, Указом Президента України "Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин" від 18.09.1996 № 841, постановами Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок проведення робочих зустрічей керівника митниці та його заступників із представниками митного органу суміжної іноземної держави" від 17.12.2003 № 1956, "Про затвердження Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру" від 17.06.1994 № 422 тощо.

Варто зробити акцент на аналізі змісту дво- та багатосторонніх міжнародних договорів України з питань державної митної справи.

На двосторонньому рівні Україна має досить широку договірно-правову базу (понад 150 договорів), яку утворює низка міждержавних, міжурядових та міжвідомчих угод, протоколів і меморандумів із питань державної митної справи (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Австрія про адміністративну допомогу та співробітництво в митних справах 2000 р., Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Словенія про взаємну адміністративну допомогу в митних справах 2004 р., Угода між Україною та Королівством Нідерланди про взаємну адміністративну допомогу в митних справах 2006 р., Протокол із Митним департаментом Республіки Молдова про узгодження форми і реквізитів інформації, яка передається між Державною митною службою України і Митним департаментом Республіки Молдова 2004 р., Меморандум між Державною митною службою України і Митним директором Словацької Республіки щодо практичної реалізації положень Угоди між Україною і Словацькою Республікою про співробітництво та взаємодопомогу в галузі митної справи від 4 квітня 2001 р. тощо).

Укладання зазначених договорів і безпосередній розвиток відносин між митними адміністраціями держав відбуваються з урахуванням чинних для них положень багатосторонніх міжнародних митних конвенцій.

Україна є учасницею великої кількості багатосторонніх міжнародних митних конвенцій, що дає змогу ДМС України підтримувати міжнародні зв'язки з митними адміністраціями іноземних країн за різними напрямками міжнародного митного співробітництва. Здійснюючи міжнародне митне співробітництво в межах Ради митного співробітництва, а також Європейської економічної комісії ООН – міжнародних організацій, під егідою яких розробляється та приймається більшість міжнародних договорів із митних питань, Україна стала учасницею таких міжнародних митних конвенцій: Митної конвенції про контейнери від 02.12.1972; Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 (Конвенція Кіото); Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки міжнародного дорожнього перевезення від 14.11.1975 (Конвенція МДП); Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 (Конвенція Найробі); Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21.10.1982 (Женевська конвенція 1982 р.); Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису і кодування товарів від 14.06.1983 (Конвенція про ГС); Конвенції про тимчасове ввезення від 26.06.1990 (Стамбульська конвенція) та ін.

Стаття 564

Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи

1. Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спрямовується і координується Президентом України, Кабінетом Міністрів України та здійснюється за погодженням з Міністерством закордонних справ України.

2. За дорученням Кабінету Міністрів України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, може в обсязі наданих відповідно до закону повноважень вести переговори та консультативну роботу, пов'язану з підготовкою міжнародних договорів з питань державної митної справи.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, з метою вдосконалення митного контролю підтримує зв'язки з митними адміністраціями іноземних держав, в установленому законом порядку укладає з ними відповідні міжвідомчі договори.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, представляє Україну у Всесвітній митній організації, інших міжнародних організаціях.

Відповідно до національного законодавства розвиток міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи в Україні належить до основних завдань митних органів України (спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости), які підпорядковуються спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – Державній митній службі України.

ДМС України входить до системи органів виконавчої влади та створюється для реалізації державної політики у сфері державної митної справи.

Це центральний орган виконавчої влади, який діє на підставі Положення про Державну митну службу України, затвердженого Указом Президента України від 12.05.2011 № 582/2011.

У своїй діяльності ДМС України керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністра фінансів України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України та Міністра фінансів України.

ДМС України впроваджує, з урахуванням результатів застосування законодавства і міжнародної практики, у діяльність у галузі митної справи сучасні методи роботи, проводить роботу з гармонізації законодавства із питань державної митної справи з міжнародними стандартами, розробляє та подає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо його вдосконалення.

До основних завдань ДМС України, зокрема, належать:

- 1) внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної митної справи;
- 2) реалізація державної політики у сфері державної митної справи;
- 3) забезпечення захисту економічних інтересів України.

У межах міжнародної діяльності ДМС України відповідно до покладених на неї завдань: організовує та контролює діяльність спеціалізованих митних органів, митниць і митних постів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів і науково-дослідної установи; укладає в установленому порядку міжвідомчі договори з митними органами інших країн, проводить у межах своїх повноважень переговори та консультаційну роботу щодо підготовки міжнародних договорів із питань митної справи за дорученням Кабінету Міністрів України, готує пропозиції щодо укладення таких договорів, а також припинення та/або зупинення їхньої дії; здійснює разом із митними органами інших держав заходи, спрямовані на вдосконалення процедури пропуску через державний кордон товарів і транспортних засобів, їх митного контролю та митного оформлення; забезпечує взаємодію митних органів з іншими органами виконавчої влади та митними органами інших країн, надсилає відповідно до укладених договорів митним органам цих країн запити щодо проведення перевірки документів, поданих суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності під час митного оформлення, забезпечує виконання міжнародних договорів України про взаємну допомогу в митних справах; проводить верифікацію (установлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України та видає у випадках, установлених чинними міжнародними договорами, сертифікати походження тощо.

Під міжнародною діяльністю ДМС України слід розуміти сукупність дій, скерованих на реалізацію державної політики у галузі державної митної справи шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Міжнародна діяльність ДМС України може здійснюватися через спрямування офіційних відомчих делегацій на міжнародні консультації, переговори, конференції, сесії органів міжнародних організацій, засідання між-

урядових комісій та інших органів, що розглядають питання дво- та багатостороннього співробітництва.

На виконання міжнародної діяльності офіційні делегації та представники ДМС України керуються письмовими директивами, вказівками, технічними завданнями, що визначають позицію України.

Директиви, вказівки, технічні завдання готуються ДМС України з урахуванням позицій зацікавлених центральних органів виконавчої влади, й після погодження з Міністерством закордонних справ України затверджуються не пізніше ніж за три дні до початку заходу.

Директиви на переговори, що стосуються особливо важливих питань дво- та багатостороннього співробітництва, а також укладення міжнародних договорів від імені України та від імені Уряду України, затверджуються відповідно Президентом України й Кабінетом Міністрів України.

З метою координації заходів органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин, зокрема пов'язаних з участю міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, у роботі міжнародних організацій та їхніх органів, а також здійснення загального нагляду за виконанням міжнародних договорів України, у тому числі й іншими сторонами, додержанням прав, що випливають із таких договорів для нашої держави, міжнародне співробітництво в галузі митної справи ДМС України здійснює за погодженням із Міністерством закордонних справ України.

ДМС України має право представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням під час укладення міжнародних договорів України та в міжнародних організаціях.

Міжнародні організації відіграють значну роль у міжнародних митних відносинах, тому що є місцем узгодження інтересів країн усього світу.

Міжнародна організація – це об'єднання суб'єктів міжнародного права (держав інших міжнародних організацій), створене на погоджувальній основі, що має певні цілі, які відповідають загальноновизнаним принципам міжнародного права, постійно діючу систему внутрішніх органів та володіє міжнародною правосуб'єктністю.

Міжнародні організації здебільшого поділяють на дві групи:

- 1) міжнародні міжурядові організації – об'єднання держав, що створюються на підставі міжнародної угоди з метою співробітництва із питань, зазначених у відповідних установчих документах. Саме в міжнародних міжурядових організаціях як суб'єктах міжнародного права і здійснюється офіційне представництво інтересів держав в особі їх компетентних органів;
- 2) міжнародні неурядові організації – міжнародні об'єднання, що створюються на підставі домовленостей між фізичними та/або юридич-

ними особами різних держав, діяльність яких реалізується поза межами офіційної зовнішньої політики держав.

Важливу роль у розвитку вітчизняного митного права відіграють зв'язки ДМС України з міжнародними організаціями, діяльність яких пов'язана з вирішенням питань митної справи.

До таких організацій належать: Комітет із внутрішнього транспорту Європейської економічної комісії ООН; Комітет із питань економічного співробітництва та інтеграції (КЕСІ) ООН; Всесвітня митна організація; Вассенаарська домовленість; Робоча група з питань боротьби з тероризмом, організованою злочинністю та розповсюдженням наркотиків; Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС); Координуючий орган Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах.

Центральне місце у правовому регулюванні відносин, пов'язаних із вирішенням питань митної справи, належить саме Всесвітній митній організації – універсальній міжнародній міжурядовій організації з митних питань. ВМО (назва неофіційна, вживається з 1994 р.) була заснована під назвою “Рада митного співробітництва” відповідно до положень Конвенції про створення Ради митного співробітництва від 15.12.1950. Конвенція набула чинності 4 листопада 1952 р., а перша сесія Ради, участь у якій брали 17 європейських держав, відбулася 26 січня 1953 р. На червень 2012 р. кількість її членів становила 176 країн, а також з 2007 р. (у межах своєї компетенції) і ЄС.

ВМО – незалежний міждержавний орган, діяльність якого нині зосереджена у сферах вирішення питань безпеки та поліпшення світової торгівлі, розвитку потенціалу національних митних служб, боротьби з підробками та контрафактом. Організацією розробляються й подаються державам-членам пропозиції й рекомендації, які стосуються різноманітних напрямів їхньої діяльності в митній справі, здійснюються підготовка проєктів конвенцій і поправок до вже чинних конвенцій з митних питань, співробітництво з іншими міжурядовими організаціями з питань, що входять до її компетенції, тощо.

Після приєднання України до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 р. ДМС України отримала можливість представляти нашу державу в рамках цієї організації. На сесіях Ради ВМО (вищий орган ВМО) нашу країну представляє голова ДМС України або його заступник. За дорученням керівництва ДМС України для забезпечення безпосереднього зв'язку із Секретаріатом ВМО, а також для участі в деяких заходах організації залучається радник із митних питань Представництва України

при ЄС. Представники ДМС України беруть участь у діяльності комітетів ВМО з різних напрямів митної справи, які є її робочими органами.

У 1997, 1998 та 2010 рр. Україна обиралася до двох вищих керівних органів ВМО – Генеральної політичної комісії та Фінансового комітету. ДМС України неодноразово отримувала пропозиції надати кандидатури співробітників митних органів України для роботи в Секретаріаті ВМО.

Стаття 565

Співробітництво митних органів України з митними органами суміжних держав

1. Відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, митними органами України спільно з митними органами суміжних держав може здійснюватися:

- 1) проведення спільного митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України;
- 2) узгодження в установленому законом порядку часу здійснення митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України, процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, що використовуються митними органами для виконання митних формальностей;
- 3) проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил;
- 4) проведення в установленому законом порядку спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення правопорушень у сфері службової діяльності працівників митних служб;
- 5) проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів з питань, що відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України належать до повноважень митних органів;
- 6) обмін інформацією, у тому числі з використанням інформаційних технологій та систем.

У коментованій статті законодавець звертає увагу на безпосередні форми двостороннього співробітництва у сфері державної митної справи між митними органами України та суміжних країн, правовою основою яких є міжнародні договори.

Відповідно до Стандартних правил 3.3–3.5 Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 (Конвенція Кіото) у пунктах перетину спільного кордону відповідні митні служби в усіх випадках, коли це можливо, здійснюють спільний митний кон-

троль. Коли митні органи розташовані на пункті перетину спільного кордону, відповідні служби узгоджують години роботи та повноваження таких митних органів. Якщо одна митна служба планує створити новий митний орган або реорганізувати наявний на пункті перетину спільного кордону, вона завжди, коли це можливо, взаємодіє із суміжною митною службою з метою створення спільного митного органу для спрощення спільного контролю.

Нині, з огляду на практику двосторонньої взаємодії з митними та прикордонними органами суміжних держав, є двояке розуміння проведення спільного митного контролю. На підтвердження цього в одному з інтерв'ю І. Г. Калетнік зазначив, що якщо з поляками в поняття “спільний контроль” ми вкладаємо в тому числі роботу в одному пункті пропуску на території польської сторони, то з російською стороною ми в це поняття на першому етапі вкладаємо синхронізацію роботи наших і російських пунктів пропуску, щоб вони працювали одночасно, а також взаємне використання інформації про результати митного контролю та митного оформлення. Можна послатися також на положення Протоколу про спільний прикордонний і митний контроль у пунктах пропуску через державний кордон між Україною і Російською Федерацією від 29.01.1996: “Митні органи України і Російської Федерації здійснюють митний контроль у пунктах пропуску через державний кордон між Україною і Російською Федерацією на території своїх держав відповідно до чинного законодавства”.

Зважаючи на викладене, під спільним пунктом пропуску слід розуміти офіційно встановлену територію або частину території прикордонної залізничної, автомобільної станції, аеропорту (аеродрому) з комплексом будівель, споруд та інженерно-технічних засобів, де здійснюються визначені законодавством Договірних Сторін види контролю з метою пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та інших предметів.

Як відомо, особи, транспортні засоби, вантажі та інше майно, що перетинають чи переміщуються через державний кордон, підлягають прикордонному і митному контролю, а також у відповідних випадках ветеринарному, екологічному, санітарно-карантинному, фітосанітарному контролю, контролю за переміщенням культурних цінностей та в разі автомобільного сполучення – контролю руху автотранспортних засобів, повітряного сполучення – контролю для гарантування безпеки цивільної авіації. Тому під проведенням спільного контролю у пунктах пропуску на митному кордоні України слід розуміти здійснення контролю митними органами Договірних Сторін спільно в пунктах пропуску на території Договірних Сторін без розриву в часі між діями, аж до його закінчення.

Договірна Сторона, на території якої проводиться спільний контроль, забезпечує контрольним органам іншої Договірної Сторони його безперешкодне виконання і такий самий правовий захист, яким користуються її власні контрольні органи. Співробітники контрольних органів, які виконують спільний контроль, однієї Договірної Сторони під час виконання службових обов'язків на території пункту пропуску іншої Договірної Сторони мають право носити формений одяг і знаки розрізнення.

Контрольними органами Договірних Сторін має бути розроблена і узгоджена технологічна схема спільного контролю. Ця схема повинна передбачати порядок виконання контрольних функцій, права та обов'язки посадових осіб контрольних органів, які здійснюють спільний контроль, відповідну кількість посадових осіб, які беруть участь у спільному контролі, одночасність "перезмінок", відкликання посадових осіб контрольних органів у разі порушення ними встановленого порядку контролю або перегляду об'єктів контролю, порядок черговості проведення контролю транспортних засобів, вантажів і осіб, що користуються правом позачергового проїзду або пільгами відповідно до законодавства держав Договірних Сторін, а також інші питання, пов'язані з проведенням спільного контролю.

Міжнародні договори України можуть також передбачати можливість узгодженого застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, використовуваних митними органами для здійснення митних процедур.

Одним із основних завдань митних органів різних країн є запобігання контрабанді та порушенням митних правил. Гарантією успішного виконання покладених на митні органи різних країн завдань щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил є співпраця та взаємодія. Правова основа цієї діяльності – Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства 1977 р. (Україна приєдналася у 2000 р.) і двосторонні міжнародні угоди. У Конвенції зазначається: "Враховуючи той факт, що протидія порушенням митного законодавства може бути ефективнішою за умови співробітництва між митними адміністраціями країн-учасниць, Договірні Сторони погоджуються, що їх митні адміністрації надаватимуть одна одній взаємну допомогу з метою відвернення, розслідування та припинення порушень митного законодавства згідно з положеннями цієї Конвенції".

Митні органи України у виконанні покладених завдань можуть проводити різні спільні одноразові чи постійні заходи з питань, що відповідно до Кодексу та інших актів законодавства України належать до їх компетен-

ції. Прикладом є контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (див. коментар до ст. 456 МКУ) та переміщення товарів під негласним контролем (див. коментар до ст. 457 МКУ) тощо.

Щодо обміну інформацією між митними службами держав, то цій формі міжнародного митного співробітництва присвячено положення переважної більшості двосторонніх міжурядових і міжвідомчих договорів України з питань державної митної справи. На національному рівні участь митних органів України у цьому виді діяльності регламентується наказом ДМС України “Про затвердження Порядку направлення запитів Державної митної служби України до митних служб іноземних держав або їх інформування” від 06.07.2005 № 639.

Відповідно до міжнародних митних договорів України ДМС України отримує інформацію від іноземних митних органів на трьох рівнях: перший – це взаємна адміністративна допомога, так звані запити про контрабанду; другий – обмін статистичною інформацією; третій – обмін попередньою інформацією про товари й транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України.

З огляду на стратегічну важливість усіх рівнів цього виду діяльності для національних митних органів, а також її нерегламентованість в основному нормативному акті законодавства України з питань державної митної справи, відповідний пункт було додано до тексту МКУ.

Стаття 566

Підтримання оперативного зв'язку між митними органами України і митними органами суміжних іноземних держав

1. З метою вирішення невідкладних питань щодо пропуску товарів, виявлення та припинення контрабанди і порушення митних правил, забезпечення законності і правопорядку в пунктах пропуску через державний кордон України керівнику митниці та його заступникам надається право проведення робочих зустрічей з представниками митного органу суміжної іноземної держави.

2. Про час, умови і мету таких зустрічей керівник митниці або особа, яка виконує його обов'язки, повідомляє керівника відповідного органу охорони державного кордону України.

3. Порядок проведення таких зустрічей визначається Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, укладеним відповідно до закону.

У коментованій статті керівникам митниць і їх заступникам (далі – керівник митного органу) законодавцем надається право на підтримання оперативного зв'язку між митними органами України й суміжних країн. Це, безумовно, дає можливість оперативно вирішувати невідкладні питання взаємодії з представниками митного органу суміжної країни під час виконання покладених на митні органи України завдань.

Порядок проведення робочих зустрічей керівників митних органів визначається постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок проведення робочих зустрічей керівника митниці та його заступників з представниками митного органу суміжної іноземної держави” від 17.12.2003 № 1956.

Положення визначає механізм робочих зустрічей керівника митниці та його заступників у разі, коли до зони діяльності підпорядкованих їм митниць входить частина митного кордону України, який збігається з державним кордоном України, із представниками митного органу іноземної країни, яка має спільну з Україною ділянку державного кордону, з метою вирішення невідкладних питань стосовно пропуску товарів і транспортних засобів, виявлення та припинення контрабанди і порушень митних правил, забезпечення законності та правопорядку в пунктах пропуску через митний кордон України (далі – робочі зустрічі).

До невідкладних щодо пропуску товарів і транспортних засобів належать питання: 1) переміщення культурних цінностей через митний кордон України у разі, коли митний орган України або суміжної країни має сумніви щодо законності переміщення таких цінностей; 2) необхідності використання для термінового здійснення митного контролю технічних засобів, наявних у відповідного митного органу суміжної країни, за відсутності аналогічних технічних засобів у митного органу України; 3) пропуску товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України з метою ліквідації наслідків стихійного лиха, призначаються для проведення свят, фестивалів та інших масових заходів, а також стосовно яких ДМС України отримано офіційне повідомлення як про такі, що призначені для використання під час візитів офіційних делегацій та осіб, які користуються міжнародним захистом, відповідними перевагами, дипломатичними привілеями та імунітетом; 4) необхідності термінового врегулювання питань пропуску товарів і транспортних засобів у зв'язку з внесенням змін до законодавства України або суміжної країни щодо обмеження переміщення окремих видів товарів через митний кордон; 5) пропуску товарів і транспортних засобів, у тому числі військової та спеціальної техніки, призначеної для використання під час спільних навчань військових підрозділів Збройних сил України й іноземної країни (країн); 6) запобігання знач-

ному скупченню транспортних засобів унаслідок припинення діяльності сусідніх пунктів пропуску через державний кордон; 7) здійснення спільного митного контролю.

До невідкладних щодо припинення контрабанди і порушень митних правил, забезпечення законності та правопорядку належать питання: 1) отримання копій документів, які є підставою для пропуску товарів через митний кордон суміжної країни, у разі коли відповідний митний орган України або суміжної країни має сумніви стосовно законності переміщення таких товарів через митний кордон України чи суміжної країни; 2) обговорення порядку взаємодії у разі проведення спільних заходів із метою виявлення та припинення контрабанди і порушень митних правил; 3) проведення контрольованих поставок.

ДМС України можуть бути зараховані до невідкладних інші питання, які виникають під час надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, тощо.

Робочі зустрічі можуть проводитися на території України або суміжної країни.

У разі ініціювання робочої зустрічі представником митного органу суміжної країни керівник митного органу після отримання відповідної пропозиції інформує про це ДМС України з поданням копії листа відповідного митного органу суміжної країни (у разі потреби з перекладом на українську мову) та своїми пропозиціями щодо дати, часу, місця, умов та програми проведення робочої зустрічі, а також своєї позиції щодо шляхів вирішення питань, які вносяться на обговорення.

ДМС України розглядає пропозиції, повідомляючи про результати, митний орган.

У разі прийняття позитивного рішення керівник митного органу уточнює з представником митного органу суміжної країни мету, дату, час, місце, умови та програму проведення робочої зустрічі й погоджує з відповідним прикордонним представником України мету, програму зустрічі та свою позицію щодо шляхів вирішення питань, які вносяться на обговорення.

Керівник митного органу та представники митного органу суміжної країни перетинають державний кордон України за документами на право в'їзду на територію України або виїзду з України та підлягають прикордонному й митному контролю.

У разі потреби до участі в робочих зустрічах можуть залучатися представники інших державних органів та органів місцевого самоврядування. Під час робочих зустрічей можливе надання в розпорядження представника митного органу суміжної країни відповідно до законодавства інформа-

ції та документів за умови, що їх використання не заподіє шкоди державним інтересам.

Після проведення робочої зустрічі керівник митного органу подає у триденний строк голові ДМС України письмовий звіт, у якому, зокрема, зазначаються дата, час, місце, умови, склад учасників, мета, зміст та результати зустрічі, а також перелік заходів, здійснених або тих, що необхідно здійснити, у зв'язку з досягнутими домовленостями, та інші відомості.

ДМС України подає у десятиденний строк до МЗС України письмовий звіт про робочу зустріч.

Фінансування організаційно-технічних заходів щодо проведення робочої зустрічі, а також перебування керівника митного органу на території суміжної країни здійснюється відповідно до законодавства.

Якщо в міжнародному договорі України передбачено інший порядок проведення таких зустрічей, застосовуються положення цього договору.

Стаття 567

Взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил

1. Взаємодія митних органів України з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, а також з міжнародними організаціями з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил здійснюється в порядку, передбаченому міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону.

Одним із найважливіших напрямів у співробітництві митних служб держав є взаємодія в боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил. Загальною правовою основою для цього є Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 (Конвенція Найробі), до якої Україна приєдналася відповідно до Указу Президента від 23.05.2000 № 699/2000.

Згідно з положеннями Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 під *взаємною адміністративною допомогою* слід розуміти заходи, що здійснюються однією митною службою за дорученням іншої митної служби або спільно з нею для належного застосування митного законодавства, а також для відвернення, розслідування або припинення порушень митного законодавства.

Однак норми окремих міжнародних митних договорів України, укладених в установленому законом порядку, свідчать про те, що не взаємна адміністративна допомога є зовнішнім проявом взаємодії, а навпаки, здійснення взаємодії безпосередньо залежить від рівня наявної взаємної адміністративної допомоги з питань митної справи.

Такий зв'язок можна побачити у двосторонніх протоколах між ДМС України та Службою митної і фінансової охорони Угорської Республіки, Державним митним комітетом Російської Федерації, Державним митним комітетом Республіки Білорусь, Митною службою при Міністерстві фінансів Республіки Молдова та ін. У змісті протоколів здійснення взаємодії між митними службами держав безпосередньо пов'язується з виконанням чинних двосторонніх угод про співробітництво та взаємну адміністративну допомогу в митних справах.

Ми, однак, не можемо погодитися з цим, оскільки категорія “взаємодія” набагато ширша за взаємну адміністративну допомогу, а зміст згаданих протоколів має вузькоспеціалізований цільовий характер. Так, Договірні Сторони домовляються взаємодіяти з питань: контролю митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон; обміну та зіставлення даних митної статистики зовнішньої торгівлі; оптимізації діяльності митних органів у пунктах пропуску; проведення митного контролю за енергоносіями тощо.

На практиці взаємодія митних органів переважно реалізується через направлення запитів ДМС України до митних служб іноземних країн для отримання потрібної інформації чи допомоги в розслідуванні справ про порушення митних правил або інформування цих служб про можливі правопорушення на території відповідних країн, а також у формі проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання контрабанді та порушенням митних правил.

У цій діяльності ДМС України керується постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок проведення робочих зустрічей керівника митниці та його заступників із представниками митного органу суміжної іноземної держави” від 17.12.2003 № 1956, наказом ДМС України “Про затвердження Порядку направлення запитів Державної митної служби України до митних служб іноземних держав або їх інформування” від 06.07.2005 № 639, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

У межах СНД організацію та координацію діяльності національних митних адміністрацій з питань надання взаємної адміністративної допомоги у забезпеченні відвернення контрабанди та порушень митних правил

здійснює спеціально заснований галузевий орган – Комітет голів правоохоронних підрозділів Ради керівників митних служб СНД.

Безпосередні відносини взаємодії митних органів України з митними органами інших країн – учасниць СНД із питань боротьби з порушеннями митного законодавства регламентуються затвердженим рішенням Ради керівників митних служб держав – учасниць СНД Єдиним порядком обміну інформацією за запитами правоохоронних підрозділів митних служб держав – учасниць СНД у зв'язку з проведенням перевірок та обміном запобіжною інформацією щодо виявлених правопорушень або правопорушень, що готуються до вчинення, й провадженням у справах про порушення митних правил від 14.05.2009.

На двосторонньому рівні у напрямі взаємодії у боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил Україна має досить широку договірно-правову базу (понад 100 міжнародних угод).

Із міжнародними організаціями з питань, пов'язаних із взаємодією щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, ДМС України співпрацює з Всесвітньою митною організацією, Організацією Об'єднаних Націй, Європолом, Інтерполом та ін.

ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ ТА ОРГАНІЗАЦІЯХ

Стаття 568

Служба в митних органах України

1. Служба в митних органах України є державною службою, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я, освітнім рівнем та віком громадян України, пов'язаній із створенням сприятливих умов для розвитку законної зовнішньоекономічної діяльності, забезпеченням безпеки суспільства та захистом митних інтересів України.

Коментована стаття визначає поняття “служба в митних органах”.

Соціальна природа, сенс і призначення державної служби передбачають і відповідний характер її функціонування. У демократичному суспільстві, в умовах соціальної держави, державна служба за характером є діяльністю зі служіння народу, його інтересам та прагненням, і за Конституцією вона спрямована на захист життя, честі, гідності, прав і законних інтересів громадян України. Служба в митних органах – різновид державної служби, зміст і порядок проходження якої визначаються Законом України “Про державну службу”.

Поняття служби передбачає виконання певного виду діяльності, яка визначається у загальному вигляді службовими компетенцією, правами, обов'язками й відповідальністю й полягає у виконанні певних завдань, функцій, дій, визначених Кодексом.

Основні ознаки служби в митних органах та організаціях:

- *діяльнісна* – має визначену структуру складових діяльності: цілі, функції, засоби, принципи, методи, вихідний матеріал, норми, процес (процедури), продукт, суб'єкт;
- *правозастосовна* – характер рішень, що приймаються, полягає в застосуванні відповідних чинних норм, які мають правоохоронне спрямування, а продуктом діяльності є індивідуальні правозастосовні акти або акти-дії;

- *підзаконна* – усі основні елементи діяльності (служби) регламентовані законом: діяльність безпосередньо пов'язана з реалізацією завдань та виконанням функцій державного органу; для суб'єктів діяльності, що обіймають посади, визначені законом права, обов'язки, повноваження й відповідальність; повноваження реалізуються в межах визначених процесуальних форм, основних процедур, засобів і способів діяльності;
- *статусна* – суб'єктом є вповноважена державою особа – громадянин України, що відповідає вимогам до знань, умінь, особистих якостей, стану здоров'я, освітнього рівня і віку та обіймає відповідну вимогам посаду в митному органі, установі, організації;
- *матеріальна* – діяльність фінансується державою, зокрема суб'єкт діяльності отримує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету.

Законодавець у нормі (ст. 544) ще раз зазначив мету служби в митних органах:

- створення сприятливих умов для розвитку законної зовнішньоекономічної діяльності;
- гарантування безпеки суспільства;
- захист митних інтересів України.

Стаття 569

Посадові особи та інші працівники митної служби України

1. Посадовими особами митної служби України є працівники митних органів України, на яких покладено виконання завдань, зазначених у статті 544 цього Кодексу, здійснення організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності митної служби України і яким присвоєно спеціальні звання митної служби. Посадові особи митної служби України є державними службовцями.

2. Правове становище посадових осіб митної служби України визначається цим Кодексом, а в частині, не врегульованій ним, – законодавством про державну службу та іншими актами законодавства України.

3. Правове становище працівників митних органів та організацій, які не є посадовими особами, регулюється іншими актами законодавства України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

У коментованій статті визначено два види працівників митної служби України:

- посадові особи;
- інші працівники митної служби України.

Цей поділ необхідний для визначення правового становища кожного виду працівників митної служби залежно від виконуваних завдань.

Посадова особа – особа, яка обіймає певну посаду. Посаду можна визначити як встановлену соціальну роль, що її виконує певний працівник митних органів.

Для кожної посади можна означити такі її підстави (основи): діяльнісні, правові, інформаційно-комунікативні, матеріальні.

За логікою, всі працівники, що працюють у митній службі, обіймають певні посади. Тоді правильніше в законодавстві означити посади працівників, що матимуть статус державного службовця – “посади державної служби в митних органах і організаціях” або “державні посади митної служби”.

Посадовими особами митної служби (особами, які обіймають державні посади митної служби) визначено працівників, що виконують основні завдання, покладені на митну службу, забезпечуючи функції (організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення), та яким присвоєно спеціальні звання.

Положення підзаконних нормативно-правових актів щодо питань проходження служби в митних органах на час видання коментаря повністю не узгоджені з нормами коментованої статті й потребують внесення до них змін щодо термінології та змісту.

Крім Кодексу, загальні права, обов’язки й обмеження для всіх державних службовців закріплено в Законі України “Про державну службу” від 17.11.2011 № 4050-VI, Положенні про порядок і умови проходження служби в митних органах України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 09.02.1993 № 97.

У штатних розписах митних органів, установ та організацій, крім державних посад митної служби, є й інші посади працівників. Правовий статус осіб, зарахованих до інших працівників митної служби, регламентується законодавством про працю України.

Перелік посад працівників у різних підрозділах митної служби України встановлюється Кабінетом Міністрів України та/або головою Державної митної служби України.

Стаття 570

Особливості прийняття на службу до митних органів, організацій

1. На службу до митних органів та організацій приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку і здатні за своїми діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров’я виконувати завдання, покладені на митну службу України. З прийняттям на службу може бути встановлено випробування строком від двох до шести місяців.

2. Прийняття на службу до митних органів України здійснюється на конкурсній основі, якщо інше не передбачено законом. Порядок проведення конкурсу визначається Кабінетом Міністрів України. Прийняття та службу до митних органів, організацій на посади, перебування на яких не пов'язане з проходженням державної служби, здійснюється в порядку, визначеному законодавством України про працю.

3. На службу до митних органів, організацій не можуть бути прийняті особи, визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими у дієздатності, особи, які мають судимість за вчинення умисного злочину, а також особи, які протягом року, що передував їх зверненню до митного органу, організації з приводу працевлаштування, притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Частина перша коментованої статті закріплює *умови* прийняття на службу до митних органів та організацій. Ці загальні умови містять такі ви-моги:

- 1) громадянство України;
- 2) вік – особи, які досягли 18-річного віку;
- 3) особистісні якості – за діловими та моральними якостями здатні виконувати завдання, покладені на митну службу України;
- 4) рівень освіти;
- 5) стан здоров'я.

Обмеження під час вступу на державну службу, тобто на державні посади митної служби, – це правові заборони, визначені у ст. 15 Закону України “Про державну службу” від 17.11.2011 № 4050-VI, які є спеціальними умовами прийняття або призначення на ці посади:

“На державну службу не може вступити особа, яка:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;
- 2) має судимість за вчинення умисного злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку;
- 3) відповідно до вироку суду позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати відповідні посади;
- 4) піддавалася адміністративному стягненню за корупційне правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили;
- 5) має громадянство іншої держави.

Не допускається призначення осіб на посади державної служби, на яких вони будуть безпосередньо підпорядковані близьким особам.

Особа, яка вступає на державну службу, зобов'язана до призначення на посаду державної служби вийти зі складу виконавчого органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі або територіальній громаді, та представляє інтереси держави або територіальної громади в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), припинити іншу оплачувану або підприємницьку діяльність, крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту”.

Вимогою до особи, яка претендує на посаду державного службовця, є також вільне володіння державною мовою.

Відповідно до ст. 11 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 07.04.2011 № 3206-VI під час вступу на державну службу, тобто на державні посади митної служби, здійснюється спеціальна перевірка осіб, які претендують на обіймання цих посад. Такій перевірці підлягають відомості про особу, яка претендує на зайняття посади, щодо:

- 1) притягнення особи до кримінальної відповідальності, у тому числі за корупційні правопорушення, наявності судимості, її зняття, погашення;
- 2) факту, що особа піддана, або піддавалася раніше адміністративним стягненням за корупційні правопорушення;
- 3) достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру;
- 4) наявності в особи корпоративних прав;
- 5) стану здоров'я, освіти, наявності наукового ступеня, вченого звання, підвищення кваліфікації.

У ч. 1 коментованої статті зазначено, що “з прийняттям на службу може бути встановлено випробування строком від двох до шести місяців”. У ст. 26 та 28 КЗпП України зазначено, що при укладенні трудового договору може бути обумовлене угодою сторін випробування з метою перевірки відповідності працівника роботі, яка йому доручається. Умова про випробування повинна бути застережена в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу. В період випробування на працівників поширюється законодавство про працю. Коли строк випробування закінчився, а працівник працює далі, то він вважається таким, що витримав випробування, і наступне розірвання трудового договору допускається лише на загальних підставах.

Якщо протягом випробного строку встановлено невідповідність працівника роботі, на яку його прийнято, власник або уповноважений ним орган протягом цього строку має право розірвати трудовий договір. Розірвання трудового договору з цих підстав може бути оскаржене працівни-

ком у порядку, встановленому для розгляду трудових спорів у питаннях звільнення.

Кваліфікаційних вимог до навичок і вмінь для співробітників повністю формально не встановлено. Стаття містить загальне формулювання “здатні за своїми діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров’я виконувати завдання, покладені на митну службу України”.

До особливостей умов прийняття на посаду співробітника митного органу слід зарахувати особисті якості претендента на службу, а також відповідність вимогам до стану здоров’я, що дає змогу виконувати завдання, покладені на митну службу України. Ці вимоги, безумовно, пов’язані з правоохоронним характером служби в митних органах, у тому числі з можливістю застосування державного примусу до порушників митного законодавства.

Кваліфікаційні вимоги до співробітників митних органів встановлені в таких нормативно-правових актах:

- Довідник кваліфікаційних характеристик посад посадових осіб та працівників митної служби України, введений у дію наказом ДМС України від 16.05.2011 № 392;
- наказ ДМС України “Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад в митній службі України” від 07.10.2010 № 1174;
- наказ ДМС України “Про затвердження Порядку розгляду питань про призначення на посади, віднесені до номенклатури посад Голови Служби, та про звільнення з таких посад, Положення про Раду по роботі з кадрами при Державній митній службі України та Положення про систему організації роботи з кадровим резервом митної служби України” від 21.12.2010 № 1495;
- наказ ДМС України “Про розподіл особового складу митних органів за номенклатурою посад” від 25.11.2010 № 1423.

Наказами ДМС України закріплено додаткові умови прийняття на службу в митні органи. У зв’язку з цим слід повніше законодавчо визначити умови прийняття на службу в митні органи.

У ч. 3 коментованої статті також встановлено *обмеження* щодо неможливості прийняття на службу до митних органів, організацій осіб, які:

- 1) визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими у дієздатності;
- 2) мають судимість за вчинення умисного злочину;
- 3) протягом року, що передував їх зверненню до митного органу, організації щодо працевлаштування, притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов’язаних із корупцією.

Стаття 571

Присяга та урочисте зобов'язання працівників митної служби України

1. Посадові особи митної служби України, вперше прийняті на службу до митних органів, приймають Присягу державного службовця, якщо раніше вони не приймали такої Присяги.

2. Працівники, які не є посадовими особами митної служби України, вперше прийняті на службу до митних органів, організацій, приймають урочисте зобов'язання такого змісту:

“Вступаючи на митну службу, урочисто зобов'язуюся бути відданим Українському народу, справі української державності, неухильно додержуватися вимог Конституції України, Митного кодексу України та законодавства України. Зобов'язуюсь активно захищати інтереси Української держави, її економічний суверенітет і безпеку, суворо додержуватися дисципліни, сумлінно, на високому професійному рівні виконувати свої службові обов'язки, зберігати державну таємницю, охороняти права, свободи і законні інтереси громадян”.

3. Процедура прийняття урочистого зобов'язання визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

У статті визначено два види морально-правових зобов'язань, які беруть працівники митної служби України: Присяга державного службовця та урочисте зобов'язання. Посадові особи митної служби України, вперше прийняті на службу до митних органів, складають Присягу державного службовця, якщо раніше вони її не складали. Текст Присяги визначено ст. 18 Закону України “Про державну службу”. Підписаний текст присяги є складовою особою справи державного службовця. Про прийняття присяги робиться запис у його трудовій книжці. У разі відмови особи від прийняття присяги державного службовця вона вважається такою, що відмовилася від зайняття посади державної служби, а акт про її призначення на таку посаду у зв'язку з цим скасовується суб'єктом призначення.

Службові відносини особи, яка вступає на державну службу (державну посаду митної служби) вперше, розпочинаються з дня складення присяги, а в разі подальшого призначення на посаду державної служби – з дня такого призначення.

Працівники, які не є посадовими особами митної служби України, уперше прийняті на роботу до митних органів, організацій, дають урочисте зобов'язання, зміст якого визначений у статті. Процедура його складення визначається Державною митною службою України.

Стаття 572

Обмеження, пов'язані із службою в митних органах, організаціях

1. Обмеження, пов'язані з проходженням державної служби посадовими особами митної служби України, визначаються законом.

2. Посадові особи митних органів не можуть обіймати посади, перебування на яких передбачає прийняття рішень з питань діяльності підприємств, контроль за діяльністю яких відповідно до розділу XV цього Кодексу покладено на митні органи, а також службові зносини з такими підприємствами, якщо у штаті цих підприємств перебувають близькі родичі зазначених посадових осіб.

У ч. 1 коментованої статті встановлено обмеження, за наявності яких громадянин не може обіймати посад державної служби. Ці обмеження визначені Законами України "Про державну службу" від 16.12.1993 № 3723-ХІІ та "Про засади запобігання і протидії корупції" від 07.04.2011 №3206-VI.

Правообмеження та заборони для державних службовців зумовлені специфікою виконуваних ними завдань і функцій держави та службових повноважень. Обмеження й заборони для державних службовців діють упродовж усього терміну перебування на службі і не можуть бути скасовані або замінені іншими положеннями.

Правообмеження державних службовців поділяються на два види:

- етичного змісту;
- юридичного характеру.

Останній тип обмежень, у свою чергу, можна поділити на: обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу, та обмеження, пов'язані з проходженням державної служби.

Правообмеження, пов'язані з прийняттям на службу до митних органів, організацій, встановлені у ст. 570 Кодексу.

Для державного службовця Законом України "Про державну службу" встановлено спеціальні обмеження й заборони. У ст. 13 визначено вимоги до політичної неупередженості державного службовця:

- 1) державний службовець повинен неупереджено виконувати свої службові обов'язки незалежно від партійної належності та особистих політичних переконань;
- 2) державний службовець не має права організовувати страйки та брати в них участь;
- 3) державний службовець під час виконання службових обов'язків не має права вчиняти дії, що демонструють його політичні погляди або свідчать про особливе ставлення до певних політичних партій.

У ст. 16 Закону України “Про державну службу” зазначено вимоги до рівня професійної компетентності особи, яка претендує на зайняття посади державної служби, зокрема мінімальні загальні вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня та досвіду роботи.

Загальні обмеження та заборони, визначені в Законі України “Про державну службу”, деталізовано в нормах Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”: ст. 6 “Обмеження щодо використання службового становища”; ст. 7 “Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності”; ст. 8 “Обмеження щодо одержання дарунків (пожертв)”; ст. 9 “Обмеження щодо роботи близьких осіб”; ст. 10 “Обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов’язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування”.

Окрім того, обмеження й заборони деталізовано та реалізовано в нормах професійної етики щодо окремих видів діяльності. Так, у Дисциплінарному статуті митної служби України визначено суть службової дисципліни, права та обов’язки посадових осіб митної служби України щодо забезпечення й додержання дисципліни, а також види та порядок застосування заохочень і дисциплінарних стягнень.

У ч. 2 коментованої статті встановлено додаткові обмеження щодо неможливості обіймання посад, перебування на яких передбачає прийняття рішень із питань діяльності підприємств, контроль за діяльністю яких відповідно до розділу XV Кодексу покладено на митні органи, а також службові зносини з такими підприємствами, якщо у штаті цих підприємств перебувають близькі родичі зазначених посадових осіб.

Такі обмеження забезпечують протидію корупційним проявам у діяльності посадових осіб митної служби та незаконному сприянню ними суб’єктам зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 573

Спеціальні звання митної служби України

1. У митній службі України присвоюються такі спеціальні звання відповідно до займаних посад:

- 1) дійсний державний радник митної служби;
- 2) державний радник митної служби 1 рангу;
- 3) державний радник митної служби 2 рангу;
- 4) державний радник митної служби 3 рангу;
- 5) радник митної служби 1 рангу;
- 6) радник митної служби 2 рангу;

- 7) радник митної служби 3 рангу;
- 8) інспектор митної служби 1 рангу;
- 9) інспектор митної служби 2 рангу;
- 10) інспектор митної служби 3 рангу;
- 11) інспектор митної служби 4 рангу;
- 12) інспектор митної служби;
- 13) молодший інспектор митної служби.

2. Спеціальне звання дійсного державного радника митної служби присвоюється Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України.

3. Спеціальні звання державного радника митної служби 1, 2, 3 рангів присвоюються Президентом України за поданням керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

4. Спеціальні звання радника митної служби 1, 2, 3 рангів посадовим особам та іншим працівникам митних органів та організацій, а також спеціальні звання інспекторів митної служби 3, 4 рангів, інспекторів митної служби випускникам спеціалізованого вищого навчального закладу митної служби України присвоюються керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

5. Спеціальні звання інспекторів митної служби 1, 2, 3, 4 рангів, інспекторів митної служби та молодших інспекторів митної служби (крім випадку, передбаченого частиною четвертою цієї статті) присвоюються керівниками відповідних митних органів (за винятком митних постів).

6. Спеціальні звання митної служби присвоюються довічно. Позбавлення спеціальних звань здійснюється виключно за вироком суду у випадках, визначених Кримінальним кодексом України.

7. Перелік посад у митних органах, організаціях, перебування на яких передбачає присвоєння спеціальних звань митної служби, порядок присвоєння цих звань та їх співвідношення з рангами державних службовців визначаються Кабінетом Міністрів України.

Порядок присвоєння спеціальних звань митної служби України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 752. Порядок визначає процедуру присвоєння спеціальних звань митної служби посадовим особам, іншим працівникам митних органів та організацій. Визначено також Перелік посад у митних органах та організаціях, перебування на яких передбачає присвоєння спеціальних звань митної служби України та граничних спеціальних звань митної служби України за цими посадами.

Спеціальні звання митної служби присвоюються відповідно до об'ємних посад згідно з переліком, зазначеним у додатку Порядку.

Посадовим особам митних органів присвоюються спеціальні звання в межах відповідної категорії посад:

- 1) посадовій особі, що вперше призначена на посаду в митні органи, на які покладено виконання завдань, визначених Кодексом, присвоюється спеціальне звання інспектора митної служби 4-го рангу;
- 2) посадовим особам, що перебували на державній службі, військовій службі або службі в іншому органі, в якому передбачено присвоєння спеціальних звань, та вперше призначені на посаду в митному органі, на який покладено виконання завдань, визначених Кодексом, може бути присвоєно спеціальне звання за посадою, на яку призначена особа, або на один чи два ступені нижче такого звання з урахуванням рангу державного службовця, військового, спеціального звання та результатів первинної атестації.

Працівникам митних органів й організацій, які не є посадовими особами та вперше призначаються на посаду в митному органі й організації, присвоюється спеціальне звання молодшого інспектора митної служби.

У разі присвоєння чергового спеціального звання в межах відповідної категорії посад для посадових осіб та інших працівників митних органів, організацій встановлюється такий строк перебування у спеціальному званні:

- радник митної служби 2-го рангу – п'ять років;
- радник митної служби 3-го рангу – чотири роки;
- інспектор митної служби 1-го рангу – три роки;
- інспектор митної служби 2-го рангу – три роки;
- інспектор митної служби 3-го рангу – три роки;
- інспектор митної служби 4-го рангу – три роки;
- інспектор митної служби – два роки;
- молодший інспектор митної служби – два роки.

Строк перебування у спеціальному званні, найвищому для відповідної посади, не обмежується.

Строк перебування у спеціальному званні дійсного державного радника митної служби, державного радника митної служби 1–3-го рангів, радника митної служби 1-го рангу не встановлюється.

Особі, призначеній на посаду з установленням випробного строку, спеціальне звання присвоюється після його закінчення.

Голова ДМС України має право присвоювати посадовим особам та іншим працівникам митних органів й організацій, які сумлінно виконують службові обов'язки, спеціальні звання в межах, визначених для відповідної

посади, достроково, за умови перебування в попередньому спеціальному званні не менш як протягом половини встановленого строку.

Спеціальне звання, присвоєне посадовій особі, іншому працівнику митного органу та організації, зберігається за ними довічно.

Позбавлення спеціального звання здійснюється виключно за вироком суду у випадках, визначених Кримінальним кодексом України.

Про присвоєння та позбавлення спеціального звання робиться відповідний запис у трудовій книжці.

У ч. 2–5 коментованої статті встановлено коло посадових осіб, що мають право присвоювати спеціальні звання митної служби України.

Порядок присвоєння рангів державним службовцям затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2012 № 680. У Порядку встановлено співвідношення між рангами державних службовців і спеціальними званнями посадових осіб Державної митної служби:

Спеціальне звання	Ранг державного службовця
Дійсний державний радник митної служби	1
Державний радник митної служби 1-го рангу	2
Державний радник митної служби 2-го рангу	3
Державний радник митної служби 3-го рангу	4
Радник митної служби 1-го рангу	5
Радник митної служби 2-го рангу	6
Радник митної служби 3-го рангу	7
Інспектор митної служби 1-го рангу	8
Інспектор митної служби 2-го рангу	8
Інспектор митної служби 3-го рангу	9
Інспектор митної служби 4-го рангу	9

Стаття 574

Робочий час посадових осіб митної служби України

1. Тривалість та режим роботи, час відпочинку посадових осіб митної служби України встановлюються відповідно до законодавства України про працю з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

2. Для виконання невідкладних заходів з митного контролю, митного оформлення, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил та інших службових завдань посадові особи митних органів України за розпорядженням керівника митного органу або його заступника можуть залучатися до роботи в надурочний, а також у нічний час,

у святкові, вихідні та неробочі дні. Оплата праці посадових осіб митних органів України у надурочний, нічний час, а також у святкові, вихідні та неробочі дні провадиться відповідно до законодавства.

Згідно з коментованою статтею тривалість робочого часу посадових осіб митних органів визначається відповідно до законодавства України про працю з урахуванням особливостей, передбачених Кодексом. За ст. 50 КЗпП України тривалість робочого часу працівників митної служби становить не більше як 40 годин на тиждень.

У ч. 2 коментованої статті передбачено особливості праці посадових осіб митної служби України: для виконання невідкладних заходів із митного контролю, митного оформлення, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил та інших службових завдань посадові особи митних органів України за розпорядженням керівника митного органу або його заступника можуть залучатися до роботи в надурочний, а також у нічний час, у святкові, вихідні та неробочі дні. Слово “невідкладний” означає “такий, якого не можна відкладати, який потребує негайного виконання”. Тобто під час вирішення питання про залучення посадової особи до роботи, наприклад, у нічний час, у наказі або розпорядженні про таку роботу мають зазначатися обставини, що роблять її виконання невідкладним. У законодавстві України про працю встановлено обмеження щодо можливості залучення до роботи в надурочний, а також у нічний час, у святкові, вихідні та неробочі дні вагітних та жінок, які мають малолітніх дітей.

Для працівників митних органів встановлюється, як правило, п'ятиденний робочий тиждень із двома вихідними днями. Тривалість щоденної роботи (зміни) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку, які затверджуються трудовими колективами за поданням керівника митного органу та погодженням профспілкового комітету на основі типових правил, або графіками змінності, які затверджує керівник митного органу за погодженням із профспілковим комітетом із додержанням встановленої тривалості робочого тижня.

З метою забезпечення функціонування окремих підрозділів митної служби (на безперервно діючих митних постах та пунктах пропуску на кордоні) встановлюється, за погодженням із профспілковим комітетом митного органу, змінний режим роботи, коли тривалість робочого часу враховується за обліковий період, яка не перевищуватиме встановленої трудовим законодавством кількості робочих годин. При цьому працівники чергуються в змінах рівномірно в порядку, встановленому правилами внутрішнього трудового розпорядку митного органу.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 575

Система професійної освіти у сфері державної митної справи

1. Система професійної освіти у сфері державної митної справи включає:

- 1) підготовку фахівців з вищою освітою;
- 2) перепідготовку працівників митної служби України;
- 3) підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів;
- 4) підвищення кваліфікації працівників митної служби;
- 5) організацію навчання працівників митної служби без відриву від роботи.

2. Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації працівників митної служби України здійснюються у спеціалізованих навчальних закладах митної служби України та у спеціалізованому митному органі з питань підвищення кваліфікації фахівців та кіннологічного забезпечення. Підготовка фахівців з вищою освітою для митної служби України за окремими напрямками може здійснюватися також у вищих навчальних закладах іншого галузевого підпорядкування за державним замовленням.

3. Спеціалізовані навчальні заклади митної служби України можуть надавати освітні послуги за кошти фізичних та юридичних осіб згідно із законодавством.

Порядок підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників митних органів, як і інших органів виконавчої влади, регулюється Законами України “Про державну службу” від 16.12.1993 № 3723, “Про вищу освіту” від 17.01.2002 № 2984, низкою цільових указів і розпоряджень Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, нормативними актами Міністерства фінансів України, Міністерства освіти

і науки, молоді та спорту України, Національного агентства з питань державної служби України, Державної митної служби України тощо.

Відповідно до цих нормативно-законодавчих актів:

1. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників митної служби України – це організований і цілеспрямований процес забезпечення потреби митних органів, митних організацій, а також спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи у працівниках із високим рівнем професіоналізму й культури, здатних компетентно і відповідально виконувати управлінські функції та функції, пов'язані з реалізацією митної справи.

Систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби становить сукупність:

- освітньо-професійних програм підготовки, професійних програм підвищення кваліфікації кадрів;
- ліцензованих й акредитованих спеціалізованих навчальних закладів і спеціалізованого митного органу з питань підвищення кваліфікації фахівців та кінологічного забезпечення, що реалізують ці програми;
- центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи, який здійснює управління підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації працівників митної служби через кадровий підрозділ апарату ДМС України;
- митних органів, митних організацій.

Зміст, форми й методи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників митної служби визначаються освітньо-професійними та професійними програмами, що розробляються спеціалізованими навчальними закладами й спеціалізованим митним органом із питань підвищення кваліфікації фахівців та кінологічного забезпечення, згідно з вимогами нормативних документів.

2. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів – це навчання працівників митної служби в аспірантурі, докторантурі навчальних закладів або наукових установ із метою набуття ними вищої кваліфікації за спеціальностями, необхідними для забезпечення навчального процесу в митних закладах освіти, здійснення наукової роботи в інтересах розвитку митної справи.

3. Підготовка фахівців митної справи з вищою освітою – це здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти (бакалавра, спеціаліста, магістра) за спеціальностями, пов'язаними зі здійсненням професійної діяльності в процесі реалізації митної справи.

4. Перепідготовка працівників митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій – це здобуття другої освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, спеціаліста, магістра за спеціальністю, необхідною для здійснення професійної діяльності на посадах, що заміщуються фахівцями відповідної галузі знань із дотриманням вимог кваліфікаційних характеристик посадових осіб митної служби України.

5. Підготовка та перепідготовка працівників митної служби провадиться на державне замовлення в спеціалізованому вищому навчальному закладі, інших вищих навчальних закладах згідно з угодами, що укладаються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи з цими навчальними закладами, а також у закладах освіти зарубіжних країн згідно з міжнародними договорами.

Прийом на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки та перепідготовки працівників митної служби здійснюється за направленнями митних органів (для осіб, що вступають на умовах цільового набору), на конкурсній основі за результатами перевірки знань і навичок згідно з програмами для вступників до вищих навчальних закладів, затвердженими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

6. Підвищення кваліфікації працівників митної служби України – це навчання з метою оновлення та розвитку умінь і знань, необхідних для ефективного виконання завдань професійної діяльності в митній системі України.

Основними видами підвищення кваліфікації працівників митної служби є:

- навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації;
- навчання за програмами тематичних постійно діючих семінарів;
- навчання за програмами тематичних короткотермінових семінарів;
- стажування в митних органах, а також за кордоном;
- систематичне самостійне навчання (самоосвіта).

Підвищення кваліфікації працівників митної служби за професійними програмами здійснюється не рідше як один раз на п'ять років, а також при зарахуванні до кадрового резерву, висуненні на вищу посаду, переведенні на посаду за іншим напрямом митної справи, перед атестацією, а для фахівців, уперше прийнятих на роботу в митні органи та митні організації, – протягом першого року роботи.

Терміни й форми підвищення кваліфікації визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи залежно від напрямку діяльності працівника.

Участь керівників і працівників митної служби України у конференціях, симпозіумах, виставках тощо, у тому числі за кордоном, зараховується як участь у тематичних короткотермінових семінарах.

7. Стажування здійснюється з метою засвоєння працівниками митних органів практичних і організаційних навичок за посадою шляхом набуття досвіду управлінської та практичної діяльності в митних органах, митних організаціях, а також спеціалізованих навчальних закладах та науково-дослідній установі через тимчасове виконання службових обов'язків як дублер відповідно до кадрового резерву або на посаді вищої категорії.

Стажування працівників митної служби здійснюється в апараті центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи, митних органах, митних організаціях, а також спеціалізованих навчальних закладах і науково-дослідній установі, інших органах виконавчої влади, закладах освіти, митних структурах зарубіжних країн.

Проходження стажування відбувається за індивідуальним планом, який розробляється безпосереднім керівником працівника, що стажується, і затверджується керівником відповідного митного органу та митної організації.

Термін стажування встановлюється керівником митного органу та митної організації за погодженням із керівником установи, де воно проводиться.

8. Самостійне навчання працівників митної служби – це підвищення кваліфікації без відриву від роботи з метою безперервного систематичного оновлення й поглиблення знань, умінь і навичок, застосування набутих знань для удосконалення професійної діяльності.

Однією з форм самостійного навчання працівників є проведення з ними занять безпосередньо в митних органах та митних організаціях у робочий час під контролем керівників. Дні занять, склад навчальних груп визначаються наказом митного органу та митної організації.

На кожний навчальний рік складається навчально-тематичний план. Обсяг навчального матеріалу й зміст навчання визначаються керівником митного органу та митної організації. Залежно від категорії працівників, що входять до складу навчальної групи, їх кваліфікації, стажу роботи, специфіки підрозділів, у яких вони працюють, заняття можуть проводитися у формі лекцій, семінарів, практичних занять тощо.

В окремих випадках з урахуванням специфічних умов роботи самостійне навчання працівників можливе за індивідуальним навчальним планом.

Успішність засвоєння працівником у процесі самостійного навчання знань є одним із критеріїв, що враховується у висуненні його на вищу посаду.

Стаття 576

Науково-дослідна діяльність у сфері державної митної справи

1. Науково-дослідна діяльність, спрямована на забезпечення митних інтересів України, розвитку державної митної справи та професійної освіти в митній службі України, здійснюється науково-дослідною установою митної служби України та науково-дослідними підрозділами спеціалізованого вищого навчального закладу митної служби України.

2. Координація науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Ведення науково-дослідної діяльності покладено на Державний науково-дослідний інститут митної справи, створений на базі Київського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Державної митної служби відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про утворення Державного науково-дослідного інституту митної справи” від 24.09.2008 № 852, та окремі структурні підрозділи Академії митної служби України.

З метою забезпечення митних інтересів держави здійснюється підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів шляхом навчання працівників митної служби в аспірантурі, докторантурі навчальних закладів або наукових установ із метою набуття ними вищої кваліфікації за спеціальностями, необхідними для забезпечення навчального процесу в митних закладах освіти, здійснення наукової роботи в галузі державної митної справи.

Координація науково-дослідної діяльності у сфері митної справи здійснюється Державною митною службою України.

Стаття 577

Особливості правового статусу осіб, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митної служби України

1. Особам, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митної служби України за денною формою, на період навчання керівником зазначеного навчального закладу присвоюються звання “курсант”, “старший курсант”.

2. Особам, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митної служби України за денною формою, надається право носіння форменого одягу, встановленого для працівників митної служби України, з відповідними знаками розрізнен-

ня. Особам, які навчаються за державним замовленням, формений одяг видається в порядку та на умовах, визначених статтею 552 цього Кодексу.

3. Особам, які навчаються у спеціалізованому вищому навчальному закладі митної служби України за денною формою, на весь період навчання відповідно до закону надається відстрочка у призові до Збройних Сил України.

Нині вищих навчальних закладів, які б мали статус спеціалізованого вищого навчального закладу митної служби України, не існує, а тому не можна говорити про особливості правового статусу осіб, які б навчалися в ньому.

Для забезпечення кадрових потреб митної служби ДМС України з низкою вищих навчальних закладів було укладено договори про підготовку фахівців для митних органів. Сьогодні такими ВНЗ є: Київський національний торговельно-економічний університет; Національний транспортний університет; Тернопільський національний економічний університет; Національний університет “Одеська юридична академія”; Вінницький національний аграрний університет. Єдиний в Україні спеціалізований вищий навчальний заклад Державної митної служби України – Академія митної служби України з 2012 р. втратив статус відомчого навчального закладу і відтепер підпорядковується Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України.

Підготовка фахівців для митної служби в інших вищих навчальних закладах, із якими співпрацює ДМС України, здійснюється на підставі направлень, виданих митними органами та погоджених з ДМС України.

Стаття 578

Фінансування професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи

1. Фінансування професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а також додаткових джерел фінансування, не заборонених законодавством.

Фінансове забезпечення професійної освіти (підготовка фахівців із вищою освітою, перепідготовка працівників митної служби України, підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів, навчання працівників митної служби без відриву від роботи й підвищення кваліфікації працівників митної служби) і науково-дослідної діяльності у сфері митної справи здійснюється переважно за рахунок коштів державного бюджету в межах затверджених обсягів на зазначені цілі.

Разом із тим допускається фінансування професійної освіти й науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи з додаткових джерел, не заборонених законодавством.

Фінансове забезпечення професійної освіти та науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи охоплює витрати, пов'язані з утриманням спеціалізованих навчальних закладів митної служби України та спеціалізованого митного органу з питань підвищення кваліфікації фахівців і кінологічного забезпечення, підготовкою в них фахівців із вищою освітою для митної служби України, надання ними освітніх послуг, підготовкою у вищих навчальних закладах іншого галузевого підпорядкування фахівців із вищою освітою для митної служби України, видатки на відшкодування витрат на відрядження працівників, які здійснюють професійну освіту й науково-дослідну діяльність у сфері державної митної справи.

Порядок формування обсягів, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ДМС України регулюється наказом Державної митної служби України від 13.11.2002 № 624.

Навчання студентів – іноземних громадян у спеціалізованих навчальних закладах митної служби України фінансується відповідно до укладених міждержавних угод, студентів – за кошти відповідних юридичних або фізичних осіб.

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 579

Обов'язковість законних розпоряджень та вимог посадових осіб митної служби України

1. Законні розпорядження та вимоги посадових осіб митної служби України, надані під час виконання ними службових обов'язків, є обов'язковими для виконання фізичними та юридичними особами.

Виконання посадових обов'язків працівниками митних органів неможливе без повного та неухильного дотримання всіма особами встановлених норм і вимог під час здійснення митної справи. Зважаючи на це, у Кодексі прямо передбачено, що законні розпорядження та вимоги посадових осіб митної служби України, надані під час виконання ними службових обов'язків, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами. Таким чином, у коментованій статті відображені три норми Конституції України: ч. 2 ст. 6 (“Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України”), ст. 19 (“Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України”) та ст. 60 (“Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність”).

Поняття “законність” розглядається в теоретичній літературі по-різному: як загальноправовий принцип, принцип поведінки суб'єктів права, вимога державного управління суспільством тощо. Разом із тим за загальним правилом, законність як вимога до діяльності органів держави та

посадових осіб виявляється у реалізації ними владних повноважень тільки в межах наданих їм повноважень, відповідно до закону та з визнанням верховенства прав і свобод людини, а також загальновизнаних міжнародних стандартів здійснення управлінської діяльності й реалізації прав громадян.

Законність розпоряджень і вимог посадових осіб митної служби передбачає наявність певного правового статусу та нормативно визначених повноважень. Так, посадовими особами митної служби України є працівники митних органів України, на яких покладено виконання завдань, зазначених у ст. 544 Кодексу, здійснення організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності митної служби України і яким присвоєно спеціальні звання митної служби. Отже, зважаючи на те, що Кодекс розрізняє статус працівника митної служби та посадової особи митної служби, з огляду на вимоги коментованої статті, загальнообов'язковими до виконання є вимоги лише посадових осіб митної служби.

Повноваження посадових осіб митної служби визначаються насамперед нормами Кодексу. Так, у ст. 8 визначено, що державна митна справа здійснюється на основі низки принципів, у тому числі принципу виключних повноважень митних органів України щодо її здійснення.

У такий спосіб законні розпорядження та вимоги посадових осіб митної служби повинні обов'язково стосуватися встановлених порядку й умов переміщення товарів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обміну митною інформацією, ведення УКТ ЗЕД, здійснення державного контролю нехарчової продукції під час її ввезення на митну територію України, запобігання та протидії контрабанді, боротьбі з порушеннями митних правил, організації й забезпечення діяльності митних органів та інших заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Такі повноваження можуть або передбачатися безпосередньо Кодексом (наприклад, право вимагати й отримувати документи про походження товару (ст. 44), дотримання декларантом своїх обов'язків (ст. 266), вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємства, що перевіряється, припинення дій, що перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами митних органів (ст. 347) та ін.), або бути похідними від завдань, покладених на ДМС України відповідно до Кодексу та Положення про Державну митну службу України, затвердженого Указом Президента України від 12.05.2011 № 582/2011.

Крім того, повноваження посадових осіб окремих підрозділів митної служби можуть визначатися нормативно-правовими актами Державної митної служби України. Разом із тим, оскільки зазначені нормативно-правові акти потенційно стосуються прав, свобод і законних інтересів громадян, відповідно до Указу Президента України “Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади” від 03.10.1992 № 493/9 вони повинні пройти реєстрацію в Міністерстві юстиції України або, у разі видання територіальними підрозділами митної служби, у територіальних підрозділах Міністерства. Наприклад, Порядком роботи відділу контролю митної вартості та класифікації товарів регіональної митниці, митниці при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України, затвердженим наказом ДМС України від 07.08.2007 № 667, передбачено право посадових осіб відділів контролю митної вартості й класифікації товарів і уповноважених осіб підрозділів митного оформлення вимагати від декларанта додаткові документи про характеристики товару, які мають значення для його класифікації згідно з УКТ ЗЕД (техніко-технологічну документацію на товари, зокрема оригінали або засвідчені відправником (одержувачем), копії матеріалів про фізико-хімічні властивості, основні технологічні стадії виробництва та призначення (використання) товарів тощо).

Зауважимо, що законні вимоги та розпорядження посадових осіб митної служби, поряд із основним напрямом їх діяльності, можуть стосуватися дотримання режиму зон митного контролю, проведення митного оформлення тощо.

Невиконання законних вимог і розпоряджень посадових осіб митної служби може зумовлювати притягнення до відповідальності. Так, ст. 468 Кодексу передбачено відповідальність за порушення режиму зони митного контролю, ст. 471 – за порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, ст. 474 – за перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів, ст. 475 – за неподання митному органу звітності про товари, які перебувають під митним контролем, тощо.

У разі порушення особами громадського порядку їх може бути притягнуто до адміністративної відповідальності, наприклад, за дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП). Залишення посадовою особою без розгляду подання митного органу про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, винесеного їм як органом дізнання, може обернутися притягненням до адміністративної відповідальності за ст. 185-6 КУпАП “Невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора”.

Стаття 580

Гарантування захисту життя, здоров'я і майна посадових осіб митної служби України

1. Посадові особи митної служби України перебувають під захистом закону. Захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна цих посадових осіб та членів їхніх сімей від злочинних посягань, інших протиправних дій здійснюється відповідно до Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" та забезпечується мірами відповідальності, передбаченими Кримінальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Виконуючи посадові обов'язки, працівники митної служби реалізують функції держави, у тому числі проводячи в межах своїх повноважень законні дії, які можуть викликати "непорозуміння" або "обурення" з боку певних осіб. Це, у свою чергу, може викликати в останніх бажання змусити працівника митних органів учинити протизаконні дії або утриматися від законних дій, помститися йому або членам його родини за діяльність працівника під час виконання своїх службових обов'язків. Зважаючи на це, законодавством встановлено систему особливих заходів державного захисту працівників суду і правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а також від посягань на життя, здоров'я, житло і майно таких осіб та їх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю.

Законом України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" від 23.12.1993 № 3781-ХІІ передбачено, що до правоохоронних органів належать: органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, *митні органи*, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції. Законом також передбачено, що захисту підлягають близькі родичі вказаних осіб, зокрема батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками суду і правоохоронних органів покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав.

У контексті цього закону посадові особи митних органів та їх близькі родичі мають право:

- а) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю з метою забезпечення виконання правомірних наказів і усних вимог,

що добровільно не виконуються, для захисту власної безпеки, безпеки близьких родичів, а також свого житла і майна;

- б) вимагати й одержувати допомогу у виконанні покладених на них обов'язків, а в разі необхідності – для особистого захисту, а також свого житла і майна з боку відповідних правоохоронних та інших державних органів;
- в) здійснювати спеціальні заходи гарантування безпеки;
- г) отримувати матеріальну компенсацію в разі загибелі працівника, каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, знищення чи пошкодження його житла і майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Для гарантування безпеки посадових осіб митних органів та їх близьких родичів, недоторканності житла, а також збереження їхнього майна з урахуванням конкретних обставин можуть застосовуватися відповідно до законодавства такі заходи:

- а) особиста охорона, охорона житла і майна;
- б) видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- в) встановлення телефону за місцем проживання;
- г) використання технічних засобів контролю й прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- г) тимчасове розміщення в місцях, що гарантують безпеку;
- д) забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;
- е) переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання.

Підставою для вжиття спеціальних заходів гарантування безпеки посадових осіб митних органів та їх близьких родичів є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю або майну.

Рішення про вжиття таких заходів приймаються керівниками органів внутрішніх справ, а їх реалізація покладається на відповідні органи внутрішніх справ.

Приводом для вжиття спеціальних заходів гарантування безпеки може бути:

- а) заява працівника або його близького родича;
- б) звернення керівника відповідного державного органу;
- в) отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, які підлягають захисту.

Рішення про гарантування безпеки (або відмову в їх застосуванні) приймає керівник органів внутрішніх справ на підставі одержаної заяви (повідомлення) про загрозу після її обов'язкової перевірки, у строк не більше як три доби, а у невідкладних випадках – негайно. Про прийняте рішення ви-

носиться мотивована постанова із зазначенням конкретних заходів гарантування безпеки і строків їх здійснення, про що письмово повідомляється заявник. Якщо заходи безпеки застосовуються не на прохання особи, яка береться під захист, то на це має бути одержана її згода.

Скасування спеціальних заходів гарантування безпеки можливе в разі: закінчення строку конкретного заходу гарантування безпеки; усунення небезпеки; заяви особи, щодо якої застосовані заходи гарантування безпеки; систематичного невиконання особою, взятою під захист, законних вимог органів, які відповідають за її безпеку, якщо цю особу письмово було попереджено про можливість такого скасування.

За наявності підстав для скасування заходів гарантування безпеки виноситься мотивована постанова про їх скасування, про що письмово повідомляється особа, взята під захист. Ця постанова може бути оскаржена зацікавленою особою прокурору або до відповідного вищого органу, що відповідає за безпеку. Така скарга має бути розглянута терміново. Про прийняте рішення особа повідомляється протягом доби.

Крім заходів, передбачених Законом України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”, законодавством встановлюється відповідальність за дії, пов’язані зі злочинними посяганнями та іншими протиправними діями проти життя, здоров’я, честі, гідності, майна посадових осіб митних органів та членів їхніх сімей.

- Так, Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за:
- втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби (ст. 343);
 - погрози або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345);
 - умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347);
 - посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348);
 - захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349);
 - невжиття заходів безпеки щодо осіб, узятих під захист (ст. 380);
 - розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381).

ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗБРОЇ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 581

Право посадових осіб митної служби України застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, посадові особи митної служби України під час виконання службових обов'язків можуть застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю.

2. Для забезпечення правильного та ефективного застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї з посадовими особами митної служби України проводяться заняття із спеціальної підготовки та періодичні перевірки придатності до зазначених дій. Порядок проведення таких занять та перевірок затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. За неправомірне застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї посадові особи митної служби України несуть відповідальність, передбачену законом.

Основними підзаконними нормативними актами, що регулюють для посадових осіб митних органів застосування спеціальних засобів і зброї, є постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї посадовими особами митної служби” від 25.12.2002 № 1953 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 430 та наказ Державного митного комітету України “Про затвердження Правил обліку, зберігання, видачі, технічного обслуговування, списання та знищення спеціальних засобів і зброї, заходів обережності при користуванні ними, порядку організації та програм навчання службових осіб митних органів” від 11.09.1995 № 438.

Суб'єкти, яким надається право застосовувати фізичну силу та спеціальні засоби, – це посадові особи митної служби України, тобто працівни-

ки митних органів України, на яких покладено виконання завдань, зазначених у ст. 544 Кодексу, організаційне, юридичне, кадрове, фінансове, матеріально-технічне забезпечення діяльності митної служби України і яким присвоєно спеціальні звання митної служби (ст. 569 Кодексу).

Перелік посадових осіб митної служби, яким надається право під час виконання службових обов'язків зберігати, носити й застосовувати вогнепальну зброю, визначений постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 430. Це такі суб'єкти:

- керівник і заступники керівника ДМС України;
- керівник, заступники керівника та працівники підрозділів спеціалізованого митного органу, до компетенції яких належать питання організації боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил;
- керівники митних органів, їх заступники – керівники підрозділів, до компетенції яких належать питання боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил, а також працівники зазначених підрозділів;
- керівники митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів митної служби, науково-дослідної установи митної служби;
- посадові особи оперативно-чергових служб митних органів, організацій, спеціалізованих навчальних закладів митної служби, науково-дослідної установи митної служби, до компетенції яких належать питання забезпечення дотримання перепускного режиму, відбиття нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, спеціалізованим навчальним закладам митної служби, науково-дослідній установі митної служби або використовуються ними, на підприємства, установи та організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об'єктів у разі їх захоплення.

Відповідно до ст. 581 Кодексу фізичну силу, спеціальні засоби та зброю посадові особи митної служби України застосовують лише у випадках, передбачених Кодексом, а саме для:

- 1) припинення порушень митних правил, затримання осіб, які їх вчинили, подолання опору законним розпорядженням або вимогам посадових осіб митної служби України;
- 2) забезпечення доступу до приміщень або на території, де розташовані товари, що перебувають під митним контролем;

- 3) припинення інших дій, що перешкоджають виконанню обов'язків, покладених на посадових осіб митної служби України, якщо ненавільницькі засоби впливу не забезпечують виконання цих обов'язків;
- 4) відбиття нападу безпосередньо на них або на інших осіб;
- 5) відбиття нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, спеціалізованим навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, на підприємства, установи та організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об'єктів у разі їх захоплення;
- 6) затримання правопорушників, їх доставлення до службового приміщення митного органу, організації, якщо ці особи чинять опір та іншу протидію або можуть завдати шкоди оточенню чи собі;
- 7) припинення фізичного опору, що чиниться посадовій особі митної служби України;
- 8) проникнення до приміщень або на території, де можуть бути предмети контрабанди або безпосередні предмети порушення митних правил;
- 9) зупинення транспортного засобу, водій якого не виконав вимоги посадової особи митної служби України про зупинення;
- 10) відбиття групового чи збройного нападу безпосередньо на них або інших осіб, якщо їх життю та здоров'ю загрожує небезпека і запобігти їй іншими засобами немає можливості;
- 11) відбиття групового чи збройного нападу на будівлі, склади, інші приміщення митних органів та організацій, навчальних закладів митної служби України;
- 12) відбиття групового чи збройного нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, на підприємства, установи, організації, у приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об'єктів у разі їх захоплення;
- 13) зупинення транспортного засобу шляхом пошкодження, якщо його водій у зоні митного контролю своїми діями створює загрозу життю та здоров'ю людей;
- 14) подання сигналу тривоги, виклику допомоги, знешкодження тварини, що загрожує життю та здоров'ю людини.

У ст. 583–584 визначено перелік обставин, які унеможливають застосування спеціальних засобів, вогнепальної зброї, зокрема до жінок із явними ознаками вагітності, осіб із явними ознаками інвалідності, малолітніх, громадян із малолітніми дітьми та в разі значного скупчення людей, за винятком конкретних обставин.

Відповідно до ст. 581 Кодексу фізичну силу, спеціальні засоби та зброю посадові особи митної служби України застосовують лише під час виконання службових обов'язків.

Згадуваною постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 430 затверджено Перелік спеціальних засобів, вогнепальної зброї та набоїв до неї, що посадовим особам митної служби надаються для використання.

Відповідно до наказу Державного митного комітету України “Про затвердження Правил обліку, зберігання, видачі, технічного обслуговування, списання та знищення спеціальних засобів і зброї, заходів обережності при користуванні ними, порядку організації та програм навчання службових осіб митних органів” від 11.09.1995 № 438 допуск працівників до експлуатації зброї, спецзасобів здійснюється після всебічної і ретельної перевірки таких працівників на підставі листів начальників митних установ, які з цією метою подають до органів внутрішніх справ необхідні дані (перелік осіб із зазначенням прізвища, імені та по батькові, дати і місця народження та проживання, відомостей щодо попередньої трудової діяльності та висновки (довідки) медичної установи (лікарсько-кваліфікаційної комісії), що такі особи за станом здоров'я можуть виконувати зазначені роботи).

До експлуатації зброї й спецзасобів допускаються працівники митних установ, що вивчили матеріальну частину озброєння, боєприпасів, правила їх застосування, заходи безпеки та склали іспити з позитивною оцінкою.

Допуск працівників митних установ до експлуатації зброї й спецзасобів здійснюється наказом начальника митної установи на підставі залікових відомостей, довідок про медичне обстеження згідно з переліком, погодженим із місцевим органом МВС України.

Обов'язок організувати і проводити навчання особового складу для вивчення матеріальної частини та функціонування зброї покладений на начальника митниці. Порядок проведення навчальних стрільб у ДМС України затверджено наказом Державного митного комітету України від 11.09.1995 № 438.

За неправомірне застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї посадові особи митної служби України несуть відповідальність, передбачену законом: дисциплінарну, цивільну, кримінальну.

Стаття 582

Застосування фізичної сили

1. Посадові особи митної служби України під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати фізичну силу для:

- 1) припинення порушень митних правил, затримання осіб, які їх вчинили, подолання опору законним розпорядженням або вимогам посадових осіб митної служби України;
- 2) забезпечення доступу до приміщень або на території, де знаходяться товари, що перебувають під митним контролем;
- 3) припинення інших дій, що перешкоджають виконанню обов'язків, покладених на посадових осіб митної служби України, якщо ненасильницькі засоби впливу не забезпечують виконання цих обов'язків.

Щодо кола суб'єктів, які можуть застосовувати фізичну силу під час виконання своїх службових обов'язків, див. коментар до ст. 581 Кодексу.

Під фізичною силою слід розуміти дії посадових осіб митної служби, що виявляються в застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Це також може бути комплекс спеціальних прийомів (самбо, рукопашний бій) захисного впливу, які можуть застосувати посадові особи митних органів для відведення небезпеки.

Застосування фізичної сили з боку посадових осіб митної служби України правомірне за таких умов:

- 1) фізична особа (правопорушник) вчиняє порушення митних правил, яке потребує негайного припинення;
- 2) наявна необхідність затримання особи, яка порушила митні правила і, наприклад, намагається зникнути з місця вчинення правопорушення. Не може вважатися правомірним застосування фізичної сили до особи, яку помилково вважають такою, що вчинила порушення митних правил;
- 3) фізична особа (правопорушник) чинить опір законним розпорядженням або вимогам посадових осіб митної служби України;
- 4) для забезпечення доступу до приміщень або на території, де розташовані товари, що перебувають під митним контролем;
- 5) для припинення інших дій, що перешкоджають виконанню обов'язків, покладених на посадових осіб митної служби України, за умови, що ненасильницькі засоби впливу не забезпечують виконання цих обов'язків.

Посадові особи митної служби України мають право застосовувати фізичну силу лише у випадках, коли мета її застосування відповідає вимогам, зазначеним у ч. 1–3 коментованої статті.

Вид засобу фізичного впливу та інтенсивність його застосування визначає кожен працівник митної служби, зважаючи на оцінку обстановки, що складається.

За інших обставин застосування засобів фізичного впливу повинно мати оборонний, стримувальний характер, спрямований на контроль за діями правопорушника.

Шкода, заподіяна особі, яка вчинила порушення митних правил, має бути необхідною для її затримання і відповідати небезпечності вчиненого, інтенсивності опору та інших дій, що перешкоджають виконанню обов'язків, покладених на посадових осіб митної служби України, обстановці затримання тощо.

Якщо за наявності інших, передбачених ст. 582 Кодексу, умов правопорушникові умисно заподіяно шкоду, що явно перевищує необхідну, посадова особа митної служби України, яка застосовувала фізичну силу, несе відповідальність за перевищення влади або службових повноважень відповідно до чинного законодавства.

Стаття 583

Застосування спеціальних засобів

1. Посадові особи митної служби України під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати наручники, гумові кийки, сльозоточиві речовини, обладнання для відкриття приміщень, засоби для примусової зупинки транспортних засобів та інші спеціальні засоби для:

- 1) відбиття нападу безпосередньо на них або на інших осіб;
- 2) відбиття нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, спеціалізованим навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, на підприємства, установи та організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об'єктів у разі їх захоплення;
- 3) затримання правопорушників, їх доставки до службового приміщення митного органу, організації, якщо ці особи чинять опір та іншу протидію або можуть завдати шкоди оточуючим чи собі;
- 4) припинення фізичного опору, що чиниться посадовій особі митної служби України;

- 5) проникнення до приміщень або на території, де можуть знаходитися предмети контрабанди або безпосередні предмети порушення митних правил;
- 6) зупинення транспортного засобу, водій якого не виконав вимогу посадової особи митної служби України про зупинення.

2. Забороняється застосовувати спеціальні засоби до жінок з явними ознаками вагітності, осіб з явними ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними збройного опору, вчинення групового нападу, який загрожує життю та здоров'ю людей, збереженню товарів, що перебувають під митним контролем.

3. За наявності обставин, що не дають можливості уникнути застосування спеціальних засобів, вжиті заходи не повинні перевищувати меж, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на митну службу України, і повинні зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників.

4. Перелік спеціальних засобів, що використовуються посадовими особами митної служби України, та порядок їх застосування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Вид спеціального засобу, час та інтенсивність його застосування визначає посадова особа митної служби України з урахуванням обстановки, що складається, характеру правопорушення та особи правопорушника.

Спеціальні засоби застосовуються, коли використані посадовою особою митної служби України всі інші форми попереднього впливу не дали бажаних результатів, не вплинули на правопорушників.

Застосування спеціальних засобів із боку посадових осіб митної служби України правомірне за таких умов:

- 1) вчинено напад на посадову особу митної служби України або на інших осіб, а так само на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, спеціалізованим навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, на підприємства, установи та організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем. Напад потребує негайного відбиття. Під *нападом* слід розуміти умисні дії, спрямовані на негайне застосування фізичного насильства, небезпечного для життя чи здоров'я особи. Ці дії характеризуються раптовістю, несподіваністю, короткочасністю, агресивністю. Напад може бути як відкритим, так і таємним (наприклад, завдання удару з-за спини);
- 2) вчинено захоплення будинків, будівель, споруд, транспортних засобів, що належать митним органам, організаціям, спеціалізованим навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, а так само підприємств, установ та організацій, у приміщеннях

та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем. Посадові особи використовують спеціальні засоби для звільнення зазначених об'єктів;

- 3) особа вчинила правопорушення і чинить опір та іншу протидію посадовій особі митної служби України або може завдати шкоди оточенню чи собі. Наявна потреба в затриманні таких правопорушників та їх доставленні до службового приміщення митного органу, організації;
- 4) фізична особа чинить фізичний опір посадовій особі митної служби України. Спеціальні засоби використовуються для подолання такого опору. Опір – це активна фізична протидія посадовим особам митної служби України, коли вони виконують свої обов'язки. Опір треба відрізнити від непокори, тобто невиконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог чи розпоряджень посадової особи митної служби України під час здійснення нею службових обов'язків, вираженої в пасивній або активній поведінці, за умови відсутності застосування фізичної сили з боку правопорушника. Опір, на відміну від непокори, може полягати у спробі вирватися при затриманні, перешкоджанні законному застосуванню сили;
- 5) наявна інформація про перебування предметів контрабанди або безпосередніх предметів порушення митних правил у певному приміщенні або на території. Відповідні засоби застосовуються для проникнення до такого приміщення або на таку територію;
- 6) посадова особа митної служби вимагає зупинення транспортного засобу, що рухається, а водій цього засобу такої вимоги не виконує. Відповідні засоби застосовуються для зупинення такого транспортного засобу.

Спеціальні засоби застосовуються, коли використані посадовою особою всі інші форми попереднього впливу не дали бажаних результатів, не вплинули на правопорушників або коли посадова особа усвідомлює, що інші форми впливу не можуть дати бажаних результатів.

Застосуванню спеціальних засобів має передувати попередження про такий намір (крім випадків необхідності відбиття раптового нападу на посадову особу). Попередження може бути зроблене як особисто, так і через гучномовну установку, бажано рідною мовою осіб, проти яких ці засоби чи зброя використовуватимуться, та українською мовою не менш як двічі з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Забороняється застосовувати спеціальні засоби до таких категорій осіб:

- 1) жінок із явними ознаками вагітності;
- 2) осіб із явними ознаками інвалідності;
- 3) малолітніх.

Виняток становлять випадки, коли такі особи вчиняють збройний опір, груповий напад, який загрожує життю та здоров'ю людей, збереженню товарів, що перебувають під митним контролем.

Збройний опір характеризується наявністю у правопорушника предметів, які спеціально пристосовані для ураження людей, не мають іншого (господарського, спортивного) призначення та на які поширюється спеціальний правовий режим (вони є об'єктом дозвільної системи або носіння їх громадянам заборонено). Це вогнепальна і холодна військова, мисливська і спортивна зброя, саморобна чи перероблена зброя (зокрема обрізи), вибухові пристрої, інші аналогічні пристосування, а також пневматична зброя, пристрої для стрільби газовими, гумовими та іншими аналогічними зарядами.

Рішення про застосування спеціальних засобів приймає посадова особа митної служби залежно від обставин, що склалися. Вона приймає його самостійно і про випадок застосування спеціальних засобів та наслідки цього доповідає в письмовій формі безпосередньому керівникові (із зазначенням часу, місця, обставин та осіб, проти яких застосовувалися ці засоби і зброя).

За наявності обставин, що не дають можливості уникнути застосування спеціальних засобів, вжиті заходи не повинні перевищувати меж, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на митну службу України, і мають зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників.

Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування спеціальних засобів, посадова особа митної служби зобов'язана негайно письмово повідомити безпосередньому керівникові, який сповіщає про це прокурора.

Про кожний випадок застосування спеціальних засобів керівник митного органу, митної організації, спеціалізованого навчального закладу митної служби, науково-дослідної установи митної служби доповідає керівникові вищого рівня, а в разі потреби – керівникам місцевих органів виконавчої влади.

У кожному випадку застосування спеціальних засобів посадові особи митної служби зобов'язані подати потерпілим медичну (долікарську) допомогу в разі екстреної потреби, а також забезпечити постраждалих необхідною медичною допомогою у найкоротший строк з інформуванням лікаря про спеціальний засіб, який застосовувався.

Перелік *спеціальних засобів*, що надаються для використання посадовим особам митної служби, затверджено постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї по-

садовими особами митної служби” у редакції від 21.05.2012 № 430. Цей перелік дещо ширший, ніж зазначений у п. 1 ст. 583 Кодексу, й охоплює:

- засоби індивідуального захисту – шоломи та бронежилети;
- засоби активної оборони – наручники, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за властивостями металевими снарядами несмертельної дії, електрошокові пристрої, сльозогінні речовини, гумові кийки, засоби для примусової зупинки транспортних засобів, обладнання для відкриття приміщень, у тому числі малогабаритні піротехнічні пристрої.

Стаття 584

Зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї

1. Окремим категоріям посадових осіб митної служби України, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, надається право під час виконання службових обов’язків зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю.

2. Посадові особи митної служби України під час виконання службових обов’язків мають право застосовувати вогнепальну зброю для:

- 1) відбиття групового чи збройного нападу безпосередньо на них або інших осіб, якщо їх життю та здоров’ю загрожує небезпека і запобігти їй іншими засобами немає можливості;
- 2) відбиття групового чи збройного нападу на будівлі, склади, інші приміщення митних органів та організацій, навчальних закладів митної служби України;
- 3) відбиття групового чи збройного нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, на підприємства, установи, організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під митним контролем, а також для звільнення зазначених об’єктів у разі їх захоплення;
- 4) зупинення транспортного засобу шляхом пошкодження, якщо його водій у зоні митного контролю своїми діями створює загрозу життю та здоров’ю людей;
- 5) подання сигналу тривоги, виклику допомоги, знешкодження тварини, що загрожує життю та здоров’ю людини.

3. Забороняється застосовувати вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб з явними ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними збройного опору, вчинення групового нападу, який загрожує життю та здоров’ю людей, збереженню товарів, що перебувають під митним контролем.

4. Забороняється також застосовувати вогнепальну зброю проти громадян з малолітніми дітьми та у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

5. За наявності обставин, що не дають можливості уникнути застосування вогнепальної зброї, вжиті заходи не повинні перевищувати меж, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на митну службу України, і повинні зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників.

6. Забороняється зберігання, носіння та застосування посадовими особами митної служби України вогнепальної зброї та набоїв до неї не під час виконання службових обов'язків.

Право під час виконання службових обов'язків зберігати, носити й застосовувати вогнепальну зброю надається окремим категоріям посадових осіб митної служби України, перелік яких визначається постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї посадовими особами митної служби" від 25.12.2002 № 1953 у редакції від 21.05.2012 № 430.

Про суб'єктів, яким надається право зберігати, носити й застосовувати вогнепальну зброю, див. п. 1 коментаря до ст. 581 Кодексу.

Згаданою постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 430 затверджено Перелік спеціальних засобів, вогнепальної зброї та набоїв до неї, що надаються для використання посадовим особам митної служби.

Вогнепальна зброя – це пістолети, револьвери, автомати, а також набої до них (посадовим особам митної служби надаються для використання лише звичайні набої, що мають кулі зі свинцевим або сталевим сердечником).

До *вогнепальної зброї* належать усі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї, як серійно виготовленої, так і саморобної чи переробленої, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згорянні вибухової речовини (пороху або інших спеціальних горючих сумішей).

Посадові особи митної служби України мають право застосовувати вогнепальну зброю лише під час виконання своїх службових обов'язків та за таких умов:

- 1) вчинено груповий чи збройний напад на посадову особу митної служби України або на інших осіб, на будівлі, склади, інші приміщення митних органів та організацій, навчальних закладів митної служби України, а так само на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належать митним органам, організаціям, навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, на підпри-

емства, установи, організації, у приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під таким контролем. Цей напад потребує негайного відбиття. Про поняття *нападу* та *озброєності* див. коментар до ст. 583 Кодексу;

- 2) вчинено захоплення будинків, будівель, споруд, транспортних засобів, що належать митним органам, організаціям, спеціалізованим навчальним закладам митної служби України або використовуються ними, а так само підприємств, установ та організацій, у приміщеннях та/або на території яких здійснюється митний контроль, на товари, що перебувають під таким контролем. Вогнепальну зброю використовують для звільнення цих об'єктів;
- 3) у зоні митного контролю водій транспортного засобу своїми діями створює загрозу життю та здоров'ю людей. Вогнепальну зброю застосовують із метою зупинення транспортного засобу шляхом пошкодження;
- 4) для подання сигналу тривоги, виклику допомоги;
- 5) відбувається напад тварини, що загрожує життю та здоров'ю людини. Вогнепальну зброю застосовують для знешкодження цієї тварини.

У випадках, передбачених п. 4 і 5 ч. 2 ст. 584 Кодексу, транспортний засіб або напад тварини має створювати загрозу водночас двом об'єктам – життю та здоров'ю людей. Таке твердження впливає з буквального тлумачення тексту ч. 2 ст. 584 Кодексу. Коли існує загроза лише одному з цих об'єктів, правових підстав для застосування вогнепальної зброї немає. Зазначена правова колізія потребує виправлення на рівні внесення змін до тексту цієї норми.

Одержувати, зберігати, носити і застосовувати вогнепальну зброю можуть лише посадові особи митної служби, яких визнано придатними для цього за станом здоров'я та які пройшли спеціальну підготовку щодо поводження з нею і застосування.

Використанню вогнепальної зброї повинне передувати попередження про такий намір (крім випадків необхідності відбиття раптового нападу на посадову особу). Попередження може бути зроблене як особисто, так і через гучномовну установку, бажано рідною мовою осіб, проти яких ці засоби чи зброя застосовуватимуться, та українською мовою не менш як двічі з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Забороняється застосовувати вогнепальну зброю до таких категорій осіб:

- 1) жінок із явними ознаками вагітності;
- 2) осіб із явними ознаками інвалідності;
- 3) малолітніх.

Виняток становлять випадки, коли такі особи вчиняють збройний опір, груповий напад, який загрожує життю та здоров'ю людей, збереженню то-

варів, що перебувають під митним контролем. Про поняття *збройного опору* див. коментар до ст. 583 Кодексу.

Рішення про застосування вогнепальної зброї приймає посадова особа митної служби залежно від обставин, що склалися. Ця особа приймає таке рішення самостійно й про випадок застосування вогнепальної зброї і його наслідки доповідає в письмовій формі безпосередньому керівникові (із зазначенням часу, місця, обставин та осіб, проти яких застосовувалися ці засоби й зброя).

Забороняється також застосовувати вогнепальну зброю проти громадян із малолітніми дітьми та у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи. *Малолітніми* вважаються особи, які не досягли 14-річного віку.

За наявності обставин, що не дають можливості уникнути застосування вогнепальної зброї, вжиті заходи не повинні перевищувати меж, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на митну службу України, і мають зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників.

Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування вогнепальної зброї, посадова особа митної служби зобов'язана негайно письмово повідомити безпосередньому керівникові, який сповіщає про це прокурора. Про кожний випадок застосування вогнепальної зброї керівник митного органу, митної організації, спеціалізованого навчального закладу митної служби, науково-дослідної установи митної служби доповідає керівникові вищого рівня, а в разі потреби – керівникам місцевих органів виконавчої влади.

У кожному випадку застосування вогнепальної зброї посадові особи митної служби зобов'язані подати потерпілим медичну (долікарську) допомогу в разі екстреної потреби, а також забезпечити постраждалих необхідною медичною допомогою в найкоротший строк з інформуванням лікаря про зброю, яка застосовувалася.

Забороняється зберігання, носіння й застосування посадовими особами митної служби України вогнепальної зброї та набоїв до неї не під час виконання службових обов'язків.

Носіння вогнепальної зброї – це її транспортування безпосередньо при собі: в одязові, сумках, спеціальних футлярах або просто в руках. Перебування зазначеного знаряддя в машині й поруч з особою, але не безпосередньо при ній (у багажнику, в салоні або у спеціально влаштованому тайнику) не є носінням.

Зберігання – це володіння вогнепальною зброєю, що не перебуває безпосередньо при особі. Не можна зберігати вогнепальну зброю в оселі, гаражі, автомобілі, на виробництві, де працює особа, на її дачі, у схованці в будь-якому місці.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 585

Оплата праці посадових осіб митної служби України

1. Держава забезпечує достатній рівень оплати праці посадових осіб митної служби України з метою створення матеріальних умов для незалежного і сумлінного виконання ними службових обов'язків.

2. Заробітна плата посадової особи митної служби України складається з посадового окладу, надбавок до нього та премії, розмір та порядок встановлення яких визначаються Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2006 № 767 визначено умови оплати праці посадових осіб та працівників митної служби. Заробітна плата посадової особи митної служби України складається з посадового окладу, щомісячної надбавки за спеціальне звання та вислугу років, надбавки за високі досягнення в праці або за виконання особливо важливої роботи, надбавки за особливі умови служби в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях, премії, а також інших видів доплат, розмір і порядок встановлення яких визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 586

Житлове забезпечення посадових осіб митної служби України

1. Посадовим особам митної служби України надається службове житло в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Посадовим особам митної служби України, які переводяться на роботу в іншу місцевість, а також випускникам вищих навчальних закладів, які одержали направлення на роботу до митних органів, організацій, розташованих в іншій місцевості, службове житло надається невідкладно.

Постановою Ради Міністрів УРСР “Про службові жилі приміщення” від 04.02.1988 № 37 (зі змінами на 1 лютого 2012 р.):

- 1) затверджено Положення про порядок надання службових жилих приміщень і користування ними в Українській РСР:
- 2) у п. 33 визначено перелік категорій посадових осіб митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій ДМС України, яким може бути надано службові жилі приміщення, зокрема:
 - голова ДМС України, заступники (у тому числі перші), радники та помічники голови;
 - директори департаментів та їх заступники, начальники регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних установ і організацій, начальники управлінь, відділів, відділень, митних постів, служб та їх заступники, завідувачі секторами;
 - головні бухгалтери та їх заступники, головні спеціалісти, головні інспектори, головні спеціалісти-економісти, головні спеціалісти-юрисконсультанти, інспектори-кінологи, інспектори-водії;
 - ректори, проректори, начальники (директори) та їх заступники, вчені секретарі, начальники (декани) факультетів та їх заступники, начальники (завідувачі) кафедр, відділів та їх заступники, начальники навчально-методичних, науково-організаційних і науково-дослідних підрозділів, професори, доценти, старші викладачі, викладачі, головні, провідні та старші наукові співробітники навчальних закладів (перелік доповнено п. 33 згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 20.10.1995 № 843, п. 33 у редакції постанов Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 № 993, від 25.05.2006 № 755).

Стаття 587

Медичне забезпечення та охорона здоров'я посадових осіб митної служби України та членів їхніх сімей

1. Посадові особи митної служби України та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, користуються правом на безоплатне медичне обслуговування у державних та комунальних закладах охорони здоров'я. Таке право зберігається за посадовими особами митної служби України після їх звільнення з митних органів, організацій у зв'язку з виходом на пенсію або у відставку.

2. Посадові особи митної служби України щорічно проходять профілактичний медичний огляд.

Норму, зазначену в ч. 1 цієї статті для державних службовців, встановлено ст. 36 Закону України “Про державну службу” від 24.04.2012 № 4661-VI: “Державні службовці та члени їх сімей, які проживають разом з ними, користуються у встановленому порядку безплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров’я. Цими ж закладами вони обслуговуються після виходу на пенсію”.

Наказом Міністерства охорони здоров’я України, Головного управління Державної служби України, Державного управління справами від 18.02.2003 № 75/24/1, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.03.2003 за № 184/7505, затверджено Положення про проведення щорічного профілактичного медичного огляду державних службовців. Медичний огляд проводиться з метою визначення стану здоров’я державних службовців та проведення профілактичних і лікувальних заходів.

Стаття 588

Пенсійне забезпечення працівників митної служби України

1. Пенсійне забезпечення посадових осіб митної служби України здійснюється відповідно до умов і порядку, встановлених Законом України “Про державну службу”. Час служби зазначених осіб в митних органах зараховується до стажу державної служби, необхідного для призначення пенсії державного службовця.

2. Пенсійне забезпечення працівників митних органів, організацій, які не є посадовими особами митної служби України, здійснюється на загальних підставах відповідно до законодавства України про пенсійне забезпечення.

Пенсія державним службовцям, у тому числі посадовим особам митних органів, виплачується за рахунок держави.

Граничний вік перебування на державній службі становить 65 років. У виняткових випадках після закінчення цього терміну державні службовці можуть бути залишені на державній службі лише на посадах радників або консультантів за рішенням керівника відповідного державного органу.

Відповідно до Закону України “Про державну службу” від 17.11.2011 № 4050-VI суб’єкт призначення може прийняти рішення про продовження проходження державної служби державним службовцем на відповідних посадах після досягнення ним 65-річного віку за його згодою у зв’язку з потребами служби, якщо іншого не передбачено законом.

Посадова особа митного органу, звільнена з державної служби у зв’язку із засудженням за умисний злочин, учинений з використанням свого посадового становища, або вчиненням корупційного діяння, позбавляється

права на одержання пенсії, передбаченої цією статтею. У таких випадках пенсія державному службовцю призначається на загальних підставах.

Посадовим особам митних органів у разі виходу на пенсію за наявності стажу державної служби не менше як 10 років виплачується грошова допомога в розмірі 10 місячних посадових окладів.

Державному службовцю в разі виходу на пенсію відповідно до цього Закону, у тому числі у передбачених законом випадках дострокового виходу на пенсію, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 10 посадових окладів за наявності стажу державної служби не менше як 10 років, про що робиться запис у трудовій книжці.

Умови та порядок нарахування пенсій визначаються пенсійним законодавством України.

Стаття 589

Гарантії охорони праці посадових осіб та інших працівників митної служби України

1. Держава відповідно до законодавства гарантує забезпечення прав посадових осіб та інших працівників митної служби України на охорону праці під час виконання ними своїх службових (трудових) обов'язків, на проходження медичних оглядів, а також на пільги та компенсації за роботу у важких та шкідливих умовах.

Основні положення щодо реалізації конституційного права посадових осіб та інших працівників митної служби України на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні й здорові умови праці, а також на проходження медичних оглядів, пільги та компенсації за роботу у важких та шкідливих умовах визначені Законом України "Про охорону праці" від 14.10.1992 № 2694-ХІІ (зі змінами від 02.06.2011 № 3458-VI), зокрема ст. 6:

1. Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного й індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.
2. Якщо виникла виробнича ситуація, небезпечна для життя чи здоров'я працівника або для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля, він має право відмовитися від дорученої роботи. Працівник зобов'язаний негайно повідомити про це безпосереднього керівника або роботодавця. Факт наявності такої ситуації

ції у разі необхідності підтверджується спеціалістами з охорони праці підприємства за участю представника профспілки, членом якої він є, або уповноваженої працівниками особи з питань охорони праці (якщо професійна спілка на підприємстві не створювалася), а також страхового експерта з охорони праці. За період простою з причин, передбачених ч. 2 цієї статті, які виникли не з вини працівника, за ним зберігається середній заробіток.

3. Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо роботодавець не виконує законодавства про охорону праці, не додержується умов колективного договору з цих питань. У такому разі працівникові виплачується вихідна допомога в розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше як тримісячного заробітку.
4. Працівника, який за станом здоров'я відповідно до медичного висновку потребує надання легшої роботи, роботодавець повинен перевести (за згодою) на таку роботу на термін, зазначений у медичному висновку, і у разі потреби встановити скорочений робочий день та організувати проведення навчання працівника з набуття іншої професії відповідно до законодавства.
5. На час зупинення експлуатації підприємства, цеху, дільниці, окремого виробництва або устаткування органом державного нагляду за охороною праці чи службою охорони праці за працівником зберігаються місце роботи й середній заробіток.

Статтею 17 Закону передбачено обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій, зокрема:

1. Роботодавець зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах зі шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року. За результатами періодичних медичних оглядів у разі потреби роботодавець повинен забезпечити проведення відповідних оздоровчих заходів. Медичні огляди здійснюються закладами охорони здоров'я, працівники яких несуть відповідальність згідно із законодавством за відповідність медичного висновку фактичному стану здоров'я працівника. Порядок проведення медичних оглядів визначається центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.
2. Роботодавець має право в установленому законом порядку притягнути працівника, який ухиляється від проходження обов'язкового

медичного огляду, до дисциплінарної відповідальності, а також зобов'язаний відсторонити його від роботи без збереження заробітної плати.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок позачерговий медичний огляд працівників:

- за заявою працівника, якщо він вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язане з умовами праці;
- з власної ініціативи, якщо стан здоров'я працівника не дає йому можливості виконувати свої трудові обов'язки.

За час проходження медичного огляду за працівниками зберігаються місце роботи (посада) і середній заробіток.

Стаття 590

Гарантії у разі загибелі, каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я

1. Посадові особи та інші працівники митної служби України підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності, у порядку, встановленому законом.

2. У разі загибелі, каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я внаслідок нещасного випадку, який стався з посадовою особою чи іншим працівником митної служби України під час виконання ним службових (трудових) обов'язків або у зв'язку з їх виконанням, йому або його спадкоємцям центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, здійснює компенсаційну виплату в таких розмірах:

- 1) у разі загибелі – як різниця між 10-річною сумою середньомісячної заробітної плати постраждалого за останньою посадою на день нещасного випадку та сумою, виплаченою органами соціального страхування за цим нещасним випадком;
- 2) у разі інвалідності – залежно від ступеня втрати працездатності при встановленні інвалідності як різниця між 5-річною для I групи, 4-річною – для II групи, 3-річною – для III групи середньомісячною заробітною платою постраждалого за останньою посадою на день нещасного випадку та сумою, виплаченою органами соціального страхування за цим нещасним випадком;
- 3) у разі іншого ушкодження здоров'я внаслідок нещасного випадку – як різниця між середньомісячною заробітною платою постраждалого на останній робочий день перед установами втрати ним професійної працездатності за кожний відсоток втрати професійної працездатності та сумою, виплаченою органами соціального страхування за цим нещасним випадком.

На виконання коментованої статті Кабінетом Міністрів України затверджується Порядок здійснення компенсаційних виплат у разі загибелі, каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я внаслідок нещасного випадку, який стався з посадовою особою чи іншим працівником митної служби України під час виконання службових (трудових) обов'язків або у зв'язку з їх виконанням.

Цей Порядок визначає механізм, умови й розміри здійснення за рахунок державного бюджету компенсації шкоди в разі загибелі, інвалідності або іншого ушкодження здоров'я посадової особи чи іншого працівника митної служби України, що сталися внаслідок нещасного випадку або були заподіяні йому умисно під час виконання ним службових (трудових) обов'язків або у зв'язку з їх виконанням.

ДМС України проводить виплату компенсації шкоди за рахунок і в межах коштів, передбачених у державному бюджеті на її утримання.

ГЛОСАРІЙ МИТНИХ ТЕРМІНІВ

Агент із митного оформлення – фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах із митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення.

Аналіз ризику – систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації й оцінювання ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Валюта України – іноземні грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Вантаж експрес-перевізника – консолідовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України.

- Вантажне відправлення** – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі.
- Вантажний митний комплекс** – ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.
- Ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України** – сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку.
- Випуск товарів** – надання митним органом права на користування та/або розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети.
- Вільна митна зона** – відповідним чином облаштовані територія або склад, призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.
- Вільний обіг** – обіг товарів, який здійснюється без обмежень із боку митних органів України.
- Громадяни – фізичні особи:** громадяни України, іноземці, особи без громадянства.
- Двоканальна система** – спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, вибираючи один із двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.
- Декларант** – особа, яка самостійно здійснює декларування, або від імені якої здійснюється декларування.
- Декларація митної вартості** – документ установленної форми, що подається декларантом і містить відомості про митну вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим.
- Дозвіл митного органу** – надання особі митним органом усно, письмово (паперовим або електронним документом) чи шляхом проставлення відбитка особистої номерної печатки на супровідних документах (деклараціях, відомостях) права на вчинення певних дій.

Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органічного утворення, напівдорогоцінне каміння – терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України “Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними”.

Експрес-перевізник – перевізник, який з використанням будь-якого виду транспорту здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень за єдиним транспортним документом (загальні авіанакладні (AWB – airwaybill, MAWB – master airwaybill), CMR, bill of lading (коносамент) тощо), а також забезпечує приймання, обробку, пред’явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення в місцях їх митного оформлення та видачу одержувачам (повернення відправникам).

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – не пов’язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров’я й життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінюванню на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Іноземні товари – товари, що не є українськими відповідно до п. 61 ст. 4 МКУ, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Митного кодексу України.

Контейнер – транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:

- а) являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для поміщення в неї вантажів;

- б) має постійний характер і завдяки цьому є досить міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;
- в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;
- г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;
- г) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;
- д) має внутрішній об'єм не менш як один метр кубічний.

Термін “контейнер” охоплює приладдя та обладнання, необхідні для такого типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів.

Контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Культурні цінності – об'єкти матеріальної й духовної культури, що мають художнє, історичнє, етнографічне та науковє значення і підлягають збереженню, відтворенню й охороні відповідно до законодавства України.

Митна безпека – стан захищеності митних інтересів України.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, і передбачені законодавством відомості про товари, умови й способи їх переміщення через митний кордон України та нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митна процедура – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, і передбачені законодавством відомості про товари, умови й способи їх переміщення через митний кордон України та нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення і закріплення результатів митного контролю й митного оформлення.

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень для забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний режим – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень із метою забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний склад – відповідним чином облаштовані складські приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камери, критий чи відкритий майданчики, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Митні інтереси України – національні інтереси України, які забезпечуються та реалізуються шляхом здійснення державної митної справи.

Митні платежі:

- а) мито;
- б) акцизний податок із увезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із увезених на митну територію України товарів (продукції).

Митні правила – встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій із товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом України та іншими законами України.

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Мито – загальнодержавний податок, установлений Податковим і Митним кодексами України, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Міжнародний транспортний документ – номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним укладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом із метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Міжнародні поштові відправлення – упаковані й оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою “М”, дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою “Консигнація”, відправлення міжнародної прискореної пошти “EMS”, які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Моторні транспортні засоби – транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна.

Нерезиденти:

- а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які провадять діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не ведуть господарської діяльності відповідно до законодавства України;
- б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних країн та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
- в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян.

Об'єкти права інтелектуальної власності – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торго-

вельні марки, географічні зазначення (зазначення походження товарів) та сорти рослин.

Особисті речі – товари, нові й такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування цієї особи в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному й несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Перевізник – особа, яка здійснює перевезення товарів через митний кордон України та/або між митними органами на території України або є відповідальною за такі перевезення.

Підприємство – будь-яка юридична особа або громадянин-підприємець.

Платіжні документи та цінні папери – акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи, виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах.

Платник податків – особа, на яку відповідно до Митного й Податкового кодексів України та інших законів України покладено обов'язок сплати митних платежів.

Повірений – особа, яка діє на підставі договору-доручення з експрес-перевізником і здійснює пред'явлення міжнародних експрес-відправлень митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника).

Попереднє повідомлення – завчасне повідомлення митного органу декларантом про намір увезти товари на митну територію України або вивезти їх за її межі.

Попереднє рішення про країну походження товару – документ установлені форми, що приймається за зверненням заявника та засвідчується рішенням про визначення країни походження товару уповноваженим структурним підрозділом митного органу, на який покладено функції контролю за визначенням країни походження товару.

Попередній документальний контроль – контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, і провадяться митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України щодо товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, які переміщуються через митний кордон України.

Порушення митних правил – адміністративне правопорушення, яке полягає в протиправних, винних (умисних або з необережності) діях чи бездіяльності, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій із товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи Кодексом чи іншими законами України, і за які МКУ передбачено адміністративну відповідальність.

Посадові особи підприємств – керівники та інші працівники підприємств (резиденти й нерезиденти), які через постійно або тимчасово виконуваними трудові (службові) обов'язки відповідають за додержання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку.

Посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій – акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних країн при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій.

Постійне місце проживання – місце проживання на території будь-якої держави не менш як один рік громадянина, який не має постійного місця проживання на території інших країн і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого строку, не обмежуючи такого проживання певною метою, за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цим громадянином службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Правовласник – особа, якій відповідно до закону належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень.

Припаси:

- а) товари, призначені для споживання пасажирями та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, чи продаються ці товари;
- б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які містяться у тран-

спортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

- в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і містяться в цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території.

Пропуск товарів через митний кордон України – надання митним органом відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення.

Резиденти:

- а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не провадять господарської діяльності;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи й інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
- в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;
- г) відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб із місцезнаходженням на території України, які ведуть господарську діяльність відповідно до законодавства України;
- г) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, у тому числі постійне представництво інвестора-нерезидента.

Ремонт – операції, що здійснюються для усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик і не призводять до зміни коду цих товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом із цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів.

Спеціально виготовлене сховище (тайник) – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією метою конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо.

- Судно закордонного плавання** – українське або іноземне судно, яке здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів і прибуває на митну територію України або вибуває за її межі.
- Супроводжуваний багаж** – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів.
- Тарифна квота** – визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита.
- Товари** – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.
- Транспортні засоби** – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі.
- Транспортні засоби комерційного призначення** – будь-яке судно (у тому числі самохідні й несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) або рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом із їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами й паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їх транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.
- Транспортні засоби особистого користування** – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепа до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби й повітряні судна, які зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більш як однієї одиниці на кожен товарну позицію тільки для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Українські товари – товари:

- а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;
- б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;
- в) отримані (вироблені) на митній території України тільки з товарів, зазначених у підпункті “б”, або з товарів, зазначених у підпунктах “а” і “б”.

Умове звільнення від оподаткування митними платежами – звільнення від сплати нарахованого податкового зобов’язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму.

Уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом учиняти дії, пов’язані з проведенням митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Уповноважений економічний оператор – підприємство, створене за законодавством України, яке відповідає умовам, установленим ст. 14 МКУ, та має право користуватися спеціальними спрощеннями згідно зі ст. 15 МКУ.

Управління ризиками – робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінювання ризиків, розроблення і практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінювання ефективності й контролю застосування цих заходів. Під ризиком мається на увазі ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У трьох томах

Том 3

Відповідальний за випуск

В. Д. Королюк

Редактори:

С. В. Бартош, Є. П. Литвиненко

Коректори:

С. В. Зюбенко, О. В. Орел,

Н. Г. Пузиренко

Комп'ютерна верстка

Ю. Ю. Попсуенка

Підп. до друку 20.12.2012. Формат 70×100/16. Папір офсетний № 1. Друк офсетний.
Гарнітура "Warnock Pro". Ум. друк. арк. 40,95. Обл.-вид. арк. 20,07.
Наклад 300 прим. Зам. 12-1130к

Державна навчально-наукова установа "Академія фінансового управління"
04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44, тел./факс: (044) 277-51-15.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4384 від 08.08.2012.

Віддруковано на ПАТ "ВПОЛ"
03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4404 від 31.08.2012.

- НЗ4 **Науково-практичний коментар до Митного кодексу України** : у 3 т. / П. В. Пашко, В. Ю. Хомутич, Т. І. Єфіменко та ін. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. – ISBN 978-966-2380-50-7
Т. 3. – 504 с.
ISBN 978-966-2380-53-8

Це видання підготовлено відповідно до Пріоритетних напрямів науково-дослідних робіт у галузі державних фінансів на 2012–2014 роки, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 09.09.2011 № 1132 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 12.06.2012 № 703), та Пріоритетних напрямів наукових досліджень в галузі митної справи на 2011–2015 роки, затверджених наказом Державної митної служби України від 15.11.2010 № 1392.

У книзі всебічно висвітлюються втілені у Митному кодексі України теоретичні й практичні засади реалізації митної справи в Україні, узагальнюються світовий досвід та окреслюються перспективні напрями її розвитку. Кодекс містить багато суттєвих нововведень, зокрема з урахуванням положень міжнародних договорів, підписаних Україною, та ратифікованих конвенцій. Наводиться нормативно-правова база станом на 1 вересня 2012 р.

Для працівників митних органів, державних службовців, науковців, підприємців, викладачів і студентів вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться проблемами митної політики України.

УДК 342.951:339.543](477)(094.4)
ББК 67.9(4Укр)401.21-3